ENGELLİLER İÇİN DIŞ MEKAN TASARIM ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA ANKARA KENT PARKLARININ İRDELENMESİ

ÖZLEM YÜCE EŞKİL

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

BARTIN

2011

KABUL:

Özlem YÜCE EŞKİL tarafından hazırlanan "ENGELLİLER İÇİN DIŞ MEKAN TASARIM ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA ANKARA KENT PARKLARININ İRDELENMESİ" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından değerlendirilerek, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir. 17/02/2011

Başkan: Prof. Dr. Mehmet SABAZ (BÜ)

Üye: Yrd. Doç. Dr. İclal KAYA ALTAY (MSGSU) İclal Kaya

Üye: Yrd. Doç. Dr. Selma ÇELİKYAY (BÜ)
(Tez danışmanı)

ONAY:
Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. 16.../.3./2011

Doç. Dr. Ali Naci TANKUT
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

"Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim."

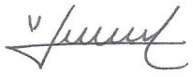

Özlem YÜCE EŞKİL

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ENGELLİLER İÇİN DIŞ MEKAN TASARIM ÖZELLİKLERİ BAĞLAMINDA ANKARA KENT PARKLARININ İRDELENMESİ

Özlem YÜCE EŞKİL

Bartın Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Selma ÇELİKYAY
Şubat 2011, 321 sayfa

Kent parkları, kentlinin temel gereksinimlerinden biri olan rekreasyon ihtiyacının karşılandığı kamusal alanlar olarak, engelsizlerin olduğu kadar engellilerin de kullanım hakkının olduğu alanlardır.

Tezin amacı engelliler için dış mekan tasarım ilkelerinin ve standartlarının belirlenerek, kamusal alanların ve parkların engelsizleştirilmesine katkıda bulunmaktır. Bu amaç ile ülkemizin Başkenti Ankara'daki kent parklarından bazıları araştırma alanları olarak seçilmiş ve engellilerin kullanımına uygunluğu irdelenmiştir.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kamusal alanlardan ve bir kamusal alan olan kent parklarının öneminden, ülkemizde fiziki çevrenin engelliliğinden bahsedilmiş, kamusal alanların ve kent parklarının engelsiz bireyler için olduğu kadar, engelli bireylerin kullanımı için de düzenlenmesi ve engelsizleştirilmesi gereği vurgulanmıştır.

İkinci bölümde; engellilik tanımlarını ve türlerini, engelliler ile ilgili istatistikleri, yasal düzenlemeleri ve evrensel hakları, engellilerin kentsel mekanları kullanabilmesi için öngörülen standartları içeren geniş bir kaynak bilgisi yer almaktadır.

ÖZET (devam ediyor)

Üçüncü bölümde, tez çalışmasına temel teşkil eden materyaller ile çalışma alanı olarak seçilen parkların engelliler açısından irdelenme yöntemleri açıklanmıştır.

Tezin yöntemi, alan araştırmasını içeren gözlem, belgeleme, parkların engelli standartları açısından irdelenmesi, engellilerle kamusal alanların ve parkların kullanımına yönelik anket çalışması ve anket verilerinin SPSS 9.0 paket programı ile analizi ve yorumlanmasına dayanmaktadır.

Dördüncü bölümde ise; seçilen kent parkları engelli standartları açısından incelenmiştir. Bu bölümde ayrıca, Ankara kentinde yaşayan engelliler ile yapılan anket çalışması ve sonuçları geniş kapsamlı olarak yer almaktadır.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise; engellilerin kent parklarında yaşadıkları sorunlar, araştırma alanları olarak seçilen kent parklarının engelli kullanımına uygunluğu ve yapılan anket çalışmasının sonuçları toplu halde değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Ankara'daki Kent Parkları, Engellilik, Engelsiz Parklar, Kamusal Alan, Kent Parkları
Bilim Kodu: 502.11.01

ABSTRACT

M.Sc.Thesis

STUDY OF ANKARA URBAN BANKS IN THE CONTEXT OF OUTDOOR DESIGN FEATURES FOR THE DISABLED

Özlem YÜCE EŞKİL

Bartın University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Lanscape Architecture

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Selma ÇELİKYAY
February 2011, 321 papes

The public parks are the public areas where the recreation needs of the dwellers of the basic requirements are met, but they are also the areas of the disabled with the right of usage as well as the unobstructed.

The purpose of the thesis is to contribute to the public spaces and parks to become unobstructed by determining the outdoor design principles and standards for the disabled. With this purpose, some of the public parks of Ankara, Capital o our country, have been selected and examined for the compliance to the use of disabled people.

The study consists of five sections. In the first section, the importance of public spaces and public parks as public space and the disability of the physical environment of our country have been mentioned, it has also been emphasized that the public spaces and public parks shall be arranged and made suitable for the disabled poulation as well as people without any disability.

In the second section, a huge source information is shown including the definitions and types of disability, statistics about the disabled people, the legal regulations and universal rights, prescribed standards for the disabled to use the urban spaces.

ABSTRACT (continued)

Materials as the basis of the thesis and the examination methods of the parks selected as the study area in terms of the disabled. The methodology of the thesis is based on the observation of field research, documentation, evaluation of the parks in terms of disabled standards, surveys devoted to the disabled people and the use of public spaces and parks and analysis and interpretation of the survey data SPSS 9.0 software package.

In the fourth chapter, selected public parks are examined in terms of disabled standards. The surveys with people with disabilities living in the city of Ankara and and its consequences are included in this section in depth.

In the conclusion part of the study, the problems the disabled people experience in the public parks, the compability of the public parks selected as the research areas to the use of the disabled people and the results of the questionnaire were evaluated gregariously.

Key words: Public Parks in Ankara, Disability, Accessible Parks, Public Space, Urban Parks
Science Code: 502.11.01

TEŞEKKÜR

Engelliler için dış mekan tasarım özellikleri kapsamında, Ankara kent parklarının irdelenmesi adlı yüksek lisans tez çalışmamın her aşamasında beni önerileri ve eleştirileriyle yönlendiren, yakın ilgisi ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Selma ÇELİKYAY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamın her aşamasında yanımda olan ve yardımlarını esirgemeyen, sevgili annem Endam YÜCE'ye sabrından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca desteğini ve yardımlarını esirgemeyen eşim Osman EŞKİL'e ve sabrından dolayı küçük oğlum Göktürk EŞKİL'e, manevi desteklerini ve sevgilerini her zaman yanımda hissettiğim babam Laçin YÜCE'ye, kardeşim Özgül YÜCE'ye, ablam Günseli ÖZTÜRK'e, kardeşim Öznur ŞAHİN ve eşi Hakan ŞAHİN'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın her aşamasında fikirlerine başvurduğum ve yardımlarını gördüğüm arkadaşım Zeynep METİN'e, anket çalışması aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım Özden HEKİN ve Muhammet GÖNÜL'e teşekkürlerimi sunarım.

Anket çalışması aşamasında yardımlarını esirgemeyen ve bana yardımcı olan, Kamuda Çalışan Engelliler Derneği başkanı Yıldıray ÇINAR'a, Sincan Ortopedik Özürlü ve Aileleri Dayanışma Derneği başkanı Ömer GÜVEN'e, TEDAY Derneği başkanı İlimdar BOZTAŞ'a, ÖZ-EV öğretmenlerinden Filiz AVŞAR'a, Bedensel Engelliler Merkezi öğretmenlerinden Ayça GÜLTEKİN'e ve Mareşal Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu öğretmenlerinden Figen ÜSTÜNEL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL ve ONAY ii
ÖZET v
ABSTRACT vii
TEŞEKKÜR ix
İÇİNDEKİLER xi
ŞEKİLLER DİZİNİ xv
ÇİZELGELER DİZİNİ xxv
KISALTMALAR DİZİNİ xxix

BÖLÜM 1 GİRİŞ 1

BÖLÜM 2 KURAMSAL TEMELLER 5

2.1 DIŞ MEKAN ve KAMUSAL ALANLAR 5
2.2 KENTSEL AÇIK ve YEŞİL ALAN KAVRAMLARI 6
2.2.1 Kentsel Yeşil Alan 6
2.2.2 Kent Düzeyinde Yeşil Alanlar 7
2.3 KENT PARKLARI 7
2.3.1 Kent Park Tanımları 7
2.3.2 Kent Parklarının Tarihi Gelişimi 10
2.3.3 Kent Parklarının İşlevleri 11
2.3.4 Kent Parklarının Planlama İlkeleri 13
2.4 ENGELLİLİK TANIMI 14
2.4.1 Ulusal Mevzuatta Engelli Tanımları 16
2.4.2 Uluslararası Belgelerde Engelli Tanımları 18
2.5 ENGELLİLİK NEDENLERİ, TÜRLERİ ve TANIMLARI 19
2.5.1 Engellilik Nedenleri 19
2.5.2 Engellilik Türleri 20

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

Sayfa

2.5.2.1 Bedensel Engelliler 23
2.5.2.2 Görme Engelliler 25
2.5.2.3 İşitme Engelliler 26
2.5.2.4 Dil ve Konuşma Engelliler 28
2.5.2.5 Zihinsel Engelliler 30
2.5.2.6 Süreğen Hastalığı Olanlar 31
2.6 ENGELLİLERLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER 32
2.6.1 Türkiye'deki Durum 32
2.6.2 Ankara Kentindeki Durum 38
2.6.3 Dünyadaki Durum 41
2.7 ENGELLİLERLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER ve EVRENSEL HAKLAR 43
2.7.1 ABD'de Engellilere Yönelik Yasa ve Hizmetler 43
2.7.2 AB'de engellilere Yönelik Yasa ve Hizmetler 46
2.7.3 Birleşmiş Milletler (UN) Örgütüne Göre Engelli Hakları 47
2.7.4 Türkiye'deki Engellilerle İlgili Yasal Durumun Gelişimi 50
2.7.5 Türkiye'deki Fiziksel Çevre ve Ulaşılabilirlilikle İlgili Yasal Durum 51
2.8 ENGELLİ KİŞİLERİN KENTSEL YAŞAMA UYUMLARI 58
2.8.1 Kentsel Yaşama Uyumu Kısıtlayan Etmenler 59
2.8.2 Kentsel Yaşama Uyumda Engellilerin Karşılaştıkları Sorunlar 61
2.9 ENGELLİLERİN KENTSEL TASARIM İLKELERİ VE STANDARTLARI 65
2.9.1 Yürüyebilen Engelliler 65
2.9.2 Tekerlekli Sandalye Kullanan Engelliler 69
2.9.2.1 Tekerlekli Sandalye Standartları 69
2.9.2.2 Tekerlekli Sandalyenin Hareketine İlişkin Özellikler 71
2.9.3 Geçiş Alanlarında Engellilere Yönelik Standartlar 74
2.9.3.1 Yaya Yolları ve Kaldırım Standartları 74
2.9.3.2 Yaya Geçitleri Standartları 81
2.9.3.3 Rampa, Merdiven ve Tırabzan Standartları 86
2.9.3.4 Otopark Standartları 96

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

Sayfa

2.9.3.5 Durak ve İstasyon Standartları 101
2.9.3.6 Yüzey Elemanları Standartları 103
2.9.3.7 İşaret ve Yönlendiriciler 107
2.9.3.8 Tuvalet Standartları 115
2.9.3.9 Bina Ana Giriş Düzenlemeleri 116
2.9.3.10 Kent Mobilyaları 119
2.9.3.11 Asansör ve Platform Kaldırıcılar 127
2.9.4 Engellilere Uygun Açık Alan Standartları 130
2.9.4.1 Parklar 130
2.9.4.2 Bahçeler 131
2.9.4.3 Çocuk Oyun Alanları 133
2.9.4.4 Spor Alanları 136
2.9.4.5 Piknik Alanları 141
2.9.4.6 Kamp Alanları 143
2.9.4.7 Açık Hava Sinemaları ve Tiyatroları 144

BÖLÜM 3 MATERYAL ve YÖNTEM 147

3.1 MATERYAL 147
3.2 YÖNTEM 149

BÖLÜM 4 ARAŞTIRMA VE BULGULAR 151

4.1 ARAŞTIRMA ALANI 151
4.2 ANKARA'DAKİ PARKLARIN ENGELLİLERE YÖNELİK İRDELENMESİ 152
4.2.1 Göksu Parkı 152
4.2.2 Cemre Parkı 189
4.2.3 Deniz Feneri Parkı 208
4.2.4 Engelsiz Oyun Parkı 238
4.3 ENGELLİLERİN PARKLARA ERİŞİMİ VE KULLANIMINA İLİŞKİN ANKET 247

İÇİNDEKİLER (devam ediyor)

Sayfa

4.3.1 Anket Soruları 247
4.3.2 Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi 251
4.3.2.1 Engellilerin Özellikleri İle İlgili Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi 252
4.3.2.2 Engellilerin Kent Parklarını Kullanımı İle İlgili Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi 257
4.3.2.3 Bedensel Görme ve Yürüme Engellilerin Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi 275

BÖLÜM 5 SONUÇ ve ÖNERİLER 291

KAYNAKLAR 305
BİBLİYOGRAFYA 313
EK AÇIKLAMALAR A 315
ÖZGEÇMİŞ 321

ŞEKİLLER DİZİNİ

No Sayfa

2.1 Genel ve Engelli Nüfusunun Karşılaştırılması 36
2.2 Coğrafi Bölgelere Göre Engellilerin Oransal Dağılımı 37
2.3 Avrupa Ülkelerinde Engellilerin Sayısı 43
2.4 Bedensel Engelli Olup Baston Kullananlar İçin Gerekli Alan 65
2.5 Koltuk Değneği Kullanan Engelliler 66
2.6 Koltuk Değneği Kullanan Engelliler İçin Gerekli Alan 67
2.7 Eğitilmiş Köpekten Yardım Alan Görme Engelli İçin Gerekli Alan 67
2.8 Baston Kullanan Görme Engellinin Yürüyüş Düzeni 68
2.9 Görme Engelli Konvansiyonel İşaretleri 68
2.10 Tekerlekli Sandalye Kullanan Kişinin Boyutları 69
2.11 Tekerlekli Sandalye Boyutları 70
2.12 Tekerlekli Sandalye Kullanıcısının Düşey Ulaşılabilirlik Bölgesi 70
2.13 Tekerlekli Sandalye Kullanıcısının Yatay Ulaşılabilirlik Bölgesi 70
2.14 Tekerlekli Sandalye İçin Minimum Geçiş Genişliği 71
2.15 İki Tekerlekli Sandalye İçin Minimum Geçiş Genişliği 71
2.16 Tekerlekli Sandalyenin 90° Dönüşü İçin Gerekli Alan 72
2.17 Tekerlekli Sandalyenin 180° Dönüşü İçin Gerekli Alan 72
2.18 Tekerlekli Sandalyenin 360° Dönüşü İçin Gerekli Alan 73
2.19 Tekerlekli Sandalyelinin U Dönüşü İçin Gerekli Alan 73
2.20 Tekerlekli Sandalyenin Engel Etrafında Dönme Alanı 73
2.21 Engelliler İçin Yaya Kaldırımı Genişliği 74
2.22 Yaya Kaldırımlarında Ağaçlandırma 76
2.23 Kaldırım ve Mülkiyet Arasındaki Korkuluk 76
2.24 Bordür Taşı Yüksekliği 76
2.25 Taşıt Yolunda Drenaj 77
2.26 Yaya Yolu Üzerindeki Izgaralar 77
2.27 Izgaradaki Demir Çubuklar ve Arası Mesafe 78

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No		Sayfa
2.28	Görme Engelliler İçin Kaldırım Düzenlemeleri	78
2.29	Engelin Bulunduğu Platformun Yüksekliği	79
2.30	Engelin Bulunduğu Platformun Genişliği	79
2.31	Sarkan Engeller ve Bitkilerin Budama Yükseklikleri	80
2.32	Düşük Seviyede Yer Alan Engeller	80
2.33	Engelliler İçin Yaya Geçidi Çözümü	82
2.34	Yaya Geçidinde Kaldırım Rampası	83
2.35	Zebra Geçişlerinde Buton Yüksekliği	83
2.36	Işıklı Sinyaller	84
2.37	Işık Kontrollü Yaya Geçidi ve Sinyal Direği	84
2.38	Yaya Geçidinde Kaldırım Rampası	85
2.39	Merdiven Eğiminde Eğik Asansör	86
2.40	Rampa Çözümü	87
2.41	Rampa Eğimleri	88
2.42	Üç Düzlemli Kaldırım Rampası	88
2.43	Rampada Eğim ve Dinlenme Alanı	89
2.44	Rampa ve Merdivenin Birlikte Kullanımı	89
2.45	Tek Düzlemli Kaldırım Rampası	90
2.46	Sokak Köşelerinde Çapraz Şekilde Devam Eden Kaldırım Rampaları	90
2.47	Köşe Boyunca Devam Eden Kaldırım Rampaları	91
2.48	Rampa Örnekleri	91
2.49	Merdiven Genişlikleri	92
2.50	Engellilerin Küpeşte Kullanımı	93
2.51	Engellileri İçin Merdiven Önerisi	93
2.52	Aynı Yönde Devam Eden Merdivende Sahanlık Ölçüsü	94
2.53	Minimum Merdiven Genişliği	94
2.54	Merdiven ve Rampalarda Tırabzan Yüksekliği	95
2.55	Engelliler İçin Uygun Otopark Örnekleri	96
2.56	Engelli Otopark Ölçüleri	97
2.57	Engellilere Uygun Farklı Otopark Alanı Çözümleri	98

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No		Sayfa
2.58	Önemli Kamusal ve Özel Alanlarda Engelliler İçin İndirme/Bindirme Yeri	98
2.59	Engelliler İçin Köşe Konumunda Yer Alan Park Yeri	99
2.60	Engellilerin Araçlarına Erişimi	99
2.61	Para Otomatı ve Otopark Saati	100
2.62	Bozuk Para Atılan Yerler	100
2.63	Engelli Park İşaretleri	100
2.64	Otobüse Rampalı Erişim	102
2.65	Otobüs Durağında Yükseltilmiş Kaldırım ve Otobüs	102
2.66	Otobüs Durağı	103
2.67	Hissedilebilir Yönlendirici Yüzeyler ve Platform Kenarı Uyarıcı Yüzeyleri	104
2.68	Görme Engellinin Tehlikelere Karşı Uyarıldığı Yüzey Kaplaması	105
2.69	Yaya Yollarında Kullanılan Döşeme Örnekleri	105
2.70	Merdivenlerde Zemin Kaplama Farklılığı	106
2.71	Ayaktayken Ortalama Açık Görüş Hattı Yükseklikleri	108
2.72	Otururken Ortalama Açık Görüş Hattı Yükseklikleri	108
2.73	Uluslararası Bedensel Engelli Sembolü	109
2.74	Görme Uzaklığına Göre İstenen Yazı Büyüklüğü	109
2.75	Kısmen Görme Engellilerin Okuma Mesafesi	109
2.76	Kabartmalı Harf, Sayı, Şekil, Zeminde Ok, Doku Değişimi	110
2.77	Engelliler İçin Rampa İşaretleri	110
2.78	Engellilere Yer Gösteren İşaretler	111
2.79	Engellilere Bilgi Veren Otopark İşaretleri	111
2.80	Engellilere Bilgi Veren Levhalar	111
2.81	Ev Numaraları ve Cadde İsmi Levhaları	112
2.82	Harita ve Bilgi Panoları	112
2.83	Toplu Taşıma Durak Levhası	112
2.84	Yaya Yolu ve Kavşaklardaki Düzenlemeler	113
2.85	Refüj veya Koruyucu Adada Trafik İşaretleri	114
2.86	Taşıt Yolu ve Kavşaklarda Sinyalizasyon	115
2.87	Engelliler İçin Tuvalet Standartları	115
2.88	Unisex Tuvalet Örneği	116

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No		Sayfa
2.89	Merdivenli ve Rampalı Ticari, İdari ve Mesken Bina Girişleri	117
2.90	Bina Giriş Örneği	117
2.91	Bina Girişi Plan Görünümü	118
2.92	Giriş Kapıları Ölçüleri	118
2.93	Cam Kapılı Girişlerde İşaretlemeler	119
2.94	Kent Mobilyalarında Yeterli Genişlik	120
2.95	Yaya Yollarında Baş Kurtarma Yüksekliği	121
2.96	Engellilere Göre Tasarlanmış Dinlenme Alanı	122
2.97	Oturma Alanı Ölçüleri	122
2.98	Oturma Elemanları Arasındaki Mesafe	122
2.99	Aydınlatma Elemanı	123
2.100	Engellinin Telefon Kulübesine Yaklaşımı	124
2.101	Kapalı Telefon Kulübesi Ölçüleri	125
2.102	Açık Telefon Kulübesi Ölçüleri	125
2.103	Çöp Kutusu Örnekleri	126
2.104	Çöp Kutusu Ölçüleri	126
2.105	Su İçme Elemanları Ölçüleri	127
2.106	Engelli Asansörleri	128
2.107	Dikey Hareket Platformu	128
2.108	Eğimli Hareket Platformu	129
2.109	Platform Kaldırıcılar	129
2.110	Parklarda Oturma Elemanları	131
2.111	Kabartmalı Harflerle Yazılmış Bilgi Panosu	131
2.112	Engellilere Uygun Tasarlanmış Bitki Kutuları	132
2.113	Tekerlekli Sandalyeli Engellinin Bitkiye Erişimi	133
2.114	Tekerlekli Sandalyeli Engelliler İçin Tasarlanmış Bitki Alanları	133
2.115	Tekerlekli Sandalye Kullanan Engelli Çocuklar İçin Tasarlanmış Kum Alanı	134
2.116	Engelli Çocuklar İçin Tasarlanmış Su Havuzu	134
2.117	Engelli Çocuklara Yönelik Oyun Elemanları	135
2.118	Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilere Yönelik Oyun Elemanları	136
2.119	Havuza Yan Taraftan Yapılan Giriş	137
2.120	Engellilerin Kullanımına Uygun Havuz Tasarımı	138

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No		Sayfa
2.121	Engellilerin Kullanımına Uygun Tribün Tasarımı	138
2.122	Tribün Girişi Rampa Tasarımı	138
2.123	Engellilerin Kullanımına Uygun Tasarlanmış İskele	139
2.124	Engelliler İçin Balık Tutma İskelesi Detayı	139
2.125	Engellilerin Yelkenliye Erişimi	140
2.126	Tekerlekli Sandalye Kullanan Engelliler İçin Pota Yüksekliği	140
2.127	Merdivenli Ata Binme Platformu	141
2.128	Tekerlekli Sandalye Kullanan Engelliler İçin Tasarlanmış Ata Binme Platformu	141
2.129	Tekerlekli Sandalye Kullanan Engelliler İçin Tasarlanmış Piknik Masası	142
2.130	Engellinin Piknik Masası ve Izgaraya Ulaşımı	142
2.131	Kamp Alanı Örneği	143
2.132	Kamp alanında WC Örneği	144
2.133	Sinema ve Tiyatro Salonlarında Çözüm Önerileri	145
3.1	Ülke Sınırları İçerisinde Ankara'nın Konumu	147
3.2	Akış Diyagramı	150
4.1	Ankara Kenti ve İlçeleri	151
4.2	Göksu Parkı Uydu Görünümü	152
4.3	Göksu Park Mevcut Kullanımlar	153
4.4	Göksu Parkı Giriş Kapısı	154
4.5	Ana Girişten Bir Görünüm	154
4.6	Park Alanındaki Yürüyüş Yolları	155
4.7	Park İçerisinde Tepelerdeki Yürüyüş Yolları	156
4.8	Göl Çevresi Ahşap Yürüyüş Yolu	156
4.9	Ahşap Yürüyüş Yoluna Erişim Rampası	157
4.10	Çöp Kutuları	158
4.11	Aydınlatma Elemanları	158
4.12	Göksu Parkının Gece Görünümü	159
4.13	Yaya Yolundaki Sabit Engeller	160
4.14	Oturma Elemanları	160
4.15	İşaret ve Yönlendirme Levhaları	161
4.16	İdari Bina Girişinde Engellenmiş Geçiş	162

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No		Sayfa
4.17	Göl Kenarındaki Kafelerin Görünümü	162
4.18	Kafelere Ön Taraftan Erişim	162
4.19	Kafelere Arka Taraftan Rampalı Erişim	163
4.20	İskelelerdeki Kafelere Erişim	163
4.21	Ada Restoran Genel Görünüm	164
4.22	Ada Restorana Erişim	165
4.23	Otopark Örnekleri	165
4.24	Piknik Alanındaki Yürüyüş Yolları	166
4.25	Piknik Alanındaki Kademeli Yürüyüş Yolu	167
4.26	Yürüyüş Yollarındaki Yüzey Kaplamaları	167
4.27	Piknik Alanlarını Birbirine Bağlayan Engellenmiş Yaya Yolu	168
4.28	Piknik Alanlarından Genel Görünüm	169
4.29	Piknik Masaları	169
4.30	Çeşme Örneği	170
4.31	Oyuncakistan Oyun Alanındaki Oyun Grubu	171
4.32	Oyuncakistan Oyun Alanındaki Salıncaklar	171
4.33	Masal Kalesi Giriş Kapısı ve Yürüyüş Yolu	172
4.34	Masal Kalesindeki Oyun Grupları	173
4.35	Göksu Park İçerisindeki Değişik Oyun Grupları	173
4.36	Spor Kompleksinden Genel Görünüm	174
4.37	Yürüyüş Yollarının Daralmasına Neden Olan Merdivenler	175
4.38	Tribün Örneği	176
4.39	Plaj Voleybolu	176
4.40	Yürüyüş Parkuru	177
4.41	Fitness Aletleri	178
4.42	Dağ Kızağın İstasyonundan Genel Görünüm	179
4.43	Kayık İskelesine Erişim Alanı	180
4.44	Kayık İskelesinin Genel Görünümü	180
4.45	Seyir Amaçlı İskele Görünümü	181
4.46	Balık Tutma İskelesinden Görünüm	182
4.47	Amfi Tiyatro	183

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No Sayfa

4.48 Amfi Tiyatro Genel Görünüm 183
4.49 Amfi Tiyatro Arka Girişindeki Rampa Çözümü 184
4.50 Park İçerisindeki Tuvaletlerin Genel Görünümü 184
4.51 Tuvaletlere Erişim 185
4.52 Fenerden Bir Görünüm 185
4.53 Fener Çevresindeki Oturma Birimleri ve Ahşap İskele 186
4.54 Fenere Erişimde Kullanılan Merdiven ve Rampa Örneği 186
4.55 Cemre Parkının Uydu Görünümü 189
4.56 Cemre Parkına Erişim 190
4.57 Cemre Parkının Ana Girişi 191
4.58 Cemre Parkı Yan Girişleri 191
4.59 Park İçerisindeki Yürüyüş Yolları 192
4.60 Pergola Altı Dinlenme Alanı 193
4.61 Oturma Alanı Örneği 194
4.62 Oturma Bankları Örneği 194
4.63 Labirent Bitki Alanı 195
4.64 Labirentli Bitki Alanına Erişim ve Oturma Bankı 195
4.65 Yürüyüş Yolu Üzerindeki Oturma Elemanları 196
4.66 Yürüyüş Yolundaki Oturma Elemanlarının Konumu 197
4.67 Cemre Parkındaki Pergola Örneği 198
4.68 Pergolalara Erişim 198
4.69 Kullanımlar Arası Rampalı Erişim 199
4.70 Rampa Örneği 199
4.71 Kademeli Rampalı Yürüyüş Yolu 200
4.72 Izgara Örneği 201
4.73 Cemre Parkı Donatı Elemanları 202
4.74 Bitkilendirme Alanları ve Aydınlatma Elemanları 202
4.75 Park İçerisindeki Satranç Alanı 203
4.76 Park İçerisindeki Mini Basketbol Sahası 203
4.77 Cemre Parkındaki Çocuk Oyun Alanı 204
4.78 Kum Havuzu ve Oturma Elemanları 205

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No		Sayfa
4.79	Çocuk Oyun Elemanları Etrafındaki Kot Farklılığı	205
4.80	Cemre Parkında WC Örneği	206
4.81	Deniz Feneri Parkının Uydu Görünümü	209
4.82	Deniz Feneri Parkının Genel Görünümü	209
4.83	Deniz Feneri Parkı Ana Girişinden Bir Görünüm	210
4.84	Ana Girişte Rampa Çözümü	211
4.85	Güney-Batı Yönünde Bulunan Park Giriş Alanı	212
4.86	Güney Yönünde Bulunan Park Giriş Alanı	213
4.87	Kuzey-Doğu Yönünde Bulunan Park Giriş Alanı	214
4.88	Doğu Yönünde Bulunan Park Giriş Alanı	215
4.89	Parkın Doğu Girişinden Yürüyüş Yollarına Erişim	215
4.90	Parkın Doğu Girişindeki Otopark Alanı	216
4.91	Yürüyüş Yolları ve Kent Mobilyaları	217
4.92	Yürüyüş Yollarındaki Engeller	218
4.93	Sportif Amaçlı Yürüyüş Yollarından Bir Görünüm	219
4.94	Güney-Batı Giriş Alanından Deniz Fenerine Erişim	220
4.95	Kafeden Deniz Fenerine Erişim	220
4.96	Park İçerisinden Deniz Fenerine Erişim	221
4.97	Kafe ve Çevresindeki Kullanımlar	222
4.98	Ahşap Rıhtımdan Bir görünüm	223
4.99	Havuz Çevresinden Görünüm	224
4.100	Havuz Kenarındaki Çardak ve Çardağa Erişim	224
4.101	Yürüyüş Yolları Üzerindeki Oturma Elemanları	225
4.102	Brandalı Oturma Birimleri	226
4.103	Park Alanı İçerisindeki Çardaklara Erişim	227
4.104	Piknik Alanından Genel Görünüm	228
4.105	Piknik Masası Görünümü	228
4.106	Amfi Tiyatronun Park İçindeki Konumu	229
4.107	Amfi Tiyatro Oturma Alanından Bir Görünüm	230
4.108	Park İçindeki Oyun Grupları	231
4.109	Fitness Aletlerinin Bulunduğu Spor Alanı	213

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No Sayfa

4.110 Güney-Doğu Yönündeki Ahşap Spor Elemanları 232
4.111 Kuzey-Batı Girişindeki Ahşap Spor Elemanları 233
4.112 Park İçerisindeki Köprü 233
4.113 Deniz Feneri Parkı Donatı Elemanları 234
4.114 Çeşmeye Erişim 235
4.115 Güvenlik Binası ve WC 235
4.116 Engelsiz Oyun Parkı Giriş Kapısı 238
4.117 İdari Binaya Erişim 239
4.118 Engelsiz Oyun Park Zemin Kaplaması 239
4.119 Çocuk Oyun Elemanları Zemin Kaplaması 240
4.120 Park İçerisindeki Oturma Elemanları 240
4.121 Oturma Elemanları Örnekleri 241
4.122 Aydınlatma Elemanı Örneği 241
4.123 Oyun Elemanlarının Genel Görünümü 242
4.124 Farklı Salıncak Örnekleri 243
4.125 Tekerlekli Sandalyeli Engelli Çocukların Kullanımına Uygun Salıncak 243
4.126 Oturma Elemanı Şeklinde Salıncak Örneği 244
4.127 Park İçerisindeki Farklı Oyun Elemanları 245
4.128 Tahterevalli Örneği 245
4.129 Park İlk Yapıldığında Tasarlanana Tahterevalli Örneği 246
4.130 Ankete Katılan Engellilerin Cinsiyete Göre Dağılımının Grafik Gösterimi 252
4.131 Ankete Katılan Engellilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımının Grafik Gösterimi 253
4.132 Ankete Katılan Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımının Grafik Gösterimi 254
4.133 Ankete Katılan Engellilerin Engellilik Türlerine Göre Dağılımının Grafik Gösterimi 255
4.134 Ankete Katılan Engellilerin Engellilik Nedenlerine Göre Dağılımının Grafik Gösterimi 256
4.135 Sonradan Engelli Olan Engellilerin Engel Nedenlerinin Grafik Gösterimi 257
4.136 Ankete Katılan Engellilerin Konutlarından Sokağa Çıkabilme Durumlarının Grafik Gösterimi 258

ŞEKİLLER DİZİNİ (devam ediyor)

No Sayfa

4.137 Ankete Katılan Engellilerin Konutlarından Sokağa Çıkamama Nedenlerinin Grafik Gösterimi 259
4.138 Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarına Erişim Durumunun Grafik Gösterimi 260
4.139 Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarına Erişimlerini Sağlayamama Nedenlerinin Grafik Gösterimi 262
4.140 Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarını Kullanım Sıklığının Grafik Gösterimi
4.141 Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarını Kullanım Amaçlarının Göre Grafik Gösterimi 263
4.142 Ankete Katılan Engellilerin Kent Mobilyalarını Kullanımının Grafik Gösterimi 264
4.143 Ankete Katılan Engellilerin Kent Mobilyalarından Yararlanamama Nedenlerinin Grafik Gösterimi 265
4.144 Ankete Katılan Engellilerin Bilgilendirme ve Yönlendirme İşaretlerini Kullanma Durumunun Grafik Gösterimi 266
4.145 Ankete Katılan Engellilerin Bilgilendirme ve Yönlendirme İşaretlerinden Yararlanamama Nedenlerinin Grafik Gösterimi 267
4.146 Ankete Katılan Engellilerin Spor Alanlarını Kullanma Durumunun Grafik Gösterimi 268
4.147 Ankete Katılan Engellilerin Spor Alanlarını Kullanama Nedenlerinin Grafik Gösterimi 269
4.148 Ankete Katılan Engelli Çocukların Oyun Elemanlarından Yararlanma Durumlarının Grafik Gösterimi 270
4.149 Ankete Katılan Engelli Çocukların Oyun Elemanlarından Yararlanamama Nedenlerinin Grafik Gösterimi 271
4.150 Ankete Katılan Engellilerin Yürüyüş Yollarında Karşılaştıkları Sorunların Grafik Gösterimi 272
4.151 Ankete Katılan Engellilerin Merdiven ve Rampa Kullanımlarında Karşılaştıkları Sorunların Grafik Gösterimi 273
4.152 Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarındaki genel Kullanımlarda Karşılaştığı Sorunların Grafik Gösterimi 274
4.153 Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarından Beklentilerinin Grafik Gösterimi 275

ÇİZELGELER DİZİNİ

No		Sayfa
2.1	Merkezi Kent Parkındaki Alan Kullanımları İçin Ayrılması Gereken En Az Alan Ölçüleri	9
2.2	Engel Gruplarının Sınıflandırılması	20
2.3	Ortopedik Engellilerin Toplam Nüfus İçindeki Oranları	24
2.4	Ortopedik Engellilerde Engelin Ortaya Çıkış Zamanı	25
2.5	Görme Engellilerin Toplam Nüfus İçindeki Oranları	26
2.6	Görme Engellilerde Engelin Ortaya Çıkış Zamanı	26
2.7	İşitme Engellilerin Toplam Nüfus İçinde Oranları	28
2.8	İşitme Engellilerde Engelin Ortaya Çıkış Zamanı	28
2.9	Dil ve Konuşma Engellilerin Toplam Nüfus İçindeki Oranları	29
2.10	Dil ve Konuşma Engellilerde Engelin Ortaya Çıkış Zamanı	30
2.11	Zihinsel Engellilerde Engelin Ortaya Çıkış Zamanı	31
2.12	Türkiye'de Engellilik Oranlarının Bölgelere ve Yaş Durumuna Göre Dağılımı	34
2.13	Engelin Türüne Göre Türkiye'de Engelli Nüfusu	35
2.14	Genel ve Engelli Nüfusun Karşılaştırılması ve Aralarındaki Oransal Fark	36
2.15	Engellilerin Coğrafi Bölgelere Göre Oransal Dağılımı	37
2.16	Ankara Kentindeki Engellilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	38
2.17	Ankara Kentindeki Engellilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	38
2.18	Ankara Kenti Engel Oranı Dağılımı	39
2.19	Ankara Kenti Engel Oranı ve Engel Gruplarına Göre Dağılımı	39
2.20	Ankara Kenti Engelli Yaş Gruplarının Engel Grubuna ve Cinsiyete Göre Dağılımı	40
2.21	Yaş Gruplarına Göre Farklı Ülkelerdeki Nüfus Oranları	41
2.22	Rampaların Maksimum Eğim Değerleri	90
2.23	Engelliler İçin Ayrılması Gereken Otopark Sayıları	101
2.24	Zemin Kaplamalarının Engelliler İçin Uygunluğu	107
4.1	Göksu Parktaki Mevcut Kullanımlar	153
4.2	Göksu Parkının Engelli Standartları Açısından Değerlendirilmesi	187

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam ediyor)

No		Sayfa
4.3	Cemre Parkının Engelli Standartları Açısından Değerlendirilmesi	206
4.4	Deniz Feneri Parkının Engelli Standartları Açısından Değerlendirilmesi	236
4.5	Ankete Katılan Engellilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	252
4.6	Ankete Katılan Engellilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	253
4.7	Ankete Katılan Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	254
4.8	Ankete Katılan Engellilerin Engel Türüne Göre Dağılımı	255
4.9	Ankete Katılan Engellilerin Engellilik Nedenlerine Göre Dağılımı	256
4.10	Engellilik Türüne Göre Engellilik Nedenlerinin Oransal Dağılımı	256
4.11	Sonradan Engelli Olan Engellilerin Engel Nedenleri	257
4.12	Ankete Katılan Engellilerin Konutlarından Sokağa Çıkabilme Durumları	258
4.13	Ankete Katılan Engellilerin Konutlarından Sokağa Çıkamama Nedenleri	259
4.14	Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarına Erişim Durumu	260
4.15	Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarına Erişimlerini Sağlayamama Nedenleri	261
4.16	Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarını Kullanım Sıklığı	262
4.17	Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarını Kullanım Amacı	263
4.18	Ankete Katılan Engellilerin Kent Mobilyalarını Kullanım Durumu	264
4.19	Ankete Katılan Engellilerin Kent Mobilyalarından Yararlanamama Durumu	265
4.20	Ankete Katılan Engellilerin Bilgilendirme ve Yönlendirme İşaretlerini Kullanma Durumu	266
4.21	Ankete Katılan Engellilerin Bilgilendirme ve Yönlendirme İşaretlerinden Yararlanamama Nedenleri	267
4.22	Ankete Katılan Engellilerin Spor Alanlarından Yararlanabilme Durumu	268
4.23	Ankete Katılan Engellilerin Spor Alanlarını Kullanamama Nedenleri	268
4.24	Ankete Katılan Engelli Çocukların, Çocuk Oyun Elemanlarından Yararlanma Durumları	269
4.25	Ankete katılan engelli çocukların oyun elemanlarını kullanamama nedenleri	270
4.26	Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarındaki Yürüyüş Yollarında Karşılaştıkları Sorunlar	271
4.27	Ankete Katılan Engellilerin Merdiven ve Rampa Kullanımlarında Karşılaştıkları Sorunlar	272

ÇİZELGELER DİZİNİ (devam ediyor)

No		Sayfa
4.28	Ankete Katılan Engellilerin Kullanımlarda Karşılaştığı Sorunlar	273
4.29	Ankete Katılan Engellilerin Kent Parklarından Beklentileri	274
4.30	Engel Türü ve Engellilik Nedeni	276
4.31	Sonradan Engelli Olan Engellilerin Engel Nedenleri	276
4.32	Üç Engel Grubunun Konutlarından Sokağa Çıkabilme Durumu	277
4.33	Üç Engel Grubunun Konutlarından Sokağa Çıkamama Nedenleri	277
4.34	Üç Engel Grubunun Kent Parklarına Erişim Durumu	278
4.35	Üç Engel Grubunun Kent Parklarına Erişim Sağlayamama Nedenleri	278
4.36	Üç Engel Grubunun Kent Parklarını Kullanma Sıklığı	279
4.37	Üç Engel Grubunun Kent Parklarını Kullanma Amacı	280
4.38	Üç Engel Grubunun Kent Mobilyalarından Yararlana Durumu	280
4.39	Üç Engel Grubunun Kent Mobilyalarından Yararlanamama Nedenleri	281
4.40	Üç Engel Grubunun Bilgilendirme ve Yönlendirme İşaretlerinden Yararlanma Durumu	282
4.41	Üç Engel Grubunun Bilgilendirme ve Yönlendirme İşaretlerinden Yararlanamama Nedenleri	282
4.42	Üç Engel Grubunun Spor Alalarından Yararlanma Durumu	284
4.43	Üç Engel Grubundaki Engellilerin Spor Alanlarından Yararlanamama Nedenleri	284
4.44	Üç Engel Grubundaki Engellilerin Çocuk Oyun Elemanlarından Yararlanma Durumu	285
4.45	Üç Engel Grubundaki Engellilerin Çocuk Oyun Elemanlarından Yararlanamama Nedenleri	285
4.46	Üç Engel Grubundaki Engellilerin Yürüyüş Yollarında Karşılaştıkları Sorunlar	286
4.47	Üç Engel Grubundaki Engellilerin Merdiven ve Rampa Kullanımlarında Karşılaştıkları Sorunlar	287
4.48	Üç Engel Grubundaki Engellilerin Kent Parklarındaki Genel Kullanımlarda Karşılaştıkları sorunlar	288
4.49	Üç Engel Grubundaki Engellilerin Kent Parklarından Beklentileri	289
4.50	Ankara'daki Kent Parklarının Engellilerin Kullanımına Uygunluğu	293

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADA	American With Disabilities Act (Amerikan Engelli Hareketi)
cm	Santimetre
bkz	Bakınız
da	Dekar
db	Desibel (ses)
DDK	Devlet Denetleme Kurumu
DSO	Dünya Sağlık Organizasyonu
ha	Hektar
ICIDH	Bozukluklar Yeti Yitimi ve Engellilerin Uluslararası Sınıflandırılması
ILO	İnternational Labour Organization (Uluslararası Çalışma Teşkilatı)
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
km	Kilometre
m	Metre
ÖZİ	Özürlüler İdaresi Başkanlığı
PTT	Türkiye Posta Telgraf Teşkilatı
SATH	Engelliler İçin Seyahati Geliştirme Derneği
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TS	Türk Standardı
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TUİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UN	United Nations Publication (Birleşmiş Milletler)
UNESCO	Birleşmiş Milletler Bilim ve Kültür Organizasyonu
UNİCEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
WHO	World Heaith Organization (Dünya Sağlı Örgütü)
yy	Yüzyıl

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Kentlerde yaşayan insanlar, kentli olmanın getirdiği toplumsal, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik baskıları üzerlerinde hisseder. Yaşamlarını kendilerine sunulan ortamlarda sürdürürler. Apartman blokları, trafik yükü, kirlilik vb. gibi faktörler kentsel ortamın bileşenlerindendir. Günümüzde kentsel yaşam, doğru biçimde tasarlanmış ve uygulanmış, maddi olarak desteklenen, yönetilen ve bakımı yapılan kentsel dış mekanları gerektirmektedir. Çağdaş planlama ve tasarımların kentlerin formuna ilişkin temel ilkesi; kent bünyesinde parklar oluşturmak değil, park içerisinde kentler oluşturmak görüşü üzerinde odaklanmıştır.

Kentsel yeşil alanlar, kentte yaşamanın getirdiği olumsuz koşulları iyileştirici etkiye sahiptir. Yeşil alanlar bina, mahalle, semt, kent ve bölge ölçeğinde değişik kademelere sahiptir. Kent parkları, kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında önemli bir paya sahiptir. Bir kamusal alan olan kent parkı çevrelerinin yaşam kalitesini artırması için başarılı bir planlama, tasarım, uygulama süreci ve bakım koşullarının yaratılmış olması gerekmektedir.

Kamusal alan, modern toplum kuramlarında, toplumun ortak yararını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak toplumsal etkinlik alanına işaret etmek için kullanılan kavramdır. Kamusal alanın en önemli niteliği tüm vatandaşlara açık olmasıdır. Kamusal alan için en doğru yaklaşım, "Herkesi içine alan, herkes için uygun bir toplum modelinin nasıl başarılabileceğidir". Öncelikli soru şudur; Yaşadığımız, çalıştığımız, dinlendiğimiz çevre, toplum, kimin için tasarlanmıştır (kadın, yaşlı, engelli, çocuk, azınlık, göçmen). Toplum, içinde yaşayan bu insanları, onların sorun ve gereksinimlerini, özelliklerini ne ölçüde dikkate almaktadır. Çalıştığınız iş, bindiğiniz otobüs, yürüdüğünüz kaldırım, okuduğunuz okul, tedavi gördüğünüz hastane, dinlenme-eğlenme yerleri, kısaca içinde yaşadığınız çevre sizi de içine alan bir toplum anlayışı ile mi geliştirilmiştir.

Dünya nüfusu göz önünde bulundurulduğunda yaklaşık 500 milyon kişinin engelli olduğu ve bunun üçte ikisinin gelişmekte olan ülkelerde yaşadığı düşünülmektedir. Bu sayı dünyada

yaşayan insan sayısı arttıkça artmaya devam edecektir. Dünya genelinde yaşayan bunca engelli birey engel nedenleri ne olursa olsun ya da dünyanın neresinde bulunuyorsa bulunsunlar yaşadıkları toplum içerisinde çeşitli sosyal ve fiziksel engellerden dolayı sınırlılıklarla karşılaşmaktadır.

Bir toplum, kendisini oluşturan bileşenleri iyi tanıyor, onlar hakkında gerçekçi, geçerli bilgiler topluyor ve yaşamı, tüm bileşenleri eşit oranda dikkate alan bir anlayışla planlayıp şekillendiriyorsa özlenen toplum modeline doğru yol alıyor demektir. "Herkesi içine alan toplum anlayışının temeli'' budur (Karakaş 2007).

Ülkemizde yapılan gözlemler fiziksel çevrenin sadece engelliler için değil, engelsiz bireylerin de rahatça dolaşımını ve kullanımını zorlaştıran, hatta sakatlanmalarına neden olabilecek mimari engellerle dolu olduğunu göstermektedir. Engelliler için yapılan çalışmalar, onların engelsiz bireyler ile bir arada bağımsız ve özgürce yaşamlarını sürdürebilmeleri için, engellerden arınmış, tüm bireyler için ulaşılabilir ve kullanılabilir ortak bir fiziksel çevre yaratılmasının en doğru çözüm olduğunu ortaya koymaktadır (Bekiroğlu 2002).

Engelli bireylerin sosyal yaşama katılımı, eğitim ve istihdamı konusunda, öncelikle fiziksel çevrede bulunan engellerin kaldırılması gerekmektedir. Engelli bireylerin, kendi kendine yetebilmelerinin sağlanması, fırsat eşitliğinin gerçekleştirilmesi ve topluma, aktif ve üretken bireyler olarak katılımlarının sağlanması kendilerinin ve ülkemizin geleceği açısından büyük önem taşımaktadır.

Konut alanları, kentsel sosyal ve kültürel alt yapı alanları, kamusal binalar, eğitim, sağlık ve spor tesisleri, iş yerleri, alış veriş merkezleri, eğlence, dinlence ve tatil amaçlı tesisler, açık ve yeşil alanlar, mezarlıklar, kent içi ve kentler arası ulaşım tesis ve araçları, yollar, kaldırımlar, trafik lambaları, geçitler gibi tüm kullanım alanları ve kent mobilyaları engellilerin kullanımına uygun duruma getirilmelidir (ÖZİ 2005).

Köy yaşamında yapay engellerin, trafik karmaşasının olmaması engellilerin doğal yaşama daha kolay uyum sağlamasını sağlamaktadır. Kent yaşamında ise özellikle ülkemizde çarpık kentleşme ortamında engellilerin durumu oldukça sıkıntılıdır. Ülkemizdeki kentsel düzenlemeler, engellilerin, özgürce ve rahatça dolaşmalarına uygun değildir. Tekerlekli sandalyeye bağlı olan bir ortopedik engelli, kamu binaları dahil olmak üzere bir çok binanın ancak zemin katına girebilmektedir. Adliyelerin, hükümet binalarının, belediyelerin,

hastanelerin, vergi dairelerinin, okulların hatta üniversitelerin pek çoğunda rampa ve asansör yoktur.

Tiyatro, sinema, sergi ve spor salonlarında kültür merkezlerinin yapımında ve kullanımında da engelliler için düzenlemeler yok gibidir. Görme engelli bir kişinin kendi başına büyük alış veriş merkezlerinde alış veriş yapması olanaksızdır. Hareket olanağı sınırlı olan engellilerin, iletişim ve ulaşım araçlarına olan gereksinimleri diğer yurttaşlara göre daha çoktur (Tatar 2001).

Bir toplumu engellilere karşı duyarlı hale getirmede "haklar" yaklaşımı temel alınmalıdır. Bu aynı toplumda, haklar ve özgürlükler bakımından tam bir eşitlik içerisinde, birlikte yaşamak demektir. Hakları ve özgürlükleri soyut bir söylem olmaktan çıkaran etkili bir toplumsal örgütlenme yaratmak demektir (SHU 2007).

Bedensel nitelikleri ne olursa olsun, tüm insanların kentsel yaşama katılım gereksinmelerinin belirli ayrımlara dayanmaksızın ele alınması, tasarım anlayışına yansımalıdır. Engellilerin toplumun ayrı bir kesimi olmaktan çok, bütünleşmiş bir parçası olduğu kabul edilmeli ve kentsel yaşama katılım “engelli” gereksinmelerinden çok, “insan gereksinmeleri” biçiminde ele alınmalı, tasarımın bütünleştirici, çoğulcu ve ayrımsız olması ilkeleri benimsenmelidir (ÖZİ 2005).

BÖLÜM 2

KURAMSAL TEMELLER

2.1 DIŞ MEKAN VE KAMUSAL ALANLAR

Kapalı mekanlar dışındaki tüm alanlar dış mekan kapsamına girmektedir. Toplumun yararlandığı veya tüm rekreasyonel ihtiyaçlarının karşılandığı kamusal alanlardır. Kent ve mahalle parkları, kent ormanları ve koruluklar, mezarlıklar, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, fuar ve sergi alanları, yol-bulvar ve refüjler, spor alanları gibi yerler sayılabilir (Gül ve Küçük 2001).

Avrupa'da 1960'lı yıllarda irdelenmeye başlanan kamusal alan kavramı, günümüzde hala kesin bir tanımı yapılamadığı için farklı bakış açılarına göre farklı anlamlar kazanıyor ve bu durum bu tür alanların kullanımı hakkında önemli tartışma konuları yaratmıştır.

Kamusal alan tanımı ilk kez 1962 yılında Jürgen Habermas'ın kamusal alanın yapısal dönüşümü: burjuva toplumunun bir kategorisi üzerine araştırmalar adlı kitabında ele alınmıştır. Habermas kamusal alanı, özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları araç, süreç ve mekanların tanımladığı hayat alanı olarak tanımlamıştır.

Kamusal alan siyaset ve hukuk felsefesi tartışmalarının üzerinde odaklandığı temel kavramlardan biri olmuştur. Habermas'ın, kamusal alanı Avrupa ile sınırlayarak, sadece burjuvanın oluşturduğu bir alan olarak görmesi ve diğer sosyal yapıları kamusal alana dahil etmemesi eleştirilmiştir.

Avrupa'da uzun süre tartışılan kamusal alanın tanımı, 1980'li yıllarda Türkiye'yi de etkilemeye başlamıştır. Kamusal alan kavramı Türkiye'de özellikle 1990'lı yılların başlarından itibaren çeşitli akademik yayınlarda ele alınmaya, kullanılmaya ve politik konularda tartışılmaya başlamıştır (URL-1, 2010).

Kamusal alan kavramı ile, kendi içinde bir anlamda kamuoyuna benzer bir alanın oluşturabileceği, toplumsal yaşamın bir parçası tanımlanır. Kamusal alanın en önemli niteliği tüm vatandaşlara açık olmasıdır. Kamusal alanın bir bölümü, özel vatandaşların birbirleriyle bir kamu organı yarattıkları her türlü iletişim sayesinde yaratılmıştır (URL-2, 2010).

2.2 KENTSEL AÇIK VE YEŞİL ALAN KAVRAMLARI

2.2.1 Kentsel Yeşil Alan

Kentsel yeşil alanlar, kent mekanı içinde fiziksel ve sosyal çevrenin niteliğini belirleyen, eğitimsel, kültürel ve rekreasyon amaçlı kullanımlara olanak tanıyan ve toplumun tüm bireylerinin kullanımına açık olan kamu mekanlarıdır (Yuen 1996; Alkay ve Ocakçı'dan 2003). Kentsel yeşil alanlar mekansal yapılarına ve işlevsel özelliklerine bağlı olarak kent mekanında fiziksel ve sosyal çevre bakımından faydalar üreten fonksiyon alanlardır (Alkay ve Ocakçı 2003).

Keleş'e (1998) göre ise; kentsel yeşil alanlar, insanların dinlenmeleri, gezmeleri, çeşitli rekreasyon faaliyetlerini gerçekleştirmeleri ve doğaya yakınlaşmalarını sağlaması amacıyla, kent yönetimlerince düzenlenen, ortak kullanım alanlarıdır (Dedeoğlu'ndan 2006).

Toplumun sosyal, kültürel, teknik, yasal ve yönetsel koşulların birbiriyle etkileşimleri sonucu oluşan kentsel mekanlar, yoğun göç ve sürekli artan nüfus artışına paralel olarak plansız ve sağlıksız bir kentleşme eğilimi göstermektedir. Böylece doğadan uzaklaşarak suni ve sağlıksız oluşan kentsel mekanlar, kent insanını doğaya ve yeşil alanlara olan özlemini giderek artırmakta, fiziksel ve zihinsel rekreasyoel gereksinimlerini karşılayamaz duruma gelmiştir.

Gelişmiş ülkelerse kentsel yeşil alanların nitelik ve nicelikleri, medeniyetin ve yaşam kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda, kentsel doku içinde yeşil alanların dağılımları ve büyüklükleri, kentin coğrafik ve ekolojik koşulları, demografik yapısı, halkın gelir ve eğitim düzeyi gibi pek çok faktör dikkate alınarak, kent imar planı ile bir bütünlük içinde planlanmakta ve uygulanmaktadır (Küçük 2002).

Birçok peyzaj plancısına göre kent açık alanları, yapı ve trafik kullanışı dışında kalan açıklıklar olarak tanımlanmaktadır. Tunnard ve Pushkarev'e (1967) göre ise, bir yönden yapılaşmadığımız ve diğer yönden ise üzerinde herhangi bir rekreasyonel kullanış potansiyeli olan alanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamada ana fikir açık alanların toplum

tarafından yararlanma amaçlı bir potansiyele sahip olmasıdır. Bazı yazarlar ise, kent açık ve yeşil alanlarını faydalı açıklıklar ve ulaşım koridorları olarak tanımlayarak baraj gölleri, hava alanları, drenaj ve sel kontrol alanları, doğa ve peyzaj koruma alanlarını tanım içine almaktadır (Uzun'dan 1990).

Kentsel yerleşmeler incelendiğinde, kent içerisindeki açık-yeşil alanlar bazen belli planlar çerçevesinde bazen de plansız olarak kendiliğinden oluşabilmektedir. Her iki durumda da açık-yeşil alanlar, kentin topoğrafyası, jeomorfolojisi, iklimi, kentin politik ve mimari yapısı, en önemlisi de kent insanının sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı bu konuda önemli rol oynamaktadır (Yıldızcı 1987; Gül ve Küçük'den 2001).

2.2 2 Kent Düzeyinde Yeşil Alanlar

Kent düzeyindeki yeşil alanların etki alanı, bütün bir kent halkına hizmet edecek büyüklükte ve işleve sahip olmalıdır Yerleşim yerlerinin, nüfus ve yapı yoğunluğu arttıkça yeşil alan gereksinimi de büyümeye başlar. Bu nedenle mahalle düzeyindeki yeşil alanların en az 3 katı olacak şekilde 45 bin nüfusa, en az 135 ha'lık bir alana ve hektar başına en az 350 kişilik bir kapasiteye sahip olmalıdır. Kent düzeyindeki yeşil alanlar, kent parkları, spor kompleksleri, rekreasyonel alanlar, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, fuar ve sergi alanları, kent içi yol-bulvar ve refüjler, yaya yolları, kent ormanları, koruluklar, yeşil kuşak ve mezarlıklar sayılabilir (Gül ve Küçük 2001).

2.3 KENT PARKLARI

2.3.1 Kent Parkı

Kent parkları kentin tümüne hizmet eden şehir parklarıdır. Nüfusun büyüklüğüne göre değişmekle beraber 40-400 hektar arasında değişebilmektedir. Şehir parkı etki alanı 3200-4000 m arasındadır. Bu alanlara erişim mesafesi 30-60 dakikalık yürüme mesafesinde, motorlu taşıtlarla da 5-20 km uzaklıkta ulaşılacak mesafede bulunmaktadır. Kent parkı planlanmasında tesislerin inşasında baz alınacak ölçüler hizmet vereceği kişi sayısı, arazinin büyüklüğü ve morfolojik yapısıdır (Dil 2004).

Lynch'e (1981) göre kent parkları kentsel yerleşmeler içinde genellikle merkezi olarak konumlanan, görsel olarak kentin bir parçası olan ve bölge parkına göre daha büyük ölçülü alanlardır. İnsanların günlük kullanım için rahatlıkla ulaşabilecekleri yerde bulunan, bireysel yada grup eylemlerine olanak sağlayan alanlardır.

Kent bir kamusal alan, kent yaşamı ise kamusal alan kavramının doğduğu ve tarih boyunca geliştiği yerlerdir (Arendt 1969). Kamusal açık yeşil alanlar sistemi içerisinde kalan kent parkları; fiziksel, teknik, klimatolojik, rekreasyonel, hijyenik, sosyal ve estetik gereksinimleri karşılamalıdır (Bayraktar 1973; Çınar'dan 2008).

Gold'a (1980) göre; kent parkları kentlinin kolay ulaşabileceği kentin gürültü ve karmaşasından kurtulup rekreasyonel etkinliklerde bulunabileceği alanlardır. Konum olarak kentin merkezinde veya merkeze yakın olmalıdır. Kent içinde merkezi bir konum tercih edilir. Bu konumun gerçekleştirilemedi durumlarda kent sınırları yakınında hatta dışında yer verilir. Kent parkları her 1000 kişi için 12 ha büyüklüğünde önerilmektedir. Ölçü olarak minimum 40 ha verilmekle mümkün durumlarda 100-400 ha büyüklüğü daha çok tercih edilmektedir. Kent parkları 50.000-100.000 kişilik nüfus için araba ile 30 dakika süreli ulaşım uzaklığına hizmet ederler. Kentsel yeşil sistem içinde anılan diğer yeşil alanlar koruluk alanlar, değişen topoğrafya ve su elemanları, piknik alanları, botla gezinti, yüzme, bir doğa merkezi, yürüyüş ve atla gezinti yolları, günübirlik kamp alanları ve informal spor olanakları bulundurabilirler (Özkır'dan 2007).

Çeşitli fonksiyonlardan oluşmuş kent dokuları (Konut, ticaret, eğitim, vb.) gibi arasında parklar en önemli kentsel dinlenme ve eğlenmeye olanak sağlayan kentsel rekreasyon alanlarıdır. Günümüzde kent parkları halkın günlük boş vakitlerini değerlendirebileceği toplanma yerleridir. Bu nedenle kent içinde dengeli dağılım ve belirli fonksiyonları bulunması gerektiğini ortaya koyarak bulunduğu konum ve fonksiyonları yönünden mahalle parkları, kent parkları, semt parkları, çocuk oyun alanları meydan, cadde ve bulvar yeşilleri olarak gruplara ayırabiliriz.

Merkezi kent parkları, bünyesinde önemli ve farklı ölçekli üniteler barındırır. Kent büyüklüğüne bağlı olarak bir yada birkaç tane olabilir. Genellikle 70-80 dekardan az olmayan genişlikte planlanır ve mahalle parklarında bulunmayan fonksiyonları üstlenirler. Kent parklarının kapasite hesapları, her 100 kişi için 1 dekar olmak üzere 400 dekardan az olamayan bir büyüklükte ele alınmalıdır. Kent parkları; mahalle ve mahalle kümleri parklarından farklı olmak üzere yapay göller, açık hava sergi ve tiyatro amfileri, yüzme havuzu (her 5000 kişiye 1 kapalı ve 1 açık yüzme havuzu) bulundurmalıdır (Uzun 1990).

Rekreatif hizmet amaçlı, yüzme havuzları, tenis kortları (4-12 adet), çim futbol sahaları, piknik alanları, açık hava tiyatrosu, yaya gezinti alanları, paten alanları, oturma yerleri ve

teraslar, çay bahçeleri, lokanta üniteleri, acil yardım, PTT ve servis hizmetleri için tesisler, tuvalet üniteleri, otoparklar, gösteri alanları ile servis yolları kent parkı içinde düzenlenmelidir (Uzun 1990). Çeşitli rekreasyonel etkinliklere olanak veren geniş su yüzeyleri, tepeler, ağaçlık alanlar, geniş çim yüzeyleri, kapalı sergi ve satış birimleri de kent parklarında yer almalıdır. Ayrıca teknik ve idari hizmet üniteleri ile banklar, çeşmeler, heykel ve plastik elemanlar, aydınlatma elemanları, çöp kutuları, bitki kapalı gibi donatı elemanları da kent parklarının vazgeçilmez tamamlayıcı parçalarıdır (Özkan 2001; Uzun'dan 2005).

Merkezi kent parkında bulunan fonksiyonların, en az ölçüdeki alan tahsisleri Çizelge 2.1'de verilmiştir.

Çizelge 2.1 Merkezi kent parkındaki alan kullanımları için ayrılması gereken en az alan ölçüleri (Uzun 1990).

Alan Kullanım Çeşidi	Gerekli En Az Alan Ölçüsü (da)
Çocuk Bahçesi (0-6 yaş)	1.0
Çocuk Bahçesi (6-12)	2.0
Spor Alanları	38.0
Sert Yüzeyli Oyun Alanları	6.0
Piknik Alanları	10.0
Serbest Oyun Alanları	8.0
Yüzme Havuzları	2.2
Doğal Alanlar	10.0
Yapı Alanları	5.0
Sergi ve Gösteri Alanları	10.8
Teraslar ve Dinlenme Alanları	10.0
Su Yüzeyleri	8.0
Otoparklar	5.0
Bitkilendirme Alanları	20.0
Toplam Alan	136.0

Kent parkları, karmaşık kentsel organizasyon içerisinde, kentleşmeye koşut olarak gelişen kopuk doğa- insan ilişkisinin yeniden kurulmasında çok önemli ve çeşitli işlevler yüklenen kamusal hizmet alanlarıdır. Kentsel yerleşmeler içinde genellikle merkezi olarak konumlanan, görsel olarak kentin bir parçası olan alanlardır. İnsanların günlük kullanım içinde rahatlıkla erişebilecekleri yerlerde bulunurlar ve yürüyüş, koşu, dış mekanda oturma, piknik yapma, oyun ve benzeri gibi bireysel yada grup eylemlerine olanak sağlayan alanlardır (Oğuz 1998).

2.3.2 Kent Parklarının Tarihi Gelişimi

Tarih boyunca parkların oluşumu ile toplumların uygarlık düzeyleri, yaşam biçimleri ve sosyo- ekonomik yapıları arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Mısır, Mezopotamya, İran, Asur gibi tarih öncesi dönemlere ilişkin uygarlıklarda, park ve bahçelerin hükümdar ve aileleri için yaptıkları malikaneler çevresinde yer aldığı görülmektedir. Antik dünyanın, düz ve ovalık görüntüsünden eşi için, saray ve Babil kulesinin yanında setler üzerinde yaptırılmıştır.

İ.Ö 2.yy'da Romalılar mimari karakterde bahçeler oluşturmuşlardır. Roma bahçeleri, kolonlarla çevrili avlular içindedir, ağaçlar sıralıdır, parterler desenler oluştururdu. Rönesans'ın parlak devirlerinde ve Barok döneminde bahçe düzenlemesi, mimarların, ressamların, heykeltıraşların, şair ve filozofların işbirliği yaptıkları çok önem verilen bir güzel sanat olarak benimsenmiş ve olgunluğunun zirvesinde ölmez eserler verilmiştir. 18. yy'da doğaya dönüş kuvvetli bir akım şeklinde belirmiş, romantik bir tutumla doğal, doğaya benzer arazi düzenlemeleri yapılması fikri benimsenmiştir (Arslan 1999).

Toplum için park fikri 19. yy'da başlamıştır. Sanayileşmenin görüldüğü İngiltere'de başlayan park akımında yapılan ilk rekreasyonel parkların genel karakteri toplum için geniş yeşil alanlar sağlaması yanında, tasarım içinde izole edilmiş hortikültürel teşhir çalışmalarının (Victorin, Pictoresk parklar) da yer aldığı yeşil alanlar şeklindendir. Bu çalışmaların hemen genelinde topografya, su, kayalar ve bitki örtüsü merkezi fikir etrafında tasarlanarak farklı sosyal gruplar için geniş çayırlıklar planlanmıştır (Uzun 1990).

Osmanlı imparatorluğunun 1703-1730 dönemini kapsayan Lale Devrinde, Fransa'nın Versailles Sarayı bahçesinden etkilenen III. Ahmet boğazda ve haliçte çeşitli saray ve köşkler yaptırmıştır. Döneme adını veren lalelerin 800 çeşitli ve formu yetiştirilmiştir. Sadabad bahçesi özellikle şenliklerin düzenlenerek ve rekreasyon düşüncesinin ilk uygulandığı alan olmuştur. Türk bahçelerinde daha sonra Barok tasarım anlayışı etkisi ile aks ve simetri, yabancı türler, polikrom renk anlayışı görülür.

Avrupa kent parkları yönünden başarılı örneklerin bulunduğu İngiltere'de yeşil alanların çoğu eskiden asillerin av ormanları yada özel bahçelerden geliştirilmiştir. Hyde Park, 1635'de halka açılmıştır. Londra'nın önemli parkları arasında sayılan St. James Park, Gren Park ve Kensington Bahçeleri, özel izin ile 18. yy'ın son ikinci yarısında kamu alanları statüsüne

geçirilmiştir. Amerikan kentlerindeki açık alanlar ise, genellikle özel mülkiyete ait alanlarında kamu kullanımına ayrılması ile çok amaçlı parklara dönüştürülmüştür (Arslan 1999).

Günümüzde endüstriyel koşullar ve kent yaşam biçimi yeni toplum yapısına göre hızla değişmiş, çalışma koşulları, hızlı nüfus artışı, yeni ihtiyaçlarla birlikte toplumun yapısına göre tasarımı geliştirerek, klasik ve romantik yaklaşımlar terkedilmiş durumdadır (Uzun 1990).

Kent parkları son yıllarda, özellikle büyük şehirlerimizde tehlikeli boyutlara ulaşan çevre ve hava kirliliğini azaltmak, kişi başına düşen yeşil alan miktarını arttırmak, kentlerimizin düzenli ve planlı gelişmesini sağlamak, insanlarımıza orman ve çevre sevgisini kazandırmak, dinlenme yerleri tesis etmek, ülkemizin turizm potansiyelini arttırmak ve toprak muhafaza önlemleri almak yoluyla yerleşim birimlerini sel ve taşkın zararlarından korumak amacıyla yapılan rekreasyon alanlarıdır (Lynch 1981).

2.3.3 Kent Parklarının İşlevleri

Kentlerin temel işlevi, kullanıcılarını hoşnut etmek, başka bir deyişle kamu kullanımı, eğlence, mutluluk ve huzur vermektir. Parkların fazla sayıda insan tarafından kullanılabilmesi ve uzun yıllar hizmet verebilmesi eşsiz özelliktir. Orta büyüklükte örneğin 20 ha, bir parkın kapasitesi geniş bir boş zaman merkezinden belki 100 kat daha fazladır.

Parklar evrimleri süresince hep önemli alanlar olmuşlardır. Değişen yaşam koşulları içinde farklı boş zaman ve rekreasyon alışkanlıkları edinilmiştir. Spor merkezleri, alış-veriş merkezleri, kafe ve restoranlar oldukça çok sayıda insanı çekebilmektedir ancak insanlar bulundukları sosyo-ekonomik ve kültürel çevrenin olanakları, yöneltmeleri çerçevesinde seçimlerini yapmaktadır. Bu nedenle bütün dünyada parkların kullanımı ve dolayısı ile işlevleri ne olmalıdır sorusu halen çok insanı ilgilendirmemektedir (Oğuz 1998).

Kent parkları, bulundukları kente rekreasyonel, ekolojik ve arazi organizasyonu işlevleriyle bir çok yarar sağlarlar (Nasuh 1993 ve Oğuz 1998).

- Rekreasyonel amaçlar için organize edilmiş dış mekanı oluştururlar. İnsanların pasif ve aktif rekreasyonları için bütün olanakları hazırlarlar.
- Kent parkları, toplumla ilişki sağlarlar. Sosyal ilişkilerin kurulmasında önemli rol oynarlar. Parklar varlıklarıyla psikolojik rahatlamaya olanak verirler. İnsanlar kendi isteklerini yerine getirerek, ruh sağlıklarının tazelenmesine ve gelişmesine yardımcı olurlar.

• Kent parkları, doğa ile ilişki kurmayı sağlar. İnsanlara, kentlerde yitirilen bitki ve hayvan dünyası ile ilişki kurmasını sağlayan parklar özellikle bitkilerin büyüme süreçlerinin gözlendiği yerlerdir.

• Kent parkları, koruma alanları olarak görev yaparlar. Kuşlar, böcekler ve kentlerdeki diğer yaban yaşamının korunması ve geliştirilmesi için çok önemli habitatlardır. İnsanların, kentlerde yitirilen hayvan dünyası ile ilişki kurmalarına yardımcı olurlar.

• Kent parkları, bir kentte mikrokimatik özellik kazandırırlar. Yeşil kuşaklar, parkalar ve ağaçlar doğal filtre olarak kentte mikroklimatik özellikler kazandırırlar

• Kent parkları, kent ekolojisi üzerine olumlu etki yaparlar. Kent iklimi, su döngüsü düzenlenip, kente ışık ve hava sağlarlar. Atmosferdeki zararlı gazları ve tozu önleyip, gürültüyü absorbe ederler.

• Kent parkları, kentlerde ve organik sistem arasında ilgi kurarlar. Bir yandan kentlerin monoton, geometrik yapılarının kurulduğunu hafifleterek öte yandan da kentin yapı kitlelerinin yumuşak bir görünüm kazanmasında, bu kitlelerin birbirine organik düzen içinde bağlanmasında önemli görevler üstlenir.

• Kent parkları, kent içindeki bir insanla çevresi arasında ölçü yönünde denge kurarlar. Yapı ile yakın çevresindeki açık alanın ortaklaşa yarattığı anıtsal yapı gruplarının insan üstündeki baskısını hafifleterek mekanları insan boyutuna taşırlar.

• Kent parkları, bir kente estetik hizmet ederler. Özellikle içindeki ağaçların hacimli yeşillikleriyle kentin kuruluğunu gideren ona canlılık veren ve mevsimlere bağlı renk özellikleri ile onlara bir estetik varlık kazandıran alanlardır.

• Kent parkları bulundukları yerleşim alanının fiziksel yönden dengesini kurarlar. Kentlerin strüktürüne, önemli oranda katkıda bulunarak konaklama, ticaret ve endüstri karakteri yönünden uyuşmazlık gösteren farklı alanlar arasında tampon görevini görürler.

• Kent parkları, geçici arazi yönetimini gerçekleştirirler. Kullanılmayan ve geliştirilmeyi bekleyen alanların yönetim için oluşturulan geçici parklar, arazi yönetimi yönünden iyi bir çözümleyicidir.

• Kent parkları, eğitime olanak verirler. Parklar okul çağı çocukları ve yetişkinlerin eğitimi için, kaynak oluştururlar. İyi tasarlanan parkalar, tarih, kültür, botanik ve yaban yaşamı yönünden ilgi çekicilerdir.

• Kent parkları, sanatsal etkinliklere mekan oluştururlar. Parklar sanatı ilerletmek için açık hava tiyatrosu, dans gösterisi, konserler, heykel sergileri, vb. olağanüstü olanak sunarlar.

• Kent parkları, motorlu taşıt trafiğinden uzakta güvenli çocuk oyun alanları sunarlar.

• Kent Parkları, bulundukları çevreye finansal açıdan faydada bulunurlar. İyi planlanan ve yönetilen kent parkları bir alanın ekonomik yaşantısını canlandırır.
• Kent parkları, turizm ve kültürel tanıtım yönünden de kente katkıda bulunurlar.

2.3.4 Kent Parklarının Planlama İlkeleri

Kent parklarının kentsel rekreasyon alanları içinde önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Bu parkların planlanması, uygulanması ve sürekliliğinin sağlanmasında ortaya çıkan ilkelerin dikkate alınması gerekmektedir (Nasuh 1993).

Bu ilkeleri şu şekilde sıralayabiliriz;

• Kent parkları, fonksiyonları gereği rekreasyonel bir kaynak olmaları yanında, en yararlı düzeyde ve ihtiyaçlara uyumlu olarak kullanılabilir şekilde tasarlanmalıdır. Çünkü yeterli şekilde kullanılmayan bir kaynak, bir potansiyel ve değer arz etmez.
• Kent parkları, öncelikle en yakın çevre ile ilişkili olmalıdır. Bu yakınlaşma, kent parkları yakın çevrede yaşayanlara hizmet etmelidir. Bu amaçla, yakın çevre insanının sosyo-ekonomik yapısını ve istekleri bilinmelidir.
• Kentin diğer açık ve yeşil alan sistemi içinde bir bütünlük yaratmalı ve yaya bağlantı düzeni ile güvenli ulaşım olanakları sağlamalıdır.
• Kent yeşil alan sistemi için bir bütünlüğün sağlanması amaçları içinde, kendine özgü bir plan bütünlüğünde tasarlanmalıdır. Kent parkı içinde ilişkiler ve aktiviteler, arazi, plan ve tasarım bütünlüğünü birlikte göstermelidir.
• Topoğrafik özellikler ve fiziksel yapı, çevre ile ilişkili olarak tasarlanmalı, güzel görünüm ve doğa harikaları korunmalıdır.
• Yöresel iklim özellikleri ve yön durumu, plan karakterlerini doğrudan etkileyici olması nedeni ile tasarım açık ve net olarak belirli amaçlara yönlenmiş olmalıdır. Bu amaçlar için, iklim karakterlerini olumlu yönde geliştirici plan yapısı düşünülmelidir.
• Kent parkları alan seçimi, çevre yapı yoğunluğu ile ilişkili olduğu kadar doğal kaynakların ve topoğrafik yapı özelliklerinin değerlendirilmesiyle de ilgili sayılmalıdır. İklim verileri ve diğer çevre faktörleri planlama kriterler olabildiği gibi, alan plastiği ve form çalışmaları çevre standardını yükseltici ve fonksiyonel işlevler üstlenebilir nitelik taşımalıdır. Özellikle fonksiyonlar arası ilişkiler kuran bir dizi ilgi çekici mekanların geliştirilmesi, park planlamada önemli plan ilkeleri olarak kabul edilir.

• Bir kent parkı kullanılışlığı ve yararlılığı, kullanım kapasitesi ve rahatlığı ile doğrudan ilişkilidir. İlk planda kolay ulaşım ve güvenli dolaşım en önemli hedefler arasında sayılmalıdır.
• Kent parklarının kullanıcılar için rahat ve huzur veren bir dinlenme ortamı olması plan ve karakteri ve yapılan tasarımlarla doğrudan ilişkili sayılmalıdır. Bu amaçlar için yapılacak su yüzeyleri, bitkilendirme ve çevreleme, plan özelliklerini doğrudan belirleyici olabilir.
• Kent parkı, yıl boyu kullanılabilir yapıda projelendirilmeli, gerekli olan bölüm ve imkanları gece saatlerinde de yararlanılabilen özellikler göstermelidir. Yoğun kullanışlar için uygun yüzey kaplamaları ve güvenli materyaller planlama safhalarında ele alınmalıdır.
• Yapılan plan ve uygulamalar, daha ileri yıllarda bakım ve süreklilik hizmetlerinde sorunlar çıkarmamalı ve mekanizasyona olanak verebilecek yapıda tasarlanmış olmalıdır (Uzun 1990).

2.4 ENGELLİLİK TANIMI

Dilimizde engelli bireylerin durumlarını karşılamak üzere sakat, özürlü, topal, geri zekâlı, deli, kalıtımsal özürlü, sağır, kör, felçli, yatalak, bunak, bakıma muhtaç, korunmaya muhtaç gibi sözcükler kullanılmaktadır. Bu kullanımı doğuran engellileri normal değil, anormal olarak algılayıp kodlayan bir zihinsel- düşünsel alt yapının ürünüdür (Arıkan 2001; Oran 2007'den). Engelli bireyleri ve engellilik olgusunu, kötüleme ve küçümseme anlayışı doğrultusunda açıklamaya/ anlamaya çalışan bu geleneğin kökleri tarihin çok eski dönemlerine dayanmaktadır. Engellilik olgusunu açıklamaya yönelik ilk model olan Moral Model engelli bireylerin günahkar veya kötü ruhlu oldukları için tanrı tarafından cezalandırıldığı inancı üzerine kuruludur. Toplumun moral ve dinsel değerlerinden beslenen bu model Neolitik Dönemden Orta Çağın sonlarına değin güçlü bir şekilde etkisini hissettirmiştir (Erkan 2004; Oran 2007'den). Günümüzde bile, etkisi azalmakla birlikte bu modelin izlerine rastlamak olanaklıdır.

Birey doğduğu andan itibaren, içinde olduğu toplumla tanışır ve etkisinde kalır. Beden ve ruh sağlığı iyi olduğu sürece toplum içinde üretken olma niteliğini korur. Dünyanın en gelişmiş varlığı olan insan, gerek doğum, gerekse iş yaşamı süresince, bütün fiziksel ve ruhsal etkenler karşısında "özürlü" kavramı ile karşı karşıyadır (Bekiroğlu 2002).

Özür: Anatomik, fizyolojik veya psikolojik yapıda ya da bir işlevde görülen eksiklik ya da anormallikler olarak kabul edilir. Bir bünyedeki, bir yapıdaki, bir doğal işleyişteki hasar, noksan, bozukluk veya işlev kaybıdır.

Yetersizlik: Bir faaliyeti normal biçimde veya normal kabul edilen sınırlar dahilinde gerçekleştirme yetisinin bir özür sonucu azalması ya da kaybıdır.

Engellilik: Yaş, cinsiyet ve kültürel faktörler çerçevesinde normal olarak kabul edilen görevlerin yerine getirilmesinde sınır ya da engel teşkil eden bir kusurun ya da yetersizliğin bir sonucudur.

Bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal özelliklerinde belirli bir oranda işlev kaybına neden olan organ yokluğu veya bozukluğu sonucu normal yaşamın gereğine uymayacak düzeyde engellenmiş kişiye "sakat", "özürlü", engellilik durumuna "sakatlık" veya "özürlülük" denir (Bekiroğlu 2002).

Trenk'in (1989) hukuksal çerçeve içinde belirlediği tanıma göre engellilik altı aydan fazla süren ve bedensel kural dışılık, zihinsel güçteki eksiklik, ya da ruhsal rahatsızlık nedeniyle önemli ölçüde toplumun üyesi olmayı güçleştiren yahut olanaksızlaştıran durum (Federal Sosyal Yardım Yasası, Madde 39) ya da altı aydan uzun süren (yaşlılık durumundan meydana gelmeyen) bedensel, zihinsel veya ruhsal kural dışlılıkta fonksiyon eksikliğinin etkisi olmasıdır. Almanya'da yürürlükte olan engellilik tanımları, dayanağını yasa hükümlerinden almaktadır (Ölçen 1991).

TSE'ye göre ise engelli, vücut fonksiyonlarını, kullanımında fiziki kısıtlılık veya kayıp olan kişidir (TSE 1999).

Ülkemizde yapılan yeni düzenlemelerle, engelli tanımı yeniden gözden geçirilmiş ve daha kapsamlı hale getirilmiştir. Daha önceden engelli bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinde belirli oranda fonksiyon kaybına neden olan organ yokluğu ve bozukluğu sonucu, toplumsal rolünü gerçekleştirebilmesi için bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi olarak ele alınırken, bugün doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi olarak tanımlanmaktadır (Seyyar 1999).

2.4.1 Ulusal Mevzuatta Engelli Tanımları

Ülkeden ülkeye değişiklik gösteren engellilik tanımları ülke içinde ki kurumlar arasında da farklılıklar göstermektedir.

1475 Sayılı İş Kanunun 16.03.1987 tarih ve 19402 Sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sakatların İstihdam Hakkında Tüzük'ün" 2. maddesinde özürlülük gücü esas alınarak "Bedensel özürleri yüzünden çalışma güçlerinin en az % 40'dan, en çok % 70'inden sürekli olarak yoksun bulunanlarla, %70'inin üstünde yoksun bulundukları halde bir işte verimli şekilde çalışabilecekleri sağlık kurulu raporu ile belgelenenler özürlü sayılabilir. 1475 Sayılı iş kanunu ülkemizde çalışma hayatını düzenleyen bir yasadır. Kanunun değişik 25. maddesinde, özürlülerin toplumsal yaşama kazandırılmaları konusu göz önüne alınarak elli ve elliden fazla işçi çalıştıran işyerlerine %2 oranında özürlü kimseyi istihdam etme yükümlülüğü getirmiştir (URL-3 ,2010).

4857 Sayılı İş Kanunu 22.05.2003 tarih ve 25134 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Eski Hükümlü ve Terör Mağduru İstihdamı Hakkında Yönetmeliği'nin" 30. maddesinde bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerinde engelleri nedeni ile çalışma gücünün en az % 40'ından yoksun olduğu sağlık kurulu raporu ile belgelenenleri ifade eder şeklinde tanımlanmıştır (ÖZİ 2008).

607 sayılı Devlet Memurları Kanunu 14.07.1965 tarih ve 12056 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çalışma gücü esas alınarak yapılan engelli tanımı şu şekildedir. Sürekli olarak çalışma gücünden en az % 40 oranında yoksun olanlar ve sakatlığın görevi yapmasına engel olmadığı, resmi sağlık kurulu raporu ile belirlenen özürlü sayılmaktadır (ÖZİ 2008). 16.09.2004 tarih ve 25585 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Özürlülerin Devlet memurluğuna Alınma Şartları ve Yapılacak Yarışma Sınavları Hakkında Yönetmelik' e göre ise; özürlü, doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetenekleri bakımından özür durumuna göre tüm vücut fonksiyon kaybı % 40 ve üzerinde olduğunu, 06.02.1998 tarih ve 98/10746 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe konan özürlülere verilecek sağlık kurulu raporları hakkında yönetmelik hükümleri gereğince, sağlık kuruluşlarınca verilecek sağlık kurulu raporu ile belgeleyenler olarak tanımlanmaktadır (URL-4, 2010).

2828 Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kanunu 24.05.1983 tarih ve 18059 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun 3. maddesinin (c) bendinde; Özürlü,

doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamının gereklerine uymama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi olarak tanımlanmıştır,

5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunun 44. maddesinde; Her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hasıl olan arızalar veya duçar oldukları tedavisi imkansız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamayacak duruma giren iştirakçilere (malul) denir şeklinde tanımlanmıştır. Malul sayılabilmek için, çalışma gücü kıstası ele alınmıştır. İlgili yönetmelikte, çalışma ve iş gücü % 40-70 oranında kaybedenler "sakat", % 70'in üzerinde kaybedenler "malul" olarak belirlenmiştir.

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunun 12. maddesinde, engellilik iş kazası ve meslek hastalığı olarak iki sebebe dayandırılmıştır ve çalışma gücü ve meslekte kazanama gücü kıstası ele alınmıştır. Sürekli iş göremezlik hali bakımından kazanma gücünün en az %10'unun azalmış olması, maluliyet hali bakımından çalışma gücünün en az 2/3'ünün azalmış olması veya meslekte kazanma gücünün en az %60 kaybetmesi öngörülmüştür (ÖZİ 2008).

1479 Sayılı Bağ-Kur Kanunun da ise, çalışma gücünün en az 2/3 oranda azalma görülen kişiye engelli denmektedir.

2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanuna göre yapılan engelli tanımı; 65 yaşını doldurmadığı halde başkasının yardımı olmadan hayatını devam ettirmeyecek şekilde malul olduklarını tam teşekküllü hastanelerden alacakları sağlık kurulu raporu ile kanıtlayanlarla, durumlarına uygun bir işe yerleştirilemeyen sakatlar şeklindedir.

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunun, 31.12.1960 tarihli ve 10700 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanun engelliler için özel indirimler öngörmüş ve kanun engellileri, aşağıdaki gibi üç dereceye ayırarak tanımlamıştır.

- Birinci derece engellilik, çalışma gücünün %80'inden fazlasını (%80 dahil) kaybetmiş bulunan birinci derece hizmet erbabı birinci derece özürlü sayılır.
- İkinci derece engellilik, çalışma gücünün %60'ından fazlasını (%60 dahil) kaybetmiş bulunan ikinci derece hizmet erbabı ikinci derece özürlü sayılır.

• Üçüncü derece engellilik, çalışma gücünün %40'ından fazlasını (%40 dahil) kaybetmiş bulunan üçüncü derece hizmet erbabı üçüncü derece engelli sayılır (ÖZİ 2008).

2.4.2 Uluslararası Belgelerde Engellilik Tanımları

Engellilik, Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler (UN) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından kendi faaliyetlerine yönelik olarak farklı şekillerde tanımlamışlardır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO):

Dünya Sağlık Örgütü engellilik tanımına yeni bir boyut getirmiş, kişinin kendini engelli görmesi bir yana toplumun onu nasıl kabul ettiğini vurgulamıştır. Dünya sağlık örgütünün, eylem planında verilen 1980 yılında yaptığı sınıflandırmada tanımlar şu şekilde belirtilmiştir.

• Noksanlık (Impairment): Sağlık bakımından noksanlık psikolojik, anatomik veya fiziksel yapı ve fonksiyonlardaki bir noksanlığı veya dengesizliği ifade eder (Artar ve Karabacakoğlu 2003). Bu bozukluk kalıcı veya geçici olabilir ve zihinsel fonksiyon sistemi de içinde bulunduran, bir kol, bacak, bir organ, doku veya vücudun diğer bir bölümündeki anormali, eksiklik veya kaybın bulunması veya ortaya çıkmasını kapsar (Gümüş 2001).

• Özürlülük (Disability): Sağlık alanında sakatlık bir noksanlık sonucu meydana gelen ve normal sayılabilecek bir insana oranla bir işi yapabilme yeteneğinin kaybedilmesi veya kısıtlanması durumunu ifade eder (Artar ve Karabacakoğlu 2003). Bir insan için normal olarak kabul edilen şekilde veya düzeydeki bir etkinliği, bir bozukluğun sonucu olarak, gerçekleştirebilme eksikliği veya kısıtlığıdır. Bir özür kalıcı veya gerilemeyen ve ilerleyen veya ilerlemeyen nitelikte olabilir (Gümüş 2001).

• Maluliyet (Handicap): Sağlık alanında malubiyet bir noksanlık veya sonucunda belirli bir kişide meydana gelen o kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal sayılabilecek faaliyette bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan olumsuz ifade eder. Bu nedenle engellilik özürlüler ve çevreleri ile ilişkili görülebilir. Kültürel, fiziksel veya toplumsal engeller, yapılı çevredeki hareketlilik için engellerdir (Gümüş 2001).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), tıbbi açıdan özürlülük tanımını şu şekilde yapmıştır. Sağlık yalnız hastalık ve özürlülüğün olmaması değil, aynı zamanda bedensel, zihinsel, ruhsal ve toplumsal yönden tam bir iyilik durumudur. Özürlülük ise bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerden belirli bir oranda ve sürekli olarak fonksiyon ve görüntü kaybına neden olan

organ yokluğu, bozukluğu sonucu kişinin normal yaşam gereklerine uymama durumudur. Sağlıklı birey tanımı ise; ölüme neden olabilecek risklerin, yaralanmaların ve kalıcı özürlerin olmadığı durumlar sağlıklılık olarak tanımlanmıştır (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

Birleşmiş Milletler (BM):

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun İnsan Hakları Bildirgesine ek 09.12.1975 tarihli 3447 sayılı kararı ile "Sakat Kişilerin Hakları Bildirisi" yayımlanmıştır. Bu bildirinin 1. maddesine göre "Kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendine yapması gereken işleri, (bedensel ya da sonradan olma) herhangi bir noksanlık sonucu yapamayanlara sakat denir" ifadesine yer verilmiştir (ÖZİ 2005).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO):

Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 20.06.1983'de kabul edilen ve Türkiye tarafından da 08.07.1999 yılında kabul edilen 159 sayılı Sakatların Mesleki Rehabilitasyonu ve İstihdamı Sözleşmesi'nin 1. maddesine göre "sakat" terimi, kendisine uygun bir iş temini, bu işin muhafazası ve kendisinin işinde ilerleyebilme hususundaki beklentileri, kabul edilmiş fiziksel veya zihinsel bir özrü sonucunda önemli ölçüde azalmış olan bir bireyi ifade eder şeklide tanımlanmıştır (ÖZİ 2005).

2.5 ENGELLİLİK NEDENLERİ, TÜRLERİ ve TANIMLARI

2.5.1 Engellilik Nedenleri

Engellilik, engelin ortaya çıkış zamanına göre farklılık göstermesi nedeni ile doğuştan engeli olanlar ve sonradan engelli olanlar olarak incelenmektedir. Dil ve konuşma engellilerde, nedenlerin doğuştan veya sonradan ayrımlarının net yapılamaması nedeni ile ayrıca incelenmektedir (TUİK ve ÖZİ 2004).

Doğuştan Olan Engelin Nedenleri:

Doğuştan olan engeller üç faktörden kaynaklanmaktadır. Bunlar genetik (genetik ve kalıtsal bozukluk ile kan uyuşmazlığı), hamilelik sırasında yaşanan sorunlar (annenin kullandığı ilaçlar, geçirdiği hastalıklar be yetersiz/kötü beslenme) ve doğum sırasında yaşanan sorunlardır (doğum travması, doğum sırasındaki bebeğin oksijensiz kalması).

Sonradan Olan Engelin Nedenleri

Sonradan engeli olanların engel nedenleri incelendiğinde, kaza ve hastalık nedeniyle engelli olanların oranı tüm engel türlerinde yüksek olduğu görülmektedir. Ortopedik engellilerde kaza ve hastalık nedeni ile engelli olanların oranı hemen hemen aynı iken diğer engel gruplarında (görme, işitme ve zihinsel engelli) hastalık nedeni ile engelli olanların oranı daha yüksektir (TUİK ve ÖZİ 2004).

İş kazaları, ev kazaları, trafik kazaları, savaşlar ve doğal afetler, yakın akraba evlilikleri, ana-çocuk sağlığı ve aile planlamasındaki aksaklıklar ve yaşlılık engelliliğin diğer nedenleri olarak sayılabilir (ÖZİ 1999).

2.5.2 Engelli Türleri ve Tanımları

Engellilerin değişik sorunlarını saptayabilmek ve bunun yanında, onların özel durumlarına uygun olarak, geniş kapsamlı ve etkili politikalar oluşturabilmek için, ilk önce engellilerimizin sayısını ve spesifik olarak da bunların içinde yer alan engelli grupların dağılımını (zihinsel, işitme, ortopedik, ruhsal ve birden fazla özürlü gibi) bilmemiz gerekmektedir (Seyyar 1999).

Başkalarının yardımına muhtaç olmadan günlük etkinliklerini sürdürebilen kişiye normal gözü ile bakılabilir. Bu tanıma göre engel, bir bireyin günlük hayatta tam anlamı ile katılım ve uyum derecesini bozan, kısıtlayan, kronik bir eksiklik gibidir. Böylece eksiklikler kişisel (İçte gelen) ve dışarıdan gelen olumsuzluk şeklinde olabilmektedir.

Kişisel engel, kişinin kendi özelliklerinden kaynaklanan bir eksikliktir, bu yüzden toplumdan soyutlanamaz. Dışsal engel ise, bireyin çevresinden kaynaklanan bir eksikliktir; fakirlik, geri kalmış bir bölgeden gelme, anne-baba yoksunluğu vb. gibi. Bir bireyde birden fazla dışsal veya kişisel engel olabilir (Bilir 1986). Kişisel engellerin sınıflandırılması Çizelge 2.2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2.2 Engel gruplarının sınıflandırılması (Bilir 1986).

1. Hareketle İlgili Engeller	a.Çevrede hareket edememek,
	b.Vücut kısımlarının birbirine uyumsuzluğu,
	c. El hareketleri imkansızlığı,
	d. Egzersizlere karşı tahammülsüzlük,
2. Görmeyle İlgili Engeller	a. Tam körlülük,
	b. Kısmi körlülük,

Çizelge 2.2 (devam ediyor).

3. İletişimle İlgili Engeller	a. İşitme kaybı,
	b. Konuşma bozuklukları,
	c. Okuma güçlüğü,
	d. Yazma yetersizliği,
4. Sistem Hastalıkları	a. Sindirim sistemi hastalıkları,
	b. Boşaltım sistemi hastalıkları,
	c. Ağır kalp, dolaşım sistemi hastalıkları,
	d. Hayat kurtarıcı bir makineye bağlı olma,
5. Zihinsel Engeller	a. Doğuştan zeka gerilikleri,
	b. Sonradan oluşan zeka gerilikleri,
	c. Öğrenme güçlüğü,
	d. Bilinç kaybı,
	e. Bellek kaybı,
	f. Yön tayini bozuklukları,
6. Duygusal Engeller	a. Psikozlar ve nevrozlar,
	b. Davranış bozuklukları,
	c. Alkol ve ilaç alışkanlıkları,
	d. Ati-sosyal davranışlar,
	e. Duygusal bakımdan gelişme geriliği,
7. Bağımlılık Yaratan Engeller	a. Vücudun bir kısmında fiziksel kusur,
	b. Deride yara izi veya bir deri hastalığı,
	c. İstem dışı kas hareketleri,
	d. Ses çirkinliği, nefes kokusu,
8. Gözle Görülmeyen Engeller	a. Devamlı tedavi gerektiren metabolik hastalıklar
	b. Epilepsi ve çeşitli bilinç kayıpları
	c. Travmalara karşı aşırı duyarlılığı olan hastalar
	d. Tekrarlayan hastalıklar
9. Yaşlılığa Bağlı Engeller	a. Derinin buruşup sarkması,
	b. Fizik ve mental fonksiyonların yavaşlaması,
	c. Belleğin zayıflaması

Usta (1992) ise; engellileri bedensel, zekâ ve ruhsal engelliler olarak iki ana grupta incelemektedir;

1.) Bedensel Engelliler

- Görme Engelliler
  - -Az gören
  - -Kör
- İşitme Engelliler
  - -Ağır işiten
  - -Sağır
- Konuşma Engelliler

- Ortopedik Engelliler
- Sürekli Hastalığı Olanlar

2.) Zihinsel ve Ruhsal Engelliler

- Zihinsel Engelliler
    - -Öğrenme Güçlüğü Olanlar
    - -Eğitilebilir Zihinsel Engelliler
    - -Öğretilebilir Zihinsel Engelliler
    - -Klinik Bakıma Muhtaç Olan Engelliler
- Ruhsal Engelliler
    - -Duygu Güçlüğü Olanlar
    - -Suçlu veya Suça Yönelmişler

Birleşmiş Milletler, ICIDH (Bozukluklar Yeti Yitimi ve Engellilerin Uluslararası Sınıflandırılması) engellilik yaklaşımını kullanarak farklı bir sınıflandırma önermiştir. ICIDH engelliliği belirlerken üç boyut ortaya koymaktadır. Bunlar; engelli bireyin fiziksel yapısındaki herhangi bir fonksiyonun yokluğu, bireyin fiziksel etkinliklerindeki kısıtlanma ve kişinin sosyal çevreye uyumudur. Bunları göz önünde bulunduran ICIDH, engelliliği on ana başlık altında incelemektedir;

- Görme Zorlukları
- İşitme Zorlukları
- Konuşma Zorlukları
- Hareket Zorlukları (yürüme, merdiven çıkma, ayakta durma)
- Bedeni Hareket Ettirme Zorlukları (uzanma, eğilme, diz çökme)
- Tutma, Kaldırma Zorlukları (objeleri tutmak veya kaldırmak için parmaklarını kullanma)
- Öğrenme Zorluklar (zihinsel zorluklar, gerilik)
- Davranışsal Zorluklar (psikolojik, duygusal problemler)
- Kişisel Bakım Zorlukları (yıkanma, giyinme, beslenme)
- Diğer (Çalık 2004).

T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı ve T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından 2002 yılında yapılan Türkiye Özürlüler Araştırmasında engellilik altı ana başlık altında incelenmektedir;

- Bedensel Engelliler
- Görme Engelliler
- İşitme Engelliler
- Dil ve Konuşma Engelliler
- Zihinsel Engelliler
- Süreğen Hastalığı olanlar (TUİK ve ÖZİ 2004).

2.5.2.1 Bedensel Engelliler

Bedensel engelli, normal insan hareketlerine sahip olmayan ve hareket organlarında eksiklik ve özür bulunduğundan yardımcı cihaz ve araçlarla hareket edebilen fiziki özürlü kişidir (TSE 1999). Bedensel engellilik, hareket organlarındaki veya insanın bedenini oluşturan yapılardaki eksiklikler, oluşum bozuklukları ve işlev kayıplarıdır (Bekiroğlu 2002). Bedensel engellilik; insan yapı ve biçiminin fiziksel yönlerinde herhangi bir bozukluk veya eksiklik oluşturan yine onun bedensel yeteneklerini engelleyen veya bütünüyle kaldıran engellilik türüdür (Seyyar 2001).

TC Başbakanlık Özürlüler İdaresinin yapmış olduğu tanıma göre ise; bedensel engelli, kas ve iskelet sisteminde yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı olan kişidir. El, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında, kısalık, eksiklik, fazlalık, yokluk, hareket kısıtlığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlar, felçliler, serabral palsi, spastikler ve sipina bifida olanlar bu gruba girmektedir (ÖZİ 2005a).

Bedensel engel türlerini şu şekilde sınıflandırabiliriz;
- Kas ve iskelet engelliler
- Beyin ve omurilik engelliler
- İç organ engelliler
- Belirli bir maddeye karşı duyarlılık

Mimari önlemlere göre özre sahip engellerli iki şekilde sınıflandırabiliriz;
- Yürüyebilen engelliler
- Tekerlekli sandalyeye bağlı engelliler

Yürüyebilen Engelliler

Yürüyebilen engelli, baston, koltuk değneği, protez vb. gibi araç vasıtasıyla ayakta durabilen ve hareket edebilen kişidir (TSE 1999).

Yürütebilen engellileri kendi aralarında üç gruba ayırabiliriz;

- Hiçbir yardıma gerek olmadan yürüyebilenler,
- Tutunarak ya da bastonla yürüyebilenler,
- Koltuk değneği veya daha kompleki bir aparatla yürüyebilenler (Bekiroğlu 2002).

Tekerlekli Sandalye Kullanan Engelliler

Tekerlekli sandalye kullanan engelli, yürümesi sakıncalı görülen veya yürüme engeli olan, yardımsız veya yardımlı olarak tekerlekli sandalye kullanarak hareket eden kişidir (TSE 1999).

Tekerlekli sandalye kullanan engellileri üç gruba ayırabiliriz;

- Tekerlekli sandalyeye bağlı olup zaman zaman yürüyebilenler,
- Vücudunun üst kısmını tamamen kullanabilen tekerlekli sandalyeye bağımlı engelliler,
- Vücudunun üst kısmını da kullanamayan engelliler (Bekiroğlu 2002).

Ortopedik engellilerin toplam nüfus içindeki oranları yaş grubuna, cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.3'de, ortopedik engelliler de engelin ortaya çıkış zamanı ise cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.4'de verilmiştir.

Çizelge 2.3 Ortopedik engellilerin toplam nüfus içindeki oranları (TUİK ve ÖZİ 2004).

	Ortopedik Engelli %
Türkiye	1.25
Yaş Grubu	
0-9	0.64
10-19	0.77
20-29	1.21
0-39	1.26
40-49	1.39
50-59	1.79
60-69	2.80
70 +	3.94
Yerleşim Yeri	
Kent	1.09
Kır	1.49
Cinsiyet	
Erkek	1.48
Kadın	1.02

Çizelge 2.4 Ortopedik engellilerde engelin ortaya çıkış zamanı (TUİK ve ÖZİ 2004).

%	Doğuştan			Sonradan			Bilinmeyen		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Türkiye	23.91	21.51	27.33	73.30	76.17	69.21	2.79	2.32	3.46
Kent	21.69	19.22	25.33	75.56	78.61	71.05	2.76	2.17	3.62
Kır	26.39	24.15	29.45	70.77	73.36	67.26	2.83	2.49	3.29

2.5.2.2 Görme Engelliler

Tek veya iki gözünde tam veya kısmi görme kaybı ya da bozukluğu olan kişilerle göz protezi kullananlar, renk körlüğü ve gece körlüğü olanlar bu gruba girmektedir (TUİK ve ÖZİ 2004). Türk Standartları Enstitüsü'nün tanımlamasına göre ise görme özürlü, görme fonksiyonlarının tamamını veya tamamına yakınını kaybetmiş fiziki özrü olan kişidir (TSE 1999).

Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu, görme engellileri kör ve az gören şeklinde iki gruba ayırmıştır ve bütün düzeltmelere rağmen, iki gözle görmesi yüzde 10'dan aşağı olan, normal hayat ve çalışmalarında görme gücünden yararlanma imkanı olmayan kişilere kör denilmektedir şeklinde tanımlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği'nin tanımlamasına göre kör, bütün düzeltmelere rağmen iki gözle görmesi yüzde 10'dan aşağı olan, eğitim-öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanamayan kişidir. İki gözle görmesi yüzde 30'dan aşağı olan, özel bir takım araç ve yöntemler kullanmadan normal hayat ve çalışmalarında görme gücünden yararlanamayanlar da az görenler olarak adlandırılmaktadır. Görme özrü yaşa bağlı olarak ortaya çıktığında, beraberinde denge, dayanıklılık, tepki süresi ve çeviklik açısından da sınırlı olmanın dezavantajları yaşanmaktadır (Seyyar 2001).

Görmeyen

İki gözle görmesi 1/10'dan aşağı olan, normal yaşamı ve çalışmalarda görme gücünden yararlanmasına olanak olmayana kör denir. Görüş yeteneğini tamamen yitirenler ile normalin 1/20'sinden az olanlar da kör olarak kabul edilmektedir.

Az Gören

İki gözle görmesi 3/10'dan aşağı olan, özel bir takım araç ve yöntemler kullanmadan normal yaşam ve çalışmalarında görme gücünden yararlanamayanlara az gören denir (Bekiroğlu 2002).

Görme engellilerin toplam nüfus içindeki oranları yaş grubuna, cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.5'de, görme engelliler de engelin ortaya çıkış zamanı ise cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.6'da verilmiştir.

Çizelge 2.5 Görme engellilerin toplam nüfus içindeki oranları (TUİK ve ÖZİ 2004).

	Görme Engelli %
Türkiye	0.60
Yaş Grubu	
0-9	0.33
10-19	0.36
20-29	0.45
30-39	0.46
40-49	0.62
50-59	0.91
60-69	1.56
70 +	2.98
Yerleşim Yeri	
Kent	0.52
Kır	0.73
Cinsiyet	
Erkek	0.70
Kadın	0.50

Çizelge 2.6 Görme engellilerde engelin ortaya çıkış zamanı (TUİK ve ÖZİ 2004).

%	**Doğuştan**			**Sonradan**			**Bilinmeyen**		
	Toplam	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
Türkiye	20.41	20.46	20.35	76.32	76.49	76.09	3.27	3.05	3.56
Kent	19.78	19.06	20.69	77.77	78.21	77.20	2.45	2.73	2.10
Kır	21.10	21.88	19.93	74.75	74.75	74.76	4.15	3.38	5.31

2.5.2.3 İşitme Engelliler

İşitme engelli, işitme fonksiyonunun tamamını veya tamamına yakınını kaybetmiş fiziksel engelli kişidir (TSE 1999). Tek veya iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişi işitme engellidir. İşitme cihazı da kullananlar bu gruba girer (TUİK ve ÖZİ 2004). İşitme engelliliği, doğum öncesi, doğum anı ya da doğum sonrasında gürültü, kaza, yaşlılık gibi çeşitli sebeplere bağlı olarak işitme duyusu organının işlevindeki arızadan meydana gelmektedir.

İşitme engelli; özel eğitim ve tedavi gerektirecek derecede işitme yetersizliği olan kişiye denilmektedir. İşitme engelliler sağır ve ağır işiten kişiler olarak 2 grupta toplanmaktadır:

Sağır

Kişiler, görsel bilgiler veren donanımlara bağlıdırlar. İşitme kayıpları bütün düzeltmelere rağmen 70db'den daha fazla olan, normal yaşam ve aktivitelerinde işitme gücünden faydalanamayacak şekilde özel eğitime ihtiyaç duyanlara "sağır" denir.

Ağır İşiten

Kişiler, normal yaşam ve aktivitelerinde; işitme cihazları, görsel bilgiler veren cihazlar ve ortak dinleme donanımları gibi yardımcı araçlara bağlı olarak yaşayan kişilerdir. İşitme kaybı, bütün düzeltmelere rağmen 25-70db arasında olan, özel eğitime ihtiyaç duyanlara denir. Bu özürlerin meydana geliş zamanı da doğuştan sağır olanlar, doğuştan ağır işitenler, sonradan sağır ve ağır işitir şeklinde olmaktadır (Artar ve Karabacakoğlu 2003).İşitme engellilerin gereksinimleri bu kişilerin engel grubunun düzeyine göre farklılık göstermektedir. Ancak bu gruptaki bireylerin başlıca gereksinimleri, tehlike durumlarında uyarılmalarını sağlayacak donanımlardır (Gümüş 2001).

Atala'ya (1996) göre işitme kaybı dereceleri, özellikleri ve bunlara verilen adlar şu şekildedir;

0-20db arası; Normal işitme kaybıdır. Bu kişiler, işitmede zorluklar, konuşmada bozukluklar çekerler. İşitme cihazları kullanmaları gerekmektedir.

21-35db arası; Hafif işitme kaybıdır. Burada, karşılıklı konuşmayı anlamada güçlükler yaşanır. İşitme cihazı kullanılmalı ve gerekli özel eğitim sağlanmalıdır.

36-55db arası; Orta derecede bir işitme kaybıdır. Bu kişiler, cihazsız konuşmaları takipte ve anlamada zorluk çekerler. İşitme cihazlarının kullanımıyla beraber, her gün özel eğitim almalıdırlar.

71-90db arası; Şiddetli işitme kaybıdır. Şiddetli işitme kaybı olan kişiler, çevredeki gürültüleri kolaylıkla ayırt edebilirler, seslileri anlar fakat sessizleri anlayamazlar. Yüksek sesleri 35 cm uzaktan duyabilirler. Bu kişilerin konuşma eğitiminin yanı sıra özel eğitim de almaları gerekmektedir.

90db ve üzeri; Çok Şiddetli işitme kaybıdır. Bu kişiler sadece çok yüksek sesleri duyabilirler (Artar ve Karabacakoğlu'dan 2003).

İşitme engellilerin toplam nüfus içindeki oranları yaş grubuna, cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.7'de, işitme engelliler de engelin ortaya çıkış zamanı ise cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.8'de verilmiştir.

Çizelge 2.7 İşitme engellilerin toplam nüfus içindeki oranları (TUİK ve ÖZİ 2004).

	İşitme Engelli %
Türkiye	0.37
Yaş Grubu	
0-9	0.20
10-19	0.29
20-29	0.32
30-39	0.35
40-49	0.35
50-59	0.41
60-69	0.77
70 +	1.70
Yerleşim Yeri	
Kent	0.32
Kır	0.45
Cinsiyet	
Erkek	0.41
Kadın	0.33

Çizelge 2.8 İşitme engellilerde engelin ortaya çıkış zamanı (TUİK ve ÖZİ 2004).

%	**Doğuştan**			**Sonradan**			**Bilinmeyen**		
	Toplam	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
Türkiye	29.49	29.14	29.92	67.10	68.13	65.85	3.41	2.73	4.24
Kent	24.59	23.83	25.43	71.80	73.66	69.71	3.61	2.51	4.85
Kır	34.81	35.17	35.17	62.00	62.52	61.32	3.20	2.96	3.51

2.5.2.4 Dil ve Konuşma Engelliler

Konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarılışında, eklemlerinde bozukluğu bulunanlara konuşma engelli denir (Bekiroğlu 2002). Herhangi bir nedenle konuşamayan veya konuşmanın hızında, akıcılığından, ifadesinde bozukluk olan ve ses bozukluğu olan kişi dil ve konuşma engellidir. İşittiği halde konuşamayan, konuşmak için

alet kullananlar, kekemeler, afazi, dil-kulak-damak-çene yapısında bozukluk olanlar da bu gruba girer (TUİK ve ÖZİ 2004).

Özel Eğitim Konseyi'nin sunduğu bir diğer konuşma engelli tanımı; dil ve konuşma problemleri, fertler arası sözlü münasebette değişik sebeplerden dolayı ortaya çıkan aksaklıklar ve düzensizlikler olarak tarif etmektedir. Konuşmadaki aksaklıklar ve düzensizlikler değişik boyutta ve derecede olabilmektedir.

Kişi konuşurken; hoş olmayan sesler çıkarıyorsa, konuşmanın ritim ve akışında farklılıklar oluyorsa cinsiyet, yaş ve fiziksel yapısına uygun olmayan, anlaşılamayacak şekilde sesler çıkıyorsa ve bu durum süreklilik gösteriyorsa konuşma engelli kabul edilmektedir (Atala 1996; Artar ve Karabacakoğlu'dan 2003).

Dil ve Konuşma engellilerin toplam nüfus içindeki oranları yaş grubuna, cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.9'da, dil ve konuşma engelliler de engelin ortaya çıkış zamanı ise cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.10'da verilmiştir.

Çizelge 2.9 Dil ve konuşma engellilerin toplam nüfus içindeki oranları (TUİK ve ÖZİ 2004).

	Dil ve Konuşma Engelli %
Türkiye	0.38
Yaş Grubu	
0-9	0.46
10-19	0.43
20-29	0.42
30-39	0.31
40-49	0.26
0-59	0.30
60-69	0.41
70 +	0.39
Yerleşim Yeri	
Kent	0.33
Kır	0.46
Cinsiyet	
Erkek	0.48
Kadın	0.28

Çizelge 2.10 Dil ve konuşma engellilerde engelin ortaya çıkış zamanı (TUİK ve ÖZİ 2004).

%	Doğuştan			Sonradan			Bilinmeyen		
	Toplam	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
Türkiye	46.63	45.73	48.14	50.16	51.81	47.39	3.21	2.46	4.46
Kent	41.60	38.81	46.17	55.14	58.98	48.83	3.26	2.20	5.00
Kır	52.18	53.22	50.38	44.67	44.03	45.76	3.15	2.74	3.86

2.5.2.5 Zihinsel Engelliler

Doğumdan önce, doğum esnasında ve sonraki gelişim sürecinde değişik nedenlerle gelişim ve fonksiyonlarında oluşan sürekli yaşlanma, duraklama ve gerileme gösteren ve bunun sonucu olarak etkili uyumsal davranışlarda gerilik ve yetersizlik gösteren sürekli bir durumdur (Atala 1996; Artar ve Karabacakoğlu'dan 2003).

Türkiye Özürlüler Araştırması sonuçlarına göre, engelli olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 12.29'dur. Bu oranın % 0.48'ini zihinsel engelliler oluşturmaktadır. Zihinsel engelli nüfusun; % 20.54'ü eğitilebilir, % 26.49'u öğretilebilir, % 18.32'si ağır, % 19.66'sı çok ağır olarak dağılım göstermektedir.

Yoğun olarak 20-29 yaş grubunda görülen zihinsel engelli nüfusun % 0.58'i erkek, % 0.38'i kadın olup, çoğunluğu kırsal kesimde yaşamaktadır. Zihinsel engelliler; gelişim süreci içerisinde genel zihinsel işlevlerde normallerden önemli derecede gerilik ve uyumsal davranışlarda yetersizlik gösterirler. Zihinsel işlevlerin önemli derecede ortalamanın altında olması; onların iletişim, öz bakım, ev hayatı, sosyal beceriler, toplumsal hayata katılım, inisiyatif kullanma, sağlık ve güvenlik, işlevsel akademik beceri, boş zamanı değerlendirme ve iş alanlarının iki ya da daha fazlasında sınırlılık göstermesine neden olur (URL-5, 2010).

Zihinsel gelişmesinde meydana gelen yavaşlama, duraklama, gerileme nedeni ile davranış ve uyum yönünden yaşıtlarına göre sürekli gerilik ve yetersizliği olduğu için normal eğitim programlarından yararlanamayan, Milli Eğitim Bakanlığının yaptığı sınıflandırmaya göre, ağır öğrenenler, eğitilebilir zihinsel engelliler, öğretilebilir zihinsel engelliler ve devamlı bakım gereken bireyler olarak gruplandırılmaktadır. Davranış bilimleri sözlüğüne göre ise zihinsel özürlülük sosyal, çevresel yada organik nedenlere bağlı olan normalin altında entelektüel gelişim olarak tanımlanır ve hafif, orta, şiddetli ve çok ileri gibi değerlendirilir (Bekiroğlu 2002).

Zihinsel engelliler, aynı özelliklere sahip bireyler değildir. Kendi içlerinde önemli bireysel farklılıklar gösterirler. Bu farklılık nedeniyle, sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmuş ve bilimsel çalışmalar sonucunda zeka düzeyine, öğrenme yetersizliğine ve zihinsel işlevlere göre çeşitli sınıflandırmalar yapılmıştır.

Zeka düzeyine göre yapılan sınıflandırmada zihinsel engelliler zeka bölümlerine göre dört grupta ele alınmaktadır.

- Hafif Derecede Zihinsel Engelliler (Zeka Bölümü 75-55 ya da 70-50)
- Orta Derecede Zihinsel Engelliler (Zeka Bölümü 55-40 ya da 50-35)
- Ağır Derecede Zihinsel Engelliler (Zeka Bölümü 40-25 ya da 35-25)
- Çok Ağır Derecede Zihinsel Engelliler (Zeka Bölümü 0 ile 25) (URL-5, 2010).

Zihinsel engellilerde engelin ortaya çıkış zamanı, cinsiyete ve yerleşim yerine göre Çizelge 2.11'de gösterilmiştir.

Çizelge 2.11 Zihinsel engellilerde engelin ortaya çıkış zamanı (TUİK ve ÖZİ 2004).

%	Doğuştan			Sonradan			Bilinmeyen		
	Toplam	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
Türkiye	47.92	46.12	50.64	49.89	51.98	46.73	2.19	1.90	2.63
Kent	45.99	42.17	51.23	51.65	56.09	45.56	2.36	1.74	3.21
Kır	49.68	49.45	50.05	48.29	48.51	47.92	2.03	2.03	2.04

2.5.2.6 Süreğen Hastalığı Olanlar

Kişinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıklardır. Süreğen hastalıklar özür türü içerisinde bir alt başlık olarak yer almaktadır.

Bu özür grubunda yer alan hastalıklar;

- Kas ve İskelet Özürleri: Bedensel kusurlar, kalça mafsalı çıkıkları, bel kemiği arızaları, mafsal iltihapları, mafsal kireçlenmeleri, kas zayıflamaları
- Beyin ve Omurilik Özürleri: Çocuk felci, spastik özürler, travmalar, omurilik özürleri, hidrosefali, sinir sistemi hastalıkları, epilepsi.

- İç Organ Özürleri: Kalp- damar hastalıkları, göğüs hastalıkları, verem, astım, karaciğer hastalıkları, sindirim sistemi hastalıkları, idrar yolları ve üreme organı rahatsızlıkları, endokrin ve metabolik hastalıklar vb.
- Belirli Bir Maddeye Duyarlılık: Şeker hastalığı, koku, toz, çiçek vb. etkenlere karşı alerji (Bekiroğlu 2002).
- Cilt ve deri hastalıkları
- Kanserler, kan hastalıkları, HIV
- Ruhsal davranış bozuklukları (TUİK ve ÖZİ 2004) gibi nedenlerle de bireyler özürlü olarak tanımlanmaktadırlar.

2.6 ENGELLİLERLE İLGİLİ İSTATİSTİKLER

Ülkemizin de içinde yer aldığı birçok, ülke engellilerle ilişkin istatistikî bilgilere sahip olmadıkları için Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) tahminlerini kullanmaktadır. Kayıt sistemleri gelişmiş olan ülkeler, engellilere ilişkin bilgileri kurumlardaki kayıtlardan elde etmektedir. Belirli aralıklarla yapılan araştırmalarla da kurum kayıtlarında mevcut olmayan bilgileri derlemektedirler (TUİK ve ÖZİ 2004).

2.6.1 Türkiye'deki Durum

Engellilere ilişkin veri tabanlarından bir tanesi nüfus sayımlarıdır. Ülkemizde 1985 ve 2000 yıllarında yapılan genel nüfus sayımlarında engellilerin sayısal büyüklüklerine ilişkin bilgi alınmıştır. Ancak bu bilgilerin yeterli olmadığı gözlenmektedir. Ülkemizde engellilerin sayısal büyüklükleri konusunda değişik yöntemlerle tahminler yapılmakla birlikte, engellilerin sayısal büyüklükleri, sosyo-ekonomik nitelikleri, yaşadıkları sorunlar ve toplumdan beklentileri konusunda kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır.

Türkiye'de engelli nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %12.29'dur. Yaklaşık 8,4 milyon engelliyi ifade eden toplam engelli vatandaşların %9,7'si süreğen hastalığı olanlar; %1,25'i ortopedik, %0,48'i zihinsel, %0,38'i dil ve konuşma, %0,37'si işitme, %0,6'sı görme engelli bireylerden oluşmaktadır. Engelli nüfusun cinsiyetlere göre dağılımı incelendiğinde, erkeklerin oranının ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engelli grubunda daha yüksek bir orana sahip olduğu gözlemlenirken süreğen hastalığa sahip olan nüfusta ise kadınların oranın daha yüksek olduğu tespit edilmektedir.

Engellilik oranının coğrafi bölgelere göre dağılımı incelendiğinde, ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engelli oranı %3.22 ile en yüksek Karadeniz Bölgesi'nde görülürken %2.23 ile en düşük Marmara Bölgesi'nde gözlemlenmektedir. Süreğen hastalığı olanların %10.90'luk oranla en yüksek Marmara Bölgesi'nde olduğu belirlenirken en düşük görüldüğü bölge ise %7.18 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir (TUİK ve ÖZİ 2004).

Dünya Sağlık Organizasyonu verilerine göre; Türkiye'de engellilerin toplam nüfusa oranı %12 civarındadır. Buna göre, ülkemizde takriben 8,5 milyon engelli insanımız vardır. Türkiye'deki trafik ve iş kazalarının fazlalığını ve yaklaşık 20 yıldan beri devam eden terörün yanında ülkemize has bazı sosyal faktörleri (akraba evliliği, doğum öncesi ve sonrası ana-bebek ilişkisinin sağlıksız olması, yetersiz ve düzensiz beslenme vs.) de dikkate alırsak ülkemizde, belki de bu rakamın üzerinde engellimiz yaşamaktadır (Seyyar 1999).

2000 yılı genel nüfus sayımına göre Türkiye nüfusu 67.804.000 kişidir. 2002 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçları Türkiye'de toplam engelli nüfusun 1.234.139 olduğunu ortaya koymaktadır. Engelli grupları içinde fiziksel engelliler 472.629 kişi (toplamın %38.2'si) ile sayıca en fazladır. Engelli grupları içinde sayıca en az olan grup ise 55.480 kişi (toplamın %4.5'i) ile konuşma engellilerdir. Süreğen hastalığa sahip olan nüfus da dikkate alındığında, Türkiye'deki engelli nüfus oranı 12.29'dur (TUİK ve ÖZİ 2004).

Türkiye deki toplam engelli nüfus oranı; yaş, cinsiyet, coğrafi bölgeler ve engel türüne göre Çizelge 2.12'de gösterilmiştir. Çizelge 2.13'de Türkiye'deki engelli nüfusunun engel türüne göre dağılımı yaş, cinsiyet ve bölgelere göre engelli kişi sayısı gösterilmiştir.

Genel ve engelli nüfusunun karşılaştırılması ve aralarındaki oransal fark Çizelge 2.14'de belirtilmiştir. Genel ve engelli nüfusun yaş gruplarına göre karşılaştırılması aşağıda (Şekil 2.1) gösterilmiştir.

Çizelge 2.12 Türkiye'de engellilik oranlarının bölgelere ve yaş durumuna göre dağılımı (TUİK ve ÖZİ 2004).

Toplam Engelli Nüfusu				Ortopedik, Görme, işitme, Dil ve Konuşma ve Zihinsel Engelli Nüfusu			Süreğen Hastalığa Sahip Olan Nüfusu		
%	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
Türkiye Yaş Grubu	12.90	11.10	13.45	2.58	3.05	2.12	9.70	8.05	11.33
0-9	4.15	4.69	3.56	1.54	1.70	1.37	2.60	2.98	2.20
10-19	4.63	4.98	4.28	1.96	2.26	1.65	2.67	2.72	2.63
20-29	7.30	7.59	7.04	2.50	3.34	1.74	4.80	4.24	5.30
30-39	11.44	10.43	12.42	2.56	3.18	1.95	8.89	7.26	10.46
40-49	18.07	15.15	21.08	2.65	3.29	1.99	15.43	11.86	19.09
50-59	27.67	22.56	32.67	3.23	3.73	2.74	24.44	13.83	29.94
60-69	36.96	31.60	42.02	5.14	5.65	4.65	31.82	25.95	37.37
70+	43.99	39.77	47.77	7.89	8.45	7.38	36.10	31.32	40.39
Bilinmeyen	11.68	6.30	14.17	0.34	0.53	0.25	11.33	5.77	14.09
Kentsel Alan	12.70	11.38	13.99	2.20	2.60	1.81	10.49	8.78	12.18
Kırsal Alan	11.67	10.69	12.63	3.16	3.74	2.59	8.50	6.95	10.40
Marmara Bölgesi	13.13	11.66	14.59	2.23	2.60	1.87	10.90	9.05	12.73
Ege Bölgesi	11.86	10.69	13.00	2.59	3.15	2.05	9.27	7.55	10.95
Akdeniz Bölgesi	12.16	11.15	13.15	2.60	2.99	2.21	9.56	8.16	10.93
İç Anadolu Bölgesi	12.52	10.78	14.23	2.60	3.01	2.20	9.92	7.77	12.03
Karadeniz Bölgesi	12.98	11.62	14.32	3.22	3.66	2.80	9.76	7.97	11.52
Doğu Anadolu Bölgesi	11.80	11.29	12.30	2.53	3.18	1.90	9.26	8.10	10.41
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	9.90	9.86	9.94	2.72	3.45	1.99	7.18	6.41	7.96

Çizelge 2.13 Engelin türüne göre Türkiye'de engelli nüfusu (TUİK ve ÖZİ 2004).

	Toplam			**Ortopedik Engelli**		**Görme Engelli**		**İşitme Engelli**		**Dil ve konuşma Engelli**		**Zihinsel Engelli**	
	Toplam	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**
Türkiye Yaş Grubu	**1.772.315**	**1.039.942**	**732.373**	**503.552**	**354.078**	**238.304**	**174.009**	**137.998**	**114.809**	**164.940**	**98.068**	**199.028**	**132.215**
0-9	**216 805**	**123 922**	**92 833**	48 370	41 572	25 903	20 437	15 689	11 740	41 108	23 117	36 517	23 164
10-19	**243 580**	**142 039**	**101 541**	58 136	37 730	24 793	20 484	18 108	17 640	32 563	21 511	42 415	30 285
20-29	**312 743**	**198 051**	**114 692**	96 258	55 334	35 235	20 587	23 149	16 674	32 864	19 731	51 846	29 978
30-39	**268 354**	**164 160**	**104 194**	84 838	47 506	31 514	16 769	18 506	18 141	21 451	11 422	31 212	25 214
40-49	**209 959**	**132 167**	**77 792**	69 139	41 013	30 930	18 534	14 679	12 913	13 815	6 956	20 971	9 833
50-59	**164 852**	**94 146**	**70 706**	52 943	38 334	26 496	19 749	10 938	9 882	9 965	5 357	7 691	5 333
60-69	**180 813**	**96 682**	**84 131**	50 661	48 062	30 047	24 718	15 503	11 493	7 819	6 590	5 008	4 570
70+	**173 987**	**88 151**	**85 836**	43 073	43 879	33 076	32 731	21 287	16 326	5 216	3 384	3 054	3 838
Bilinmeyen	**1 222**	**624**	**598**	139	598	310	-	139	-	139	-	314	-
Kent	**911 538**	**532 880**	**378 658**	269 684	182 222	120 192	94 738	69 528	62 054	85 753	52 165	91 181	66 495
Kırsal	**860 777**	**507 062**	**353 715**	233 869	171 856	118 112	79 271	68 472	52 756	79 186	45 904	107 847	65 721
Marmara Bölgesi	**402 622**	**233 597**	**169 025**	118 983	81 255	56 446	40 337	32 807	34 728	37 074	21 535	37 330	29 473
Ege Bölgesi	**232 342**	**139 551**	**92 791**	66 470	40 386	32 340	22 397	19 455	13 092	19 662	14 313	28 089	19 790
Akdeniz Bölgesi	**230 670**	**131 068**	**99 602**	63 917	44 680	27 266	24 181	15 983	14 032	20 556	13 474	26 661	21 996
İç Anadolu Bölgesi	**307 135**	**176 107**	**131 028**	84 746	65 504	41 041	32 956	23 726	20 077	29 668	14 667	38 861	20 606
Karadeniz Bölgesi	**264 386**	**148 518**	**115 868**	69 974	61 474	31 754	22 584	20 460	16 073	22 198	15 662	31 779	19 870
Doğu Anadolu Bölgesi	**155 475**	**96 819**	**58 656**	47 857	30 197	20 973	14 126	10 812	8 057	16 163	8 574	17 167	9 915
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	**179 685**	**114 282**	**65 403**	51 606	30 584	28 485	17 426	14 757	8 749	19 617	9 844	19 139	10 566

Çizelge 2.14 Genel ve engelli nüfusunun karşılaştırılması ve aralarındaki oransal fark (Tufan ve Arun 2006).

Yaş Grubu	Genel Nüfus		Engelli Nüfus		Oransal Fark
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	
0 – 4	7152307	10,4	81640	4,6	– **5,8**
5 – 9	6893990	10	135164	7,6	– **2,4**
10 – 14	6310126	9,2	118377	6,7	– **2,5**
15 – 19	6136836	8,9	125202	7,1	– **1,8**
20 – 24	6028111	8,8	150196	8,5	– **0,3**
25 – 29	6490236	9,5	162539	9,2	– **0,3**
30 – 34	5680529	8,3	145765	8,2	– **0,1**
35 – 39	4815118	7	122589	6,9	– **0,1**
40 – 44	4261634	6,2	108773	6,1	– **0,1**
45 – 49	3671371	5,4	101187	5,7	**0,3**
50 – 54	2879663	4,2	84026	4,7	**0,5**
55 – 59	2220809	3,2	80826	4,6	**1,4**
60 – 64	1914925	2,8	94458	5,3	**2,5**
65 – 69	1605440	2,3	86355	4,9	**2,6**
70 – 74	1111352	1,6	69218	3,9	**2,3**
75 – 79	616543	0,9	53315	3	**2,1**
80 – 84	283970	0,4	30642	1,7	**1,3**
85+	194533	0,3	20811	1,2	**0,9**
Toplam	68622559	100	1772305	100	

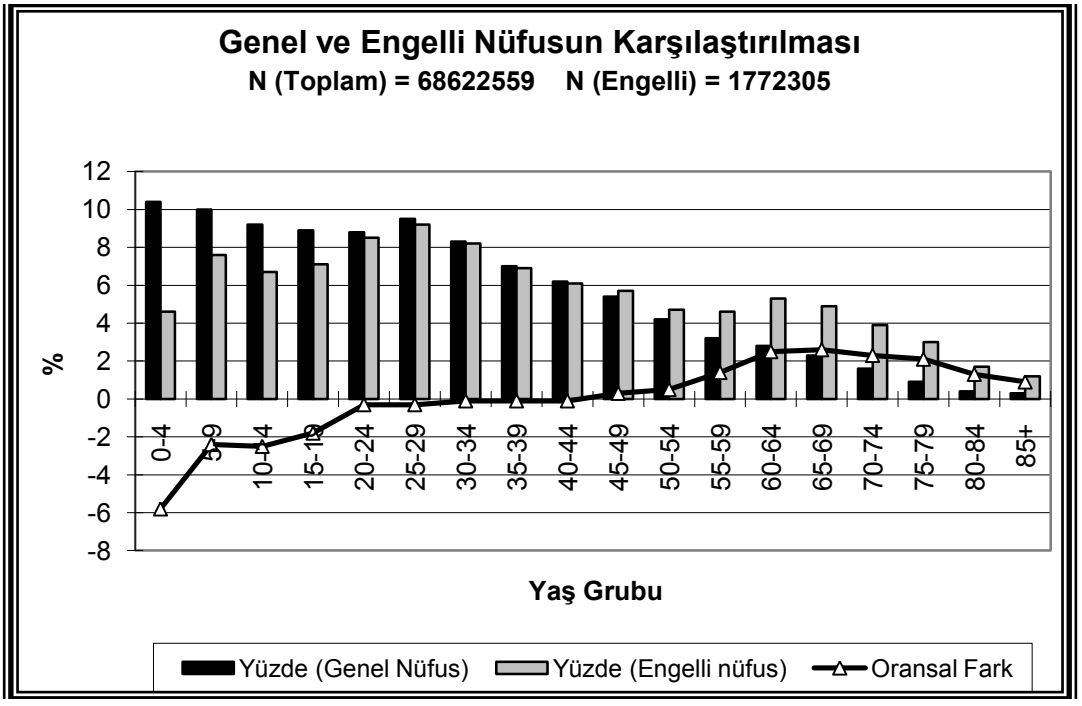

Şekil 2.1 Genel ve engelli nüfusun karşılaştırılması (Tufan ve Arun 2006).

Coğrafi bölgelere göre engelli nüfusun dağılımına bakıldığında, engelli nüfusun en yoğun olarak yaşadığı yerin Marmara bölgesi olduğu görülecektir. Marmara Bölgesi'nin, Türkiye nüfusunun yoğun olarak yaşadığı bölge olduğu düşünüldüğünde engelli nüfusun da diğer bölgelere kıyasla burada daha fazla bulunması beklenen bir durumdur. Karadeniz Bölgesi'nin Marmara ve İç Anadolu'dan sonra engellilerin en fazla yaşadığı yerdir. Genel nüfus yoğunluğunun bilhassa Ege ve Akdeniz bölgelerinden düşük olmasına karşın engelli nüfusu bu bölgede yüksektir (Şekil 2.2) (Tufan ve Arun 2006). Coğrafi bölgelere göre engelli kişi sayıları ve yüzdelik oranları, Çizelge 2.15'de gösterilmiştir.

Çizelge 2.15 Engellilerin coğrafi bölgelere göre oransal dağılımı (Tufan ve Arun 2006).

Bölge	Sayı	Yüzde
Marmara	402619	**22,7**
Ege	232341	**13,1**
Akdeniz	230668	**13,0**
İç Anadolu	307133	**17,3**
Karadeniz	264380	**14,9**
Doğu Anadolu	155475	**8,8**
Güneydoğu Anadolu	179688	**10,1**
Toplam	**1772304**	**100,0**

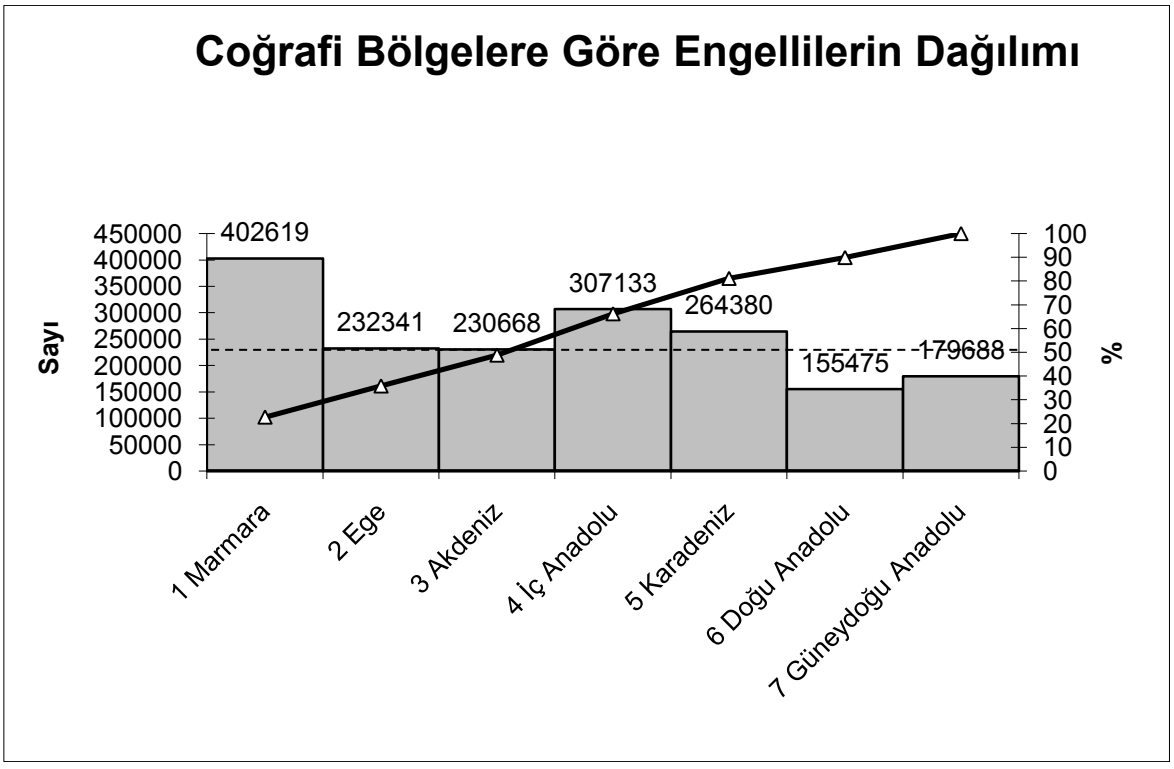

Şekil 2.2 Coğrafi bölgelere göre engellilerin oransal dağılımı (Tufan ve Arun 2006).

2.6.2 Ankara Kentindeki Durum

Başbakanlık bünyesinde oluşturulan, ulusal özürlüler veritabanı yetkili sağlık kuruluşları tarafından özürlü sağlık raporu almış ve veritabanına bilgi akışı sağlanabilen bazı kurum ve kuruluşlarına her hangi bir sebepten dolayı başvurmuş engelli bireylerin verilerinin derlenmesi ile oluşturulmaktadır. Bu nedenle bu veriler Türkiye'de yaşayan tüm engellileri kapsamamaktadır. Ulusal özürlüler veritabanında yaşayan ve adresi bilinen 1.242.998 kişi bulunmaktadır. Ankara kentinde yaşayan ve adresi bilinen engelli sayısı ise 72.990 kişidir.

Ankara kentindeki engellilerin cinsiyetlerine göre kişi sayıları Çizelge 2.16'da gösterilmiştir. Ankara kentindeki engellilerin yaş gruplarına göre dağılımları ise Çizelge 2.17'de gösterilmiştir. İki çizelgedeki veriler Ankara kentinde yaşayan ve adresi bilinen kişilerin sayılarından oluşmaktadır (ÖZİ 2002).

Çizelge 2.16 Ankara kentindeki engellilerin cinsiyete göre dağılımı (ÖZİ 2002).

CİNSİYET	ENGELLİ NÜFUSU
Kadın	26.495
Erkek	46.495
Toplam	72.990

Çizelge 2.17 Ankara kentindeki engellilerin yaş gruplarına göre dağılımı (ÖZİ 2002).

YAŞ GRUBU	ENGELLİ NÜFUSU
0-10	7.111
11-20	13.417
21-30	12.233
31-40	14.167
41-50	11.104
51-60	6.457
61-70	3.803
71 Yaş ve Üstü	4.698
TOPLAM	72.991

Ankara kentinde yaşayan adresi ve engel oranı bilinen kişilerin dağılımı Çizelge 2.18'de gösterilmiştir. Engel oranı kişinin almış olduğu son tarihli rapor baz alınarak seçilmiştir.

Çizelge 2.18 Ankara kenti engel oranı dağılımı (ÖZİ 2002).

YAŞ DURUMU	ENGELLİ NÜFUSU
0-19	3.821
20-39	6.052
40-69	22.623
70-100	24.041
TOPLAM	**56.537**

Ankara kentinde yaşayan ve adresi bilinen kişilerin engel gruplarına ve engel oranlarına göre dağılımı Çizelge 2.19'da gösterilmiştir. Engel oranı kişinin almış olduğu son tarihli rapor baz alınarak seçilmiştir. Bir kişi birden fazla rapor alabileceği için birden fazla grupta yer alabilir.

Çizelge 2.19 Ankara kenti engel oranı ve engel gruplarına göre dağılımı (ÖZİ 2002).

	ENGEL GRUBU						
Yaş Grubu	**Görme Engelli**	**İşitme Engelli**	**Dil ve Konuşma Engelli**	**Ortopedik Engelli**	**Zihinsel Engelli**	**Ruhsal ve Duygusal**	**Süreğen Hastalığı Olan**
0-19	318	345	155	891	294	61	876
20-39	749	449	317	1046	1062	247	1469
40-69	1153	2769	642	2128	8414	817	4452
70-100	1919	702	245	2151	9061	1017	7305
Toplam	**4139**	**4265**	**1359**	**6216**	**18831**	**2142**	**14102**

Ankara kentinde yaşayan ve adresi bilenen kişilerin yaş, cinsiyet ve engel gruplarına göre dağılımları Çizelge 2.20'de gösterilmiştir. Bir kişi birden fazla rapor alabileceği için birden fazla grupta yer alabilir (ÖZİ 2002).

Çizelge 2.20 Ankara kenti engelli yaş gruplarının, engel grubuna ve cinsiyete göre dağılımı (ÖZİ 2002'den Değiştirilerek).

	Toplam			**Görme Engelli**		**İşitme Engelli**		**Dil ve Konuşma Engelli**		**Ortopedik Engelli**		**Zihinsel Engelli**		**Ruhsal ve Duyusal**		**Süreğen Hastalığı Olan**	
	Toplam	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**	**Kadın**	**Erkek**
Ankara Kenti Yaş Grubu	**51 054**	**20580**	**30474**	**1525**	**2614**	**1738**	**2527**	**522**	**837**	**2577**	**3639**	**7584**	**11247**	**765**	**1377**	**5869**	**8233**
0-10	7856	3108	4748	91	107	268	300	206	387	186	251	1583	2535	95	285	679	883
11-20	12 721	5054	7667	179	289	387	472	185	268	309	459	3031	4514	222	478	741	1187
21-30	8036	2643	5393	252	700	277	498	54	67	302	717	1066	1791	98	192	594	1428
31-40	6879	2379	4500	248	568	240	487	29	41	380	759	738	1162	89	175	655	1308
41-50	5250	1839	3411	185	392	198	335	22	43	339	700	414	623	63	118	618	1200
51-60	3430	1387	2043	140	245	129	216	4	16	222	312	237	296	45	49	610	909
61-70	2409	1186	1223	151	133	60	98	13	10	216	183	146	134	38	31	562	634
70+	4473	2984	1489	279	180	179	121	9	5	623	258	369	192	115	49	1410	684

2.6.3 Dünyadaki Durum

Dünya Sağlık Organizasyonu (DSO) gelişmiş ülkelerde nüfusun %10'unu, gelişmekte olan ülkelerde ise %12'sini engellilerin oluşturduğunu kabul etmektedir. Bu bilgiye göre dünya nüfusunun yaklaşık %10'unu engelliler meydana getiriyor.

İsviçre'de yapılan bir araştırmaya göre, engelliliğe sebep olan faktörlerin başında %72 ile hayatın değişik safhalarında meydana gelen hastalıklar, % 18.5 ile doğumlar ve % 9.5 ile değişik kazalar gelmektedir. Hastalık ve doğum faktörü kadınlarda daha çok engelliliğe sebebiyet verirken, kazalara maruz kalıp engelli duruma düşen erkeklerin oranı, kadınlarınkinden iki kat daha fazladır denilmektedir (Seyyar 2001).

Gelişmiş ülkelerde ki engelli nüfus oranlarının gelişmemiş ülkelerde ki nüfus oranlarından yüksek çıkmasının sebebi, engelli kavramının daha geniş olarak ele alınması, 60 yaş üstü nüfusun fazla olması ve verilerin daha sağlıklı toplanmış olmasıdır.

Birleşmiş Milletlerin Ekonomik ve Sosyal Sorunlar Bölümü tarafından çeşitli ülkelerdeki engelli nüfus ile ilgili veriler bir araya getirilmiştir. Çizelge 2.21' de farklı ülkelerdeki engelli oranları yer almaktadır (Yavaş 2002).

Çizelge 2.21 Yaş gruplarına göre farklı ülkelerdeki nüfus oranlar (Yavaş 2002).

Ülke	Yıl	Toplam	0-14	15-64	60+	15-64	65+	15-49	50+
Hindistan	1981	0.2	-	-	-	-	-	-	-
Kuveyt	1980	0.4	0.4	0.4	2.7	-	-	-	-
Kuzey Afrika	1980	0.5	0.2	0.5	2.6	-	-	-	-
Pakistan	1981	0.5	0.1	0.2	0.8	-	-	-	-
Norveç	1991	33.0	-	-	-	-	-	-	-
Bangladeş	1982	0.8	-	-	-	-	-	-	-
Brezilya	1991	0.9	0.4	0.9	2.7	-	-	-	-
Irak	1977	0.9	0.3	-	-	-	-	1.0	3.4
Lübnan	1994	1.0	0.5	0.9	2.9	-	-	-	-
Türkiye	1985	1.4	0.6	1.4	5.0	-	-	-	-
Mısır	1981	1.6	0.7	1.7	7.3	-	-	-	-
Japonya	1987	2.7	-	1.4	7.5	-	-	-	-
Kıbrıs	1992	4.0	0.7	3.1	12.9	-	-	-	-
Çin	1987	5.0	2.8	3.6	22.0	-	-	-	-
İtalya	1994	5.0	3.5	1.6	20.8	-	-	-	-
Almanya	1992	8.4	0.9	4.7	25.7	-	-	-	-
Polonya	1988	9.9	0.5	7.9	34.2	-	-	-	-
Hollanda	1986	11.6	4.5	-	-	8.2	40.0	-	-

Çizelge 2.21 (devam ediyor).

İsveç	1988	12.1	-	-	-	8.0	26.4	-	-
İngiltere	1991	12.2	2.4	7.3	34.6	-	-	-	-
İspanya	1986	15.0	2.4	-	-	8.5	55.8	-	-
Amerika	1994	15.0	-	11.9	38.2	-	-	-	-
Kanada	1991	15.5	6.9	-	-	12.9	46.0	-	-
Avustralya	1993	18.0	7.0	13.6	50.9	-	-	-	-

Çizelge 2.21, 80'li ve 90'lı yıllarda yaş gruplarına göre farklı ülkelerdeki engelli nüfuslarını göstermektedir. Tabloya göre 1991 yılında %33 oranla en çok engelli nüfusa sahip ülke Norveç 1981 yılında %0.2'lik oranla en düşük engelli nüfusa sahip ülke ise Hindistan'dır Türkiye'de 1985 yılındaki engelli oranı 1.4 iken 2002 yılında yapılan çalışmaya göre bu oran ortopedik, görme, işitme, konuşma ve zihinsel engelli nüfus hesaba katıldığında %2.58'e yükselmiştir.

Dünya Sağlık Örgütüne (WHO) göre, dünyada 500 milyondan fazla insanın engelli olduğunu ve toplam nüfusun 10'da 1'inin engellilerden oluşmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) verilerine göre dünyada 625 milyon engelli bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM)'e göre ise dünya nüfusunun %10'u engellidir (Özcan 2008).

Ülkelerin sanayileşme ve gelişmişlik oranları arttıkça, engellilik oranı da artmaktadır. Engellilerin yüzde 80'e yakını sanayileşmiş ülkelerde yaşamaktadır. ABD'nin sivil toplum örgütleri arasındaki Engelliler İçin Seyahati Geliştirme Derneği'nin (SATH) 1999 yılında Florida'da düzenlediği Dünya Engelliler Seyahat Konferansı'nda, ABD'deki engellilerin toplam nüfusunun 50 milyona yaklaştığı belirtilmiştir. Avrupa'nın istatistik örgütü durumundaki EUROSTAT tarafından 1992 yılında yayınlanan verilere göre Avrupa'nın yetişkin nüfusunun %11'inin resmen engelli olarak tanımlanmıştır (Özcan 2008).

Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da 09-11 Aralık 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilen Avrupa Komisyonu Engelliler Konferansı'nda; Avrupa Birliği sınırları dahilinde 453 milyon kişi yaşadığını ve bunun 47 milyonunun engelli ve engelli olma ihtimali taşıyan ve Avrupa Birliği nüfusunun %10'u engelli bireylerin oluştuğu belirtilmiştir (Şekil 2.3) (Artar ve Karabacakoğlu 2003a).

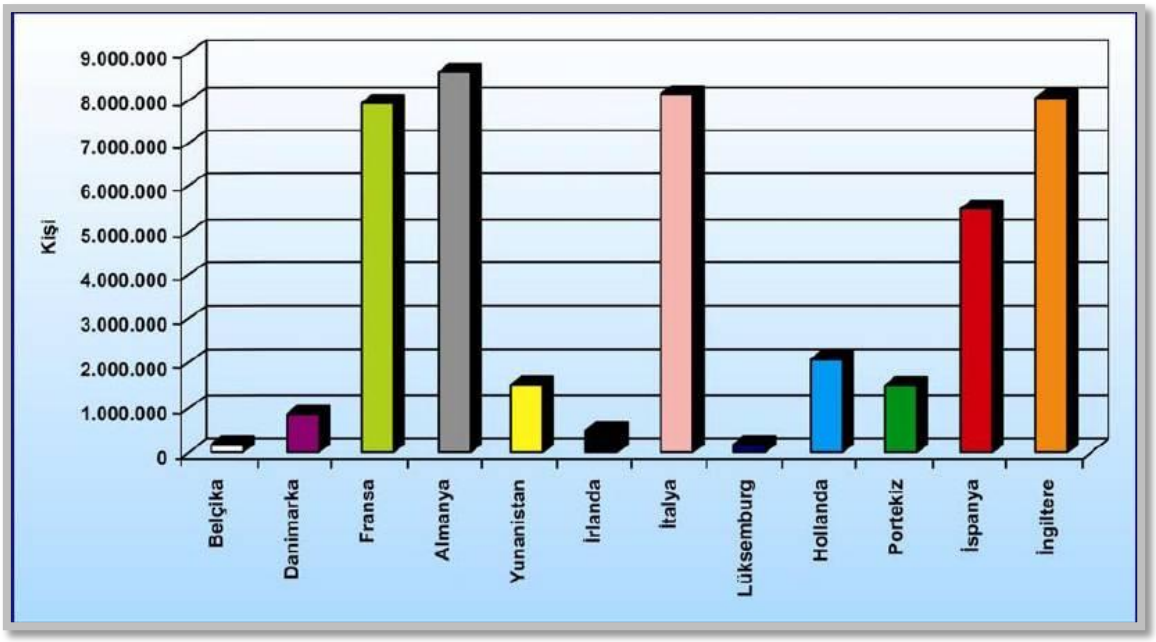

Şekil 2.3 Avrupa ülkelerinde engellilerin sayısı (Artar ve Karabacakoğlu 2003a).

2.7 ENGELLİLERLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER ve EVRENSEL HAKLAR

Tüm insanların, hiçbir ayrım gözetilmeksizin, sadece insan olmaları sebebiyle bazı haklara sahip oldukları herkes tarafından kabul edilmektedir. İnsan hakları denilen ve bu alanda yapılan çalışmaların tüm insanları kapsamasıyla birlikte, özel olarak korunması gereken kadınlar, çocuklar, engelliler gibi gruplar için özel hükümlerin hazırlanması gerekli görülmüştür.

ABD, AB ve Türkiye'de engellilere yönelik birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Uluslararası karşılaştırmalarda ABD'nin ve AB'nin seçilme nedenleri ise; ABD'nin dünyanın engellilere yönelik en gelişmiş ve detaylı yasalara ve kurumsal hizmetlere sahip ülkesi olmasıdır. Bu gelişmişlik, rakamsal verilerinin zenginliğinden de kolayca anlaşılır. AB'nin birlik boyutundaki engellilere yönelik politika ve programlarının incelenmesinin nedeni ise AB'nin ABD'den sonra dünyadaki sosyo-ekonomik olarak en zengin ülkelerinin oluşturduğu bölgesel bir blok olması ve AB'nin uluslar üstü mevzuat yaratma erki ile dünyadaki en zengin bölgesel ekonomik bütünleşme hareketini gerçekleştirmesidir. Entegrasyon ile engellilere yönelik gelişmeler için potansiyel yaratılmıştır (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

2.7.1 ABD'de Engellilere Yönelik Yasa ve Hizmetler

Engellilere yönelik mevzuatın ana çerçevesini oluşturan ve en etkili hukuki düzenleme "Americans with Disabilities Act-ADA" (Amerika Özürlüler Yasası)'dır. Amerika Özürlüler

Yasası başta istihdam olmak üzere; eyalet ve yerel yönetim birimlerinde, kamuya açık veya ticari yerleşim mekanlarında, ulaştırma ve telekomünikasyonda sakatlık sebebiyle insanlar arasındaki ayrımcılığı ilke olarak yasaklamıştır. ADA'nın engellilere yönelik koruyucu hükümleri dört ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar istihdam, eyalet ve yerel yönetim birimlerinin faaliyetleri, kamu ulaşımı, kamuya açık yerleşimler ve iletişim hizmetleridir.

İstihdam

ABD'deki 15 veya daha fazla işçi çalıştıran her işyeri, kalifiye işgücü sağlayacak engellilere; istihdam ile ilgili, sağlam kişilere tanınan her türlü imkanı ve fırsatı eşit şekilde tanımak zorundadır.

Eyalet ve Yerel Yönetimlerin Faaliyetleri

ADA'nın 2. maddesinde belirlenen hükümler ABD'deki tüm eyaletlere ve yerel yönetimlere uygulanmaktadır. ADA, eyaletlerin ve yerel yönetimlerin tüm programlarından, hizmetlerinden ve faaliyetlerinden (kamusal eğitim, istihdam, ulaştırma, sağlık, sosyal hizmetler, mahkemeler, oy verme işlemleri ve toplantılar) engellilerin de eşit şekilde yararlanmalarının sağlanmasını zorunlu tutar.

Kamu Ulaşımı

ADA'nın ikinci başlığında kamu ulaşımı ile ilgili de düzenlemeler bulunmaktadır. Kamu ulaşımı sağlayan hizmetlerin verilmesi sırasında engelliler aleyhinde bir ayrımcılık yapılması yasaklanmıştır. ADA, yeni alınan toplu taşım araçlarında engellilerin kullanımı için gerekli düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Kamuya Açık Yerler

ADA'nın 3. maddesi; ticari ve kar amacı gütmeyen kamuya açık yerleri işleten, belirli amaçla kurs veren veya sınav açan ve ulaştırma sağlayan firmalara yönelik kuralları kapsamaktadır. Kamuya açık yerlerden, özel mülkiyete ait, özel firmalarca kiralanan veya işletilen restoranlar, mağazalar, oteller, sinemalar, tiyatrolar, okullar, müzeler gibi yerler kastedilmektedir.

İletişim Hizmetleri

ADA'nın 4. maddesi; işitme ve konuşma engellilerin kullanabileceği telefon ve televizyon hizmetlerini düzenler. Buna göre, telefon hizmeti veren firmaların konuşma ve işitme

engelliler için; eyaletler arası ve eyalet içi 7 gün, 24 saat telekomünikasyon hizmeti vermeleri gerekmektedir (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

ABD'de engellilere ilişkin hususların yer aldığı diğer yasalar ise şunlardır;
İletişim Yasası, Adil Yerleşim Yasası, Havayolu Yasası, Havayolu Taşımacılığı Erişim Yasası, Yaşlı ve Engellilerin Oy Verme Yasası, Ulusal Seçmen Kayıt Yasası, Kısıtlı İnsanların Medeni Hakları ile İlgili Yasa, Özürlülerin Eğitimi Yasası, Rehabilitasyon Yasası, Mimari Engeller Yasasıdır.

İletişim Yasası

ABD'de 1934 yılında çıkarılan The Communication Act'in 255 ve 251 a-2 sayılı bölümlerinde 1996 yılında yapılan değişiklikle; telekomünikasyon ekipmanları üreten ve telekomünikasyon hizmeti sağlayan firmaların, arz ettikleri mal ve hizmetlerin engelliler tarafından erişilebilirliğini ve kullanılabilirliğini sağlamaları zorunlu kılınmıştır.

Yaşlı ve Engellilerin Oy Verme Yasası (Votng Accesibility for the Elderly and Handicapped Act)

1984 yılında çıkarılan yasa, ABD'deki federal seçimlerdeki oy verme yerlerinde engellilerin fiziksel erişimlerinin sağlanmasını öngörmektedir. Ayrıca, yasa engelli ve yaşlıların seçmen kayıtlarının ve oy verme işlemlerinin telekomünikasyon cihazları (TDD) yardımı ile gerçekleştirilmesine olanak vermektedir.

Kısıtlı İnsanların Medeni Hakları ile İlgili Yasa (Civil Rights of Institutionalied Persons Act-CRIPZ)

CRIPA, ABD'deki savcıları; eyalet ve yerel yönetimlerin idaresindeki hapishaneleri, yetiştirme yurtlarını, bakım evlerini, akıl hastanelerindeki insani durumu ve tutukluların yaşama şartlarını kontrol etmekle görevlendirilmiştir.

Özürlülerin Eğitimi Yasası (Individuals With Disabilities Education Act-IDEA)

IDEA, ABD'deki tüm kamusal okullar için, engelli çocuklara temel parasız eğitimlerini en az kısıtlayıcı ortamlarda verme zorunluluğu getirmiştir.

Mimari Engeller Yasası (The Architecture Barriers Act-ABA)

ABA olarak da bilinen yasada, Federal kurumlarca veya Federal fonları kullanan diğer kurumlarca inşa edilen, satın alınan, kiralanan binalarda fiziksel erişim ile ilgili Federal Standartların uygulanması zorunlu kılınmıştır (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

2.7.2 AB'de Engellilere Yönelik Yasa ve Hizmetler

AB'de engellilere yönelik temel hukuki kaynak, Avrupa Topluluğunu kuran anlaşmanın 13. maddesidir. Genel olarak toplum hayatının tüm alanlarında her türlü ayrımcılığı yasaklayan bu maddeye dayanarak AB Komisyonu, 26 kasım 1999 tarihinde ayrımcılık karşıtı bir paket hazırlamıştır. AB Komisyonunun, 12 Mayıs 2000 tarihli bildirgesinde; engellilerin toplum hayatından dışlanmasına yol açan en büyük sebebin sistematik engeller olduğu ve bu engellerin engellilerin ulaştırma, eğitim ve çalışma fırsatlarını azalttığı, buna karşılık, engellilere ekonomik ve sosyal hayata dahil olmaları için verilen desteklerin yetersiz kaldığı belirtilmiştir.

AB Komisyonunca hazırlanan ve engelliler için yeni bir çerçeve politikası öneren bildirgede BM'in 1993 tarihli kararına atıf yapılarak engelli bir kişinin topluma katılımının ve ekonomik hayatta istihdam edilmesinin, o toplumun farklılıklara olumlu bakmasıyla gerçekleşebileceği vurgulanmıştır. Komisyon tarafından hazırlanan bildirge, Aralık 1996 konsey kararı olarak benimsenmiştir. Engellilerle ilgili politikaların belirlenmesi üye ülkelerin hükümranlık alanında olsa da, anılan Konsey kararı, AB'nin üye devletler arasında işbirliğinin gelişmesine önemli katkılarda bulunabilecektir. Karar ayrıca, AB içindeki bütünlüğün sağlanmasını amaçlamaktadır.

Engeliler ile ilgili politikaların AB'nin gündemine gelmesiyle beraber; 1997 yılından bu yana Avrupa İstihdam Stratejisinde engellilerle ilgili konular konsey çalışma planlarında yer almaya başlamıştır. İstihdam için Ulusal Eylem Planlarında da kalifiye engellilerin iş olanaklarının artırılması ile ilgili önlemler geliştirilmektedir. Komisyonun 4 Şubat 2000 tarihinde hazırladığı son bildirgede Avrupa İstihdam Stratejisi desteklenmektedir. Bildirgede ayrıca, engellilerin istihdamının artırılması öngörülmüştür. 2000 yılından itibaren Bilgi toplumu sanayilerinin (Information Society Industries) kullanıcı dostu (user friendly) ekipmanlarda uygulayacakları standartlar belirlenmiştir (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

AB'nin ESF'nin yanında; iş bulmakta çeşitli zorluklarla karşılaşan veya belirli bir işte süreklilik sağlayamayan kişilere yönelik yardımları içeren employment isimli programı da bulunmaktadır. Bu programın horizon adlı bölümü, özellikle fiziksel ve zihinsel engeli bulunan insanların istihdamını destekleyici projelere yardımda bulunmaktadır. Aralık 1999'da AB boyutunda engellilerin istihdam şartlarının iyileştirilmesi ve fırsat eşitliğinin artırılması ile ilgili en iyi uygulamalar hakkında rapor, AB'deki Sosyal Ortaklar Komitesi (Social Partners) ve AB komisyonunca hazırlamıştır.

1991-1994 yılları arasında Yaşlılar ve Özürlüler İçin Bir Teknoloji Girişimi (The Technology Initiative for Disabled and Elderly People-TIDE) başlatılarak, AB içinde geliştirilen teknolojilerin yaşlı ve engeliler tarafından da kullanılmasına olanak sağlayan çözümlerin yanı sıra, yaşlı ve engellilere yönelik teknoloji gelişiminin desteklenmesine başlanmıştır. AB Komisyonu bu girişim için, 1991-1994 döneminde toplam 52 Milyon ECU'lük parasal destek sağlanmıştır.

AB'nin doğrudan engellilere yönelik bir projesi olan Helios II'nin amacı, üye devletlerle ve işlevsel rehabilitasyon, eğitim, ekonomik ve sosyal katılım alanlarında doğrudan çalışan Sivil Toplum Örgütleriyle (STÖ) işbirliği yaparak, Birlik boyutunda oluşturulacak politikalar aracılığıyla, engellilerin fırsat eşitliğinin ve topluma entegrasyonunun geliştirilmesidir.

Helios II'nin, hukuki temelini 1993 yılındaki AB Konseyi kararı oluşturmaktadır. Konsey kararında Helios II'nin gerçekleştireceği eylemler 5 başlık altında toplanmıştır.

Bunlar kısaca şöyledir:

• Engellilere yönelik yaratıcılığın geliştirilmesi, başarılı uygulama ve tecrübelerin birlik boyutunda paylaşılması ve bilgi değişiminin teşvik edilmesi,

• Bilgilerin toplanması, uyarlanması, derlenmesi, değişimi ve dağıtımı,

• AB programlarına engellilerin katılımının teşvik edilmesi,

•Üye devletlerin eğitim sistemlerinde elde edilen bilgi ve tecrübelerin değişiminin sağlanması,

•Uluslararası organizasyonlar ile işbirliği ve koordinasyonun sağlanması (Artar ve Karabacakoğlu 2003).

2.7.3 Birleşmiş Miletler (UN) Örgütüne Göre Engelli Hakları

Herkes için eşitlik ilkesi ile hareket eden Birleşmiş Milletler (UN) belgelerinde engellilik ilk kez 1948 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde dile getirilse de Birleşmiş

Milletler sistemi içerisinde engellilikle ilgili çalışmaların başlama tarihi 1945 yılına dayanmaktadır. Özellikle görme ve işitme engelliler gibi bedensel engeller taşıyan bireylerin haklarının arttırılmasına odaklanılmış, bunun dışında da engelliliği önleme ve rehabilitasyon çalışmalarına önem verilmiştir.

1950 yılında Cenova Konferansında engellilerin sosyal rehabilitasyonu dile getirilmiş ve bir komisyon kurularak eğitim, tedavi, mesleki rehabilitasyon ve istihdam konularında uluslararası standartlar belirlenmesi ön görülmüştür. 1952 yılında Birleşmiş Milletler tarafından ILO, WHO, UNESCO, UNICEF gibi uluslararası organizasyonların katılımının sağlandığı bir toplantı gerçekleştirilerek yeni bir bakış açısıyla eğitim ve rehabilitasyon programları geliştirilirken, engellilerle ilgili konuların da bu kuruluşların programlarına dahil edilmesi istenmiştir. Daha sonraki yıllarda bu organizasyonların ülkelere engellilerle ilgili konularda proje ve teknik destek sağlamaları kararı alınmıştır.

1969 yılında "Birleşmiş Milletler Genel Konseyi Sosyal Kalkınma ve Kalkınma Sürecine Dair Bildirgesi"ni yürürlüğe koymuştur. Bu beyannamenin 19. maddesi zihinsel ve bedensel engellilerin topluma tam katılımının arttırılması da dahil olmak üzere sağlık, sosyal güvenlik ve sosyal refah önlemleri alınmasını ön görmektedir.

20 Aralık 1971 'de engellilerin haklarının uluslararası ve ulusal eylem planlarında hükümetler tarafından çerçeve olarak kullanılması amacıyla "Zihinsel Özürlülerin Haklarına Dair Bildirge"yi yayınlanmıştır. 1975 yılının Aralık ayında Birleşmiş Milletler Genel Konseyi tarafından "Özürlü Hakları Bildirgesi"ni yayınlanmıştır. Burada tüm engellilerin haklarının din, dil, ırk, cinsiyet, ideolojik ayrım yapılmaksızın garanti altına alındığı söylenmektedir.

1981 yılı Birleşmiş Milletlerce Uluslararası Engelliler Yılı olarak ilan edilmiştir. Aynı yıl Viyana'da "Özürlülerin Eğitimi, Özürlülüğü Önleme ve Sosyal Hayata Tam Katılım Konusunda Dünya Konferansı" gerçekleştirilmiştir. 1982 yılında "Özürlüler İçin Dünya Eylem Programı" hazırlanmıştır. Bu programda engellilikle ilgili oluşturulacak politikalar üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar; önleme, rehabilitasyon ve fırsat eşitliğidir. 3 Aralıkta düzenlenen genel konseyde ise her yıl 3 Aralık gününün Özürlüler Günü olarak kutlanmasına yönelik tavsiye kararı sunulmuştur. Aynı toplantıda "Engelliler için Dünya Eylem Planı"nın tavsiye ettiği faaliyetlerin hükümetlerce uygulanmasını ve tüm dünyada özürlülerle ilgili global bir kalkınma sağlamak amacıyla 1983-1992 "Birleşmiş Milletler Özürlüler Onyılı" ilan edilmiştir (ÖZİ 2010).

1992'de Birleşmiş Milletler Özürlüler Onyılı'nın kapanış toplantısında her yıl 3 Aralık gününün Özürlüler Günü olarak kutlanması kararlaştırılmıştır. Bu toplantıda ayrıca engellilerin büyük bir kısmının gelişmekte olan ülkelerde yaşadığına binaen 1993-2002 yılının "Asya-Pasifik Özürlüler Onyılı" olarak ilan edilmiştir. Özürlüler İdaresi Başkanlığının 1998 yılında dahil olduğu Özürlüler Onyıl sürecinin kapanış toplantısı 2002 yılında gerçekleştirilmiş ve Asya-Pasifik Özürlüler Onyılı'nın 2002-2012 süreci için bir onyıl daha uzatılması kararı alınmıştır.

1993'de "Özürlüler İçin Fırsat Eşitliği" konusunda standart kurallar kabul edilmiştir. Bu kurallar "Özürlüler için Dünya Eylem Planın"ı özetlemekte ve ülkelere eşit fırsatlar sunma konusunda nasıl önlemler alacağını bildirmektedir. 1995 yılında Kopenhag'da gerçekleşen Dünya Sosyal Kalkınma Zirvesi'nde "Kopenhag Sosyal Kalkınma Bildirgesi ve Sosyal Kalkınma Eylem Plan"ı hazırlanmıştır. Kopenhag Bildirgesi ve Eylem Programı karar altıda devletlerin engellilere eşit eğitim fırsatı verilmesi konusunda garanti vermesini istemektedir.

Birleşmiş Milletler kurulduğu ilk zamanlardan beri engelli bireylerin sosyal durumlarını iyileştirmek ve yaşam kalitelerini yükseltmek için çaba göstermektedir. Birleşmiş Milletlerin engellilerin onurlarına ve haklarına yönelik çabalarının dayanağı Birleşmiş Milletlerin kuruluş ilkeleridir. Bu ilkeler herkesin bildiği gibi insan haklarına saygı, temel özgürlükler ve tüm insanların eşitliği ilkeleridir.

Birleşmiş Milletlerin bağlı organlarında da engellilere yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO) özel eğitimle ilgili olarak yapılan ya da yapılacak faaliyetleri yürütmekle, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) sağlık ve engelliliğin önlenmesi konusu ile ilgili olarak teknik desteği vermekle, Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) çocuklara yönelik hazırlanan programları destek sağlamakla sorumludur. Ayrıca, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) iş piyasasına engellilerin erişimini, uluslararası çalışma standartları aracılığıyla ekonomik bütünleşmenin sağlanması ve teknik işbirliği sağlamaktadır (ÖZİ 2010).

Birleşmiş Milletler Özürlüler Programının genel çerçevesi ve hedefleri "Özürlüler için Dünya Eylem Programı" ve "Özürlüler İçin Fırsat Eşitliği Konusunda Standart Kurallar" belgelerine dayanmaktadır. Bu programın temel amaçları şöyledir:

• Engelli bireylerin sosyal hayata ve kalkınma sürecine tam ve etkin katılması konusunda destek sağlanması,
• Engellilere sağlanan haklarının ve onurlarının korunmasına yönelik çabaların arttırılması,
• Eğitim, istihdam, bilgi edinme, ürün ve hizmetlere erişimlerinin arttırılması,

Birleşmiş Milletler Özürlüler Programı ayrıca engellilerin onurlarının ve haklarının korunması ve arttırılması konusunda kapsamlı ve uluslararası çalışma yürüten genel sekreterlik, Ad Hoc Komitesi'ne sekreterya hizmeti vermektedir. Ayrıca, bu program dahilinde ülkelerin engellilikle ilgili politikalarını belirlerken başvuru kaynağı olarak kullanabilecekleri engellilikle ilgili uluslararası ve bölgesel yasal düzenleme, belgeler ve standartların yer aldığı "Bölgesel ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler Derlemesi" hazırlanmıştır (ÖZİ 2010).

2.7.4 Türkiye'de Engelliler İlgili Yasal Durumun Gelişimi

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte engellilik alanında uluslararası gelişmelere paralel çalışmalar başlamış, Mustafa Kemal Atatürk tarafından çocuk hakları bağlamında engelli çocukları da kapsayan ilk belge olan "1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi"nin imzalanması, bu dönemin ilk adımını oluşturmuştur.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de engellilere yönelik gelişmeler 1980 yılından itibaren hız kazanmıştır. Engellilere yönelik hizmetlerin koordinasyonu ve izlenmesini sağlamak amacıyla 1981 yılında Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. 1982'de yürürlüğe konulan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da engelli kişilerin hakları güvence altına alınmıştır.

3 Aralık 1996 tarihli ve 4216 sayılı Yetki Kanununa dayalı olarak 25 Mart 1997 tarihli ve 571 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu kapatılarak Başbakanlığa bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığı kurulmuştur.

Türkiye' de mevzuat anlamındaki engellilerle ilgili düzenlemeler uluslararası kurum ve kurullar doğrultusunda, özellikle 1982 Anayasası ile yer almaya başlamıştır (ÖZİ 2007).

Ülkemizde engellilere yönelik geniş çaplı, köklü ilk yasal hareket 3 Aralık 1996 tarihinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi' nde oybirliği ile kabul edilmiş olan 4216 sayılı Yetki Kanunu ile başlatılmıştır. Bu Kanunla hükümete, Özürlüler İdaresi Başkanlığının kurulması ve engellilerle ilgili olarak bazı kanunlarda değişiklik yapmak üzere KHK çıkarma yetkisi

verilmiştir. Yetki Kanunu çerçevesinde 25 Mart 1997 tarih ve 571 sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK, 30 Mayıs 1997 tarih ve 572 sayılı Özürlülerle İlgili Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında KHK ve 30 Mayıs 1997 tarih ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK' lar çıkarılmıştır. Yürürlüğe konulan adı geçen üç kararname engelliler alanının temel mevzuatını oluşturmuştur.

571 sayılı KHK ile Türkiye' de ilk kez adını engellilerden alan bir kurum teşkil edilmiştir. Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın kurulmuş olmasını; toplumsal bir olgu olarak engelliliğin önemsenmesi ve engelli bireylere verilen değeri ifade etmesi bakımından kayda değer bir gelişme olarak görmekteyiz.

5378 sayılı Özürlüler Kanununun yürürlüğe girdiği, 7 Temmuz 2005 tarihi itibariyle engelliler açısından yeni bir döneme girilmiş bulunmaktadır. 5378 sayılı Özürlüler Kanunu geçici 4 madde ile birlikte 56 maddeden oluşmaktadır. İlk 16 maddesi amaç, kapsam, genel esaslar, sınıflandırma, bakım, rehabilitasyon, istihdam, eğitim, iş ve meslek analizlerine ilişkin açıklamaları içermektedir. Yasanın, 33. madde gibi büyük bir bölümü ise bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerdeki değiştirilen hükümleri içermektedir.

Kamu yönetimi ve yerel yönetimlerle ilgili düzenleme çalışmalarında, kaynak ve yetkinin merkezden taşraya, dolayısıyla da yerel yönetimlere aktarılması konusunda önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda; Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısı, Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, İl Özel İdaresi Kanunu, Belediye Kanunu, Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Mahalli İdare Birlikleri Kanunu ve diğer kanunlar çıkarılmak suretiyle, kamu yönetimi ve yerel yönetimler alanında önemli yasal düzenlemeler getirilmiştir (ÖZİ 2007).

2.7.5 Türkiye'de Fiziksel Çevre ve Ulaşılabilirlik İlgili Yasal Durum

Yapılı çevrenin engelliler için uygun hale gelebilmesi yasal düzenlemelerin yapılması bu düzenlemelerin doğru ve gerekli biçimde uygulamada kullanılması, toplumun ve engellilerin konuyla ilgili bilgi ve bilinç düzeyinin arttırılması ile mümkündür. Türkye'de engelliler için ulaşılabilirlik ilk yasal düzenlemelerde yer bulmuştur. Bu 1997 yılında 3194 sayılı İmar Yasası'na Fiziksel çevrenin engelliler için ulaşılabilir ve yaşanabilir kılınması için, imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda Türk Standartları Enstitüsü'nün ilgili standartlarına uyulması zorunludur şeklinde bir madde eklenmesiyle gerçekleşmiştir (Gümüş 2010).

1997 yılında, 572 sayılı KHK ile bir çok yasada engellilerle ilgili düzenlemeler yapılmıştır. 572 sayılı KHK ile İmar Yasasında yapılan bu değişikliğin ardından, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından ilgili yönetmeliklerde yapılan düzenlemeler 2 Eylül 1999 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikler ve yapılan düzenlemeler özetle şunlardır;

3030 Sayılı Kanun Kapsamındaki Büyükşehir Belediyeleri İmar Yönetmelikleri

Ankara Büyükşehir Belediyesi İmar Yönetmeliği:

Ankara büyükşehir belediyesi imar Yönetmeliğinde ilk kez tanımı da verilerek engelli kavramından, ulaşılabilirlikten ve Türk Standartları Enstitüsü (TSE)'nün engellilerle ilgili standartlarından bahsedilerek, belediyelere engellilerle ilgili mevzuat ve standartlara uyma, bunları uygulama ve bunlarda yer almayan, fakat gerekli önlemleri alma yükümlülükleri getirilmiştir.

Yönetmeliğe, yapılarda merdiven yanında standartlara uygun rampa yapılması, bina giriş kapısı, yangın merdiveni kapısı, giriş holünün ve asansörlerin ölçülerinin engellilerin kullanımına uygun olması, kapılarda eşik bulunmaması, merdivenlerde standartlara uygun korkuluk ve küpeşte yapılması ve tüm yer döşemelerinde kaygan olmayan malzeme kullanılması, hükümleri eklenmiştir. Ayrıca ticari kullanım binalarında da engellilerin ulaşabilirliğinin sağlanması yönünde giriş, bina içi dolaşım ve tuvaletlerle ilgili maddelerde düzenlemeler yapılmıştır (Gümüş 2010).

Yönetmeliğin engellilerle ilgili maddeleri açıklamaları ile birlikte aşağıda verilmiştir.

1. Bölüm Genel hükümler

İmar Planlarında ve Yönetmelikte Olmayan Hususlar, Madde 5:

İlgili Belediyeler, mevzuatın ve Türk Standartları Enstitüsü (TSE) standartlarının özürlüler ile ilgili hükümlerine uymak ve bunları uygulamakla yükümlüdürler. Ayrıca İlgili Belediyeler, yerel koşulları göz önünde bulundurarak mevzuat ve standartlarda yer almayan hususlarda da özürlülerle ilgili gerekli önlemleri almaya yetkili ve sorumludurlar.

Özürlüler İçin Umumi Binalar İle Kamusal, Çalışma, Sosyal ve Kültürel Alt Yapı Alanlarında Uyulması Zorunlu Kurallar, Madde 8:

1. Fıkra: Kamusal, sosyal ve kültürel alt yapı alanlarında yapılacak tüm yapı, tesis ve açık alan düzenlemeleri, özürlülerin de ulaşımını ve kullanımını sağlamak amacı ile (TSE) standartlarına uygun olarak yapılır.

2. Fıkra: Umumi binalarda; en çok 50 kişiye, en az 1 kadın, 1 erkek ve özürlüler için de en az 1 kadın, 1 erkek olmak üzere standardına uygun hela, pisuar ve lavabo yapılır.

3. Fıkra: Umumi bina, bölge otoparkları ile genel otoparkların giriş-çıkış ve asansörlerine en yakın yerlerinde birden az olmamak şartıyla her 20 park yerinden biri, her araba için genişliği en az 3,50 m olmak üzere özürlülere ayrılır; zemini sarı renkte işaretlenip özürlü park yeri panosu ile belirlenir.

4. Fıkra: Yaya yolları, kaldırımları ve geçitlerinde, farklı düzeydeki yerler birbirlerine, bu Yönetmeliğin 49. maddesinin 13. fıkrasında belirtilen ölçü ve niteliklere uygun rampalarla bağlanır.

5. Fıkra: Otel ve motellerde oda sayısının %3'ü ve en az her otelde 1 oda, hijyenik bakımı da dahil tekerlekli sandalyelerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenir.

Kamu Hizmet ve Tesislerinden Faydalanma, Yapı Kullanma İzni Alınan Yapılar, Belediye Tasarrufundaki Yerler Üzerinde İnşaat, Madde 11:

2. Fıkra: İlgili Belediyeler; tasarrufu altındaki yol, otopark, park, yaya bölgesi, kaldırım gibi yerler ile bunlar üzerindeki kamu hizmetlerinin yürütülebilmesi için gerekli hela vb. tesisleri, ulaşım ve haberleşme noktaları, sinyalizasyon ve aydınlatma elemanları, çöp kutusu, bank, reklam ve bilgilendirme levha ve panoları gibi kent mobilyaları ile peyzaj elemanlarını Türk Standartları Enstitüsü standartlarına da uymak koşuluyla yapar veya yaptırır.

4. Fıkra: Yapılacak olan tesisler ile her türlü alt yapının yapımı ve kullanımı ile bakım ve onarımı sırasında yaya dolaşımının ve özürlülerin ulaşabilirliliğinin engellenmemesi, can ve mal güvenliğinin sağlanması zorunludur (URL-6, 2010).

Bölüm 5 Yapı ve yapılaşmaya ilişkin düzenlemeler

Çıkmalar, Madde 43:

4. Fıkra: Diğer Çıkma ve Çıkıntıların (c) bendinde ise;

Binalara girişi sağlayan köprü ve giriş şeridi ile yaya kaldırımı ve bina girişi arasında kot farkı olduğu durumlarda veya binalara girişin merdivenle sağlanmasının zorunlu olduğu hallerde, merdivenlerin yanı sıra, özürlülerce de kullanılmak amacı ile, kaymayı önleyen döşeme kaplamalı, tekerlekli sandalye ve koltuk değneği hareketlerini güçleştirmeyen standardına uygun rampa yapılması zorunludur.

Merdiven ve rampalar, Madde 49:

12. Fıkra: Merdivenler, küpeşte, korkuluk ve kaplamaları

Merdivenlerin her iki tarafında da özürlüler ile ilgili TSE standartlarına uygun korkuluk ve küpeşte yapılması ayrıca basamak, kat ve ara sahanlıkların kaplamalarında da standartlara uyulması zorunludur.

13.Fıkra: Özürlü/Yaya Rampaları

(a) bendinde, eğimleri

Farklı düzeylerdeki yerleri birbirine bağlayan yayaların kullanımına dönük rampaların eğimi, dış düzenleme ve bina girişlerine yakın yerlerde (1/12=0.083)'den fazla olmamalıdır. Zorunlu durumlarda bu eğim ilgili İmar Birimlerince aynı zamanda merdiven yapmak ve rampa boyu olduğunca kısa olmak kaydı ile (1/8=0.12)'ya kadar çıkarılabilir. Bir rampa sahanlıksız olarak en fazla 0.50 m yükselmelidir.

(b) bendinde, genişlikleri

Rampaların genişliği 1.30 m'den az olmamalıdır. Merdiven bulunan yerlerdeki kısa rampalarda genişlik 1.00 m olabilir.

(c) bendinde, sahanlıklar

Ardarda yapılan rampaların başında ve sonunda sahanlıklar bulunmalıdır. Bu sahanlıkların boyunun 1.80 metre olması tavsiye edilir. Sahanlıkların genişliği 1.30 metreden az olamaz. Kısa rampalarda genişlik 1.00 metre olabilir. Sahanlık eğimleri en fazla (1/50= 0.02) olabilir.

(d) bendinde, rampaların yüzeyleri

Rampaların yüzeyleri sert, stabil, kaymaz ve düzgün olmalıdır.

(e) bendinde,

Rampaların kenar korumaları, genişlikleri, sahanlıkları, korkuluk ile küpeşte ve kaplama malzemeleri özürlülerin de dolaşımına olanak sağlayacak şekilde TSE standartlarına uygun yapılmalıdır.

Asansörler, Madde 50:

4.Fıkra: Yeni yapılacak binalarda

Asansör koyma mecburiyeti olan binalarda en az bir asansör özürlülerin de kullanabileceği ölçü ve nitelikte olmalıdır. Birden fazla asansör koyma mecburiyeti olan binalarda 2. asansör yük ve özürlü asansörü niteliğinde olacaktır.

Binalarda Bulunması Zorunlu Odalar/Bölümler ve En Az Ölçüleri, Madde 58:

1.Fıkra: Konutlarda Umumi binalarda

İhtiyaca göre bay ve bayan ayrı olmak üzere hela ve lavabo ayrılması zorunlu olup, bunlardan en az bir adedi özürlüler için ayrılacak ve özürlülerin kolaylıkla ulaşabileceği gibi en az l.40 x l.40 m^2 ebadında olacak, kapısı eşiksiz ve kapı kanadı en az 0,95 m genişliğinde olacak ve dışa açılacaktır (URL-6, 2010).

3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği:

Açık alanlarda (yol, otopark, park, yaya bölgesi, meydan ve kaldırımlarda) ve bunlar üzerindeki ulaşım ve haberleşme noktalarında ve peyzaj elemanlarında da engellilerin erişebilirliğinin sağlanması için TSE standartlarına uygun düzenleme yapılması koşulu getirilmiştir.

Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği (Belediye ve Mücavir Alan sınırları İçinde ve Dışında Planı Bulunmayan Alanlarda Uygulanacak İmar Yönetmeliği):

Bu yönetmelikte de ulaşılabilirliğin sağlanması için TSE standartlarına uyulması yükümlülüğü getirilerek bazı ölçülerde ve ticari kullanımlara ilişkin maddelerde düzenlemeler yapılmıştır (Gümüş 2010).

Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik (İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik):

Planlarda engellilerin kentsel kullanımlar, sosyal ve teknik alt yapı alanlarında ulaşabilirliğini sağlayıcı tedbirlerin alınması amacıyla engellilere yönelik her türlü mevzuat ve TSE standartları dikkate alınır, hükmü ile kentsel, sosyal ve teknik alt yapı standardını belirleyen tabloya, sosyal tesis alanlarının rehabilitasyon merkezlerini kapsaması hususu eklenmiştir.

Otoparkların yapımında TSE standartlarına uyulması, umumi bina, bölge otoparkları ve genel otoparklarda, 1'den az olmamak şartıyla park yerlerinin %5'inin engelli işareti koyularak engellilere ayrılması şartları getirilmiştir. Bu yönetmelik düzenlemelerinden sonra, çoğu Büyükşehir Belediyeleri kendi imar yönetmeliklerinde gerekli değişiklikleri yaparak, engelliler için çeşitli düzenlemelerin yapılmasını öngörmüşlerdir.

İmar mevzuatında adı geçen Türk Standartları Enstitüsü tarafından hazırlanan ve bina içi, bina yakın çevresi ve açık alanları kapsayan standartlar belirlenmiştir. Bunlar arasında;

- TS 9111 Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları,
- TS 12460 Şehir İçi Yollar-Raylı Taşıma Sistemleri-Bölüm 5: Özürlü ve Yaşlılar İçin Tesislerde Tasarım Kuralları,
- TS 12574 Şehir İçi Yollar-Raylı Taşıma Sistemleri-Bölüm 10: İstasyon İçi İşaret ve Grafik Tasarım Kuralları,
- TS 12575 Şehir İçi Yollar-Raylı Taşıma Sistemleri-Bölüm 14: İstasyon Platformu Oturma Elemanları,
- TS 12576 Şehir İçi Yollar-Özürlü ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve yollarda Yapısal Önlemler ve İşaretlemenin Tasarım Kuralları,

Fiziksel çevrenin erişebilir olması yönünden kapsamlı önerilere sahiptir. Engellilerin ulaşabilirliği ile doğrudan ilgili önemli üç tanesi ve kapsamları ise şöyledir;

TS 9111/ Nisan 1991: Engelli İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları:

Bu standart engelli insanların ikamet edecekleri binalarda mimari açıdan yapılabilecek düzenlemelere ait kuralları kapsar. Amaç, bu şekilde düzenlenmiş binalarda engelli kişilerin bağımsız olarak hareketini sağlamaktır. Binalara yakın yerlerin düzenlenmesi kurallarını

(otoparklar, giriş yolu, bahçe yolları, rampalar). Bina ana giriş bölümlerinin düzenlenmesi kurallarını (bina girişi, paspas, posta kutusu, giriş kapısı, asansörler, merdivenler, merdiven asansörü) içermektedir. Standardın tamamı, engelli özellikle tekerlekli sandalye kullanan engelli kişilere uygun bir konutun ve yakın çevresinin nasıl düzenlenebileceğine ilişkin tasarım kriterlerini içermektedir.

TS 12576/ Nisan 1999: Şehir İçi Yollar- Özürlü ve Yaşlılar İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yollarda Yapısal Önlemlerin Tasarım Kuralları:

Standart, engelli ve yaşlılar gibi hareket kısıtlılığına sahip olan kişilerin tüm insanlar gibi kaldırım, yaya yolu, sokak, cadde ve meydanları ve bu yollar üzerindeki yaya geçitlerini kullanabilmeleri için alınacak yapısal önlemler ve işaretlemelerin tasarım kurallarını kapsamaktadır. Kaldırımlarında engellilerin hareket alanı, kaplama çeşidi, drenajı, engellilere uygun yaya geçitleri yapım esasları, rampalar, dış mekanlardaki merdivenler, duraklar, otopark alanları, ticari, idari kamu binaları ile konut binalarının ana girişleri, kent mobilyaları ve donanımları, halka açık telefon kulübeleri, WC'ler, çöp kutuları ve işaretlemeler standardın kapsamı içinde yer almaktadır.

Kamusal açık alanların düzenlenmesi ve şekillendirilmesinde büyük bir rolü olan yerel yönetimlerin uygulamalarına yön vermesi açısından bu standart büyük önem taşımaktadır. Standartta öngörülen düzenlemeler sadece engelli ve yaşlıların değil gerçekte tüm yayaların hayatını kolaylaştırıcı nitelikte düzenlemelerdir.

TS 12460/Nisan 1998: Şehir İçi Yollar- Raylı Taşıma Sistemleri Bölüm 5: Özürlü ve Yaşlılar İçin Tesislerde Tasarım Kuralları:

Engellilerin raylı toplu taşım sistemlerini kullanabilmelerini amaçlayan bu standart; istasyon çevresinin tasarımı (otoparklar, toplu taşıma ve taksi durakları, yaya geçidi, istasyon dışı aydınlatması); istasyon tasarımında tekerlekli sandalye kullananlar için gerekli alan ölçüleri; istasyon girişlerinin tasarımı, istasyon içinde yolcu dolaşım alanlarının tasarımı, turnikeler, rampalar, merdivenler, sahanlıklar, küpeşteler, yürüyen merdivenler, asansörler, peronların tasarımı ve gerekli işaretlemeler, istasyonda engelliler için bilgilendirme ve alarm sistemi, tuvalet tasarımı, döşemelerin nitelikleri ve toplu taşım aracının tasarımına kadar geniş bir fonksiyonel alanı kapsayacak biçimde ayrıntılı olarak hazırlanmıştır. Standart, engellinin caddeden istasyon alanına ve bu bölümden peronlara erişmesine ve taşıtlara binene kadar tüm

aşamalarını kapsar biçimde ele alınmıştır. Engellilerin raylı toplu taşım sistemlerinden bağımsız olarak faydalanabilmesi için standarda tam olarak uyulması büyük önem taşımaktadır (Gümüş 2010).

1997 yılında 3194 sayılı İmar Kanunu'na eklenen Ek Madde 1 ile; Fiziksel çevrenin engelliler için ulaşılabilir ve yaşanabilir kılınması için; imar planları ile kentsel, sosyal, teknik altyapı alanlarında ve yapılarda, Türk Standartları Enstitüsü'nün ilgili standartlarına uyulması zorunludur hükmü getirilmiştir. Bu şekilde; engelliler sözcüğünün imar ile ilgili yasal düzenlemelerde yer aldığı görülmektedir (ÖZİ 2005).

Özürlüler Kanuna 01.07.2005 tarihinde kabul edilen 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu yeni düzenlemeler ile engelli bireylere yeni haklar getirilmesinin yanında fiziksel çevre ve yerel yönetimler ile ilgili yeni uygulamalar benimsenmiştir. Geçici Madde 2'ye göre; Kamu kurum ve kuruluşlarına ait mevcut resmi yapılar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapılar bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi yıl içinde engellilerin erişebilirliğine uygun hale getirilir denilmektedir. Geçici Madde 3'te ise; Büyükşehir belediyeleri ve belediyeler, şehir içinde kendilerince sunulan ya da denetimlerinde olan toplu taşıma hizmetlerinin engellilerin erişebilirliğine uygun olması için gereken tedbirleri alır. Mevcut özel ve kamu toplu taşıma araçları, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yedi yıl içinde engelliler için erişilebilir duruma getirilir ifadesi yer almaktadır (ÖZİ 2005).

2.8 ENGELLİ KİŞİLERİN KENTSEL YAŞAMA UYUMLARI

Gleeson'un (1998) göre; kentte inşa edilmiş bulunan çevre, temelde tüm insanlar için yapılmıştır. Ancak engelliler bu bağlamda değerlendirilmemiştir. Özellikle konfor ve kolaylık bakımından kentlerin çoğu, engelliler için tasarlanmamıştır. Birçok tasarımcıya göre de, batı ülkelerinin büyük kısmında kentsel sosyal yaşamın gelişimi içerisinde fiziksel, yasal, politik, teknik birtakım sistemlerde dahil olmak üzere, engelli insanların gereksinimleri göz önüne alınmadan kentler biçimlenmiştir (Yıldız 2003).

Nerede ve nasıl yaşanırsa yaşansın yapılaşmış çevrenin herkes için ulaşılabilir olmayışı potansiyel tüm kullanıcılar için yaşam alanlarının sınırlanması anlamına gelmektedir. Bu

yüzden her insanın hayata katılması, yapılaşmış çevreyi yaşamasına bağlı olup, bina iç mekanlarından kentsel dış mekanlara kadar yapılaşmış çevreyi kullanabilmeyi sağlayan erişebilirlik önem kazanmaktadır. Sorunların temel kaynağı erişilebilirlik gibi görünse de tasarımın herkes için yapılmaması mekanları kullanılabilir olmaktan uzaklaştırır ve erişilebilir bir mekanda bile kullanıcıları engelli yapabilir. Dolayısı ile sorunlar, yapılaşmış çevrenin erişilebilir olması ve bunun sağlanması durumunda da bu mekanların kullanılabilir olmayışından kaynaklanmaktadır (ÖZİ 2005).

2.8.1 Kentsel Yaşama Uyumu Kısıtlayan Etmenler

Engelli insanların diğer insanlar gibi bazı sosyal ihtiyaçları vardır. Ancak engellerinden dolayı, birçok kısıtlama ile karşılaştıkları, toplum tarafından yanlış anlaşıldıkları ve çevreden gelen sosyal baskılardan dolayı da yalnızlığa itildikleri görülmektedir. Sosyal çevreden gerekli ilgiyi ve yardımı bulamayan engelli ise daha birçok sınırlamalar ve etkenlerle yüz yüze kalmaktadır (Polat 1998).

Engelli kişilerin kentsel yaşama uyumlarını etkileyen en önemli etmenleri fiziksel etkenler ve sosyal etkenler olarak iki başlık altında toplayabiliriz.

Fiziksel Etkenler

Engelli bireylerin yaşamı daha evin kapısında başlamaktadır. Ancak dış mekanlar, yürüyen, gören ve duyan insanlar için tasarlanmıştır. Sokağa çıkmayı düşünen bir engelli için merdiven basamakları, asansör kabini, kaldırımlar, yaya geçitleri, ulaşım vasıtaları vb. aşılamaz engellere dönüşmektedir (Yıldız 2003).

Fiziksel çevre, hem kuramsal hem de uygulamalı olarak, mekanın devamlılığı ile birebir ilişkili kavramdır. Fiziksel çevrede engelsiz tasarımlar yapmak ve uygulamak, kullanılan mekanın devamlılığının sağlanması ve o mekanın erişebilirliliği ile doğrudan bağlantılıdır. Böylece engelsiz mekanlara ulaşılır.

Toplumla bütünleşebilmenin, buradan hareketle kentle ve kentsel işlevlerle bütünleşebilmenin, engellilere özgürce ve bireysel olarak kullanılabilecekleri fiziksel mekanlar hazırlanmakla ve sunmakla başlayacağı söylenebilir. Eğer, engelli kişi mekanı tek başına kullanabiliyorsa ve mekan engelsiz ise kişi, bir anlamda engelli sayılmayacaktır. Bunun için ise tasarım ve planlama aşamasında, yolların, konut alanlarının, kamusal alanların

ve yapıların çalışma alanlarının ve dinlence, eğlence, spor kullanışlarının en küçük ayrıntıda ele alınması ve buna uygun düzenlemeler yapılması gerekmektedir (UN 1994).

Planlama ve tasarım sırasında engelsiz mekanlar ve kentler yaratabilmek için;

- Yeterli genişlik,
- Yeterli hareket alanı,
- Yeterli yükseklik,
- Yeterli yüzey,
- Yeterli yönlendirme ve uyarma
- Yeterli estetik değerler, adı altında 6 ana unsur göz önünde bulundurularak uygun ölçülendirme, uygun malzeme, uygun renk kullanılması gereklidir (ÖZİ 1999).

Yalnızca standart gereksinimlere göre biçimlenmiş fiziksel çevreler sağlıklı kentsel çevreler oluşturamamaktadır. Sorun, engellilerin gereksinimlerinin sağlanması biçiminde tanımlanmak yerine insan gereksinimlerinin sağlanması biçiminde ele alınmalıdır. Engellilerin toplumun bütünleşmiş bir parçası olduğunun kabul edilmesi tasarımın bütünleştirici, çoğulcu ve ayrımsız bir işleyişe sahip olmasını getirmektedir. Ancak bugün sokağa çıkmak, kaldırımda hareket edebilmek gibi sınırlı aktiviteler için bile çok sayıda engel bulunması nedeni ile kentlerimizin büyük bölümü ve yapıların çoğu engelliler için erişilmez durumdadır. Sosyal hizmetler alanındaki sınırlamalar da fiziksel çevredeki olumsuzluklar eklendiğinde engeller artmakta, parklarda, sokaklarda, kısaca yaşam çevrelerimizde tek başına tekerlekli sandalye, yürüteç kullanan, beyaz bastonlu ile yürüyen engelli bireylere çok az sayıda rastlanmaktadır. Yalnız bu gösterge bile engelli bireylerin toplumsal yaşama katılımının ne kadar kısıtlanmış olduğunu, bağımsız hareket edebilme olanaklarının ne ölçüde sınırlandırıldığını kanıtlamaktadır (ÖZİ 1999).

Sosyal Etkenler

İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyal olamayan yada sosyal yaşama uyum sağlamakta zorluk çeken bireylere toplum anormal olarak bakar. Ancak her toplumun kendine ait bir yaşayış tarzı ve kuralları vardır. İnsanların toplum içinde bir takım rolleri vardır. Bu roller, bireylere toplum tarafından öğretilir. Kişi toplumun istediği rolü iyi oynarsa toplum o bireyi kabul eder; tersi durumda ise dışlanır. Engelli bireylerin gerek fiziksel gerekse ruhsal kısıtlılıklarının toplumda daha çok göze batmaktadır. Bir bireyin sosyal yaşama uyumu çok zor bir süreç

değildir. Zor olan bu uyumu sağlayan koşulların bir araya getirilmesidir. Uyumu zorlaştıran koşullar, her engelli grubu için değişmektedir (Yıldız 2003).

Engelli bireyin sosyalleşmesinde, temel varsayım sosyal devlet anlayışında yatmaktadır. İnsanlığa yaraşır yaşam biçimini güven altına almak ve kişiliğin serbestçe gelişiminin koşullarını yaratmak sosyal devletin temel görevidir (Ölçen 1991).

Kaynakların dağılımının, sosyal olanaklardan faydalanmanın, kentsel yaşamın gerektirdiği tüm alanları kullanabilme hakkının eşit olarak paylaşılmasının sağlanması, sosyal bakımdan olduğu kadar yasal olarak da gerekmektedir. Anayasamızın 42. maddesinde devlet durumları sebebi ile özel eğitim ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. 50. maddesinde bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar ve 61. maddesinde de devlet sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Bu amaçla gerekli teşkilat ve tesisler kurar ve kurdurur demektedir (Polat 1998).

2.8.2 Kentsel Yaşama Uyumda Engellilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Engellilerin sosyal hayata katılabilmesinin en önemli koşulu, ulaşabilirlikle ilgili şartların elverişli olmasıdır. Ulaşabilirliğin temel unsurları; fiziki altyapı (yol, kaldırım, bina, altyapı, tesis, açık alan), ulaşım araçları, bilgiye erişim ve iletişimdir.

Ulaşabilirliğin geliştirilmesi için, daire ve binaların girişleri başta olmak üzere; kaldırım, sokak, cadde ve diğer açık alanlar ile ulaşım araçlarının engellilerin rahatça kullanabileceği şekilde tasarlanmış olması gerekir. Binalardaki girişlerin ve asansörlerin her özür grubunun binaya rahatça girip çıkabilmesine elverişli olması gerekir. Ortopedik engelliler için merdivenin yanında uygun eğimli bir rampa, uygun bir asansör, işitme ve görme engelliler için belli şekillerde sesli ve ışıklı uyarıcılar gibi donanımların bulunması zorunludur.

Gerek kamu binaları gerekse özel binalar, engellilerin ulaşımı açısından önemli engeller barındırmaktadırlar. En gelişmiş illerimizde bile birçok kamu kurumunun binası engellilerin ulaşımına uygun değildir ve uygun hâle getirilmesi hususunda bir çalışma da yapılmamaktadır.

Ulaşabilirliğin diğer önemli bir faktörü taşıtlardır. Konuttan başlayarak, kaldırım, sokak, cadde gibi mekanların elverişli hâle getirilmesinin yanında, ulaşım araçlarının kullanımının da

elverişli olması gerekir. Otobüs, tren, vapur gibi taşıtlar, engellilerin rahatça binip inmesi ve oturabilmesi için gerekli donanıma sahip olmalıdır. Öncelikle taşıtlara erişimin elverişli olması gerekir. Otobüs, minibüs, taksi durakları, tren ve vapur istasyonları ve havaalanları, engellilerin yön bulması ve taşıta ulaşmasına uygun düzenlemeler içermelidir. Toplu taşıma ve diğer ticari yolcu taşıtlarının özürlülerin kendi başlarına binip inmelerini ve yolculuk boyunca içeride uygun rahat bir şekilde durabilmelerini mümkün kılacak şekilde tasarlanmış olması gerekir (DDK 2009).

Engellilerin kentsel yaşama uyum sağlarken karşılaştıkları fiziksel etkenleri bir önceki başlıkta incelemiştik ve bu etkenler engellilerin yanı sıra onların ailelerini ve toplumu da etkilemektedir. Engellilerin mekanları fiziksel olarak kullanabilmeleri için gerekli olan 6 önemli yeterlilik bulunmaktaydı. Engellilerin bu yeterlilikler doğrultusunda günlük yaşantılarında karşılaştıkları sorunları bu başlık altınca inceleyeceğiz.

Yeterli Genişlik

Engellilerin kent yaşamından eşit yararlanabilmesi için teknik düzeyde kurallar belirlenmiştir. Ülkemizde de bunların ölçüleri saptanmış, standartları yani en asgari düzeyleri oluşturulmuştur. Türk Standartları Enstitüsü, yapıların iç ve dış düzenlemelerinde, yollarda uygulanması gereken ölçüleri belirlemiş ve bunları da yayınlamıştır. Ancak bunlar tavsiye niteliğinde kalmış, yasa ile uygulanma zorunluluğu getirilmediğinden yaşama geçirilmesi, keyfiyete bırakılmıştır.

Yönetmeliklere girebilmiş standartların ise büyük ölçüde uygulanmadığı bizzat bu işin içinde bulunan teknik insanlar tarafından belirtilmektedir. Dolayısıyla engelliler; özellikle ortopedik ve görme engelliler, yaşlılar konutlardan yollara, ulaşım araçlarından ortak kullanım alanlarına varıncaya kadar bir şehrin temel bütün unsurları içinde kendi başlarına hareket edebilme ve yaşayabilme olanağından yoksun bırakılmaktadır (URL-7, 2010).

Yeterli Hareket Alanı

Özellikle yaya mekanlarındaki yaşlı, çocuk ve birtakım eşyaları kullanan ya da taşıyanlar için gerekli genişliğin yanında yeteri kadar rahat hareket edebilecekleri bir alan gerekir (URL-8, 2010).

Kamusal alanlarda, kapalı mekanlarda oturma, bekleme, dinlenme yerlerinde, asansörlerde, merdiven ve geçiş alanlarında ortopedik engelliler ve fiziksel kısıtlılığı olanlar için yeterli

hareket alanının sağlanmamış olması, kullanıcılarının çeşitli sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Kentsel dış mekanlarda, çevre düzenlemesi yapılan yürüyüş yollarında önerilen genişlik (120 cm) tek tekerlekli sandalye geçişi için uygun olmaktadır. Aynı yolda iki sandalye kullanılmak isteniyorsa hareket alanı genişletilmelidir (Polat 1998).

Yeterli Yükseklik ve Boy Hizası

Kişinin ihtiyaçları paralelinde boy hizasının değiştiğini söylemek mümkündür. Ancak gerek özürlüler, uzun boylu, kısa boylu kişiler, yaşlılar ve gerekse çocuklar için ortak bir boy hizasının olması mümkün değildir. Bu amaçla herkes için uygun seviyelendirme yapılması gerekmektedir.

Bir yaya mekanının boyutsal olarak yatayda ve dikeyde de engeller oluşturacak ve/veya tehlikeli olacak her türlü düzensizlikten ve engelden arındırılması gerekmektedir. Her yayanın, yaya mekanını verişilebilir şekilde kulamsı için en düşük baş hizasının 220 cm olması gerekmektedir.

Kamusal alanlarda, iç ve dış mekanlarda tasarım insan ölçeğine göre yapılmış olmaması engelli insanlara çeşitli sorunlar yaşatmaktadır. Para bankoları, telefonlar, posta kutuları, işaretlemeler, bilgilendirme panoları engelli kişiler düşünülerek tasarlanmalıdır. Oturan yada ayakta olan her kullanıcının önemli elemanları görebilmeleri için engelsiz bakış açısının sağlanması ve bütün elemanlara rahat uzanması amaçlanmalıdır (Polat 1998).

Yeterli Yüzey Elemanları

Bir yaya mekanın yüzeyi ve yüzey kaplaması engeller oluşturmamalı ya da engel yaratacak her türlü düzenlemeden arındırılmış olmalıdır. Yer döşemelerinin, hareketliliği kolaylaştıracak, rahat yürümeyi sağlayacak ve ışık yansımalarını önleyecek malzeme seçimiyle gerçekleştirilmesi önemlidir. Kaymayı önleyecek bir üst düzlem ve ayak takımlarını önleyecek bir düzen kurulması engelliler için gereklidir (URL-8, 2010).

Gerek kapalı alanlarda, gerekse açık mekanlarda yapılan uygulamalarda tekerlekli sandalyeye bağımlı yada her hangi bir yarımcı yürüme elemanı kullanan bedensel engelliler için kullandıkları aracın zemin ile ilişkisinde kayma başlı başına bir sorundur. Farklı düzeylerde oluşturulmuş döşeme seviyeleri, bu mekanları kullanan herkes için bir takım olumsuzluklar oluşturur. Merdivenler standart dışı yapılmışsa birçok kişi basamakları güçlükle çıkar. Tekerlekli sandalye kullanan kişiler rampa ve asansörlere bağımlı durumdadır ve birçok yerde

asansör ve rampa mevcut değildir. Merdivenlerin ve basamakların kullanımlarında ise kısıtlamalar vardır. Bazı yapılarda ise asansörler çok dar ve sıkışı, rampalar ise çok dik ve dar olabilmektedir. Bina girişlerindeki geniş ızgaralar tekerlekli sandalye kullananlar, koltuk değneği kullananlar ve bastonlular için binaları ulaşılmaz yapar (Polat 1998).

Yeterli Yönlendirme ve Uyarma Araçları

Yaya mekanlarında yaya yollarında araç yollarında ve bunların kesiştikleri alanlarda, yayayı gitmek istediği yere ulaştıracak, herhangi bir tehlikeyi veya olumsuz durumu gösterecek, bilgilendirme sağlayacak bir takım yönlendirme ve uyarma donanımlarına ihtiyaç vardır. Bunlar dokunma görme ve duyma duyularıyla ilgili düzenlemelerdir. Tüm engelliler için ve hatta açık ve kapalı, mekanları kullanan herkes için yönlendirme ve uyarma araçlarının insan boyuna göre, çeşitli renklerde boyutlarda ve dokunma ile algılanacak şekilde yapılmaması çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Madde ve doku farkı görme engellileri bilgilendirmek için çok önemlidir. Örneğin; bitişik, parlak yüzeyli, tek renkli döşemeler ve döşemeden tavana cam yüzeyler uyum sorunlarında karışıklık ve tehlike oluşturmaktadır (Polat 1998).

Yönlendirme ve uyarma araçlarına en çok ihtiyaç duyan engelli grubu görme engelli veya kısmen görme engellilerdir. Yaya mekanının kesin olarak tanımlayan bariyer, engel, merdiven, rampa gibi kullanımları önceden uyaran, fark edilebilir işaretlemelere bağlıdır. Bir mekan kullanmak için gerekli işaretleme açıkça, kolay görülebilir ve anlaşılabilir olmalıdır.

Görsel bilgi için şunlar gerekmektedir:

- Bilgi ve arka fon arasında yeterli zıtlık (kontrast) sağlanması,
- Klasik renkler kullanılmış kolay anlaşılan semboller kullanılması (Tokmak 1995).

Ortopedik engellilerin sosyal yaşama uyum sağlayamamasındaki en önemli neden mimari engellerdir. Kentsel dış mekanların ortopedik engelli olmayan insanlara göre düzenlendiği görülmektedir. Burada sorun sadece kültür, sanat ve spor aktivitelerine katılamamak değil aynı zamanda üretimde bulundukları mekanları kullanmakta karşılaştıkları zorluklarıdır. Görme engellilerin sosyal yaşama uyum sağlama sorunları biraz daha farklıdır. Ortopedik engellilerin üretim araçlarını kullanmaktaki zorluğun getirdiği verisizlik problemi, yerini üretim araçlarının algılanamamasından kaynaklanan verimsizliğe bırakır. Ayrıca mimari engeller ve onları uyarıcı sinyaller olmadığı için kentte özgürce dolaşamamakta ve sosyal yaşamdaki yerlerini alamamaktadırlar. İşitme engelliler, ortopedik ve görme engellilerin yaşadıkları sorunları yaşamazlar. Toplumla olan diyaloglarında özel bir işaret dili kullanırlar

ancak toplumun çok büyük bir kemsi bu dili bilmez. Zihinsel engelliler ise toplumla iletişimi hemen hemen sağlayamamaktadırlar. Bu nedenle bir eğitime ihtiyaçları vardır. Eğitimin amacı da en asgari düzeyde de olsa engelli ile iletişim kurmaktır (Yıldız 2003).

2.9 ENGELLİLERİN KENTSEL TASARIM İLKELERİ VE STANDARTLARI

2.9.1 Yürüyebilen Engelliler

Yürüyebilen engelli baston, koltuk değneği, protez vb. gibi araçlar vasıtasıyla ayakta durabilen ve harekete edebilen kişidir. Engelli yayaların yürüyüşlerini serbestçe gerçekleştirebilmeleri için, yeterli yürüyüş alanları sağlanmalı, yoldaki düzenlemeler onlara istedikleri yere gitmeleri için engel olmamalıdır. Engellilerin etrafta serbestçe ve engellemeden dolaşabilmeleri için yaya yolunda, yeterli genişlik, yeterli hareket alanı, baş hizası altında serbest alan, düz satıh ve kaygan olmayan zemin, yönlendirme ve uyarma araçları sağlanmalıdır (TSE 1999).

Baston Kullanan Engelliler İçin Gerekli Alan

Bedensel engelli olup baston kullanan engellilerde bastonun kullanım alanı değişkenlik göstermektedir. Kolun ileri ve yana hareketi 65 cm olup, kolun yerden yüksekliği 75-80 cm'dir. Omuz yüksekliği ise 150 cm' dir. Ulaşılabilen en üst nokta 220 cm' dir (Şekil 2.4) (Bekiroğlu 2002).

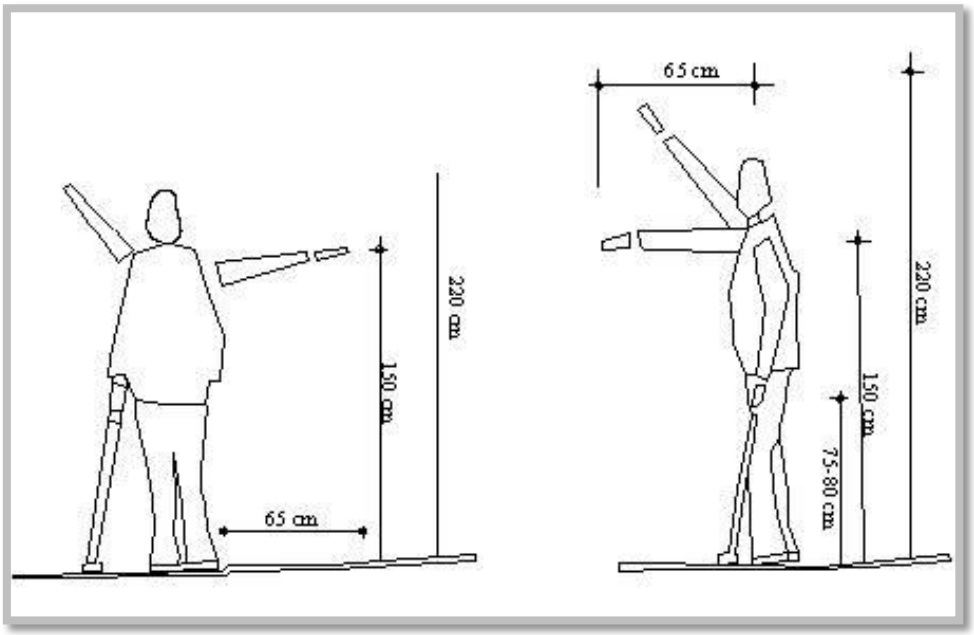

Şekil 2.4 Bedensel engelli olup baston kullananlar için gerekli alan (Bekiroğlu 2002).

Koltuk Değneği Kullanan Engelliler İçin Gerekli Alan

Koltuk değneği kullananlar, koltuk değneği olmadan yürüyemezler, 20 cm.'yi aşan yükseklikten inemezler, çıkamazlar, eğilemezler, çömelemezler, iki kolu aynı anda serbest olarak kullanamazlar. Buna karşılık, koltuk değneği ile yürürler, oturabilirler, ayakta durabilirler, kol yüksekliği seviyesinde destek alarak uzanabilirler, kol genişliği seviyesinde diğer elde koltuk değneği olmak üzere yatay olarak kol hareketlerini sağlayabilirler.

Tek koltuk değneği kullanan birey için en az 70 cm, iki koltuk değneği kullanan birey için en az 90 cm yaya yolu genişliği gerekmektedir. Koltuk değneği kullanan birey en fazla 60 cm. aşağı ve 160 cm. yukarı tek elini kullanarak uzanabilir (Şekil 2.5) (Anon 2001).

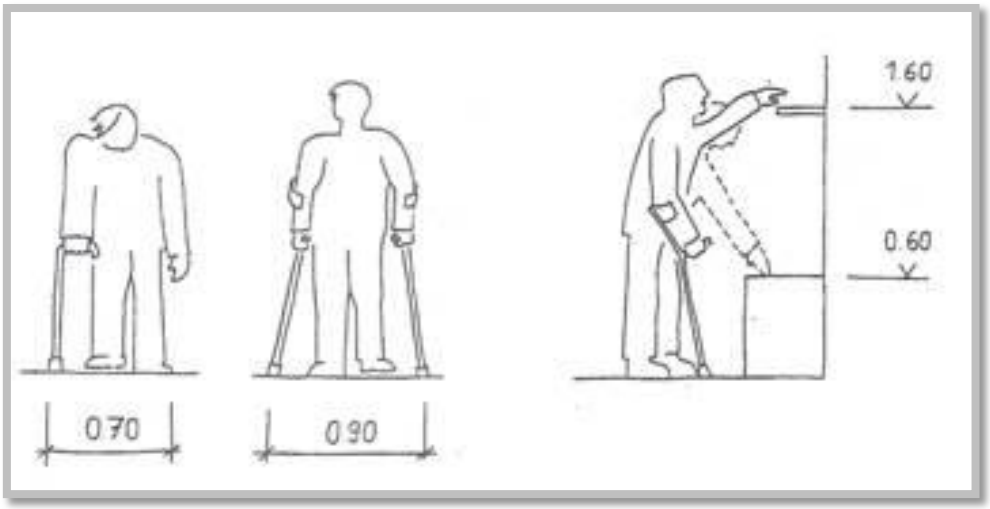

Şekil 2.5 Koltuk değneği kullanan engelliler (Anon 2001).

Bedensel engelli olup koltuk değneği kullanan engellilerde koltuk değneği ile ayak arası 130 cm, vücut hareketsiz iken koltuk değneği için gerekli alan 25 cm, vücut hareketli iken koltuk değneği için gerekli alan 80 cm' dir. Ayakta dururken gerekli alan 90 cm, yürürken gerekli alan 120 cm ve omuz yüksekliği 80 cm' dir (Şekil 2.6) (Bekiroğlu 2002).

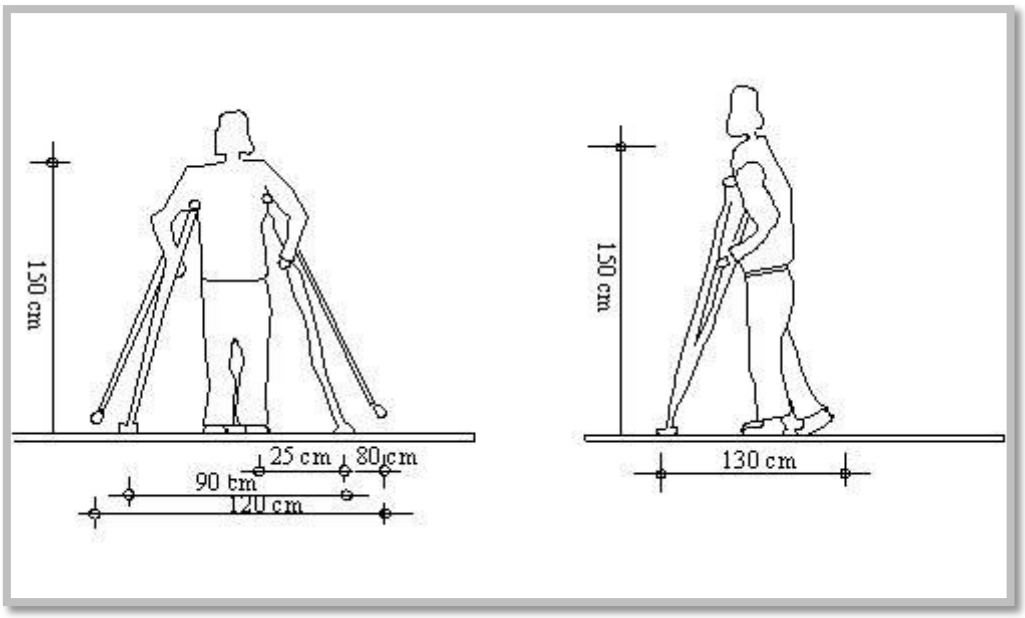

Şekil 2.6 Koltuk değneği kullanan engelliler için gerekli alan (Bekiroğlu 2002).

Görme Engelliler

Günümüzde fiziksel çevrenin karmaşık bir hal alması görme engellilerin yön bulma sorununu artırmakta ve ağırlaştırmaktadır. Görmeyenler çevrelerinden hiç yardım almadan hareket edebilirler. Bilmedikleri çevrede yönelmeleri giderek zorlaşır. Bunun içim yardımcı araç kullanırlar. Bunların en başında beyaz baston gelmektedir. Görmeyen bastonu öne, arkaya ve yana hareket ettirerek kolayca yönlenebilirler. Diğer bir yardımcı ise eğitilmiş köpeklerdir. Bu köpekler önlerine çıkan engelleri, engelliyi uyararak yönelmelerine yardımcı olur (Bekiroğlu 2002).Eğitilmiş köpekten yardım alan görme engelli için gerekli olan alan yürüyüş yolu genişliği 100 cm'dir (Şekil 2.7).

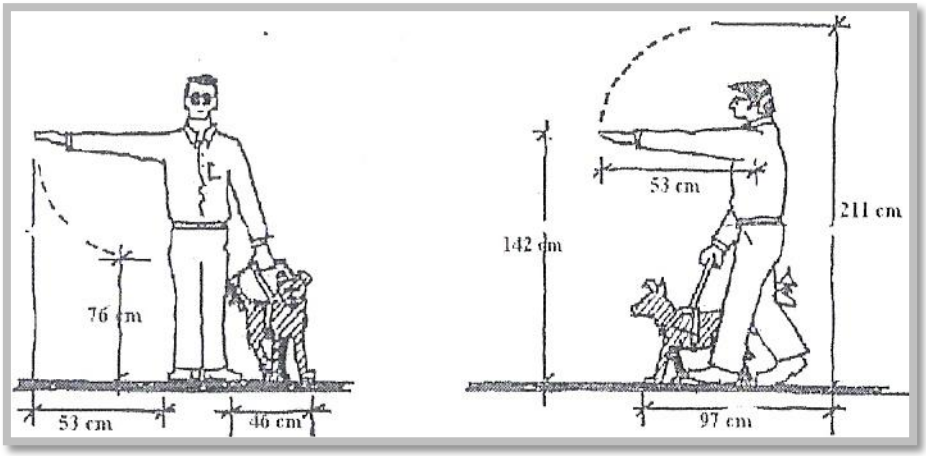

Şekil 2.7 Eğitilmiş köpekten yardım alan görme engelli için gerekli alan (Robinette 1985).

Az gören engelliler ise çevrelerindeki ayrıntıları iyice ayırt edemezler. Göz problemi olan kişilerin kısıtlı bir görme alanı ve değişken görme uzunlukları vardır. Bazıları çok az ışığa gereksinim duyarken, bazıları çok ışığa gereksinim duyarlar.

Bastonlu yetişkin bir engelli için bastonun yerden yüksekliği yaklaşık 70cm'dir. Bastonun sağa ve sola, hareket mesafesi engellinin vücudundan itibaren 30cm'dir. İki hareket arasındaki mesafe ise 90-105 cm arasında değişmektedir (Şekil 2.8) (Bekiroğlu 2002).Görme engellileri ifade eden faklı işaretler bulunmaktadır (Şekil 2.9).

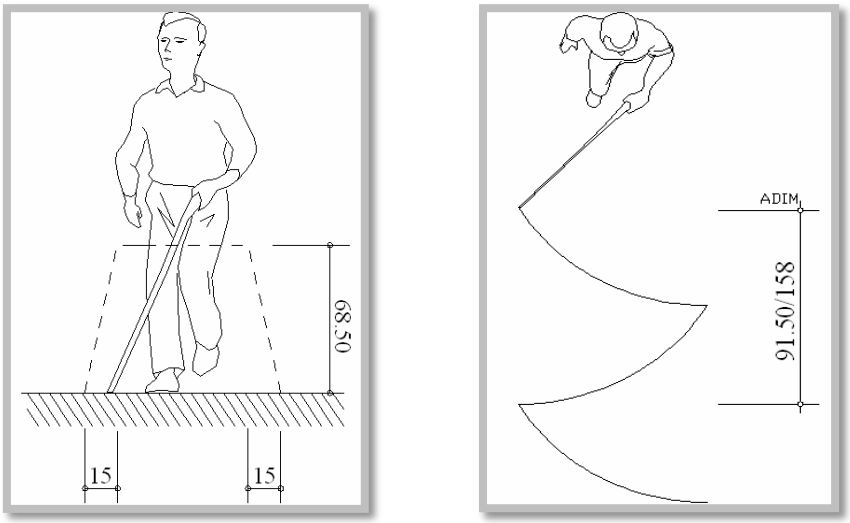

a. b.

Şekil 2.8 Baston kullanan görme engellinin yürüyüş düzeni a. Baston kullanan engelli için, bastonun yerden yüksekliği ve hareket mesafesi, b. Bastonun iki hareket arası mesafesi (Harris and Dines 1988).

a. b. c.

Şekil 2.9 Görme engelli konvansiyonel işaretleri a. Yürüme engelli, b. Kılavuz köpekleri c.Kör (Anon 2001).

2.9.2 Tekerlekli Sandalye Kullanan Engelliler

Tekerlekli sandalye kullananlar; yürüyemezler, ayakta duramazlar, eğilemezler, çömelemezler, kol yüksekliği dışında düşey olarak uzanamazlar. Buna karşılık tekerlekli sandalyede otururak olmak üzere ileri veya geri hareket edebilir, el ile yapılacak işleri yapabilir, kol yüksekliği seviyesinde uzanmak, kol genişliği seviyesinde yatay olarak uzanmak eylemlerini gerçekleştirebilirler.

2.9.2.1 Tekerlekli Sandalye Standartları

Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin, rahat hareket etmeleri ve tekerlekli sandalye ile dönüş yapabilmeleri için belirli mesafelere ihtiyaçları vardır. Yapılan düzenlemelerde bu standartlara uyulması gerekmektedir (Şekil 2.10).

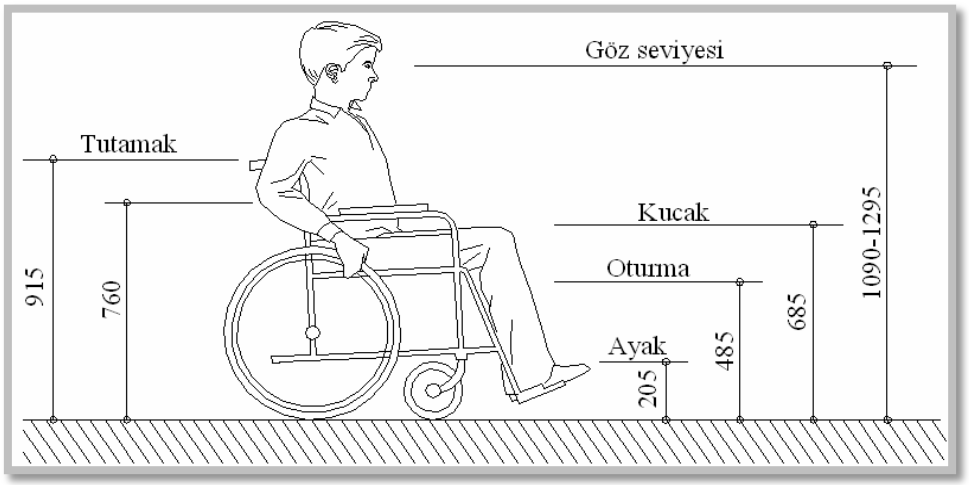

Şekil 2.10 Tekerlekli sandalye kullanan kişinin boyutları (TSE 1991).

Tekerlekli sandalyenin yerden yüksekliği 90-110 cm arasındadır. Sandalyenin tekerlek yüksekliği 45-50 cm arasındadır. Engellinin kollarını koyacağı kolçak yüksekliği 70-75 cm arasındadır (Şekil 2.11).

Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin, yatay konumda, kolunun yere erişimi için ulaşılabilirlik mesafesi 26-45 cm, yukarı erişimi için ulaşılabilirlik mesafesi 158-190 cm arasındadır (Şekil 2.12). Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin kol hareket ile düşey konuda ulaşılabilirlik mesafesi 50-92 cm arasındadır (Şekil 2.13).

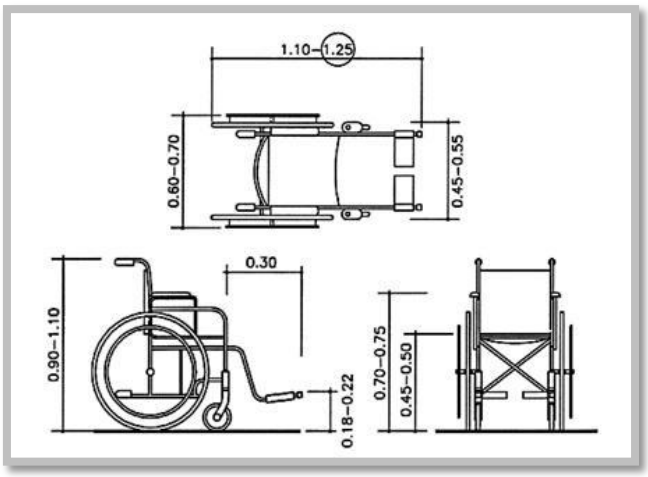

Şekil 2.11 Tekerlekli sandalye boyutları (UN 2010).

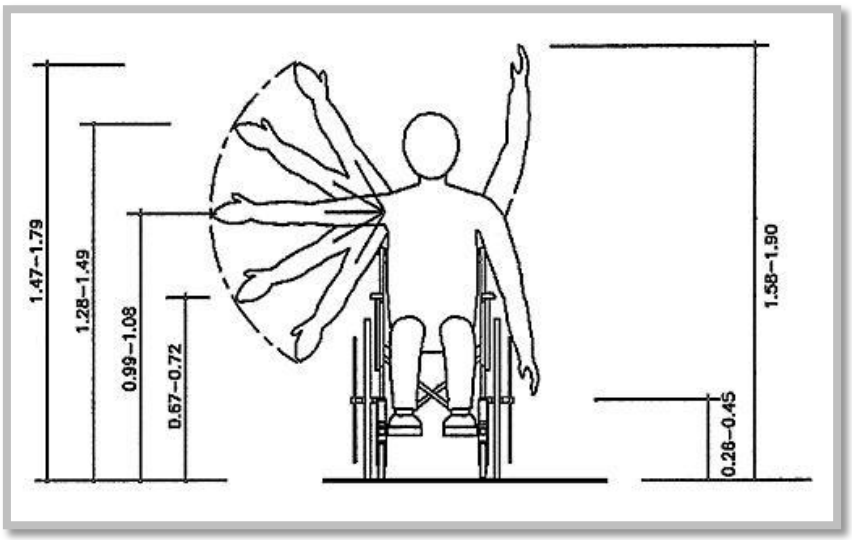

Şekil 2.12 Tekerlekli sandalye kullanıcısının yatay ulaşılabilirlik bölgesi (UN 2010).

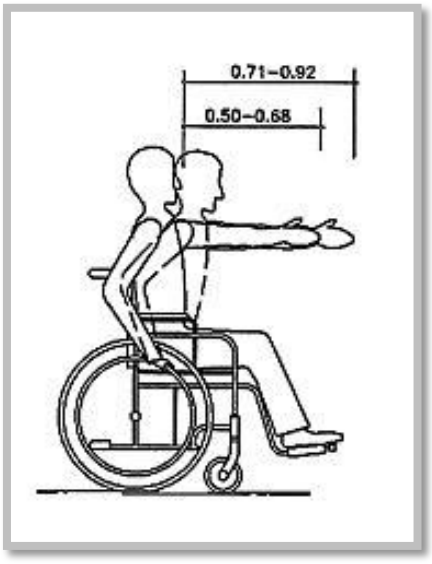

Şekil 2.13 Tekerlekli sandalye kullanıcısının düşey ulaşılabilirlik bölgesi (UN 2010).

2.9.2.2 Tekerlekli Sandalyelinin Hareketine İlişkin Özellikler

Tekerlekli sandalye kullananlar için 80 cm'lik genişlik yeterlidir. Bahçe kapısı girişleri için 76 cm'lik net genişliğe ihtiyaç vardır. Ani ve sert hareketler için 81.5 cm genişliğe ihtiyaç vardır (Şekil 2.14). Geçilecek yerin derinliği 6 cm'den fazla ise genişlik en az 90 cm olmalıdır. İki yönlü bir geçiş varsa rahat bir trafik için 160 cm gereklidir. Genişlik en az 150 cm olmalıdır. 150 cm den az yerlerde iki tekerlekli sandalye geçemeyebilir (Şekil 2.15) (TSE 1991).

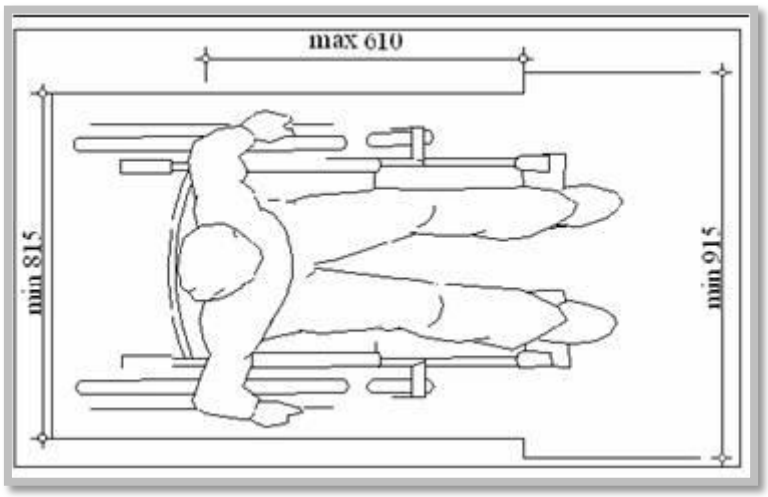

Şekil 2.14 Tekerlekli sandalye için minimum geçiş genişliği (TSE 1991).

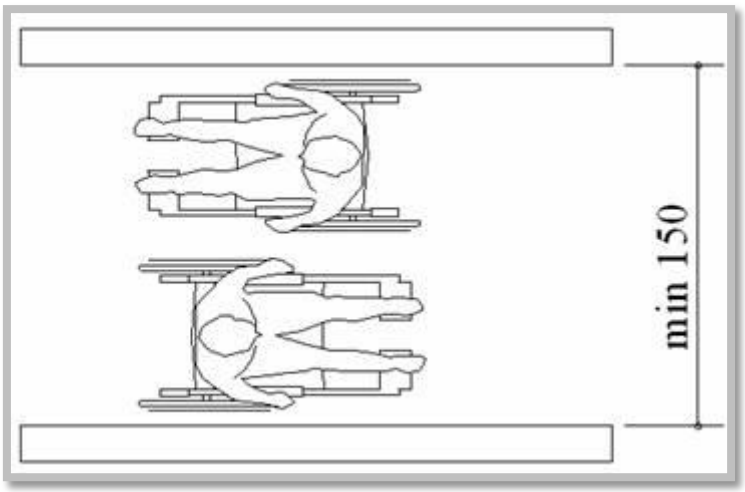

Şekil 2.15 İki tekerlekli sandalye için minimum geçiş genişliği (TSE 1991).

Tekerlekli sandalye kullanan engelli, yürüyebilen kişinin yaptığı gibi olduğu yerde dönüş yapma olanağını sahip değildir. Onun dönüşünü kullandığı sandalyenin özelliği etkileyecektir. Tekerlekli sandalyeli engelli kendi etrafında 90°, 180° ve 360° derece dönebilmektedir (Şekil 2.16).

Tekerlekli sandalyenin kendi ekseni etrafında 90° ve 180° dönebilmesi için minimum 150cm genişliğe ihtiyaç vardır (Şekil 2.17) (TSE 1999).

Tekerlekli sandalyenin kendi ekseni etrafında 360° dönebilmesi için minimum 150 x 150cm genişliğe ihtiyacı vardır (Şekil 2.18). Tekerlekli sandalyeli engellilerin U dönüşü yapabilmeleri için ez az 150 x 200cm genişliğe ihtiyaçları vardır (Şekil 2.19) (TSE 1999).

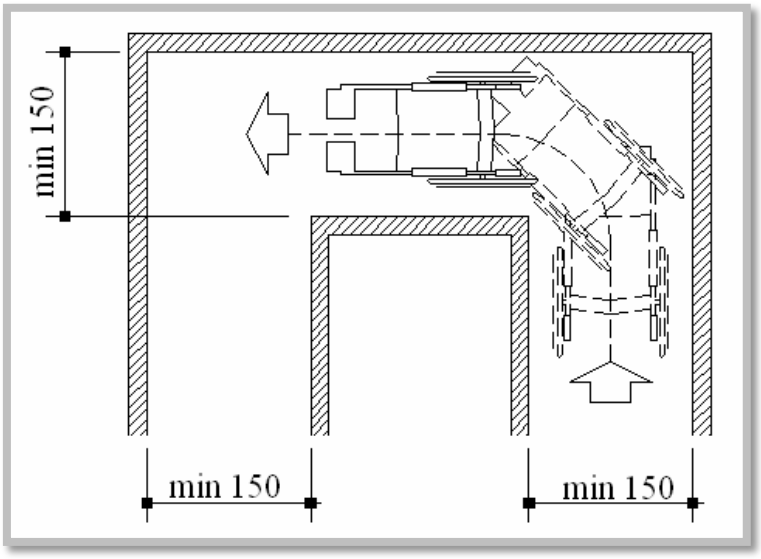

Şekil 2.16 Tekerlekli sandalyenin 90° dönüşü için gerekli alan (TSE 1999).

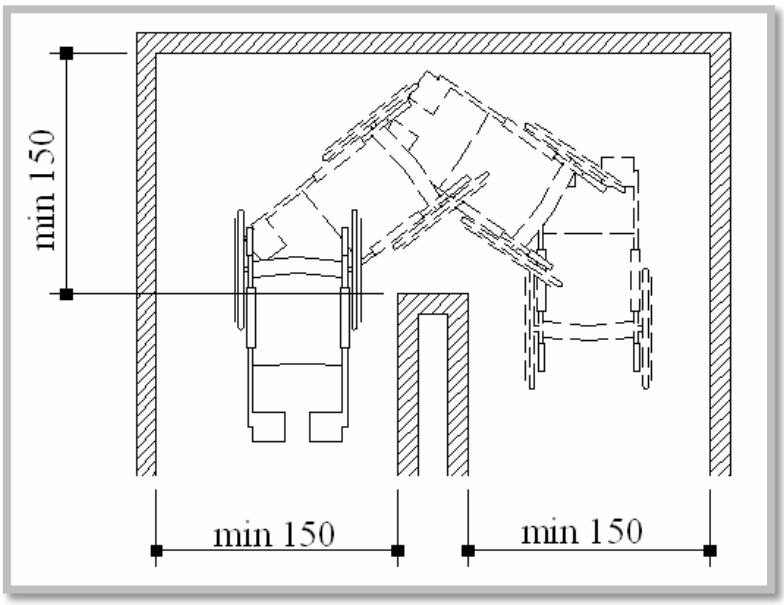

Şekil 2.17 Tekerlekli sandalyenin180^o dönüşü için gerekli alan (TSE 1999).

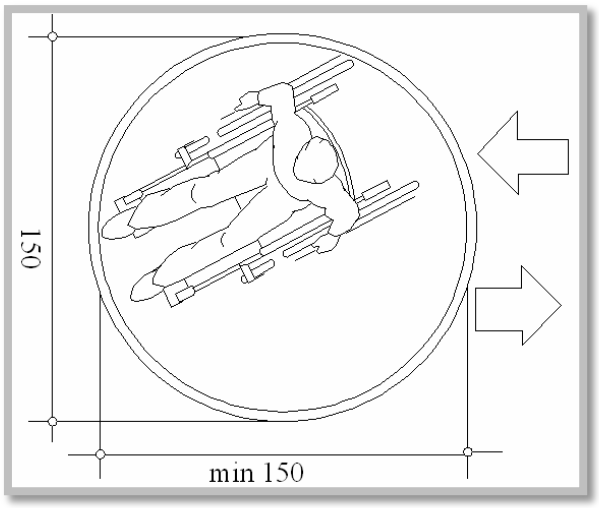

Şekil 2.18 Tekerlekli sandalyenin 360° dönüşü için gerekli alan (TSE 1999).

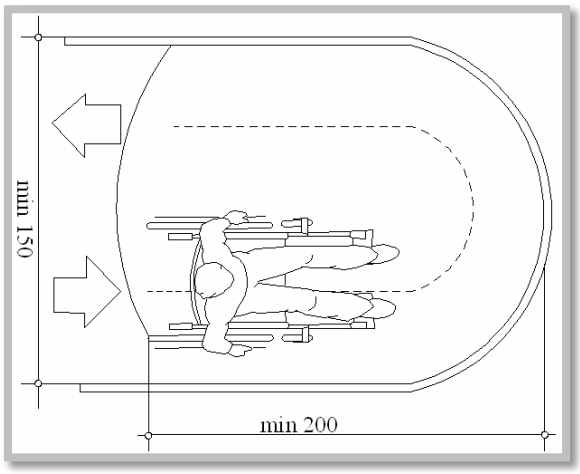

Şekil 2.19 Tekerlekli sandalyenin U dönüşü için gerekli olan alan (TSE 1999).

Tekerlekli sandalyeli engellinin bir engel etrafında düzgün dönüş yapabilmesi için minimum 122 cm genişliğe ihtiyacı vardır (Şekil 2.20).

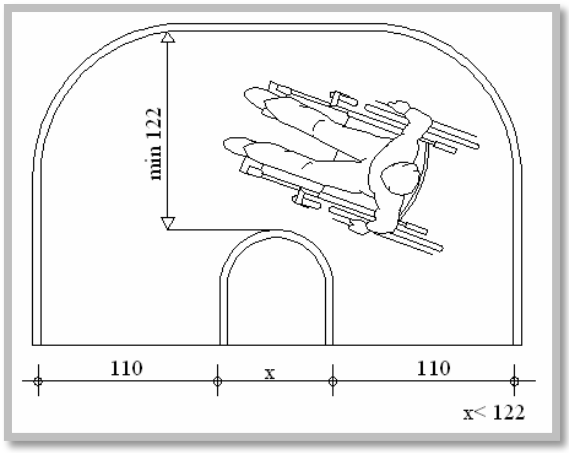

Şekil 2.20 Tekerlekli sandalyenin engel etrafında dönme alanı (TSE 1999).

2.9.3 Geçiş Alanlarında Engellilere Yönelik Standartlar

Bu bölümde açık yeşil alanlarda olması gereken kullanım alanları, donatıları ve tasarım kriterleri engelliler açısından incelenmektedir. Bunlar yaya yolları ve kaldırımlar, yaya geçitleri, merdivenler, rampalar ve tırabzanlar, otoparklar, otobüs durakları, yüzey elemanları, işaret ve yönlendiriciler, girişler ve kent mobilyalarıdır.

2.9.3.1 Yaya Yolları ve Kaldırım Standartları

Yaya yolu, taşıt trafiğinden tamamen arındırılmış veya gerektiğinde belli taşıtlara izin verilen yoldur. Yaya kaldırımları ise, taşıt yolu kenarı ile, gerçek ve tüzel kişilere ait mülkler arasında kalan ve bordür taşı ile taşıt yolundan ayrılmış platformun yayaların kullanımına tahsis edilmiş kısmıdır.

Tüm yayaların serbestçe hareket edebilmeleri için yaya kaldırımlarında net genişlik 150 cm olmalıdır (TSE 1999). Yaya kaldırımları en ideal 2m genişliğinde olmalıdır. Bu genişlik, otobüs duraklarında minimum 3m ve dükkan önlerinde 3.5m olmalıdır (ÖZİ 2008a). Yaya kaldırımının net ölçüsüne ilaveten mülkiyet yanında en az 25 cm, bordür taşı tarafından 50 cm emniyet şeridi olmalıdır (Şekil 2.21). Kaldırım genişliğine ve yol gruplarına göre emniyet şeritleri mülkiyet tarafında 50 cm'ye ve bordür taşı tarafından 120 cm' ye kadar çıkabilir (TSE 1999).

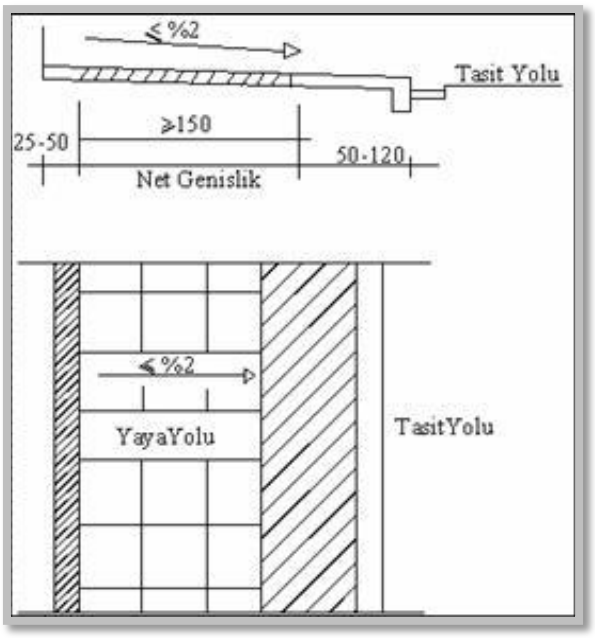

Şekil 2.21 Engelliler için yaya kaldırımı genişliği (TSE 1999).

Kaldırımların ve yaya yollarının boyutları kullanım yoğunluğuna bağlıdır. Sürekli bir diğerini geçen kişilerin olduğu kalabalık kaldırımlar da daha geniş alana ihtiyaç vardır. Kumlu yada kaygan satıhlara yağmur düşünce yalnız elverişsiz olmakla kalmıyor, bazıları için yolun kullanımı imkansız oluyor. Görmeyen yada kısmi gören kişiler, özellikle geniş alanlarda kendilerini yönlendirmekte zorluk çekerler. Kesiksiz kaldırımlar ve yükseltilmiş kenarlar görme zorluğu olan kişiler için mükemmel yol göstericidir. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için problem sebebi olabilirler (Tokmak 1995).

Sürücü gücü ile hareket eden tekerlekli sandalyeler hesaba katılarak kaldırım eğimleri mümkünse %5'den fazla olmamalıdır ve bu limit yeni gelişmelerde tasarım sınırı olarak kullanılmalıdır. İsveç yerel yönetimler birliği % 2.5 eğimin bir çok kişi için sorun teşkil etmediğini, ancak bundan daha yüksek eğimlerde bazı tekerlekli sandalye kullanıcılarının hareket etmekte zorlandığını belirtmiştir. Eğimin kaçınılmaz olarak daha fazla olduğu yerlerde her 10 m'de bir, 1.5-2.5 m uzunluğunda sahanlık yapılmalıdır (ÖZİ 2008a).

Yaya kaldırımının genişliğine bağlı olarak, taşıt yolu ile kaldırım kenarlarına dikilecek ağaçlar engellilere uygun olmalıdır. Ayrıca elektrik, trafik işaretleri, direkleri ile süs bitkileri, çiçeklik/saksılar, yaya korkulukları vb. tesisler bordür taşı dahil yaya kaldırımı boyunca en az 75 cm, en çok 120 cm genişliğinde bir şerit içinde bir hizada düzgün olarak yerleştirilmelidir (Şekil 2.22). Yaya kaldırımının mülkiyet sınırında kot farkı olması halinde kaldırım ile bahçe arasında korkuluk yapılmalıdır (TSE 1999).

Yaya kaldırımında bordür taşı üst seviyesi taşıt yolu kaplamasından en fazla 15 cm yükseklikte, en az 3 cm yükseklikte olmalıdır (Şekil 2.23). Bordür taşı yaya kaldırımı kaplamasından ayrı olarak renkli doğal taştan veya renkli malzeme ile görme engellilere yaya geçidini belirtecek şekilde değişik dokuda olmak üzere suni taştan yapılmalıdır (Şekil 2.24). Yaya kaldırımlarında, yolun genişliğine bağlı olarak veya yaya dolaşımın mani olmayacak şekilde engellilerin faydalanabileceği uygun yerlere dinlenme bankları konulmalıdır (TSE 1999).

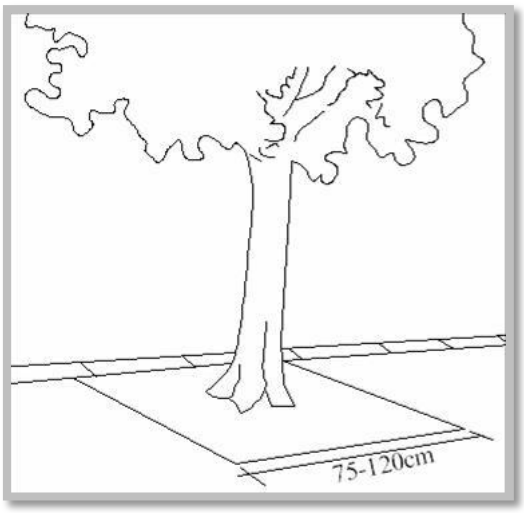

Şekil 2.22 Yaya kaldırımlarında ağaçlandırma (Anon 2001).

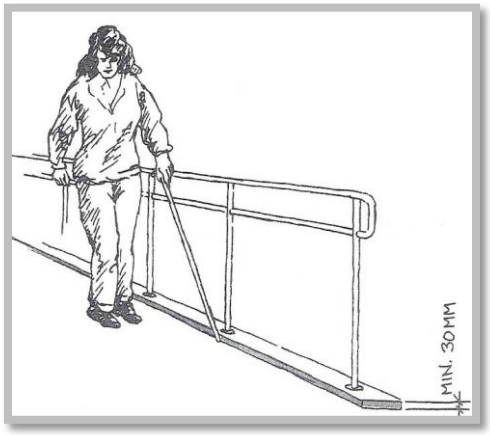

Şekil 2.23 Kaldırım ve mülkiyet arasındaki korkuluk (Anon 2001).

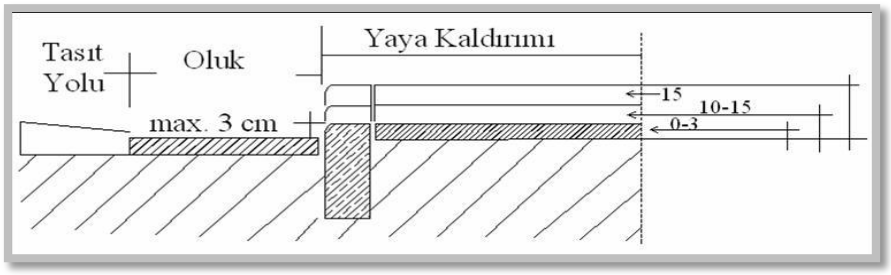

Şekil 2.24 Bordür taşı yüksekliği (TSE 1999).

Yaya kaldırımlarında boyuna ve enine eğimler verilip, bordür taşı ile taşıt yolunun birleştiği yerde yapılacak su oluğu ve rögarlarla yeterli drenaj sağlanarak, yüzeysel sular uzaklaştırılmalıdır (Şekil 2.25). Yaya geçitlerinde su oluğu engel oluşturmamalı ve yüzeysel sular oluk içinde göllenme yapmamalıdır (Yıldız 2003). Yağmur suyunun hızlı drenajı için

balık sırtları % 1.5-2.5 eğime sahip olmalıdır. %2.5'den fazla eğimler tekerlekli sandalye kullanıcılarının düz bir hat boyunca ilerlemesinde sıkıntı yaratır (ÖZİ 2008a).

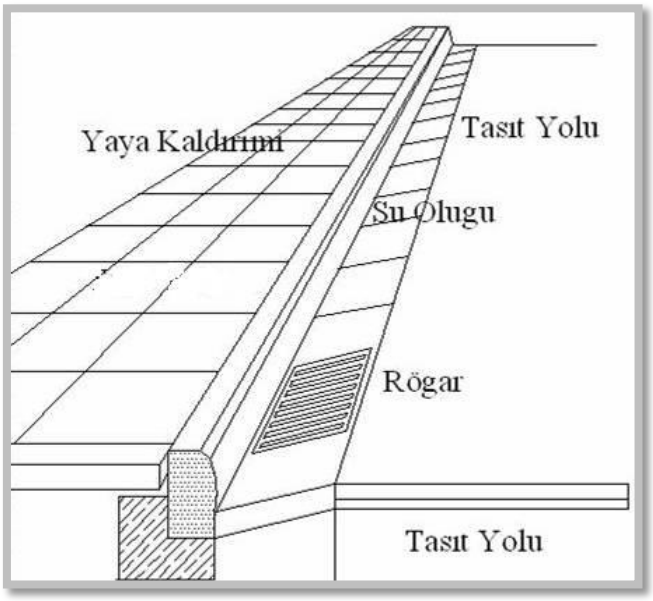

Şekil 2.25 Taşıt yolunda drenaj (TSE 1999).

Kaldırım yüzeyi kaymaz nitelikte, kaldırım döşemleri tekerlekli sandalye tekerleklerinin sıkışmasını önlemek için bitişik ve boşluksuz olmalıdır. Yüzey kaplamaları ve ızgaralar kaldırım yüzeyine eş düzeyde olmalıdır (ÖZİ 2008a). Izgaralar erişilebilir aksın dışında yerleştirilmelidir (Şekil 2.26). Ask üzerindeki ızgaralar yolla aynı seviyede olmamalı, tekerlekli sandalye tekerleklerinin aralarına sıkışmaması için yağmur suyu ızgaralarındaki demir çubukların arasındaki mesafe 1.3 cm'yi aşmamalıdır (Şekil 2.27) (TSE 1999).

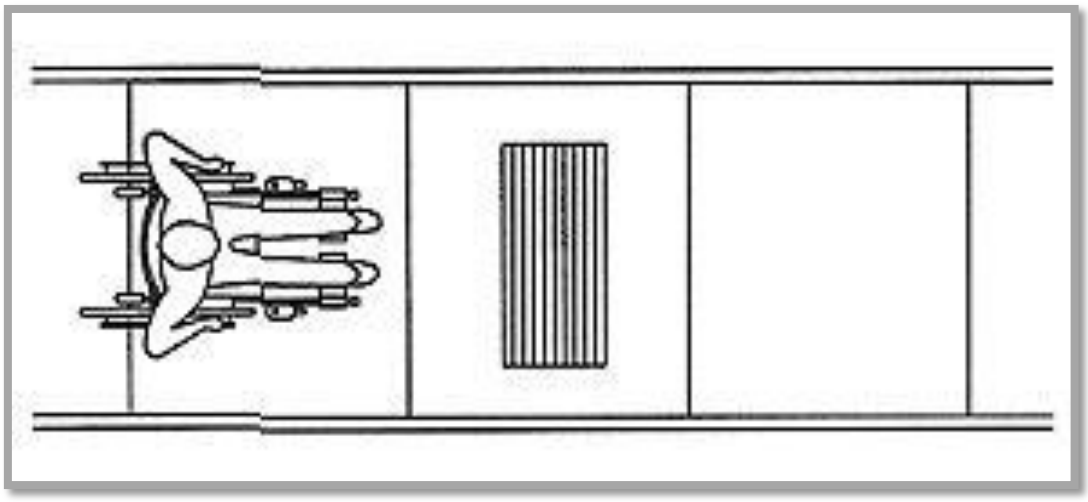

Şekil 2.26 Yaya yolu üzerindeki ızgaralar (UN 2010a).

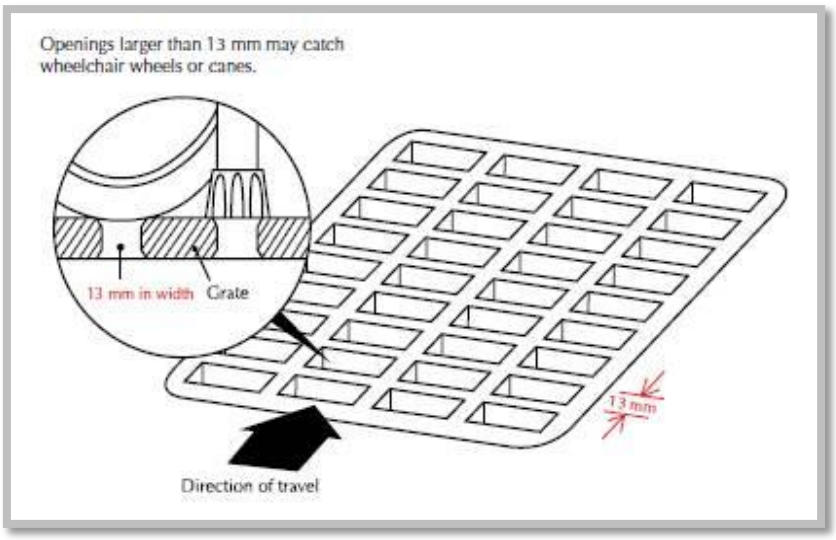

Şekil 2.27 Izgaradaki demir çubuklar arası mesafe (BFDG 2008).

Yaya kaldırımının en az 210 cm (tercihen 250 cm) yüksekliğinde, sarkan dal veya levha benzeri şeyler bulunmamalıdır. Kaldırım üzerinde trafik ışığı, sokak lambası vb. gibi engellerin kaçınılmaz olarak bulunması halinde, bu engeller üzerinde alt seviyesi yerden 150-170 cm yükseklikte, 140-160 cm genişlikte zıt renkli şeritler kullanılmalıdır (Şekil 2.28).

Kaldırım üzerindeki ağaçların görme engelliler tarafından fark edilmesi için, ağaç diplerinde çevre ile zıt ızgaralar veya çalılar yerleştirilmelidir. Kaldırımlarda yaklaşık 100m de bir dinlenme bankları bulunmalıdır (ÖZİ 2008a).

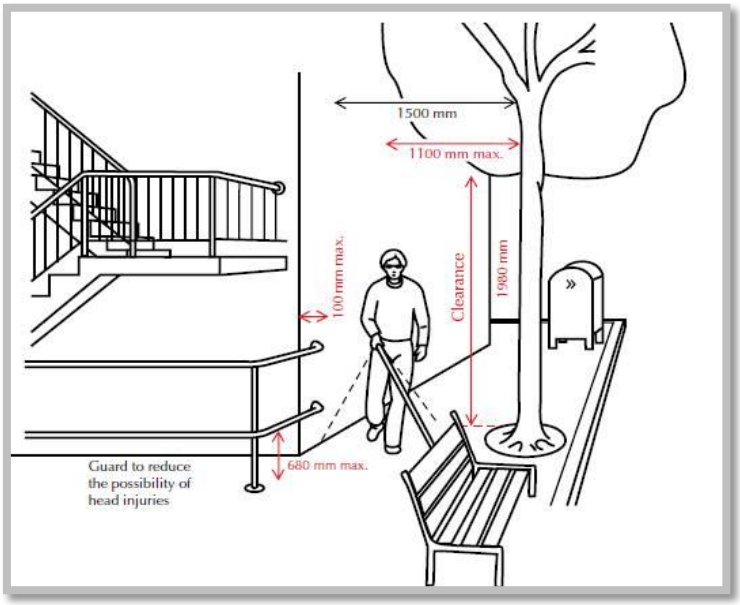

Şekil 2.28 Görme engelliler için kaldırım düzenlemeleri (BFDG 2008).

Engellerin mümkün olduğunca yol aksı dışına yerleştirilmesi gerekir. Engeller kolay algılanabilir olmalı ve mümkünse tek bir hat boyunca yer almalıdır. Çıkıntılı elemanlar kullanılmasından kaçınılmalıdır. Engel bir platformla yaya aksı yüzeyinden ayrılmalı ve platform 10 cm yükseltilmelidir (Şekil 2.29). Engel oluşturacak bir eleman konulursa geriye kalan yolun asgari genişliği 90 cm olmalıdır. Engelin bulunduğu yerde bir uyarı işareti bulunması gerekir. Uyarı işaretleri, engelin bulunduğu alanın dışında en az 60 cm genişliğinde olmalıdır (Şekil 2.30) (UN 2010b).

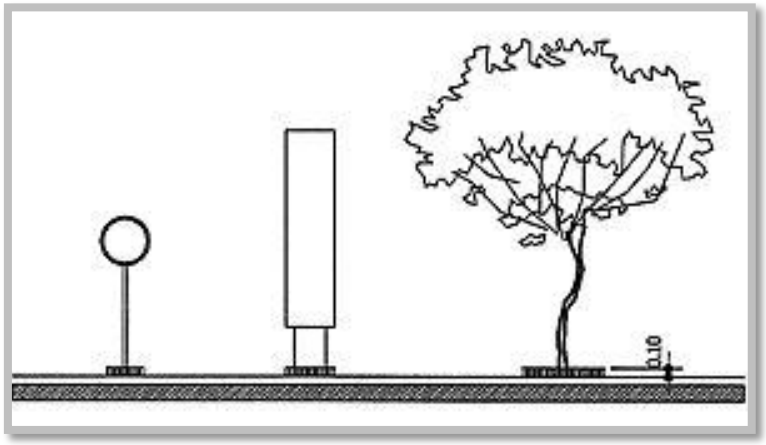

Şekil 2.29 Engelin bulunduğu platformun yükseltilmesi (UN 2010b).

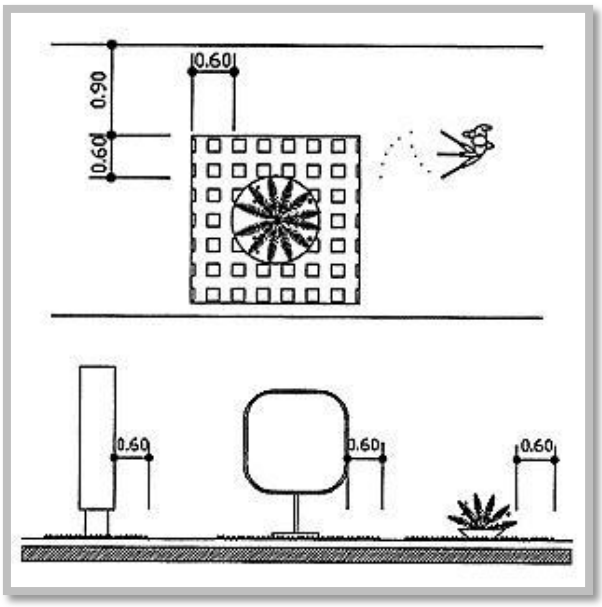

Şekil 2.30 Engelin bulunduğu platformun genişliği (UN 2010b).

Erişilebilir yollar üzerindeki sarkan işaretler, görme engellilere güvenli bir geçiş sağlamak için en az net 2.00 m yükseklikte monte edilmelidir. Engel oluşturan bitkiler en az 2.00 m yüksekliğe kadar budanmalı ve engel oluşturmamalıdır (Şekil 2.31) (UN 2010b).

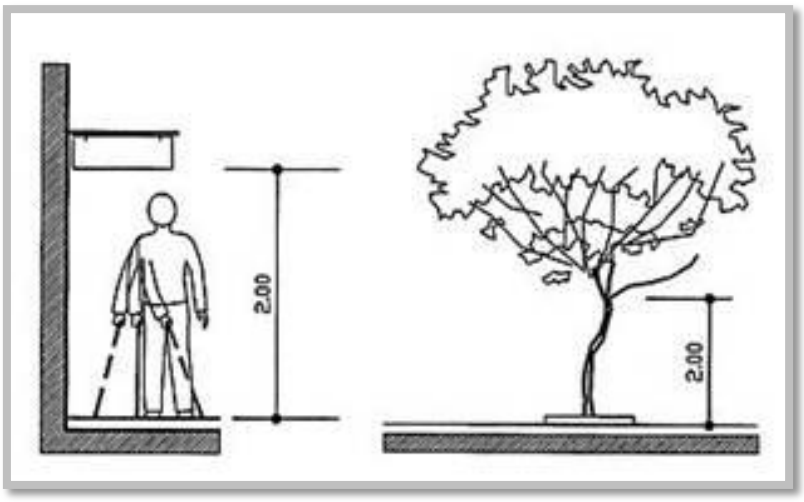

Şekil 2.31 Sarkan engeller ve bitkilerin budama yükseklikleri (UN 2010b).

Algılanamayan ve yüksekliği 2.00m den düşük olan engeller maksimum 10cm çıkıntıda olabilir, aksi takdirde engel oluşturmayacak şekilde duvara gömülmeli veya zarar vermeyecek şekilde kaplanmalıdır (Şekil 2.32) (UN 2010b).

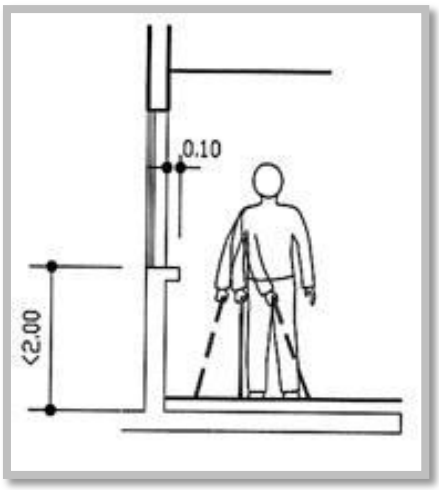

Şekil 2.32 Düşük seviyede yer alan engeller (UN 2010b).

TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının I. Özürlüler Şurasında yaya yolları için uygulanması gereken tasarımlar şu şekilde belirtilmiştir;

- Yaya yolu ve kaldırım genişlikleri yardımcı araç ve tekerlekli sandalye kullananların geçebileceği genişlikte olmalıdır.
- Tekerlekli sandalye kullananlar için yaya yollarındaki en büyük engel, kot farklılıkları veya basamak biçimindeki yüzey değişiklikleridir. Bu nedenle kot farklılıklarını basamak yerine rampa ile aşma yolu tercih edilmelidir.

• Kaldırımlardan inişte düz rampalar tekerlekli sandalyedeki insanların hareketini kolaylaştırır, ancak görme engelliler için tehlikeli olabileceğinden mutlaka doku değişikliği yapılmalıdır.

• Erişim kolaylığı açısından yaya geçitlerinde alt ve üst geçitler yerine eş yüzey geçitler tercih edilmelidir.

• Yaya yollarının ve bunlarla ilgili aktiviteleri konumlandırırken mümkün olduğunca eş yükselti eğrileri izlenmelidir.

• Yol ve rampalar uygun eğimde, sağlam, muntazam dokulu, kaymayan, sert yüzeyli ve parlamayan malzeme ve renk ile yapılmalıdır.

• Hareketi güçleştirici ve daha fazla enerji harcamaya yol açabilen kum, çakıl taşı gibi gevşek malzeme kullanılmamalıdır. Yer döşemelerinde ise derzler tekerlekli sandalye kullananlar için engel olmayacak aralıkta tutulmalıdır.

• Rampalı bir yaya yolunda, tekerlekli sandalyeli kişi hareketini güçleştirecek eğimli kavşaklar bulunmamalıdır. Kavşaklarda ve rampa dönüşlerinde, manevra yapabilecek düz bir platformdan sonra rampa devam edebilir.

• Yaya yollarında su birikmesini önlemek için yeterli ve uygun drenaj sağlanmalıdır. Drenajla ilgili ızgarada paralel demirler arası tekerlekli sandalye kullanımına engel olmayacak şekilde olmamalıdır.

• Tekerlekli araçların tehlikeli bir alana kayabileceği yerlerde durdurucular kullanılmalıdır

• Yaya yolu kavşaklarını, dönüşleri, düzey ve kullanım değişikliklerini belirtmek için bu alanlara yaklaşırken, yüzey kaplama malzemesinde, dokuda değişiklik yapılarak, özellikle görme engelliler uyarılmalıdır (ÖZİ 1999).

2.9.3.2 Yaya Geçitleri Standartları

Kavşaklar ve yaya geçitleri tekerlekli sandalye kullanıcıları ve görme engelliler için çok tehlikelidir. Kavşak çevresindeki kaldırımlarda düşük bordürler tekerlekli sandalye kullanıcılarına büyük kolaylık sağlayacağından, bunlar bütün yaya kavşaklarında yaygınlaştırılmalıdır. Yeterli alan bulunduğu kenar yollarında rampa payı kaldırımdan değil, yoldan alınmalıdır. Bu şekilde görme engellilerin fark etmeden rampa boşluğuna takılmaları engellenmiş olur (ÖZİ 2008a). Yaya geçitleri, taşıt yolunda yayaların güvenli geçmelerini sağlamak üzere, trafik işaretleri bulunan alanlardır ve kaldırım kenarlarının hareket yönü ile dik açı oluşturduğu noktalarda ve geçiş mesafesinin en kısa olduğu yerlere yerleştirilmelidirler (Yıldız 2003).

Geçidin her iki yanında yaya yolunda engelliyi uyarmak amacıyla yaya yolu ve kaplamasında renk malzeme farklılığı yumuşak eğimle belirtilmelidir. Araç yolu ile yaya yolu arasında 2 cm yükseklik farkı olmalıdır. Geçidin ortasında bir kurtarma bölgesi düşünülmeli, bu bölge yayaların ve sürücülerin dikkatini çekebilecek renkli ve dokulu malzeme kullanılarak belirtilmelidir. İstanbul büyük şehir imar yönetmeliğinin 17.06 nolu ilave maddesine göre yaya geçitlerinde. Yolu kaldırıma bağlayan rampa genişliği minimum 1.80 cm, eğimi % 6 olmalıdır (Şekil 2.33) (Bekiroğlu 2002).

Yaya geçitleri düşey ve yatay işaretlerle işaretlenmelidir. Taşıt yoluna çizilen çizgilerin sabit ve kalıcı olması gerekmektedir. Taşıt yolu ve kavşaklarda yaya geçitleri bordür taşı ile kesilmemeli ve taşıt yolu seviyesine kadar yaya yolunda her üç yönde % 8 eğimli rampa yapılmalıdır. Yaya geçitleri, yer işaretleri (zebra çizgileri) ile belirtilmelidir (Şekil 2.34) (TSE 1999).

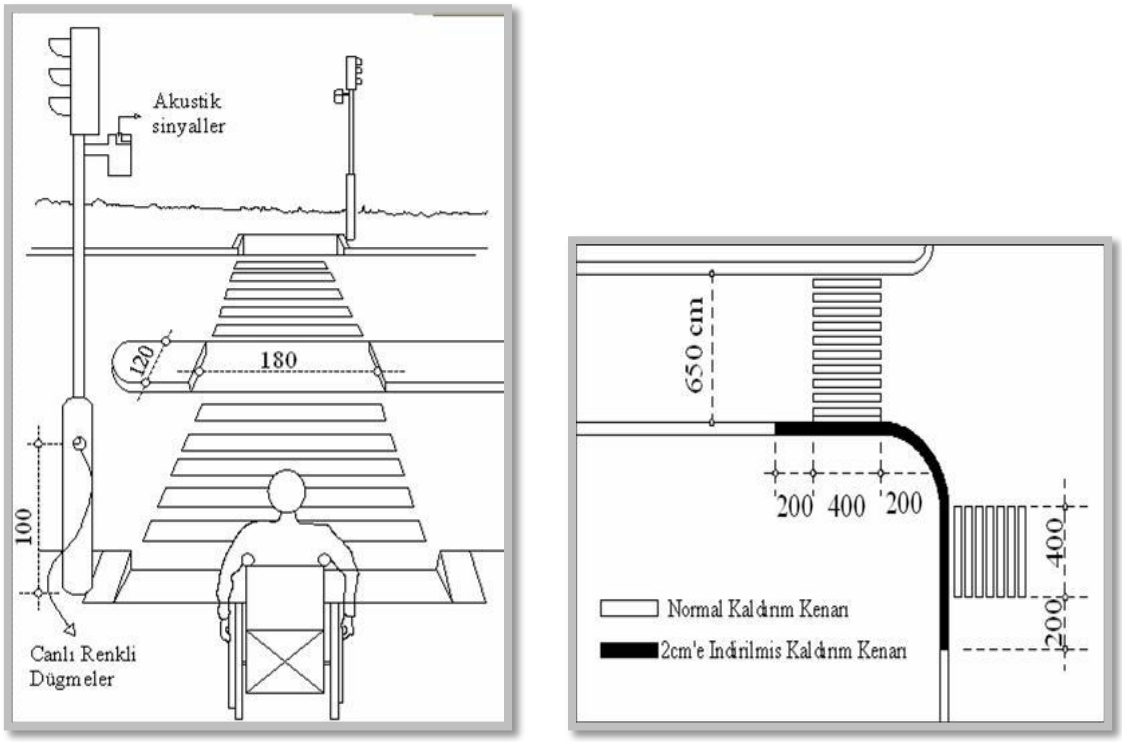

a. b.

Şekil 2.33 Engelliler için yaya geçidi çözümü a.Yaya geçidinde tekerlekli sandalyeli engelli için rampalı geçiş sağlanması, b. Kaldırımın iki kenarında yaya geçidi çözümü (Bekiroğlu 2002).

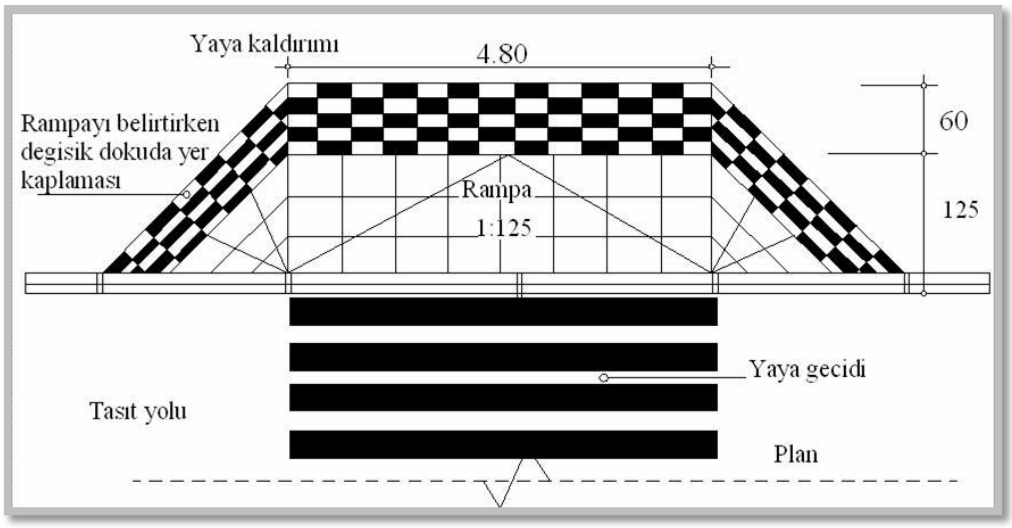

Şekil 2.34 Yaya geçidinde kaldırım rampası (TSE 1999).

Yaya geçitlerini gösteren ikaz trafik işaretleri ışıklı veya fosforlu olmalıdır. Yaya geçidi yeterli uzaklıktan görülebilmeli ve iyi aydınlatılmış olmalıdır. Yaya geçitleri birbirinden en az 135 cm uzaklıkta olmalıdır. Kavşak ya da kavşaklar dışında yapılan pelikan türü yaya geçitlerinde basmalı ışıklı ve sesli trafik işareti engelliler tarafından kullanılabilecek şekilde en fazla 120 cm yükseklikte olmalıdır (Şekil 2.35) (TSE 1999). Işıklı donanımlar sesli, titreşimli veya eşit zamanlı olarak hem sesli hem de titreşim sinyallerle tamamlanmalıdır. Işıklı sinyal direğinin yaya geçidinin başlangıcından orta hizada yerleştirilmesi görme engellilerin yönlerini daha kolay bulmalarını sağlar (Şekil 2.36) (Anon 2001).

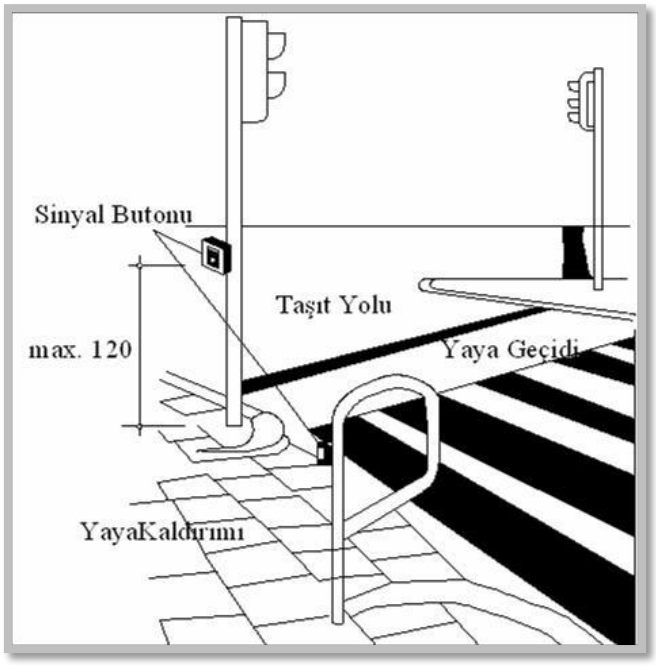

Şekil 2.35 Zebra geçişlerinde buton yüksekliği (TSE 1999).

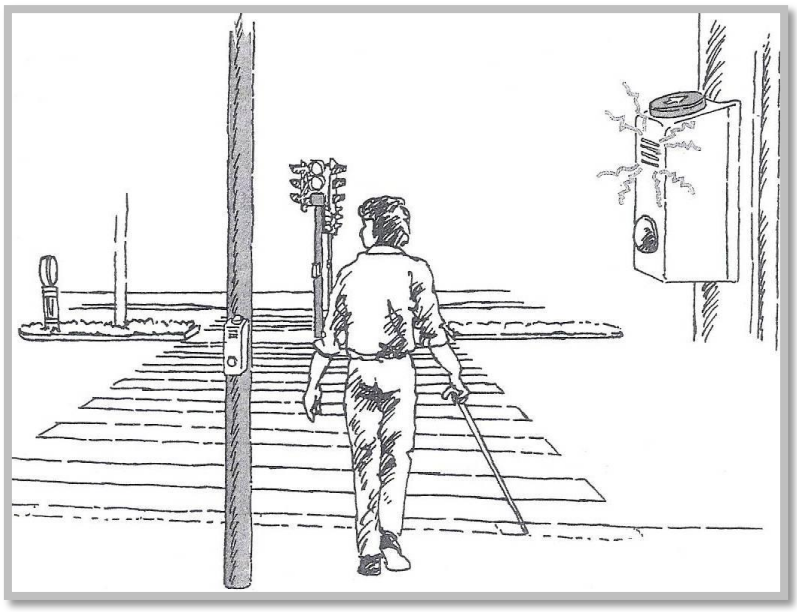

Şekil 2.36 Işıklı sinyaller (Anon 2001).

Işık kontrollü yaya geçitlerinde trafik işaret lambaları gösterildiği gibi işitme engelliler için, ışıklı yaya figürlü ve görme engelliler için, devamlı ses (akustik) uyarı işareti bulunmalıdır (Şekil 2.37).

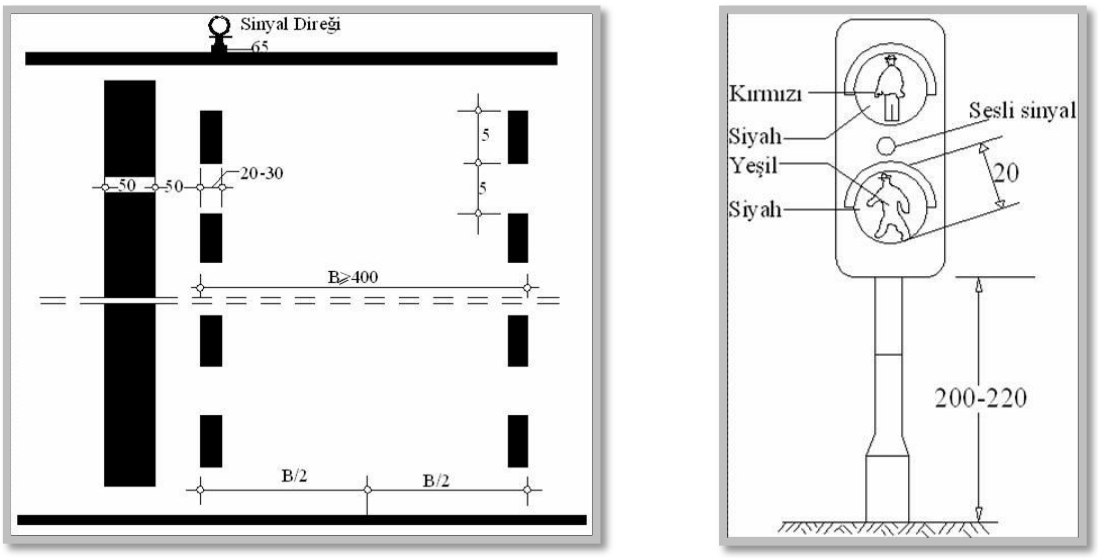

a. b.

Şekil 2.37 Işık kontrollü yaya geçidi ve sinyal direği a. Işık kontrollü yaya geçidi, b. Sesli sinyal direği (TSE 1999).

Taşıt yolu ve kavşak geçişlerinde gelişi güzel konan çiçeklik ve çiçek saksıları, mantarlar, sembol ve direkler, engellilerin hareket kabiliyetini azaltacağından bu gibi manialar yaya

geçitlerine kullanılmamalıdır. Yaya geçitleri iyi aydınlatılmalı, bu aydınlatmalar yol aydınlatmalarından ayırt edilebilecek şekilde ayrı ve daha aydınlık olmalıdır.

Koruyucu trafik adaları taşıt gidiş yönünde boyu 300- 400 cm ve genişliği yaya geçiş yönünde 250-160 cm yapılmalıdır. Koruyucu kenar taşlarının yüksekliği 15 cm, yayanın geçtiği yerlerde yüksekliği 3 cm olmalı ve geçidin bir yerinde tekerlekli sandalyeli engelliler için taşıt yoluna doğru 90 cm enine % 8 eğimli rampa yapılmalıdır (Şekil 2.38).

Engellilerin hareketini kolaylaştırmak için yaya geçitleri düzayak olmalıdır. Yoğun trafikli taşıt yollarında hemzemin yaya geçitleri yapılmaması halinde engellilerin de kullanabileceği şekilde alt/üst geçitler yapılmalıdır. Bu geçitlerde, çevre müsait ise merdiven yerine % 8'i geçmeyen rampalar ve gerekiyorsa tekerlekli sandalyeli için merdiven eğiminde hareket eden eğik asansör yapılmalıdır. Yaya alt /üst geçitlerinde daha az enerji kaybı nedeniyle yayalarca alt geçit tercih edildiğinden, üst geçitler yerine alt geçitler tercihen yapılmalıdır (Şekil 2.39). Yürüyen merdiven yapılması gereken yaya alt/üst geçitlerinde dikey veya eğik hareketli asansör, gerekli yer ve eğim varsa yürüyen band yapılmalıdır. Yürüyen band eğimi $\geq 4^o$ ile $\leq 15^o$ arasında olmalıdır (TSE 1999).

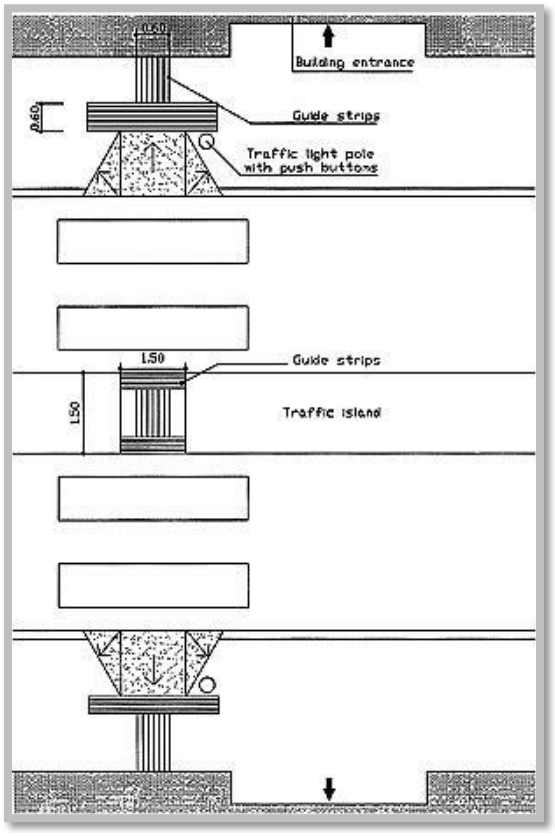

Şekil 2.38 Yaya geçidinde kaldırım rampası (UN 2010c).

Şekil 2.39 Merdiven eğiminde eğik asansör (TSE 1999).

2.9.3.3 Rampa Merdiven ve Tırabzan Standartları

TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının I. Özürlüler Şurasında yaya yolları için uygulanması gereken tasarımlar şu şekilde belirtilmiştir;

- Yaya yolu ve kaldırım genişlikleri yardımcı araç ve tekerlekli sandalye kullananların geçebileceği genişlikte olmalıdır.
- Tekerlekli sandalye kullananlar için yaya yollarındaki en büyük engel, kot farklılıkları veya basamak biçimindeki yüzey değişiklikleridir. Bu nedenle kot farklılıklarını basamak yerine rampa ile aşma yolu tercih edilmelidir.
- Kaldırımlardan inişte düz rampalar tekerlekli sandalyedeki insanların hareketini kolaylaştırır, ancak görme engelliler için tehlikeli olabileceğinden mutlaka doku değişikliği yapılmalıdır.
- Erişim kolaylığı açısından yaya geçitlerinde alt ve üst geçitler yerine eş yüzey geçitler tercih edilmelidir.
- Yaya yollarının ve bunlarla ilgili aktiviteleri konumlandırırken mümkün olduğunca eş yükselti eğrileri izlenmelidir.
- Yol ve rampalar uygun eğimde, sağlam, muntazam dokulu, kaymayan, sert yüzeyli ve parlamayan malzeme ve renk ile yapılmalıdır.

• Hareketi güçleştirici ve daha fazla enerji harcamaya yol açabilen kum, çakıl taşı gibi gevşek malzeme kullanılmamalıdır. Yer döşemelerinde ise derzler tekerlekli sandalye kullananlar için engel olmayacak aralıkta tutulmalıdır.

• Rampalı bir yaya yolunda, tekerlekli sandalyeli kişi hareketini güçleştirecek eğimli kavşaklar bulunmamalıdır. Kavşaklarda ve rampa dönüşlerinde, manevra yapabilecek düz bir platformdan sonra rampa devam edebilir.

• Yaya yollarında su birikmesini önlemek için yeterli ve uygun drenaj sağlanmalıdır. Drenajla ilgili ızgarada paralel demirler arası tekerlekli sandalye kullanımına engel olmayacak şekilde olmamalıdır.

• Tekerlekli araçların tehlikeli bir alana kayabileceği yerlerde durdurucular kullanılmalıdır.

• Yaya yolu kavşaklarını, dönüşleri, düzey ve kullanım değişikliklerini belirtmek için bu alanlara yaklaşırken, yüzey kaplama malzemesinde, dokuda değişiklik yapılarak, özellikle görme engelliler uyarılmalıdır (ÖZİ 1999).

Rampalar

Dış mekan yaya sirkülasyon bağlantıları için farklı kotlardaki düzlemleri birbiri ile birleştiren basamaksız ve eğimli bağlantı elemanlarına rampa denir. Rampalar rahat yürüme, çocuk ve sakat insanların arabaları için inme ve tırmanma olanağı sağlayacak eğimde ele alınmalıdır. Dış mekan rampaları %20 eğimi geçmemelidir. Rampa eğimi %15'i geçtiğinde yürüme zorlaşır. Engelli kişilerin kullanımı söz konusu olduğunda basamakların yanında rampalarında oluşturulması zorunludur (Şekil 2.40). Rampa zorunlu olduğunda eğim %5'in altında olmalıdır. Ancak %8 eğim de rahat bir çıkış sağlar (Uzun 2004).

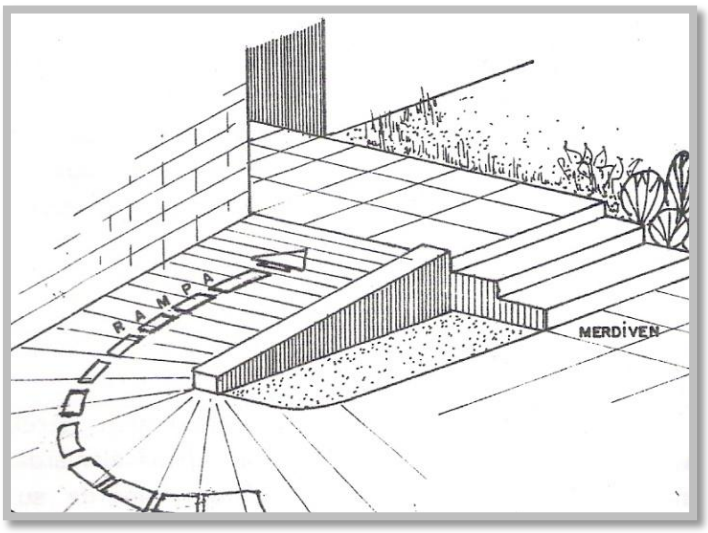

Şekil 2.40 Rampa çözümü (Uzun 2004).

Rampa genişlikleri kullanım tipine ve yoğunluğuna göre değişir. Tek yönlü rampaların minimum serbest genişliği 90 cm, çift yönlü rampaların minimum serbest genişliği ise 150 cm dir. Rampaların eğimleri %8'den büyük olmamalıdır. Normal rampa eğimleri %5-8 arasında olmalıdır. Ancak 1 metreden daha kısa rampalarda %12'ye kadar eğimlere izin verilebilir. Uzun rampalarda her 9 metrede veya daha kısa mesafede bir sahanlık bırakılmalıdır. %10 ve daha dik eğimli rampalarda tekerlekli sandalyenin hareketi son derce zordur (Şekil 2.41) (Seçkin 2004).

Yaya kaldırımlarında yükseklik farkları olduğu durumlarda, engelliler bu farklılıkları aşmada, zorlanmamalıdır. Engellilerin kullanacağı eğimli yollarda, ilk önce rampa tercih edilmeli, rampa yapılması mümkün olmayan durumlarda merdiven yapılmalıdır (TSE 1999).

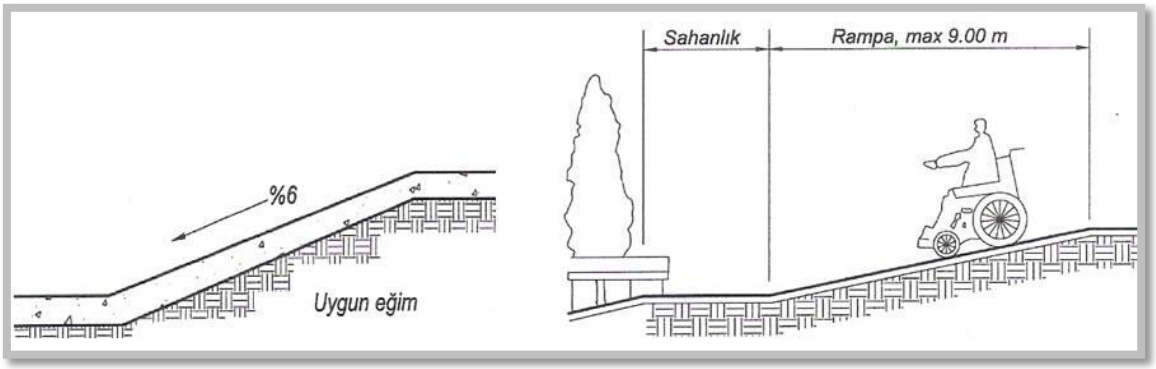

Şekil 2.41 Rampa eğimleri (Seçkin 2004).

Rampaları tekerlekli sandalyeli ve bastonlu engellilerin kullanacağı da düşünülmeli ve rampalar mümkün olduğu kadar güvenli ve rahat olmalıdır. Kaldırım kenarlarında oluşturulan rampa genişliği tekerlekli sandalyenin boyutları dikkate alınarak tasarlanmalıdır ve rahat geçiş için rampa genişliği 90 cm olmalıdır (Şekil 2.42) (TSE 1999).

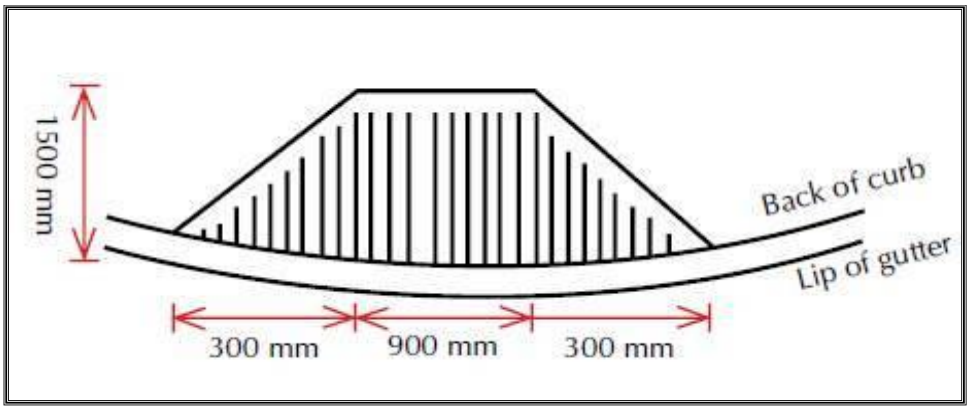

Şekil 2.42 Üç düzlemli kaldırım rampası (BFDG 2008).

Görme engelliler için rampaların başında ve sonunda 150 cm uzunluğunda düz ve değişik dokuda bir alan bulunmalıdır. Rampaların yüzeyleri sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır. Tekerlekli iki sandalyenin iki yönlü geçişinin olacağı minimum net genişlik rampalarda 180 cm'dir.

Dış mekanlardaki küpeşteler, emniyet bakımından rampa başlangıcı ve bitiminde 45cm daha devam etmelidir. 20 cm yükseklikten fazla bir kot farkını geçerken rampanın bir veya iki tarafına küpeşte yapılmalıdır (Şekil 2.43) (TSE 1999).

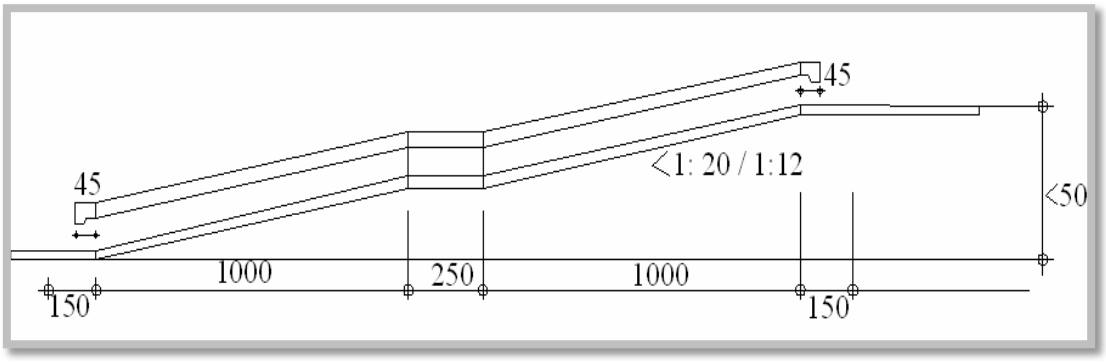

Şekil 2.43 Rampada eğim ve dinlenme alanı (TSE 1999).

10 m' den uzun ve yükseklikte 50 cm'den fazla bir kot farkı geçen rampalarda ve ya bir rampadan ikinci bir rampaya geçiş varsa en az 2,50 m'lik düz dinlenme alanları yapılmalıdır. Rampa sahanlıkta yön değiştiriyorsa, tekerlekli sandalyeli engellinin manevrası için gerekli sahanlık en az 150 x 150 cm olmalıdır (Şekil 2.44) (TSE 1999).

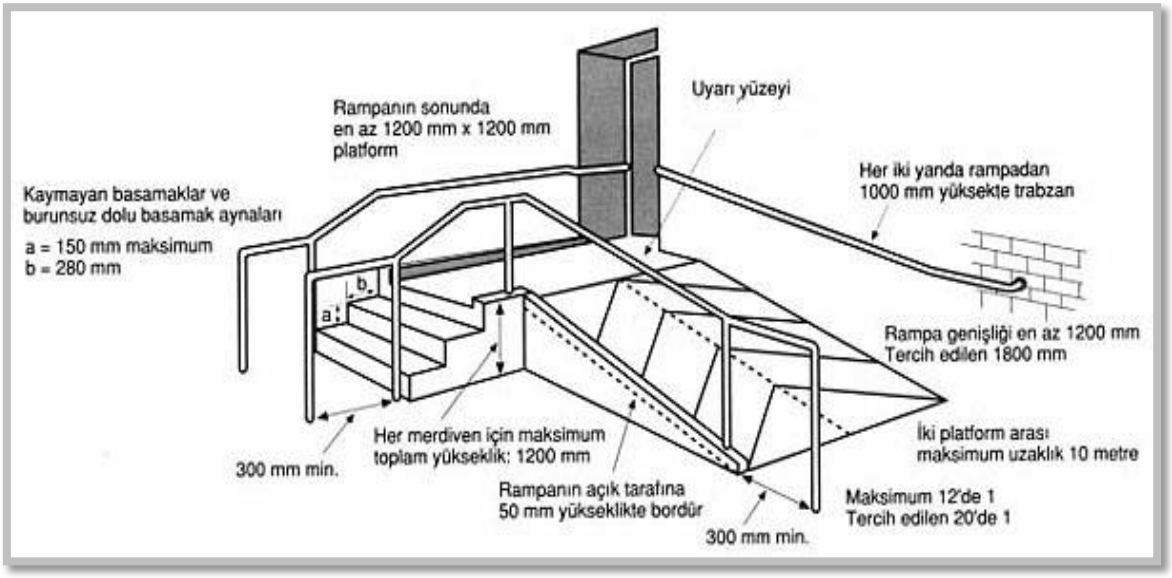

Şekil 2.44 Rampa ve merdivenin birlikte kullanımı (İzmiroda 2010).

Rampaların önerilen maksimum eğimi 1:20 yani %5 ‘dir. Eğimin açısı rampanın uzunluğuna göre değişir. Rampaların maksimum uzunluklarına göre, olması gereken maksimum eğimler Çizelge 2.22 de gösterilmiştir.

Çizelge 2.22 Rampaların maksimum eğim değerleri (UN 2010d).

Maksimum Eğim	Maksimum Uzunluk	Maksimum Yükseklik
1:20 yani %9	-	-
1:16 yani %6	8m	0.50m
1:14 yani %7	5m	0.35m
1:12 yani %8	2m	0.15m
1:10 yani %10	1.25m	0.12m
1:08 yani %12	0.5m	0.06m

Rampa tasarımlarında engellilerin kullanımına uygun olacak şekilde farklı rampa çözüm önerileri getirilebilir. Şekil 2.45’de tek düzlemli kaldırım rampasına, Şekil 2.46’da sokak köşelerinde çapraz şekilde devam eden kaldırım rampalarına, Şekil 2.47’de köşe boyunca devam eden kaldırım rampasına, Şekil 2.48’de düz rampa ölçülerine, 90^0 açı ile yapılmış rampa ölçülerine ve 180^0 açı ile yapılmış rampa ölçülerine ait şekiller gösterilmiştir.

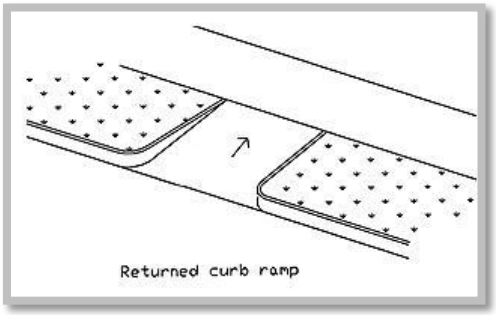

Şekil 2.45 Tek düzlemli kaldırım rampası (UN 2010d).

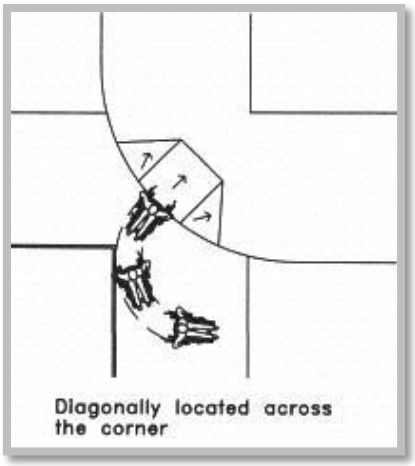

Şekil 2.46 Sokak köşelerinde çapraz şekilde devam eden kaldırım rampaları (UN 2010d).

Şekil 2.47 Köşe boyunca devam eden kaldırım rampaları (UN 2010d).

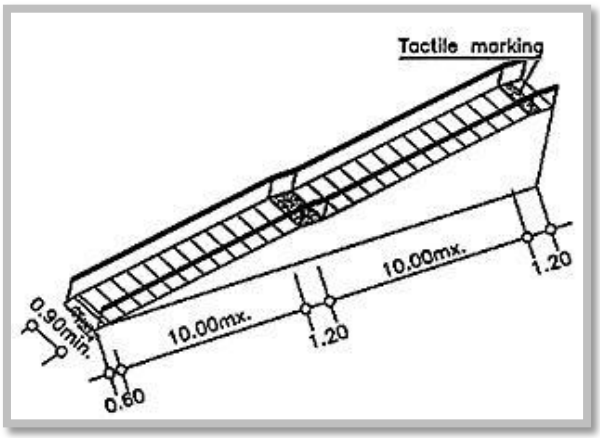

a.

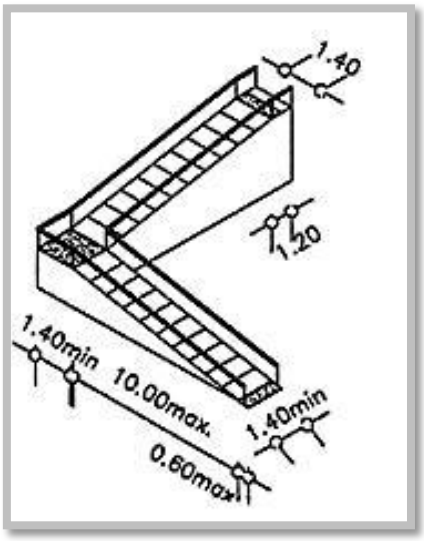

b.

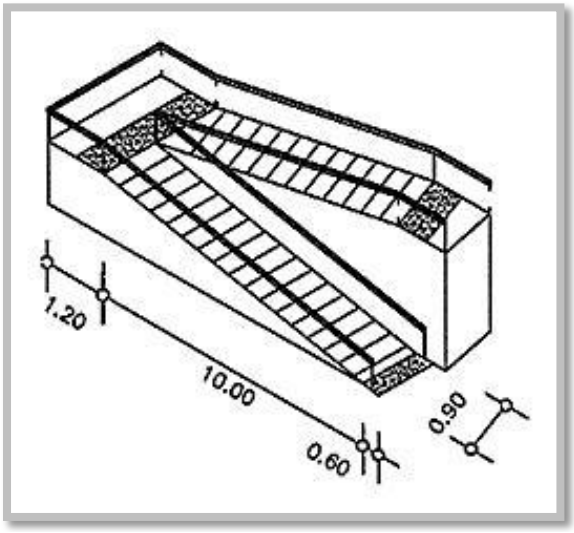

c.

Şekil 2.48 Rampa örnekleri a. Düz rampa örneği, b. 90^0 rampa örneği, c. 180^0 rampa örneği (UN 2010e).

Merdivenler

Genel merdivenler için minimum genişlik, 150 cm, özel merdivenler için de 120 cm olmalıdır. Hafif yaya trafiği için 60 cm genişlik yeterli olmakla birlikte, dardır; uygun genişlik 90cm'dir. İki kişi için uygun genişlik 120cm olup, her ilave trafik şeridi için 60 cm eklenmelidir (Seçkin 2004).

Merdivenler, engelliler için ulaşılabilirliği kısıtladığından mümkün olduğunca merdiven yapımından kaçınılmalıdır. Merdivenlerin genişliği tek yönlü kullanım için 90 cm, çift yönlü kullanım için 150 cm olmalıdır (Şekil 2.49) (UN 2010f).

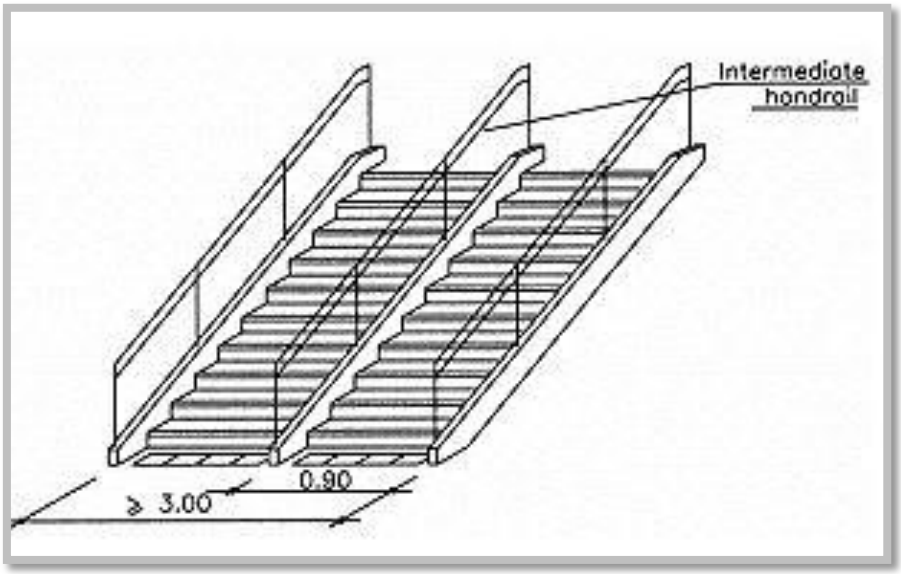

Şekil 2.49 Merdiven genişlikleri (UN 2010f).

Koltuk değnekli ya da bastonlu bedensel engellilerin rahat kullanımı için çıkıntılı merdivenlerden kaçınılmalıdır (Bekiroğlu 2002). Yollarda mümkün oldukça merdiven yapımından kaçınılmalı ve merdiven yapılması durumunda küpeşte konulmalıdır (TSE 1999).

Küpeşteler, merdivenin her iki yanına yapılmalıdır. Küpeşteler merdivenin başlangıç ve bitiminde ilk ve son rıhtın 45 cm ilerisine uzanmalıdır ve yüksekliği 80 cm, en fazla 90 cm olmalıdır (Yıldız, 2003). Küpeştelerin rahat tutulmaları için çapı ya da genişliği 4-5 cm, yerden yüksekliği ise 75-90 cm olmalıdır (Şekil 2.50) (Bekiroğlu 2002).

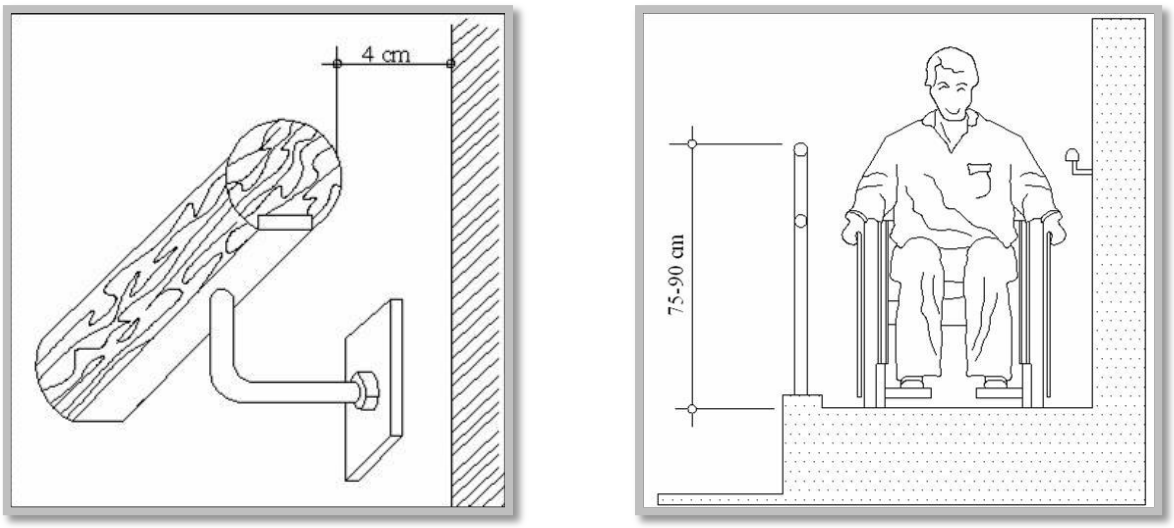

a. b.

Şekil 2.50 Engellilerin küpeşte kullanımı a. Küpeştenin duvardan mesafesi, b. Küpeştenin yerden yüksekliği (Bekiroğlu 2002).

Merdivenlerin yürüme yüzeylerinde pürüzlü, kaymayı önleyen kaplama kullanılmalıdır. Gerekiyorsa merdivenin üzeri hava etkilerine karşı kapatılmalıdır. Basamak ve rıhtlar ayrı renkte gösterilmeli ve basamak ucunda 2.5 cm eninde koruyucu kaymaz bir şerit bulunmalıdır (TSE 1999). Döşeme kaplamaları, farklılığı belirtmek istenen mekanlarda değişik şekilde sağlanabilir (Şekil 2.51). Ancak gevşek dokulu ve ses çıkarmayan malzemelerden kaçınılmalıdır (Bekiroğlu 2002).

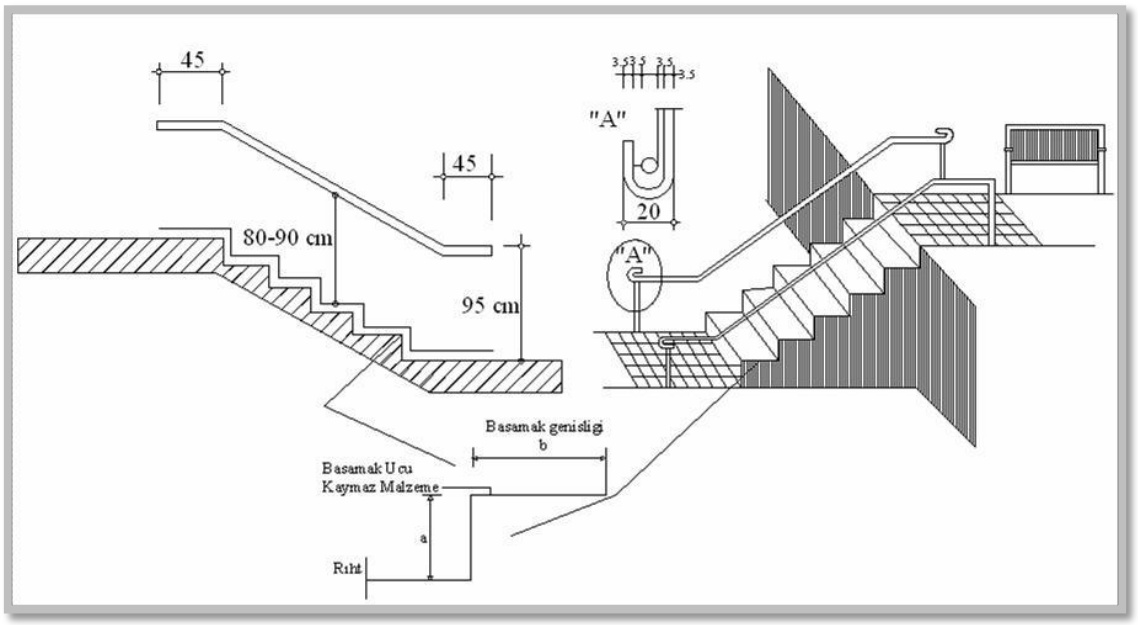

Şekil 2.51 Engelliler için merdiven önerisi (TSE 1999).

Aynı yönde devam eden merdivende; yükseklik farkı 180 cm' den fazla ise merdivenler arasında 200 cm' lik sahanlık olmalıdır. Ayrıca, başında ve sonunda görme engelliler için 120 cm' lik düz ve ayrı dokuda malzeme ile döşenmiş sahanlık olmalıdır (Şekil 2.52) (TSE 1999).

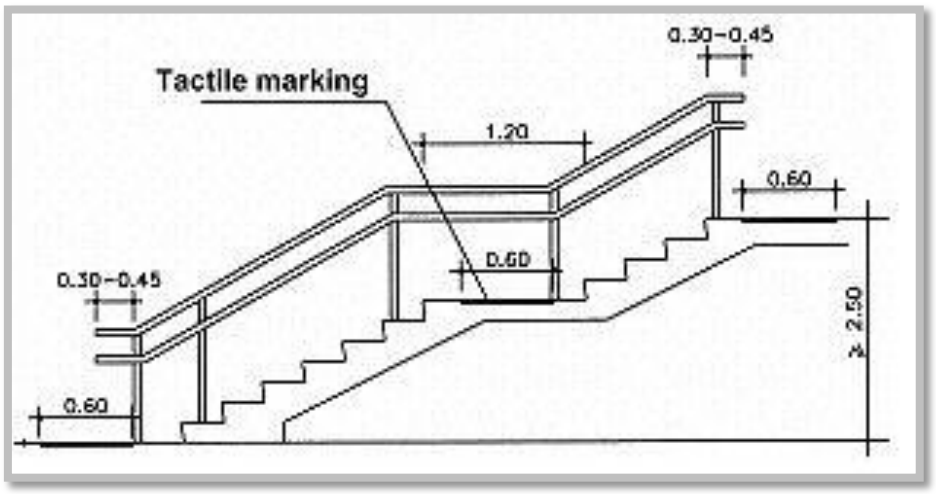

Şekil 2.52 Aynı yönde devam eden merdivende sahanlık ölçüsü (UN 2010f).

Maksimum bir rıht yüksekliği 15 cm olmak üzere, 2 x rıht + 1 x basamak genişliği = 63 cm formülü kullanılmalıdır. Merdivenlerin her iki tarafına tırabzanlar monte edilmelidir. Tırabzanlar sahanlık üstünde de devam etmelidir. Merdivenlere ilaven asansör ve rampa düşünülmelidir (Tokmak 1995). Uzun basamaklar 8-10 basamakta bir sahanlık ile kesilmelidir. Merdivenlerde genişlik küpeşteden küpeşteye en az 180 cm olmalı ve yanlarda su tahliyesi olukları bırakılmalıdır. Merdiven, sahanlıkta yön değiştiriyorsa sahanlık alanı en az 180 x 180 cm olmalıdır (Şekil 2.53) (TSE 1999).

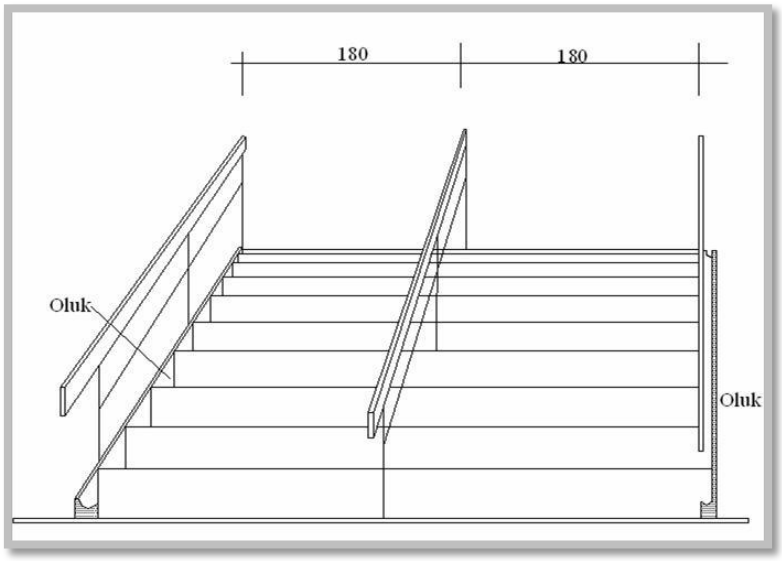

Şekil 2.53 Minimum merdiven genişliği (TSE 1999).

Sahanlık

Sahanlıklar, merdivenlerin ve rampaların başında bulunurlar. Sahanlıkların minimum genişliği, rampanın en geniş yeri kadar olmalıdır. Eğimi 1/20 ve 1/2 arasında olan her rampa da genişlik en az 100 cm x 152 cm olmalıdır. Rampa sahanlıkta yer değiştiriyorsa sahanlık 152 cm x 152 cm olmalıdır. Sahanlıkta kapı girişi varsa, kapı önündeki bölge tekerlekli sandalye kullanan kişinin manevra yapmasına imkan verecek boyutta olmalıdır (TSE 1991).

Tırabzanlar

Tırabzanların amacı basamak veya eğimli rampalardan gidip gelirken insanların ilave destek aradıklarında bu desteği vermektir. Tırabzanlar ayrıca yan tarafta bulunabilecek tehlikeli alanlar için koruyucu bir engel de oluşturmaktadır Küpeşte kavrama yüzeyi sürekli olmalı, tırabzan babası veya diğer engellerle kesintiye uğramamalıdır. Küpeşteler kolayca tutulabilecek özellikte olmak üzere farklı şekillerde biçimlendirilebilir (TSE 1991).

Merdivenler, rampalar ve % 6'nın üzerindeki eğimler tırabzanlar ile donatılmalıdır (Şekil 2.54). Bu mimari elemanların genişliği, 1.50 m' den daha az olduğunda, tırabzan en azından bir kenara konulmalıdır. Genişlik 1.50 m'den fazla ise, her iki kenara da tırabzan konulmalıdır. Tırabzan çapı yaklaşık 40 mm olmalıdır. Yüksekliği ise 0.90m ile 1.00 m arasında olmalıdır. Tırabzanlar, bu mimari elemanların başlangıcından ve bitiminden itibaren en az 30 cm daha uzun tutulmalı ve yön değiştirme noktalarından kesintiye uğratılmamalıdır (Anon 2001).

Tırabzanlar, merdivenin başlangıç ve bitiminden ilk ve son rıhtın 45 cm ilerisine uzatılmalıdır, keskin ve çıkıntılı köşeler yapmaktan kaçınılmalıdır ve yüksekliği 80 cm, en çok 90 cm olmalıdır (Yıldız 2003).

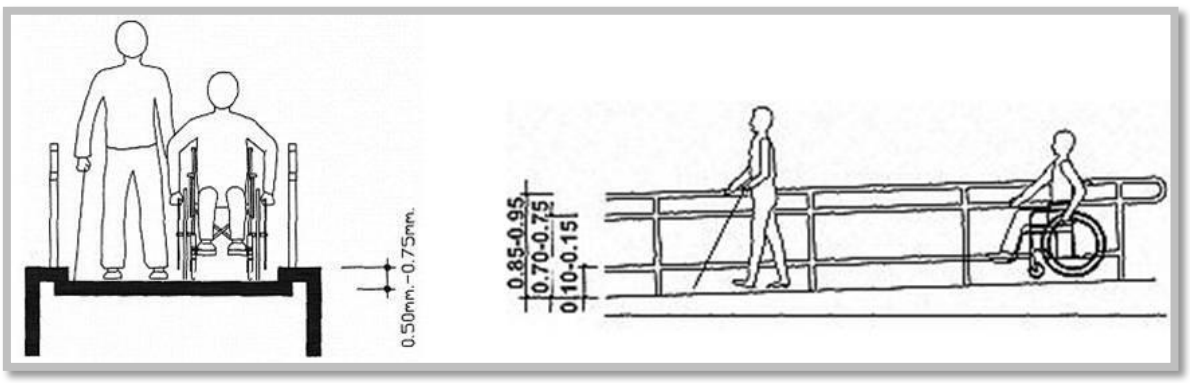

Şekil 2.54 Merdiven ve rampalarda tırabzan yüksekliği (UN 2010g).

2.9.3.4 Otopark Standartları

TC Başbakanlık özürlüler idaresi başkanlığının yayınladığı I.Özürlüler Şurası yayınına göre engellilerle ilgili otoparklarda uygulanması gereken düzenleme ilkeleri şöyledir;

• Binanın ana girişlerine mümkün olduğu kadar yakın, taşıta binecek inecek yeterli mekana olanak veren ve binaya erişimde güvenli bir yolla bütünleşen park yerleri sağlanmalıdır.
• Otoparkların bir bölümü engellilerin araçlarına ayrılacak şekilde tasarlanmalı ve işaretlenmelidir.
• Engelliler için ayrılmış park yerleri düz ve iyi aydınlatılmış olmalıdır.
• Park etmiş taşıttan yaya yoluna veya kaldırıma ulaşım için rampalarla ve trafikle kesişme olmaksızın doğrudan erişim sağlanmalıdır.
• Engelliler için ayrılan otoparklar sert yüzeyli, tekerlekli sandalyeden taşıta kolay geçişe olanak sağlayabilecek ve taşıtların çevresinde kolayca manevra yapabilecek genişlikte düzenlenmelidir.
• Mevcut otoparkın dönüştürülmesinde ise iki tane standart park alanını bir engelli otoparkına veya üç standart park alanını, iki engelli parkına dönüştürmek mümkündür (ÖZİ 1999).

Otoparklar hizmet verdikleri binanın ya da alanın girişine yakın bir yerde düzenlenmelidir. Tekerlekli sandalye ile gelen araç için minimum 350x550 cm' lik net park alanı ayrılmalıdır Otoparkta araçların park edeceği yerler, farklı malzemeler ile belirlenmelidir. Araçların önüne tekerlek sınırlayıcı eleman konularak yaya yolunun işgali önlenmelidir. Tekerlek sınırlayıcı elemanlar arasında, tekerlekli sandalyenin geçebileceği minimum 90 cm genişlikte boşluk bırakılmalıdır (Şekil 2.55) (Bekiroğlu 2002).

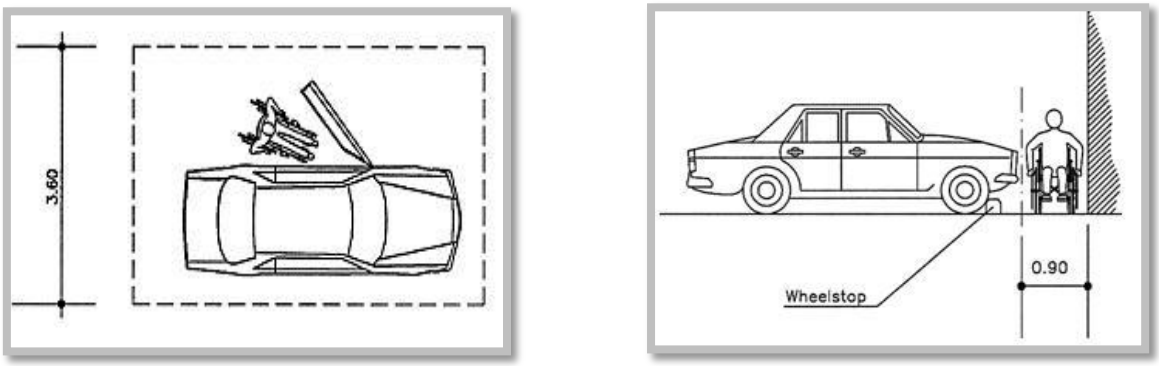

a. b.

Şekil 2.55 Engelliler için otopark örnekleri, a. Engelliler için uygun otopark alanı, b Tekerlek sınırlayıcılı engelli otoparkı (UN 2010h).

Otoparkların önüne tekerlek sınırlayıcı eleman konulmalıdır. Araçtan indikten sonra bir yaya yolu bulunmalıdır. Kot farkı var ise, sınırlayıcı elemanlar rampa oluşturulan 150 cm genişliğindeki yaya yolundan sonra yapılmalıdır. Rampanın her iki tarafında da küpeşte olmalıdır (Bekiroğlu 2002). Eğer otoparklarda tekerlek durdurucu yoksa araç yolu ile yaya yolu arasında en az 60 cm genişliğinde farklı tekstürde bir yüzeye ihtiyaç vardır Aksi durumda işaretler kullanılmalıdır. Otoparkta iki araç arasında kalan koridor için ön görülen mesafe 120 cm olmalıdır (Şekil 2.56) (UN 2010h).

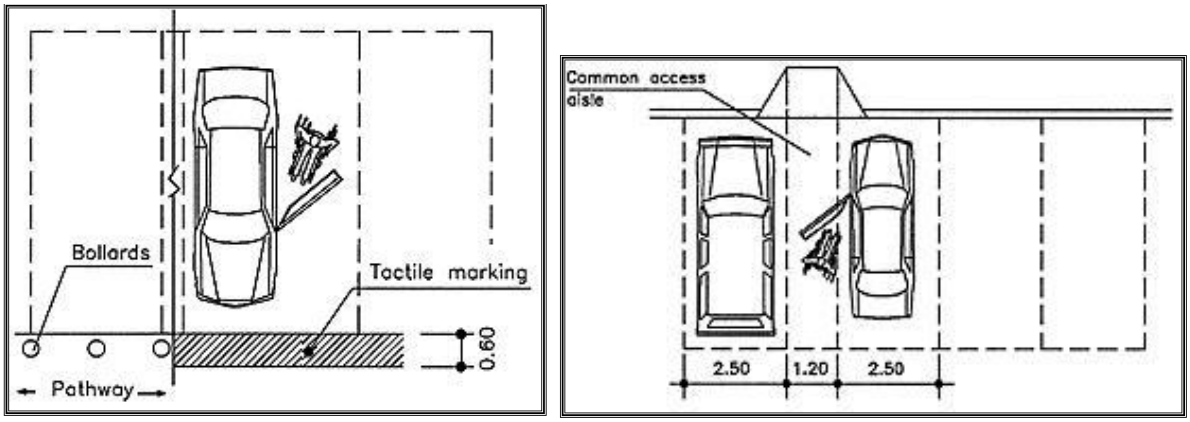

a. b.

Şekil 2.56 Engelli otopark ölçüleri a. Farklı tekstürle sınırlı engelli otoparkı, b. İki araç arası koridor mesafesi (UN 2010h).

Yol kenar parkına izin verilen yollarda, engelliler için de yeterli sayıda park alanları tesis edilmelidir. Engelliler için tüm tesisteki park yeri sayısının % 2'si kadar yer ayrılmalıdır. Park yeri ile park ettikten sonra gidilecek güzergahlar arasında ulaşım mesafesi maksimum 25 m, tercihen 10 m olmalıdır (TSE 1999).

Otoparkta engelliler için ayrılan yerlerde farklı tasarım çalışmaları da yapılabilir. Bu çözümler sıradan düzenleme yanında çift taraflı kullanım şeklinde de sağlanabilir. Bununla beraber otoparkta kullanılan işaretler geceleri ışıklandırılmalıdır. Giriş ve çıkış alanları, yol kotu ile aynı veya en fazla %8 eğime sahip rampa olmalı, zemin kaymayı önleyen, giriş çıkışı belirleyen ayrı malzemelerle kaplanmalıdır. Bilet makineleri ve park metreler engellilerin kullanabileceği yükseklikte 90 cm ile 120 cm arasında ayarlanmalıdır (Verhe 1995).

Engellilerin çift yönlü otopark kullanımlarını sağlayabilmeleri için iki otopark alanı arasında 250 cm genişliğinde bir alan bırakılmalıdır (Şekil 2.57).

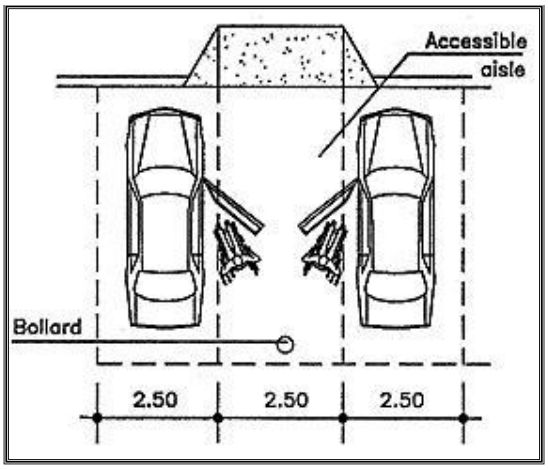

Şekil 2.57 Engellilere uygun farklı otopark alanı çözümleri (UN 2010h).

Kamu veya özel bir yerin, hastane, alış veriş merkezleri, tren istasyonları vb. yerlerin park yeri, otopark giriş ve çıkışına yakın olmalıdır. Bu yerlerde, engellilerin inme ve binmede herhangi bir engelle karşılaşmaması için kaldırımlara taşıt yolu kotuna göre "0" veya "+3"cm olacak şekilde alçaltılmalıdır (TSE 1999).

Otopark bölümleri yaya kaldırımlarına paralel yerleştirilmemeli, eğer bu durum mümkün değilse otopark yerinin uzunluğu 6m' yi aşmalı, böylece kişiler iki araba arasında kolaylıkla hareket edebilmelidir (Şekil 2.58) (Tokmak 1995). Park yerinin köşe konumunda olduğu yerlerde, son sıra engelli için dana geniş bir mekan hazırlanmış olur (UN 2010h).

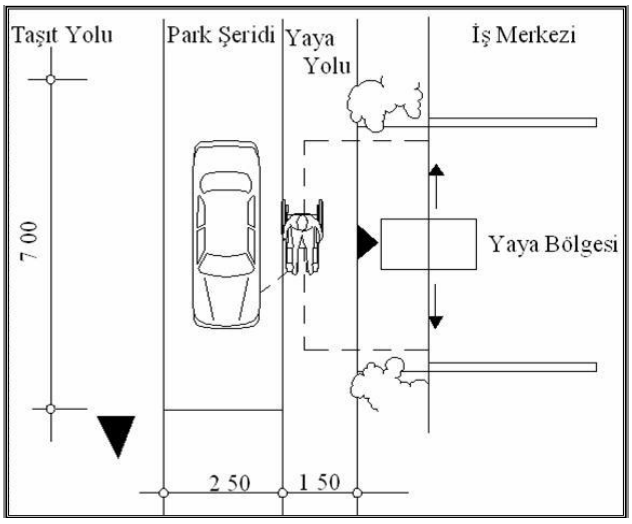

Şekil 2.58 Önemli kamusal ve özel alanlarda engelliler için indirme/bindirme yeri (TSE 1999)

Köşe konumunda paralel şekilde yapılmış olan otopark alanlarında engelliler için 360 cm genişliğinde park alanı bırakılmalıdır (Şekil 2.59) (UN 2010h).

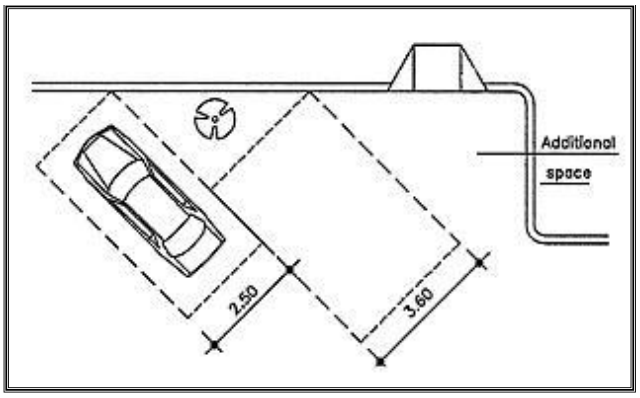

Şekil 2.59 Engelliler için köşe konumunda yer alan park yeri (UN 2010h).

Engelliler için ayrılan park yerinin bir bölümü yayalara ayrılan alanda bulunabilir (örneğin, otomobilin kenarında veya otomobil boyunca) Bununla birlikte, bu bölüm bir seviye farkı ile park yerinden ayrılmalıdır. Engelli, aracına ulaşırken veya aracından uzaklaşırken sütun, alçak duvar veya herhangi bir donanım türünde engeller ile karşılaşmamalıdır (Şekil 2.60) (Anon 2001).

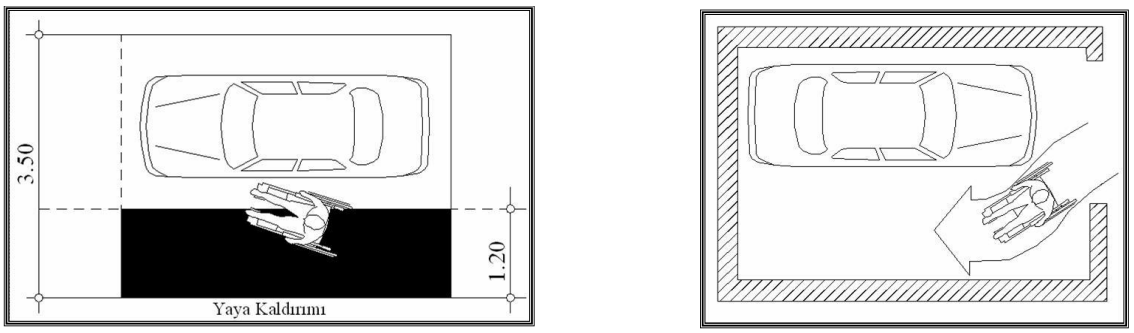

a. b.

Şekil 2.60 Engellilerin araçlarına erişimi a. Yayalara ayrılan bölümde engelli otoparkı b.Engellinin aracına ulaşımı (Anon 2001).

Taşıt yolu üzerinde, yaya kaldırımı kenarında araçların park etmelerine müsaade edilmiş ise, park yerinde engelliler için yeterli sayıda elverişli park ve inme/ binme yerleri ayrılmalıdır. Kaldırım rampası yapılmalı ve bordür taşı 3 cm olmalıdır (TSE 1999). Giriş ve çıkış alanlarını yol hizasında kaymayı önleyen düz bir malzeme ile kaplanmalıdır. Park metreleri ve bilet gişeleri 90-110 cm üstüne monte edilmelidir (Şekil 2.61) (Tokmak 1995).

Otomatik kumandalar, itmeli düğmeler, yol gösterici yazılar, bozuk para atılan delikler zeminden en fazla 1.40 cm yükseklikte olmalıdır (Şekil 2.62). Engelliler için ayrılan park yerleri zemin üzerine sarı renk ile işaretlenmeli ve ek bir pano ile gösterilmelidir (Şekil 2.63) (Anon 2001).

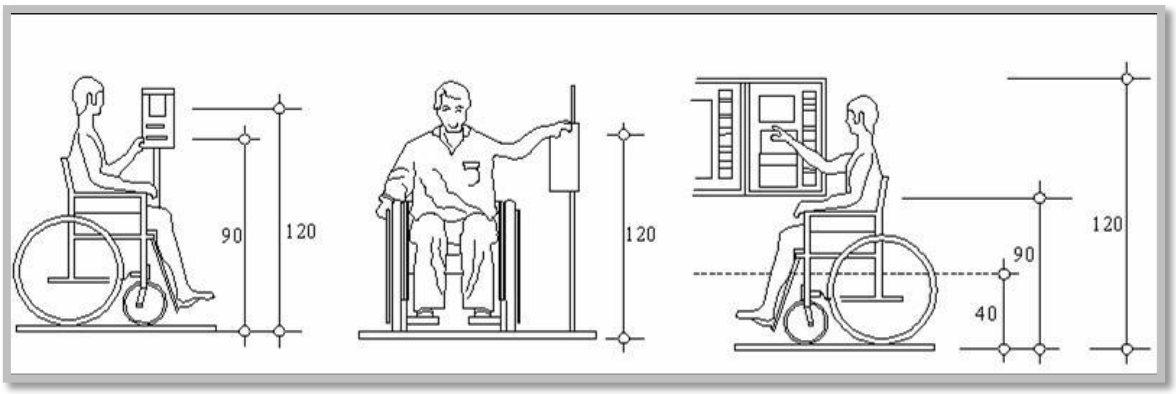

Şekil 2.61 Para otomatı ve otopark saati (TSE 1999).

Şekil 2.62 Bozuk para atılan delikler (Anon 2001).

Şekil 2.63 Engelli otopark işaretleri (Anon 2001).

Kapalı otoparklarda ise genişliği engellenmemiş yürüme yolları yapılmalıdır. Yanlış kullanımı engelleyen işaret levhaları ve ışıklı trafik işaretleri bulunmalıdır. Engelliler için otoparkta ayrılan park yerleri giriş/ çıkışa ve engellilerin de kullanacağı asansörlere yakın olmalıdır. Kapalı otoparklarda kolonlar yuvarlatılmalı ve fosforlu boyalarla gidiş yönünde beyaz, yasak yönünde sarıya boyanmalıdır (TSE 1999). Aktivite alanlarında ulaşımın

sağlanmasının yanında otopark alanı da bulundurulmalı ve bu alanın belli bir kısmı engellilere ayrılmalıdır. Ortak kullanım alanlarında engellilere ayrılması gereken otopark sayıları Çizelge 2.23' de belirtilmiştir.

Çizelge 2.23 Engelliler için ayrılması gereken otopark sayıları (Fogg 1992).

Toplam Park	Engelliler İçin Minimum Ortak Alan
1-25	1
26-50	2
51-75	3
76-100	4
101-150	5
151-200	6
201-300	7
301-400	8
401-500	9
501-1000	Toplamın %2' si
1001 ve üstü	1000'in üzerinde her 100 için 20+1

2.9.3.5 Durak ve İstasyon Standartları

Yaşlı ve engelli birçok insan belirli bir süre ayakta durmayı imkansız bulmaktadır. Bu nedenle terminal genelinde uygun noktalarda banklar bulundurulmalıdır. İnsanların bir terminal binası içinde kat edecekleri yolun azımsanmayacak uzunlukta olduğu unutulmamalıdır. Leeds Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırma, tekerlekli sandalye kullanıcılarının yalnız % 40'ının, koltuk değneği kullanan yürüyebilen engellilerin ise %20'sinin dinlenmeden 180 metre yürüyebildiğini ortaya koymuştur. Yürüyebilen engellilerin büyük çoğunluğu, dinlenmeden 60-70 metreden fazla ilerleyememektedir. Bu nedenle banklar veya oturma yerleri insanların 50-60 metrede bir dinlenmelerine olanak tanıyacak şekilde düzenlenmelidir (ÖZİ 2008a).

Engellilerin erişmesi gereken yerlere en kısa zamanda, en rahat ve güvenli şekilde; otobüs, özel ticari vasıta ve raylı taşıma araçlarıyla gitmeleri sağlanmalıdır. Engellilerin araçlara bineceği - ineceği yerlerde;

• Tüm duraklar, engelliler dahil herkesin kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir.
• Engellilerin bu duraklara kolay bağımsız ve engelsiz olarak ulaşmaları sağlanmalıdır.
• Bu durakların yerleri basit, kolay anlaşılabilir ve belli uzaklıktan görülebilir olmalıdır.
•Duraklarda, ilan reklam bilgilendirme tabelaları keskin kenarlı ve sivri köşeli bırakılmamalıdır.

• Tramvay, metro, tren istasyonları belli mesafeden görülebilir olmalıdır. Engellilerin toplu taşıma araçlarına engelsiz, bağımsız olarak, başkalarına ihtiyaç duymadan inip binmeleri için vagon kapısı ve platform aynı seviyede olmalı ya da otomatik rampalı girişler yapılmalıdır. Giriş - çıkış satıhlarında kaymayı engelleyen düzgün döşeme kaplamaları kullanılmalıdır (Şekil 2.64) (Harris and Dines 1988).

Şekil 2.64 Otobüse rampalı erişim (ÖZİ 2008a).

Araçlar tarafından kullanılan toplu taşıma durakları belli bir mesafeden tanınabilmelidir. Otobüs saatlerini gösteren tabelalar gibi, detaylandırılmış bilgi veren tabelalar kısa ve uzun boylu kişilerin her biri tarafından rahat okunmalıdır (Tokmak 1995).

Otobüs duraklarında diğer vasıtaların geçebilmesi için yeterli trafik şeridi bırakılmalıdır. Engellilerin otobüse rahat inip binmeleri için, durak kısmı taşıt yolundan 20 cm rampa ile yükseltilmeli, 30 cm yüksekliğindeki otobüs döşemesine kolay giriş sağlanmalıdır (Şekil 2.65)

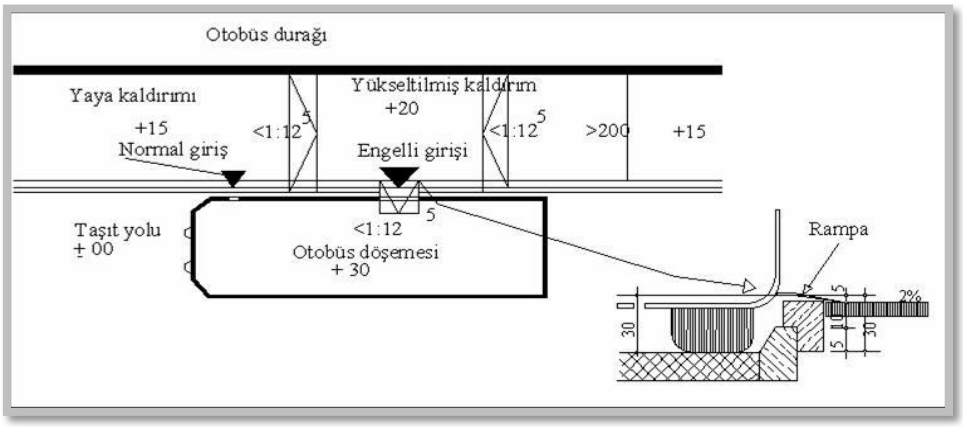

Şekil 2.65 Otobüs durağında yükseltilmiş kaldırım ve otobüs (TSE 1999).

Otobüs duraklarında toplu taşıma vasıtaları haricindeki taşıtların taşıt yolu sahtında durma ve park etmeleri düşey işaretlerle yasaklanmalıdır. Otobüs duraklarında, durak boyunca bisiklet yolu, taşıt yoluna çıkmayıp durak arkasında, durağa 20 cm' lik mesafe bırakarak geçmelidir. Engelliler için bisiklet yolunda, duraklara engelli geçişi konmalıdır.

Duraklarda engelliler için oturma bankı ve bankın uygun yerinde tutunma barları, tekerlekli sandalye alanı bulunmalı ve dış etkilere karşı korumalı olmalıdır (Şekil 2.66) (TSE 1999).

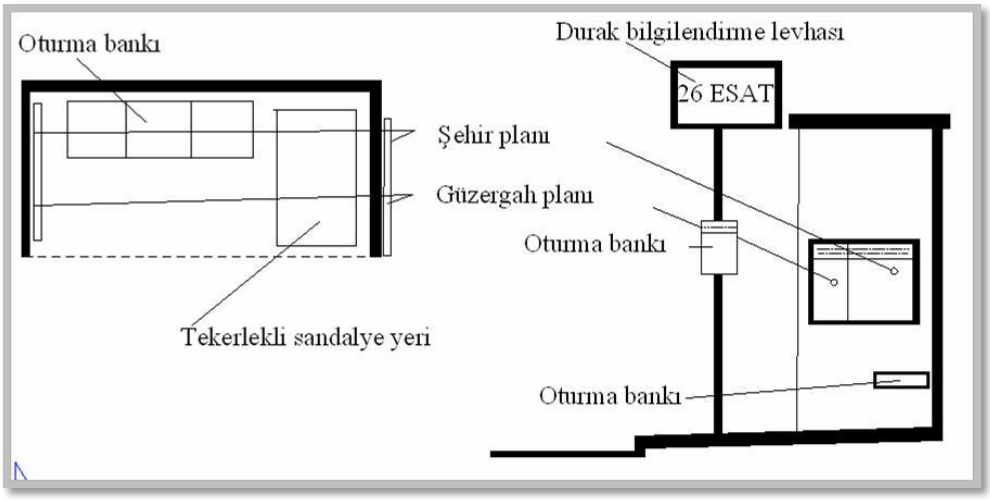

Şekil 2.66 Otobüs durağı (TSE 1999).

2.9.3.6 Yüzey Elemanları Standartları

Görme engelli veya kısmi görüşe sahip insanların sokaklarda güvenli bir şekilde ilerleyebilmeleri açısından hissedilebilir yüzeyler çok önemlidir. Hissedilebilir yüzeyler, görme engellilerin ayakkabı tabanından hissedebilecekleri çıkıntıda veya yükseklikte olmalıdır. Görme kaybına neden olan bazı tıbbi durumların bel altı bölümde de his kaybına neden olduğu unutulmamalıdır.

Yüzeyin diğer yayalara, özellikle de yürüyebilen özürlülere ve tekerlekli sandalye kullanıcılarına sorun çıkaracak kadar iri kabartmalı olmamasına dikkat edilmelidir. Görme engellilerin çoğu kısmi görüşe sahip olduğundan, kabartma yüzeyi çevresiyle zıt renklerde ve fark edilir renk tonlarında olmalıdır

Hissedilebilir yüzeyler potansiyel bir tehlike hakkındaki uyarı yüzeyleri ve bilgilendirme yüzeyleri olarak iki kategoriye ayrılabilir.

Uyarı yüzeyleri;

• Yaya geçitlerinde (kontrollü ve kontrolsüz geçişlerin ayırt edilmesi amacıyla farklı renkler kullanılabilir),
• Tren, tramvay biniş-iniş noktalarında ve yüksek otobüs platformlarında,
• Basamak, seviye geçişi, yol üzerindeki hafif ve hızlı toplu taşıma platformları gibi diğer tehlikeli bölgelere yaklaşıldığında kullanılmalıdır (Şekil 2.67).

Bilgilendirme yüzeyleri;

• Geniş ve açık yaya bölgelerinde veya karmaşık yaya çevrelerinde yön temini için,
• Otobüs durağı, telefon kulübeleri, kabartmalı veya sesli bilgilendirme hizmetleri, tuvaletler vb. gibi tesislerin varlığını bildirmek için kullanılmalıdır (ÖZİ 2008a).

Engellilerin rahat hareket edebilmesini sağlamak amacıyla merdiven ve rampalar kadar önemli diğer konu da kullanılan yüzey malzemesidir. Yaya yolu kaplaması, kaymayı önleyici ve dolaşmayı kolaylaştırıcı olmalı, yollardaki basamak vb. yol sathındaki ani seviye değişiklikleri, kesilmeyen, sürekli ve aynı seviyede zemin oluşturmalıdır (Şekil 2.68). (TSE 1991).

Şekil 2.67 Hissedilebilir yönlendirici yüzeyler ve platform kenarı uyarıcı yüzeyler (ÖZİ 2008a).

Şekil 2.68 Görme engellinin tehlikelere karşı uyarıldığı yüzey kaplaması (ÖZİ 2008a).

Görme engelli yayalar için, yaya yollarında olan periyodik düzensizliklerin en aza indirilmesi gerekmektedir. Bu yollardaki döşeme bağlamalarında beton daha az kullanılmalı ve kesik bağlamalar olmamalıdır. Yaya yolarında farklı malzemeler kullanılarak üç bölge oluşturulmalı ve buna göre düzenlemeler yapılmalıdır (Şekil 2.69). Bu bölgeleri yürüme bölgesi, dikkat bölgesi, ikaz bölgesi şeklinde belirtebiliriz (TSE 1991).

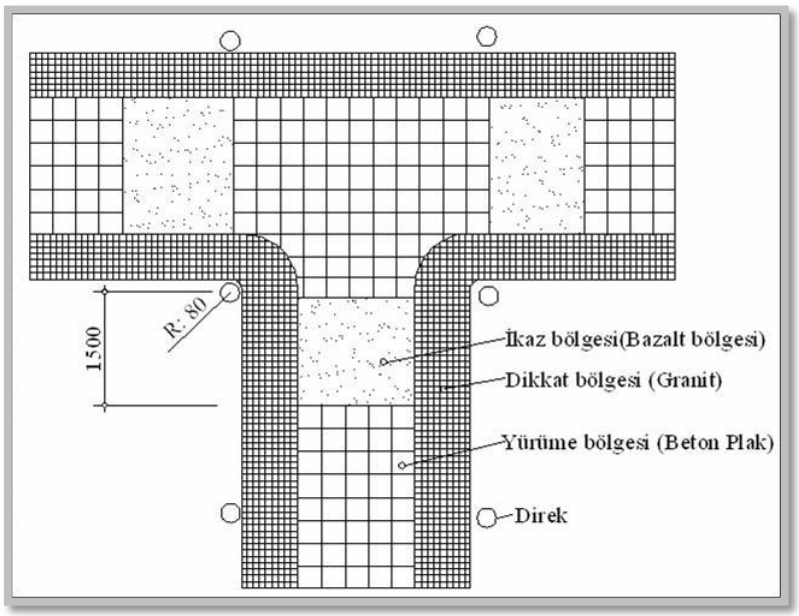

Şekil 2.69 Yaya yollarında kullanılan döşeme örnekleri (TSE 1991).

Engel olmadığını ifade eden yürüme bölgesi beton plakla; yakında engel olduğunu ifade eden dikkat bölgesi granitle; bir kesişme, kapı ya da merdiven olduğunu ifade eden ikaz bölgesi ise bazalt plakla kaplanmalıdır Bu bölgeler bireyi tehlikeden korumak ve uyarmak amacıyla yapılan işaretlerdir. Bunlar taşıtlara ait alanları yaya yollarındaki değişmeleri, potansiyel tehlikeleri haber verir (TSE 1991).

Merdivenlerin başlangıcında ve bitiminde görme engellilerin dokunma yolu ile algılayabilecekleri en az 1m genişliğinde değişik zemin kaplaması kullanılmalıdır (Şekil 2.70) (Anon 2001).

Şekil 2.70 Merdivenlerde zemin kaplama farklılığı (Anon 2001).

Kentsel mekanlardaki yolları kaplamak için en çok kullanılan malzemeler asfalt, beton ve tuğladır. Bunlar kırsal bir ortam ile bağdaşmazlar. Bu nedenle kullanımları ve yerleri dikkatlice göz önüne alınmalıdır. Daha az resmi ortamlarda, parçalanmış kaya kendi kendine yapışan çakıl ve kille kalburlanmış çakıl taşı uygun olabilmekte ve bakımı iyi yapılıp suyu alındıkça engelliler tarafından kolaylıkla kullanılabilir (Stoneham and Thoday 1996).

Çizelge 2.24'de görüldüğü gibi zemin kaplamalarında kullanılan malzemelerin engellilerin kullanımına uygunluğu şu şekilde ifade edilebilir;

Çizelge 2.24 Zemin kaplamalarının engelliler için uygunluğu (Anon 2001).

Kaplamanın Türü	Kullanılabilir: Tekerlekli sandalyeler	Kullanılabilir: Hareket Engelliler	Kaymaz: Hareket Engelliler
Çakıl/çimento -oynar (hareketli) -kompakt (hareketsiz)	 - +	 _ +	 +/-
Asfalt/çimento -pürüzsüz -pürüzlü	 + +	 + +	 +/- +
Doğal taş döşeme (düz yüzlü/ derzleri küçük)	+	+/-	+
Karma taş döşeme (düz yüzlü/ derzleri küçük)	+	+	+
Doğal taş döşeme -ham -kesilmiş -parlatılmış/ cilalanmış	 - + +	 +/- + +	 + + -
Yapay taş döşeme veya kaplama -Yıkanmış beton -ponzalaşmış/parlatılmış beton, iri dişli -pürüzsüz, perdahlanmış/cilalanmış	 +/- + +	 +/- + +	 + + -
Kauçuk veya sentetik malzeme kaplama	+	+	+/-

İşaretlerin anlamı: + elverişli +/- az elverişli - elverişsiz

2.9.3.7 İşaret ve Yönlendiriciler

Yaya mekanlarında, yaya yollarında, araç yollarında ve bunların kesiştiği alanlarda, yayayı gitmek istediği yere ulaştıracak, herhangi bir tehlikeyi veya olumsuz durumu gösterecek, bilgilendirme sağlayacak bir takım yönlendirme ve uyarma donanımlarına ihtiyaç vardır. Bunlar dokunma, görme ve duyma duyuları ile ilgili düzenlemelerdir.

Yayalar, mekan içerisinde dolaşırken, bireysel olarak fiziksel hareketlerini kontrol altında tutmak zorundadır. Bu anlamda serbestliği kazanabilmesi içinde yolculuk esnasında karşısına çıkabilecek her türlü engelden önceden haberinin olması gerekir. Yönlendirme ve uyarma araçlarına bu anlamda en çok ihtiyaç duyan engelli grubu, görme engelli ve kısmen görme engellilerdir. Yaya mekanını kesin olarak tanımlayan bariyerler, engel, merdiven ve rampa gibi kullanımların önceden uyaran, fark edilebilir işaretlemelere bağımlıdırlar (Polat 1998).

Görülebilir, dokunulabilir yada duyulabilir bilginin nasıl sunulacağı önemlidir (Tokmak 1995). Kentsel alanlarda yayayı gitmek istediği yere ulaştıracak, görülebilir, duyulabilir ve dokunulabilir bilginin verilmesinde kullanılan işaretler, basit, kolay anlaşılabilir ve uzaktan okunabilir olmalıdır (TSE 1999).

Trafik işaretlerinin yada diğer işaretlemelerin yapılmasında ve kullanılmasında açık görüş hattının sağlanması gerekmektedir. Ayaktayken ortalama açık görüş hattı en yüksek 195 cm ve en düşük 105 cm, okuma mesafesinde bilgi için ortalama yükseklik 150 cm olmalıdır (Şekil 2.77). Otururken açık görüş hattı en yüksek 145 cm ve en düşük 60 cm olmalıdır (Şekil 2.78) (Tokmak 1995).

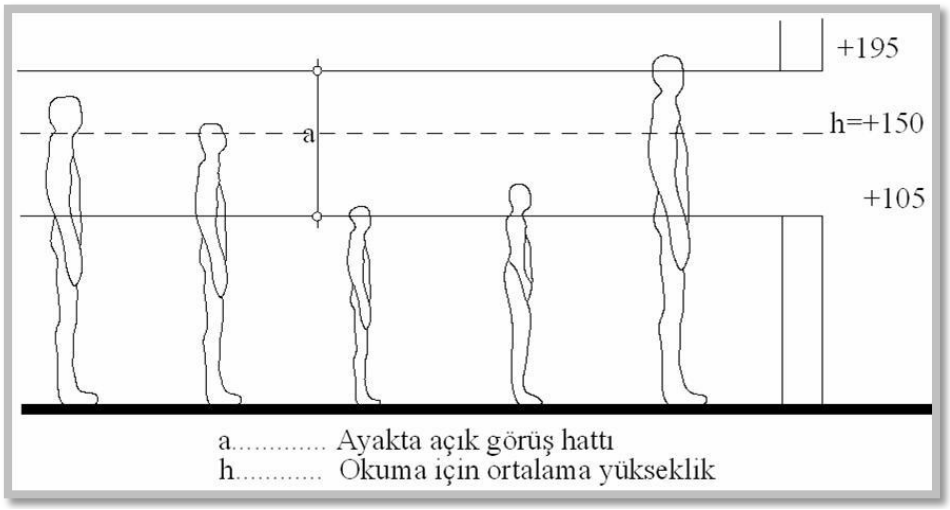

Şekil 2.71 Ayaktayken ortalama açık görüş hattı yükseklikleri (Tokmak 1995).

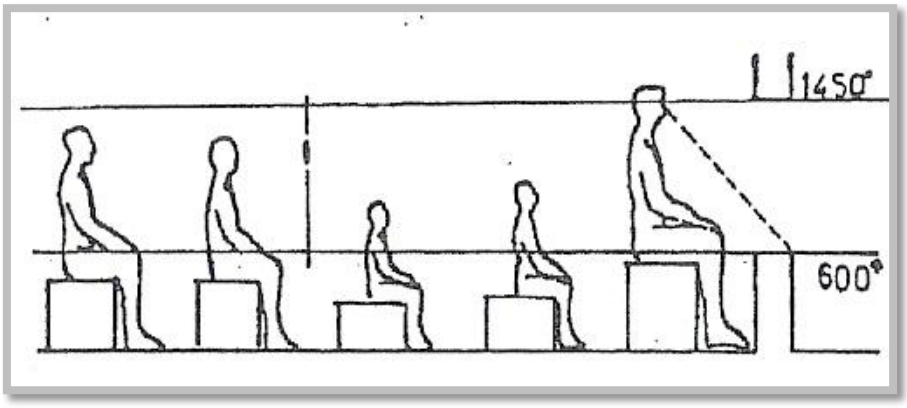

Şekil 2.72 Otururken ortalama açık görüş hattı yükseklikleri (Tokmak 1995).

Semboller uluslararası standartlara uygun olmalıdır (Şekil 2.73). Emniyet ve güvenlik için yeşil/beyaz, uyarı ve tehlike riski için sarı/siyah, yasaklama, durma, tehlike ve acil için kırmızı/ beyaz, bilgilendirme için mavi/beyaz renklerde olmalıdır. Metin ve semboller zemin

ile farklı renkte olmalı, dokunsal okunma için bilgilendirme işaretleri kabartmalı olmalı, sembollerde harf yerine şekil kullanılmalıdır (TSE 1999).

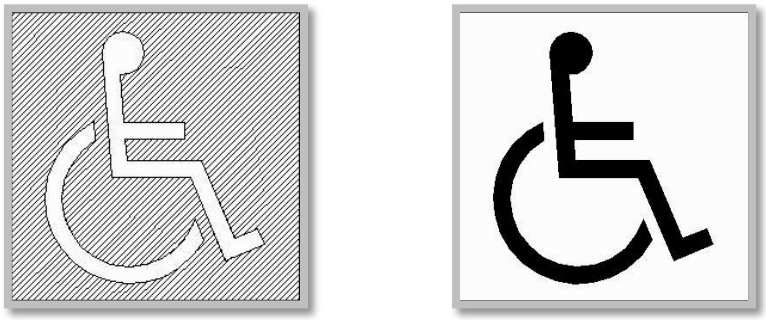

Şekil 2.73 Uluslararası bedensel engelli sembolü (Harris and Dines 1988).

Uygun sembollerin yeterli büyüklüğü, okuma mesafelerine göre sağlanmalıdır (Tokmak 1995). Harflerin boyutu okuma mesafesi ile orantılı olmalıdır. Yazı karakterlerinin en boy oranı 3:5 ile 1:1 oranında olmalıdır (Şekil 2.74). Harflerin boyutu ile okuma mesafesi orantılı olmalıdır (Şekil 2.75) (UN 2010ı).

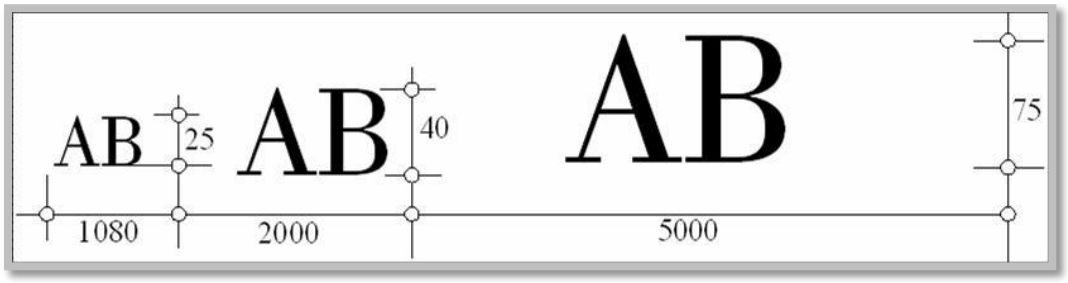

Şekil 2.74 Görme uzaklığına göre istenen yazı büyüklüğü (TSE 1999).

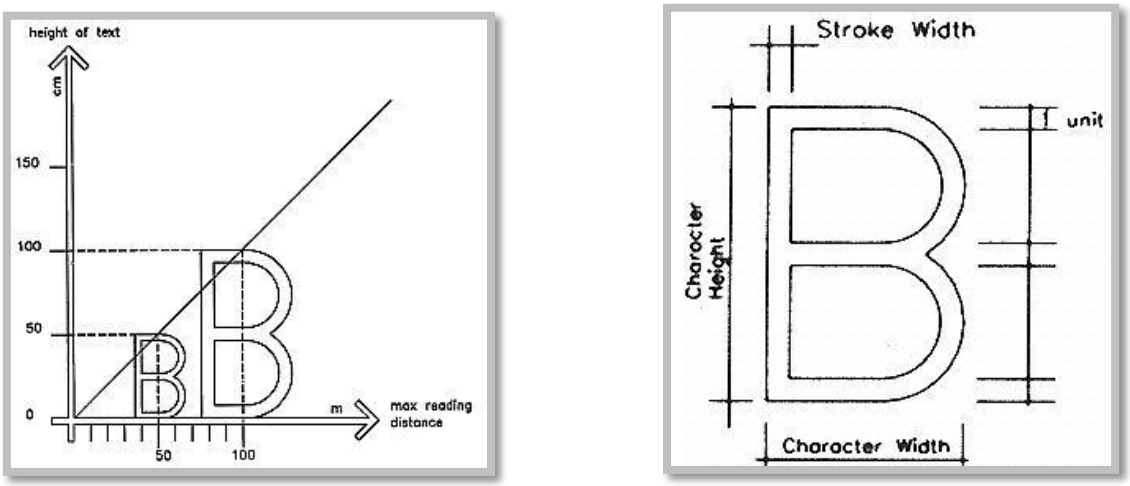

a. b.

Şekil 2.75 Kısmen görme engellilerin okuma mesafesi a. Harf boyutu ile okuma mesafesi orantısı, b. Yazı karakterinin en boy oranı (UN 2010ı).

Görme engellilerin görülebilir bilgiyi kullanmaları zor olduğundan, bilgi işaretler dokunarak kavranabilir veya hissedilebilir olarak yapılması gereklidir. Bilgilendirme işaretlerinde kabartma harf, sayı, zor işitenler için bilginin sesinin kuvvetlendirilmesi ve yürüme zemininde ise, yer dokusundan ayrı olarak yürüme şeritleri ve/veya oklar olabilir (Şekil 2.76). İşitme engelliler için bilgi görülür olmalıdır (TSE 1999).

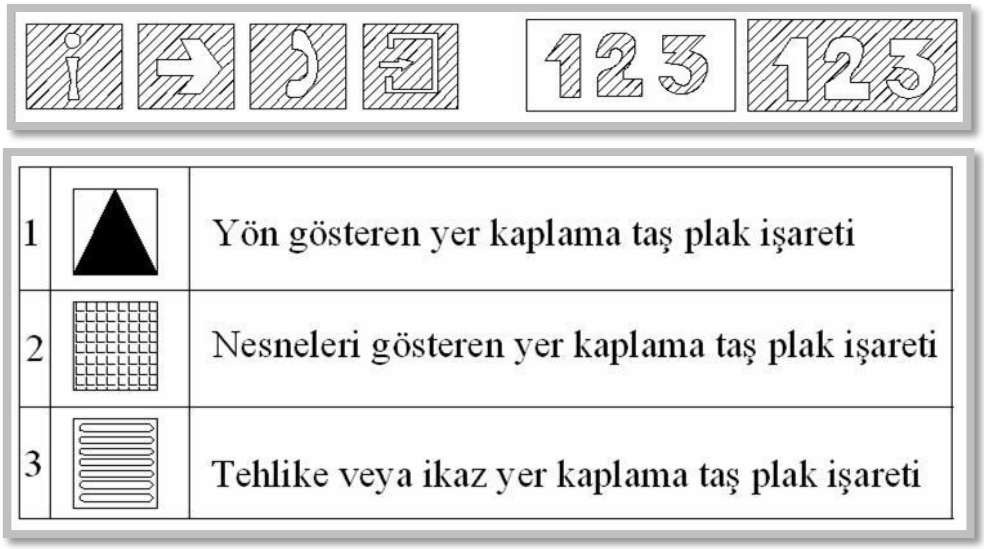

Şekil 2.76 Kabartmalı harf, sayı, şekil, zeminde ok, doku değişimi (TSE 1999).

Rampa işaretleri (Şekil 2.77), engelli kullanımlarını gösteren yön levhaları (Şekil 2.85), engellilere bilgi veren otopark işaretleri (Şekil 2.86), engellilere bilgi veren çeşitli levhalar gibi (Şekil 2.87) engellilere yön gösterecek bir çok bilgilendirme levhası bulunmaktadır.

Şekil 2.77 Engelliler için rampa işaretleri (TSE 1999).

Şekil 2.78 Engellilere yer gösteren işaretler (TSE 1999).

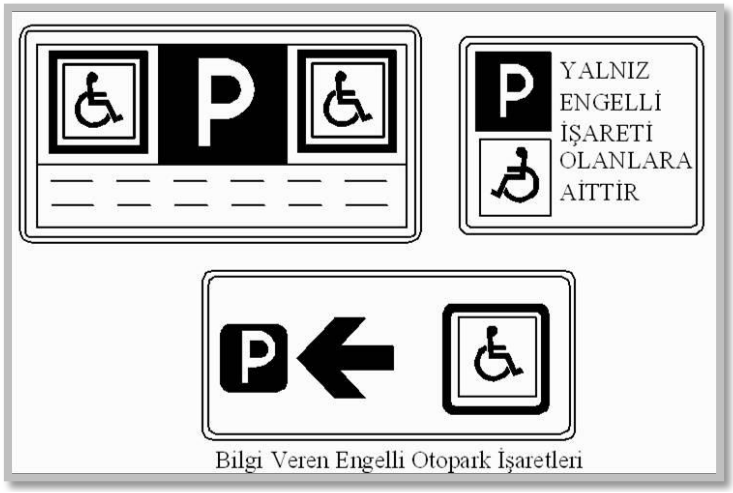

Şekil 2.79 Engellilere bilgi veren otopark işaretleri (TSE 1999).

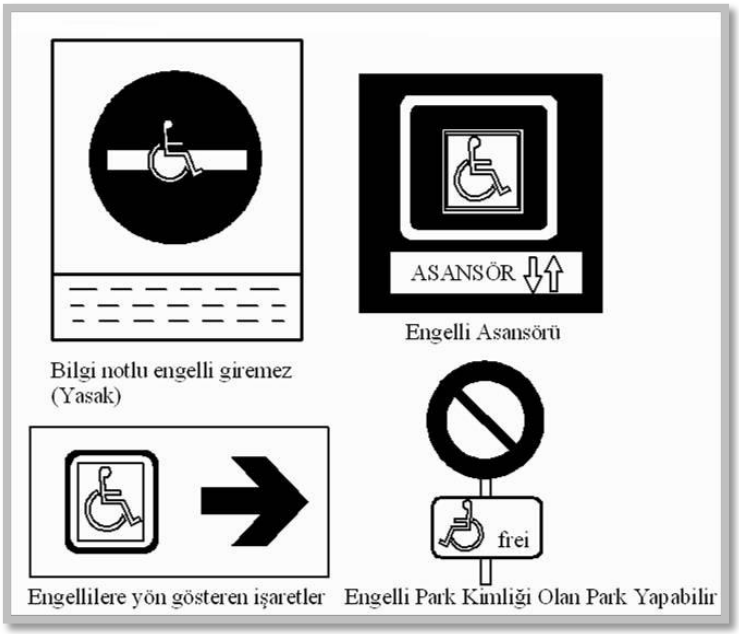

Şekil 2.80 Engellilerle ilgili bilgi veren levhalar (TSE 1999).

Ev numaralarını gösteren sabit işaretler maksimum 2.00 m yüksekliğinde olmalıdır. Cadde isimlerini gösteren işaretler ise 2.50 m yüksekliğinde olmalıdır (Şekil 2.81) (UN 2010ı).

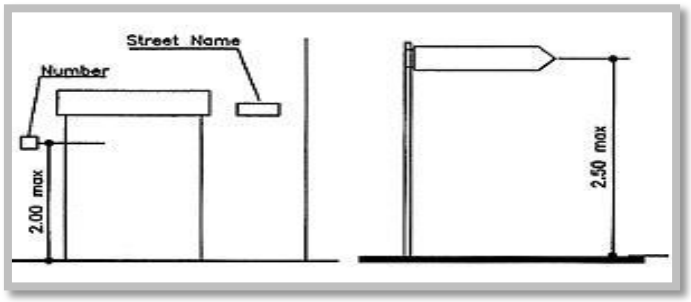

Şekil 2.81 Ev numaraları ve cadde ismi levhaları (UN 2010ı).

Bina girişlerinde, yol boyunca ve kamu binalarında yer alması gereken harita ve bilgi panolarının 90cm ve 180 cm arasında olmalıdır (Şekil 2.82) (UN 2010ı).

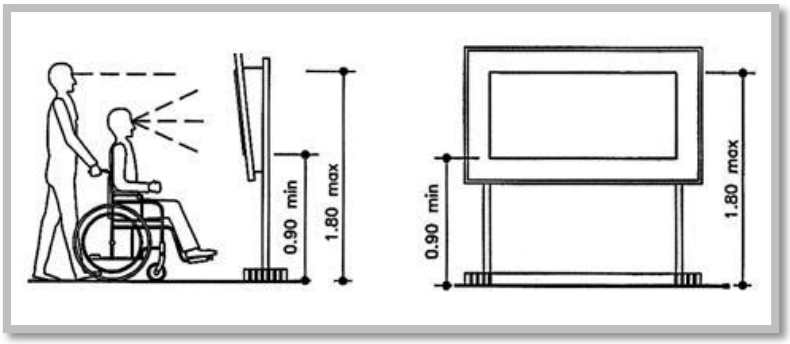

Şekil 2.82 Harita ve bilgi panoları (UN 2010ı).

Toplu taşıma duraklarında durağın hangi toplu taşım aracına ait olduğu, aracın güzergah numarası ile güzergah ve durağın adını belirten okunaklı levha ile yanıp sönen ışık her durakta olmalıdır (Şekil 2.83) (TSE 1999).

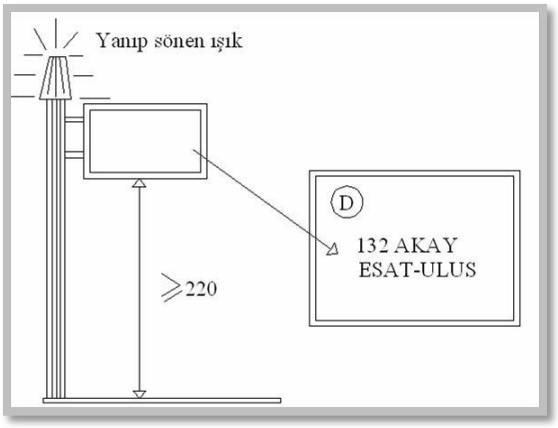

Şekil 2.83 Toplu taşıma durak levhası (TSE 1999).

Görme engelliler, yaya yolunda özellikle geniş alanlarda kendilerini yönlendirmede zorluk çektiklerinden, kesiksiz kaldırımlar ve yükseltilmiş kenarlar, onlar için yol gösterici olmasına rağmen tekerlekli sandalyeli engelliler için sakıncalı bir düzenleme olduğundan, yaya yolunda ortak bir yönlendirme ve uyarma düzenlemesi yapılmalıdır.

Meydanlar, geniş yaya kaldırımları gibi açık alanlarda görme engellileri yönlendirmek için yürüme şeridi yapılmalıdır. Bu şerit yol kaplamasından farklı, en az 50 cm genişliğinde, ayrı dokuda, renkli beton taş plaklardan olmalıdır. Bu taşların derz aralıkları yürümeyi rahatsız etmemeli ve birbirine olan kot farkı 0.5 cm geçmemelidir.

Sinyalli ve sinyalsiz taşıt yolu ve kavşaklardaki yaya geçitlerinde yayaların yanlış kullanımını önlemek için gidiş yönünü belirten ayrı renkte (beyaz) ok işareti yapılmalı, yaya kaldırımı taşıt yoluna doğru %2 eğimle alçaltılmalı, yaya yolu kurbu emniyet şeridi ve babalarla işaretlenmelidir (Şekil 2.84) (TSE 1999).

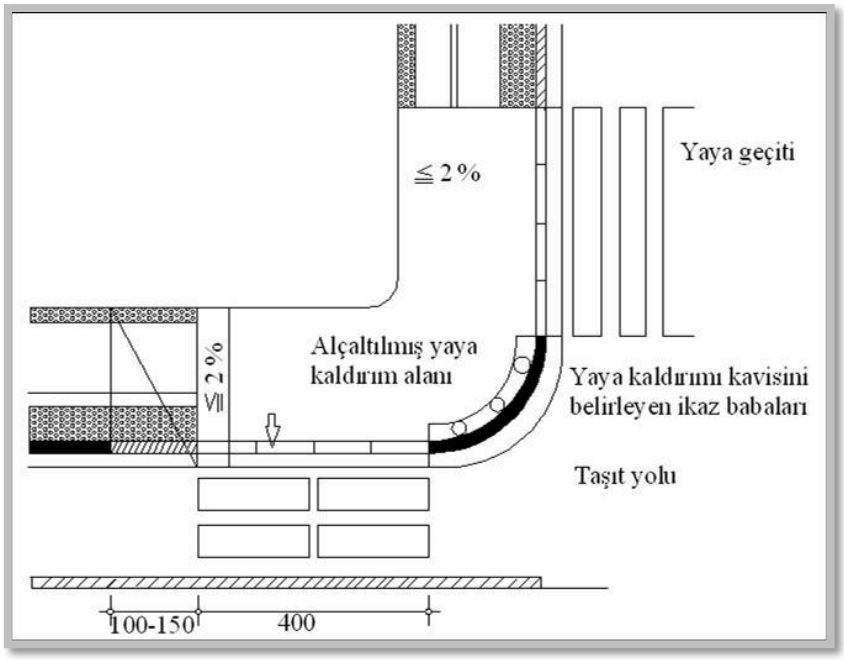

Şekil 2.84 Yaya yolu ve kavşaklardaki düzenlemeler (TSE 1999).

Refüj başları veya koruyucu adaların uçlarına uyarıcı olarak ışıklı veya fosforlu trafik işaretleri konulmalıdır (Şekil 2.85) (TSE 1999).

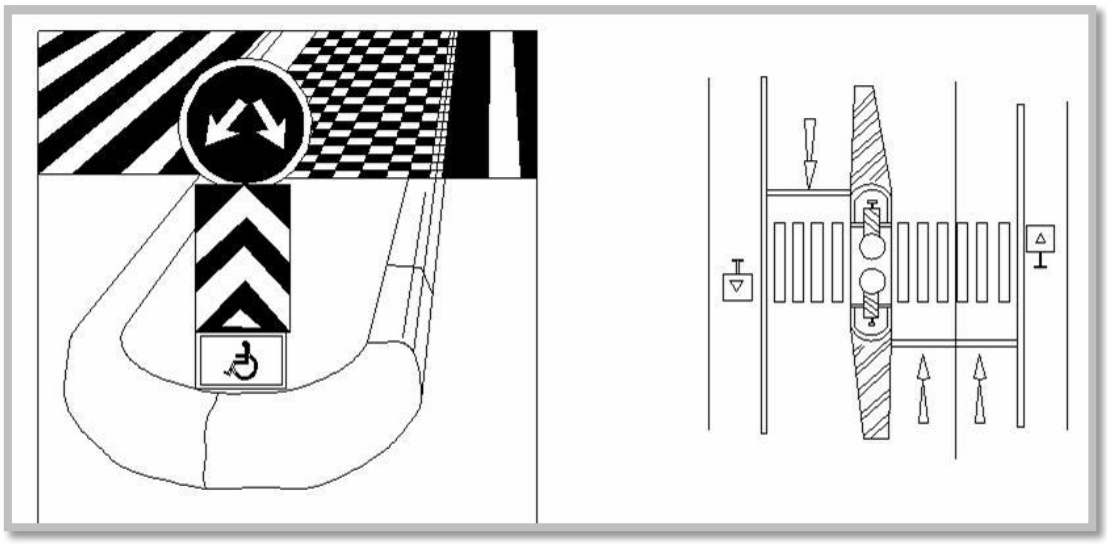

Şekil 2.85 Refüj veya koruyucu adada trafik işareti (TSE 1999).

Şehrin merkezine, engelliler için; belli merkezlerle irtibat kuracak acil uyarı haberleşme donanımı yapılmalıdır. Bu donanım; 20cm x20 cm ebadında en az 220 cm boyunda ve üzerinde yanıp sönen renkli ışık ve ses düzeni olan, engellinin rahat kullanacağı yükseklikte butonla çalışan, karşılıklı konuşma yapabilecek telefon tertibatı direk şeklindeki tesisler olup, görünebilir ve kolay yaklaşılabilir yerlerde olmalıdır (Şekil 2.86).

Taşıt yolu ve kavşaklardaki sinyaller; engelliler için dur/geç veya hareket eden/duran insan figürlü olan, renkli-ışıklı, ayrıca kırmızı rengi ve dur hareketini belirten kısa kısa devam eden alçak tonda (825 Hz) olan, yeşil rengi ve yürü hareketini belirten devamlı yüksek tonda (1240 Hz) sesli olmalıdır.

Yaya sembolü ya da geç yazılı yeşil ışık, yaya geçidinin yayalara açık olduğunu gösterir. Bu ışık yanmakta iken yayaların yaya kaldırımlarından taşıt yolunu keserek karşı yaya kaldırımına geçmek üzere taşıt yolu üzerindeki yaya geçidine girebileceklerini bildiren ışıklı trafik işaretidir. Bu ışıkta ışığın yanma süresinde, yaya geçidinin yayalara açık olduğunu görme engelli yayalara bildirmek üzere “Bız” sesi de bulunmalıdır.

Yaya sembolü yada “dur” yazılı kırmızı ışık, yaya geçidinin yayalara kapalı olduğunu gösterir, yanmakta iken yayaların yaya geçidine girmelerinin yasak olduğunu bildirir (TSE 1999).

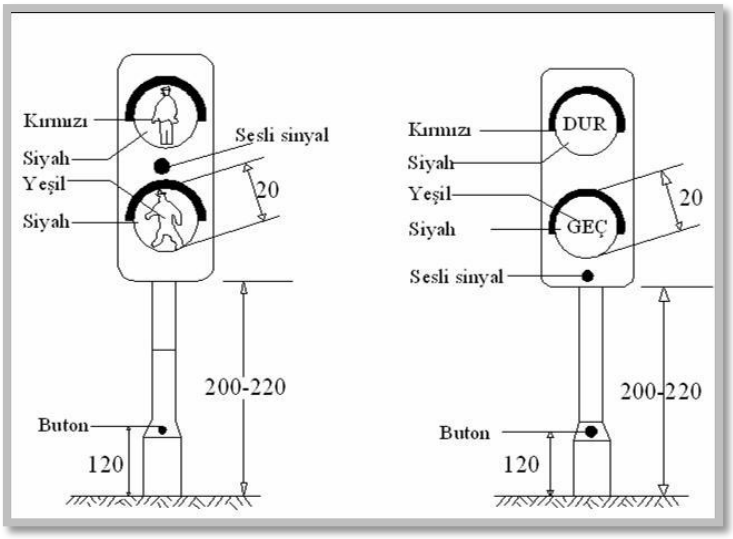

Şekil 2.86 Taşıt yolu ve kavşaklarda sinyalizasyon (TSE 1999).

2.9.3.8 Tuvalet Standartları

Şehirde engelliler için, rahat ve kolay girişli düz ayak kadın ve erkek en az 2 (iki) adet engelli wc'leri olmalıdır. Engellilere ait wc'lerin kapısında engelli işareti bulunmalı ve gerektiğinde dışarıdan yardım istenebilmesi için içeride yardım butonu bulunmalıdır. WC kapısı dışarıya doğru açılmalı ve kapı üzerinde engelli işareti ile kapı kilidi dışarıdan açılabilecek şekilde olmalıdır. Kapı yanındaki butonla wc'nin girilmez veya boş olduğunu gösteren yazılı ışıklı ve sesli bilgilendirme işaretini gösteren levha ve ses sinyali kapı üzerinde görülebilir yerde olmalıdır (Şekil 2.87) (TSE 1999).

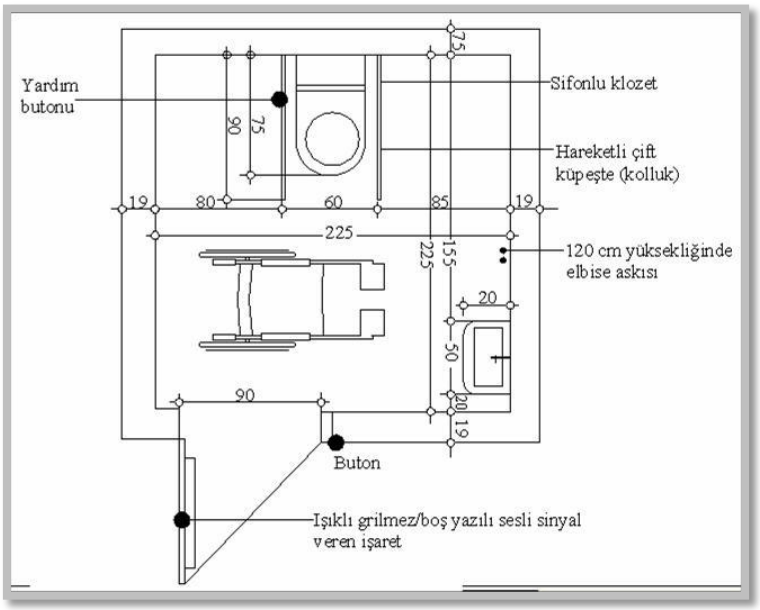

Şekil 2.87 Engelliler için tuvalet standartları (TSE 1999).

Bir unisex tuvaletteki ideal düzenleme o tuvaletin bir tekerlekli sandalye kullanıcısı tarafından bağımsız olarak kullanılabilmesi ile olur. Tutma tırabzanları ayağa kalkma güçlüğü çeken yaşlılardan tekerlekli sandalye kullanıcılarına kadar birçok türden sağlık sorunu yaşayan insan için yardımcı olacaktır. Tuvaletin transfer tarafında dikey vaziyette monte edilmiş bir tırabzan hareket güçlüğü çeken kişilere yardımcı olacaktır.

Unisex bir tuvaletin iç boyutların minimum 1500 x 2000 mm olmalıdır. Tekerlekli sandalye transfer boşluğu, klozetin önünden duvara 750 mm ve tuvaletin açık tarafında en az 750 mm eninde alanı içermelidir. Dikey tutamaklar yerden 800 mm ile 1400 mm arasında yükselmelidir. Yatay tırabzanlar ise 700-750 mm yükseklikte olmalıdır. Kapı dışarıya açılmalı 1000 mm genişliğinde, kapı kolu ve kilit 1000 mm yükseklikte olmalıdır (Şekil 2.88). Zemin döşemesi kaymaz olmalı, duvarlarda renk kontrastı olmalıdır. Aksesuarlar ile çevresi renk kontrastı olmalıdır (Artar ve Karabacakoğlu 2003a).

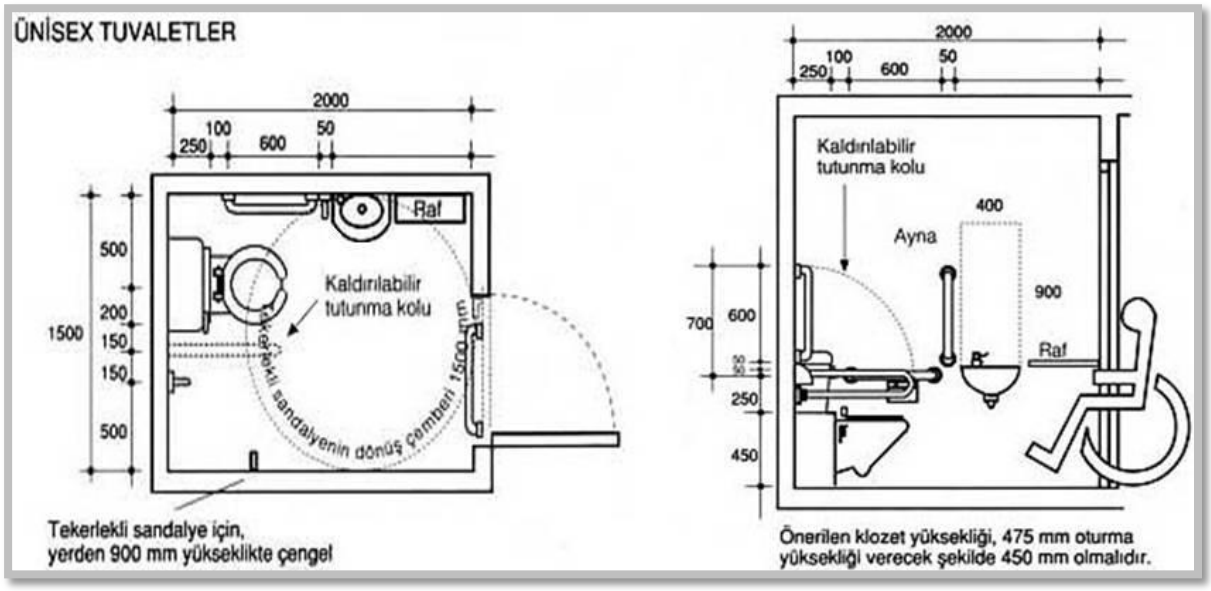

Şekil 2.88 Unisex tuvalet örneği (İzmiroda 2010).

2.9.3.9 Bina Ana Giriş Düzenlemeleri

Tüm ticari idari kamu binaları ile mesken binaları ana girişleri yaya kaldırımından itibaren engelsiz olmalıdır. Bina girişleri önünde geniş giriş sahanlığı bulunmalıdır. Bina girişleri iyi aydınlatılmalıdır. Bina girişlerinin merdivenli olması durumunda engellilerin kullanabileceği eğimde rampa yapılmalıdır. Rampaların başında sonunda ayrı dokuda sahanlık olmalıdır. Engellilerin kullanacağı giriş çıkışlar uygun işaret ve sembollerle belirtilmelidir (Şekil 2.89) (TSE 1999).

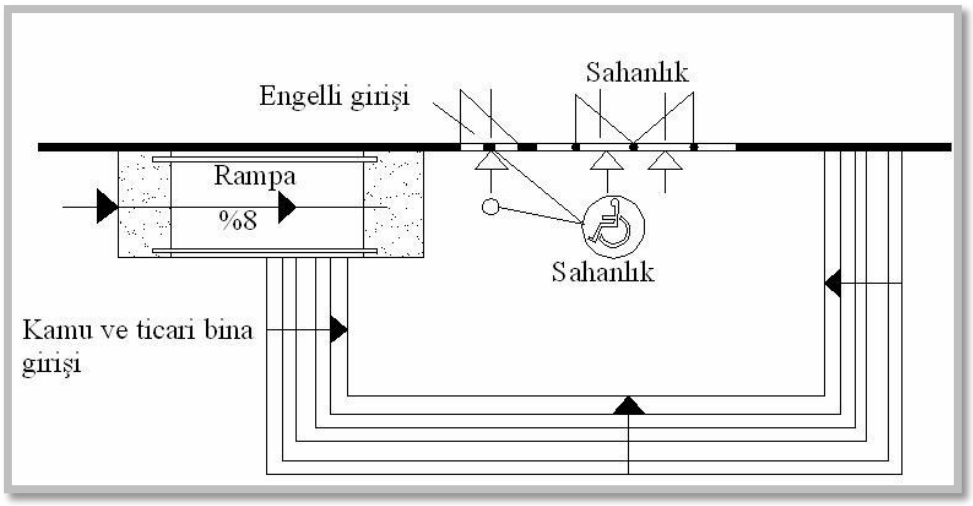

Şekil 2.89 Merdivenli ve rampalı ticari, idari ve mesken bina girişleri (TSE 1999).

Yaya yollarının bina girişiyle karşılaştığı yerlerde, kaymayan malzemeden, sert yüzeyli, düz bir platform yapılmalıdır. Bina girişleri, hava koşullarından korunmalıdır. Döner kaplardan mümkün oldukça kaçınılmalıdır. Varsa yanında mutlaka engellilerin de geçebileceği nitelik ve boyutlarda normal kanatlı bir kapı yapılmalıdır (ÖZİ 1999).

Bina ana girişlerinde yaya kaldırımında, yaya yolunun zemin kaplamasından ayrı olarak 1.25 m x 1.25 m ebadında görme engellilerce algılanabilir dokuda ayrı bir zemin kaplaması kullanılmalıdır. Bina ana girişi eğer bahçe içerisinde ise, bahçe kapısı ve bina ana girişi önünde engelliler için yol zemin kaplamasından ayrı dokuda en az 1.25 cm x 1.25 cm ebadında zemin kaplama yapılmalıdır (Şekil 2.90). Bahçe bağlantı yolu üzerinde görme engelliler için 50 cm genişliğinde ayrı bir yürüme şeridi yapılmalıdır (Şekil 2.91) (TSE 1999).

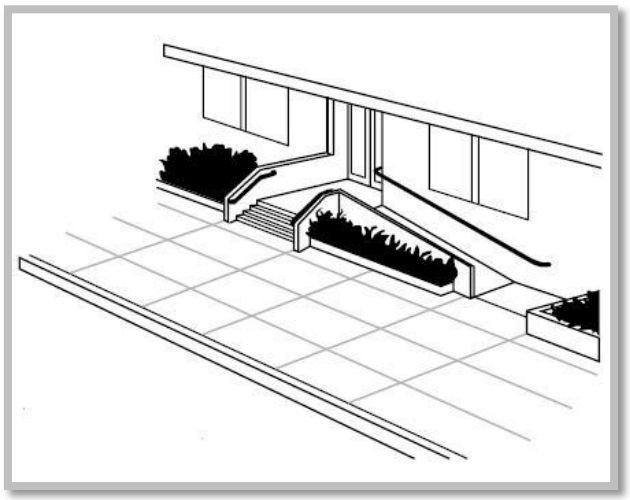

Şekil 2.90 Bina giriş örneği (BFDG 2008).

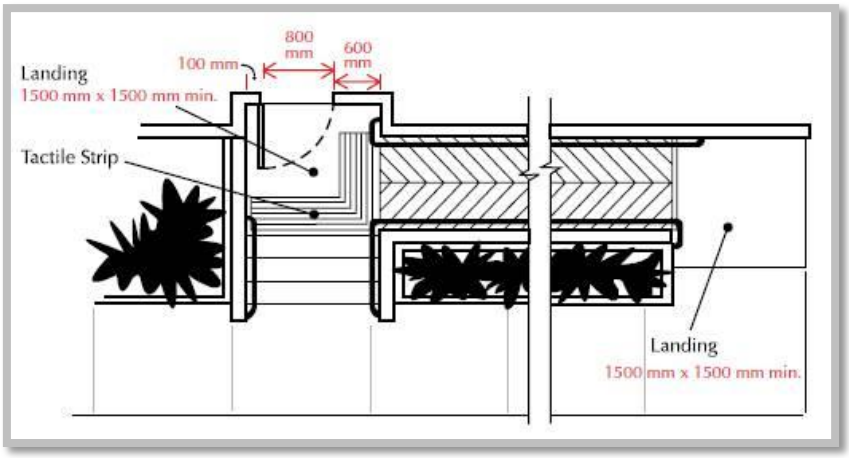

Şekil 2.91 Bina girişi plan görünüm (BFDG 2008).

Ön kapıda tercihen eşik olmamalı, eşik varsa tekerlekli sandalyenin geçebileceği yükseklikte ve iki tarafa eğimli olmalıdır. Kapılarda kavranması kolay kapı kolu kullanılmalıdır (ÖZİ 1999). Engelliler için binaların belirli girişleri ulaşılabilirlik açısından engel oluşturmaktadır. Çok çabuk kapanan otomatik kapılar ve sert yaylı kapılar, hareket engeli olan kişiler için sorun oluşturmaktadır (Şekil 2.92) (Tokmak 1995).

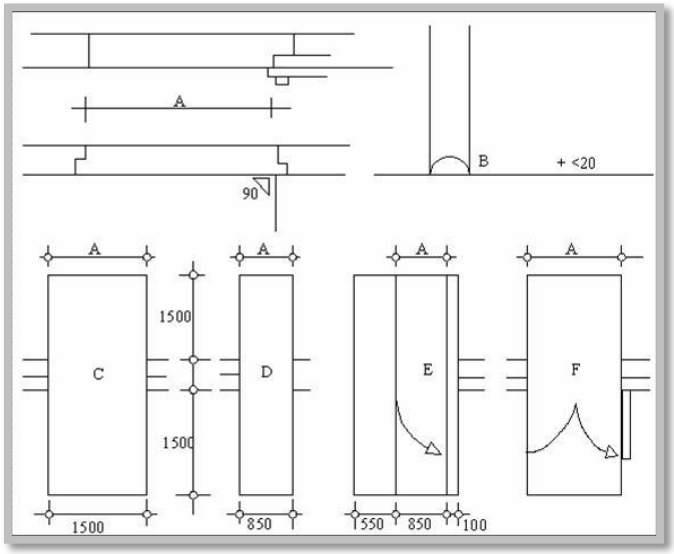

Şekil 2.92 Giriş kapıları ölçüleri (Tokmak 1995).

A: Engellenmiş genişlik

B: Varsa tercihan planlanmış eşik

C: Sık sık kullanılan otomatik çift tarafa sürülen kapı

D: Seyrek kullanılan otomatik sürme kapı

E: Seyrek kullanılan elle işletilen iki taraflı açılır kapı (Kendi kapanan)

F: Sık sık kullanılan elle işletilen iki taraflı açılır kapı (Kendi kapanan)

Engellenmemiş hol genişlikleri daima 85 cm ve baş yüksekliği 2.10 m olmalıdır. Kapının kapanma tarafına 55 cm serbest alan bırakılmalıdır. Kapı paspasının üst yüzeyinin döşeme kaplaması ile aynı yükseklikte olması sağlanmalı ve 20 mm açıklıklı ızgaraların kullanılmamasına dikkat edilmelidir (Tokmak 1995). Zemin kaplamalarında fırça tüylü ve kalın halılar kullanılmamalıdır.

Giriş kapısı duvarla aynı hizada olup bir düzlem oluşturmalı, aralarında en az 0.20m mesafe olmalıdır (kapı, duvarın ön yüzünden en az 0.20m içeride olmalıdır). Bu durum görme engellilerin yönlerini kolayca bulmalarına yardımcı olmaktadır. Camlı kapılar ve ara bölmeler 0.20m eninde, çok kontrastlı renkli ve zeminden en az 1.00m yüksekliğe yatay olarak yerleştirilmiş bir bant ile işaretlenmelidir. Elin kaymasını önleyen ucu kıvrık kapı kolları tercih edilmelidir (Şekil 2.93) (Anon 2001).

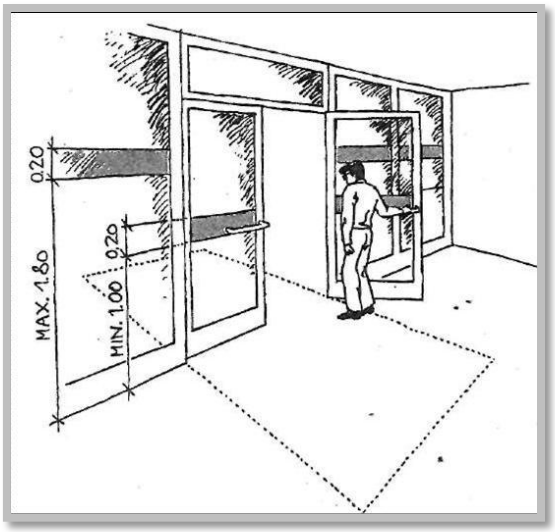

Şekil 2.93 Cam kapılı girişlerde işaretlemeler (Anon 2001).

2.9.3.10 Kent Mobilyaları

Kent mobilyaları, kentsel dış mekanları tamamlayan kente kimlik veren elemanlardır. Engellilerinde bu mekanlardan en üst düzeyde yararlanmaları gerekmektir. Kent mobilyaları; trafiği yönlendirmede, yol aydınlatmasında ve bilgilendirmede, yönü belirtme veya dinlenme imkanları sunmada, kullanıcılara yardımcı olan elemanlardır. Bu donatılar kentte yeterli ve uygun yerlerde kullanılmalı ve engellilerin hareketine kısıtlama getirmeyecek şekilde yerleştirilmelidir (Verhe 1995).

Kent mobilyaları ve donanımı önemli bir fonksiyonu yerine getirir. Trafiği kontrol eder, aydınlatır, bilgilendirir yönü belirtir veya dinlenmek için imkan sunar. Kent yaşamı bu

durumlarla birlikte bir özellik ve canlılık oluşturur. Aksi durumda uygunsuz veya yetersiz şekilde mekanda yer alıyorlarsa, birer engel ve bariyer haline de gelebilirler.

Dar bir geçit ağır yük taşıyanlar ve yük arabası olan kişiler, koltuk değneği kullanan kişiler veya tekerlekli sandalye kullanan kişiler için geçit vermez. Uyarı verilmediği zaman görme engelli kişinin kent mobilyası ile çarpma riski artar. Cadde üzerinde beyaz baston ile hissedilemeyen kent mobilyaları risk oluşturur (Şekil 2.94) (Tokmak 1995).

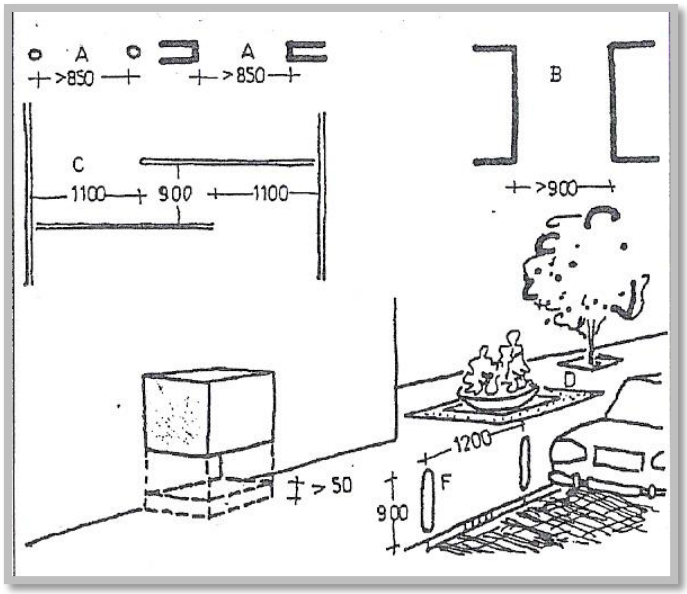

Şekil 2.94 Kent mobilyalarında yeterli genişlik (Tokmak 1995).

A: Yer yer daralama

B: Belli mesafe üzerinde daralma

C: Yaya kanalları

D: Engeller etrafında dokunulur işaretlemeler

E: Yükseltilmiş satıhlar aracılığı ile işaretleme

F: Kaldırımda park etmeyi önlemek için direkler

Kent mobilyaları, kentsel dış mekanları tamamlayan kente kimlik veren elemanlardır. Yaya mekanlarında geçici yada kalıcı, görsel yada işlevsel hareketli yasa sabit öğelerdir. Bunlar biçimine göre oturma bankları, su içme elemanları, çöp kutuları, telefon kabinleri, aydınlatma elemanları gibi geniş bir yelpaze içinde kentte yerlerini alırlar. Malzeme biçimine göre ahşap, beton metal, plastik ve karma olabilirler. Bölme, aydınlatma, yazı-resim, anlatım, barındırma gibi işlevlere sahiptirler (Polat 1998). Engellilerin de bu elemanlardan maksimum düzeyde yararlanmaları gerekmektedir.

Engeller mümkün oldukça yürüme doğrultusundan uzakta yerleştirilmelidir. Yürüme doğrultusundaki beklenmeyen her engel kontrast renkler veya doku farklılıkları kullanılarak belirgin hale getirilmelidir. Kent mobilyaları keskin ve çıkıntılı kenarlardan arınmış olmalıdır. Tercihen her 100 m arayla parklarda yürüme doğrultusunda dinlenme alanları yapılmalıdır (Tokmak 1995).

Yaya yolunda çıkıntı yapan lokanta, pastane vb. dükkanların güneşlikleri, şemsiyeleri, oturma alanları ve yerleri ile yapıtlar engellilere engel teşkil etmemelidir. Kent mobilyaları, özellikle görme engellilerin hareket sınırları içine de katılarak onlarında yararlanmalarına olanak vermelidir. 2.20 m ve üstüne kadar olan merdiven araları kapatılmalı ve baş kurtarma mesafesi 220 cm' den yüksek yapılmalıdır (Şekil 2.95) (TSE 1999).

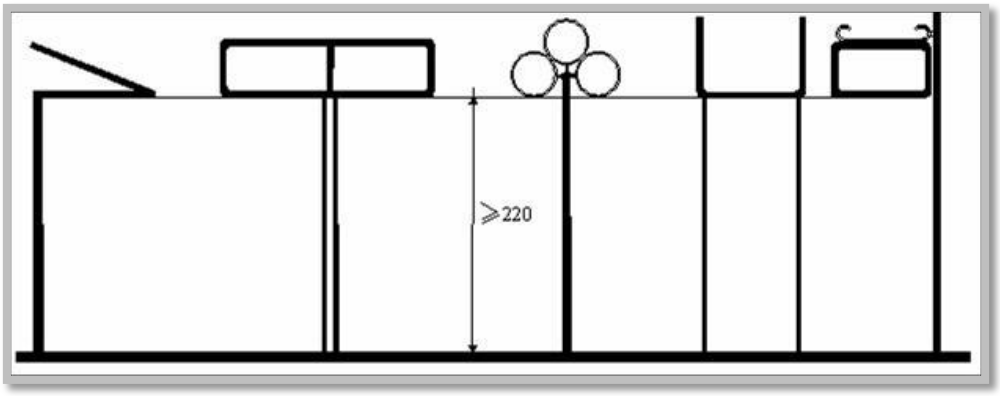

Şekil 2.95 Yaya yollarında baş kurtarma yüksekliği (TSE 1999).

Oturma Elemanları

Oturma elemanları en önemli peyzaj elemanlarıdır. Sosyal iletişim kurma, dinlenme, yemek yeme ve çevreyi gözlemleme alanları olarak işlev yaparlar. Oturma elemanları rahat ve erişilebilir olmalıdır. Yağış, rüzgar ve güneşin olumsuz etkilerine karşı korunaklı olmalıdır.

Oturma elemanı özellikle kolay ulaşılabilir olmalıdır, bunlara ulaşım kolay olmalı ve bu elemanlar uygun malzemeyle tasarlamalıdır. Oturma elemanı yüzeyi kaygan ve parlak olmamalı, ağır metallerden özellikle betondan yapılmamalıdır. Oturma elemanının önünde engel olmamalı ve basamakla çıkılmamalıdır (Stoneham and Thoday 1996).

Bir dinlenme alanının tasarımı yapılırken oturma elemanlarının yanında tekerlekli sandalye için 90x90cm, ön tarafta ise 150x150cm alan bulunmalıdır (Şekil 2.96).

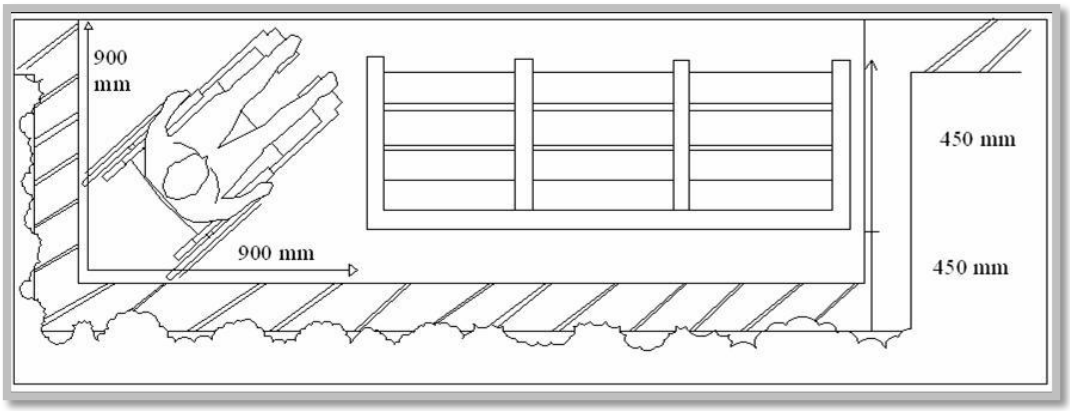

Şekil 2.96 Engellilere göre tasarlanmış dinlenme alanı (Bekiroğlu 2002).

Oturma elemanı 45-50cm yüksekliğinde, 40-50cm derinliğinde olmalıdır. Otururken destek sağlamak için kol destek yerleri mutlaka olmalıdır. Sırt desteği bu tür tasarımlarda hem gerekli hem de oturma elemanının tamamlayıcıdır (Şekil 2.97). (Stoneham and Thoday 1996). Parklarda ve yoğun olan yollarda, yaya akımına mani olmayacak şekilde kaldırım kenarında her 100 m' de bir dinlenme alanları ve banklar yapılmalıdır (Şekil 2.98) (UN 2010k).

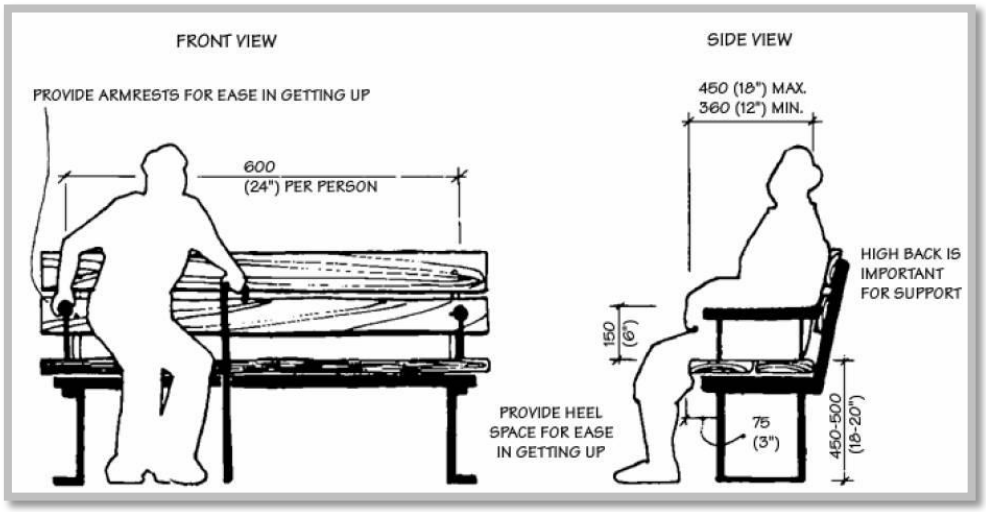

Şekil 2.97 Oturma elemanı ölçüleri (Harris and Dines 1988).

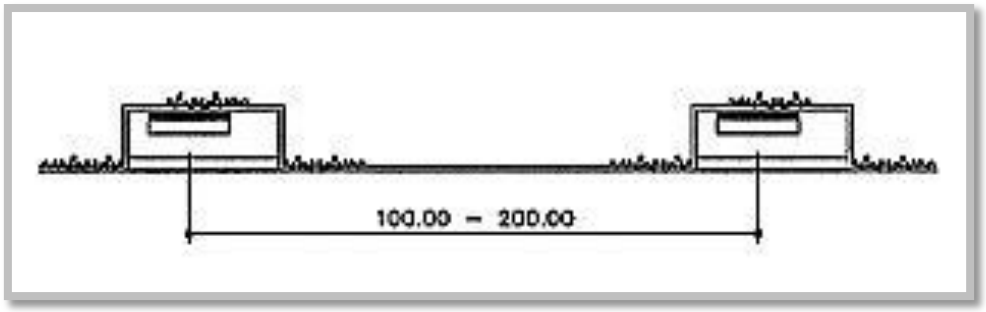

Şekil 2.98 Oturma elemanları arasındaki mesafe (UN 2010k).

Aydınlatma elemanları

Aydınlatma, engelli kişiler için potansiyel tehlike oluşturan yerlerde özellikle önemlidir. Tasarım yapılırken engellilerin daha hassas olan ihtiyaçlarına yanıt verecek donanım ve yer seçimi dikkate alınmalıdır. Birçok ışıklandırma standardı ayakta duran kişinin göz düzeyine dayalı olarak tasarlanmaktadır. Tekerlekli sandalye kullan engelliler için ise ortalama 120 cm yükseklikte bir göz düzeyine sahiptirler. Yansıma özellikle yaşlı insanlar için potansiyel tehlike oluşturan bir sorundur ve mümkün olan her yerde azaltılmalıdır (Harris and Dines 1988).

Aydınlatma yol boyunca özellikle rampa ve merdiven girişlerinde ve engel bulunan yerlerde aydınlatma sağlanmalıdır. Aydınlatmaların yüksekliği ve konumu, o alanı kullanan kişi sayısına, tehlikenin varlığına ve güvenliğine göre değişir. Parlama ve yansımayı önleyecek mat malzeme seçimi ve tehlikeli alanlarda ışıklandırma düzeyinin artırılması gerekmektedir (Stoneham and Thoday 1996). Sabit direkler sınırlı görüş kabiliyetindeki yayalar için 140-160 cm yükseklikte bir çizgi boyunca yerleştirilmelidir. Dayanıklı ve renkli bir malzeme ile kaplı olmalıdır (Şekil 2.99).

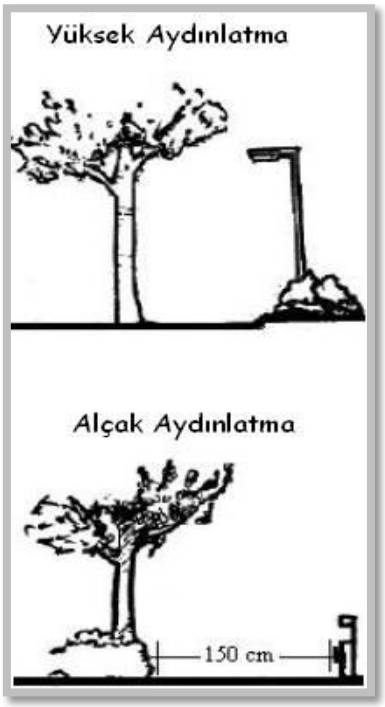

a.

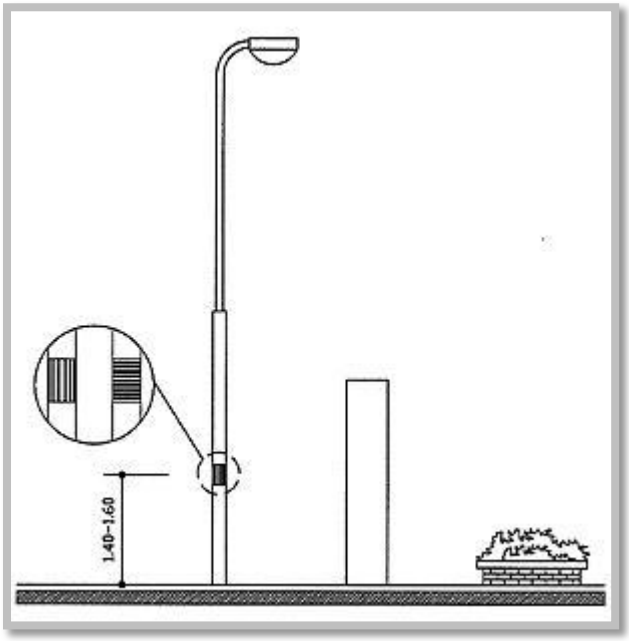

b.

Şekil 2.99 Aydınlatma elemanları a.Alçak aydınlatma örneği (Stoneham and Thoday 1996), b.Sabit direklerde aydınlatma (UN 2010b).

Telefon Kulübeleri

Halka açık olarak yapılmış olan açık veya kapalı telefon kabinlerinden en az biri engellilere uygun olarak düzenlenmelidir ve yaya trafiğini aksatmayacak şekilde, kolayca görülebilir ve ulaşılabilir olmalıdır.

Telefon kabininde, görme engellilerin kullanabileceği özellikte kabartma harf veya rakamlı telefon aparatı, ağır işitenler için frekans yükseltici ses düğmesi bulunmalıdır. Kapısı dışarı açılan telefon kabininde, tekerlekli sandalyeli engellinin kullanabileceği yeterli alan ve telefon aparatının yüksekliği yeterli olmalıdır.

Engelliler için açılır kapanır oturma yeri, okuma seviyesinde uygun ve engellenmemiş okunaklı bilgilendirmeler bulunmalıdır. Minimum baş kurtarma mesafesi 220 cm olmalıdır (TSE 1999).

Tekerlekli sandalyeli engellinin telefon kulübesine yaklaşımı için 90-100 cm arasında genişlik olmalıdır. Açık telefon makinesinin yerden yüksekliği 122 cm'dir (Şekil 2.100). Kapalı telefon kulübesine erişim için 150 cm genişlik olmalıdır. Kapalı telefon kulübesi 140x140 cm ebatlarında olmalıdır (Şekil 2.101). Açık telefon kulübesinin yerden yüksekliği 200 cm olmalıdır (Şekil 2.102).

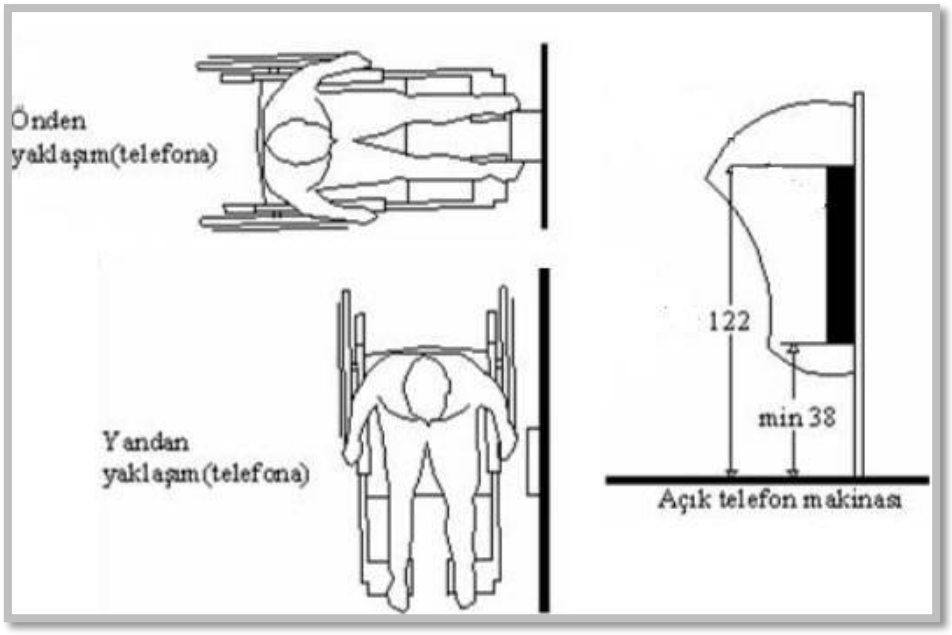

Şekil 2.100 Engellinin telefon kulübesine yaklaşımı (TSE 1999).

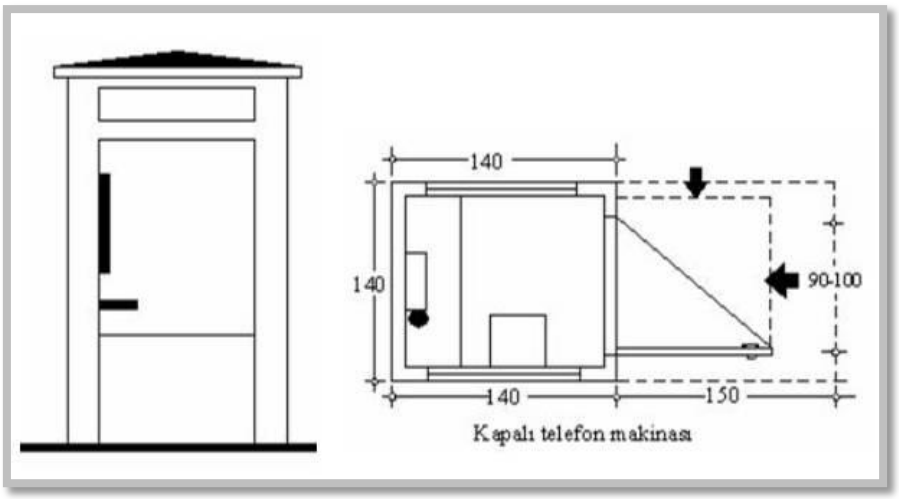

Şekil 2.101 Kapalı telefon kulübesi ölçüleri (TSE 1999).

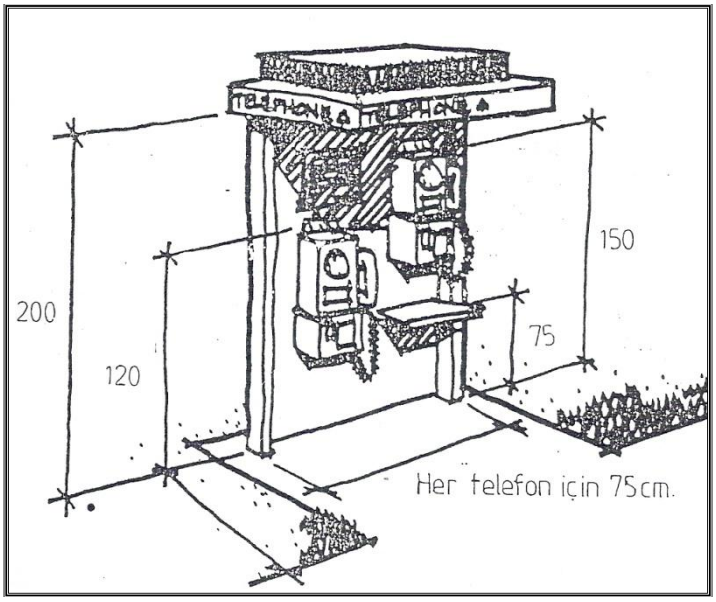

Şekil 2.102 Açık telefon kulübesi ölçüleri (Stoneham and Thoday 1996).

Çöp Kutuları

Çöp kutuları, kaldırım kenarlarındaki bordür taşına en az 40 cm uzaklığa yerleştirilmeli ve yüksekliği en az 90 cm, en çok 120 cm olmalıdır (Şekil 2.103). Ayrıca dış mekanda kullanılan korkuluklar, kaygan olamayan ve güneşte çok ısınmayan malzemelerle kaplanmalıdır (Harris and Dines 1988). Ayrıca çöp kutuları halka açık kamusal alanlar da, açık dinlenme alanlarında, engellilerin kullanabileceği şekilde, standartlara uygun şekilde yerleştirilmelidir (Şekil 2.104). Yanlış yerleştirilmiş çöp kutuları engelli yayalar için tehlike unsuru olabilirler. Tehlikeyi önlemek açısından diğer donatı elemanlarının olduğu gibi çöp kutularının da zıt kullanılarak belirgin ve kolay algılanabilir hale getirilmesi gerekir.

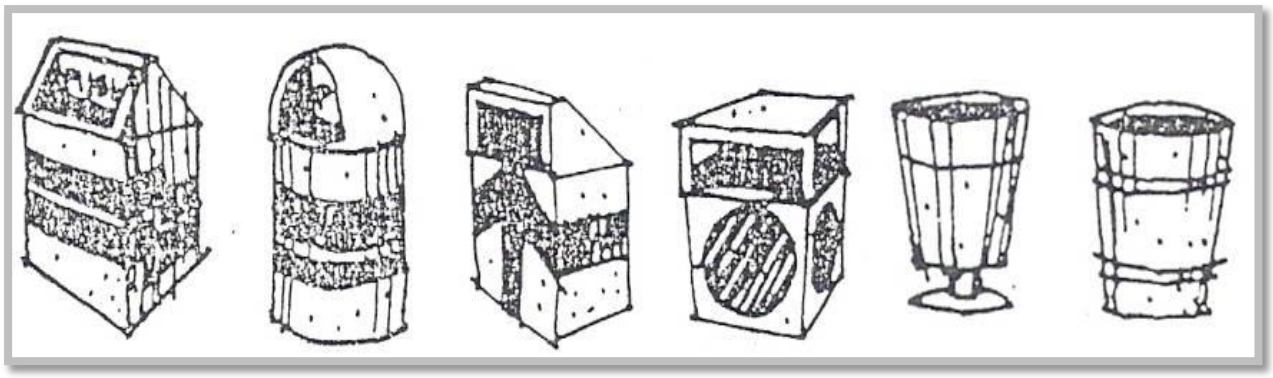

Şekil 2.103 Çöp kutusu örnekleri (Harris and Dines 1988).

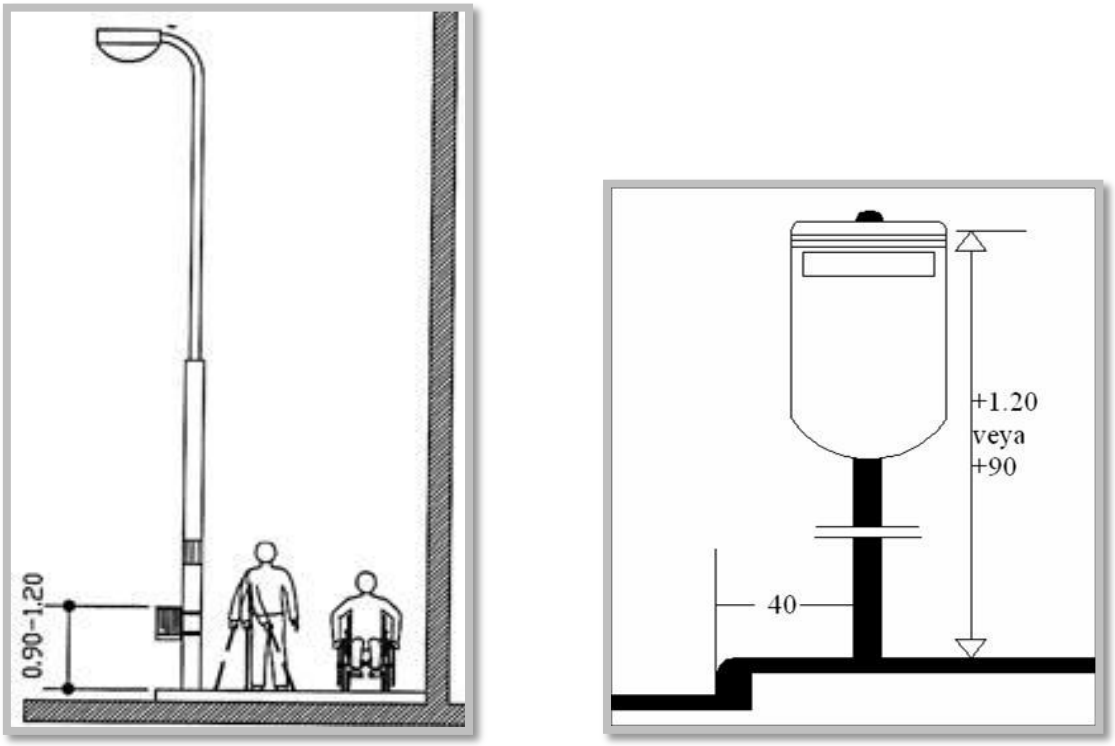

a. b.

Şekil 2.104 Çöp kutuları ölçüleri a. Aydınlatma direğindeki çöp kutusu (UN 2010b) b.Yüzeye monte çöp kutusu (TSE 1999).

Su İçme Elemanları

Su içme elemanları etkinlik alanlarında kullanılması gereken önemli elemanlardandır. Bunlar çocuklar, tekerlekli sandalye kullananlar ve ayakta duran kişilere uygun olarak tasarlanmalıdır. Tek veya grup içinde yerleştirildiğinde grup içinde en az bir tanesi engelliye uygun tasarlanmalıdır. Aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi görüldüğü üzere su içme elemanları iki farklı düzeyde de tasarlanabilir. Bunlardan düşük olanlar çocuklar ve tekerlekli sandalye kullananlara uygun olup, 90 cm yüksekliğindedir, altında da 60 cm yüksekliğinde

boşluk bırakılarak da tekerlekli sandalyelilerin rahat kullanımı sağlanmaktadır (Şekil 2.105).Yüksek olan ise ayakta duranlar için uygundur.

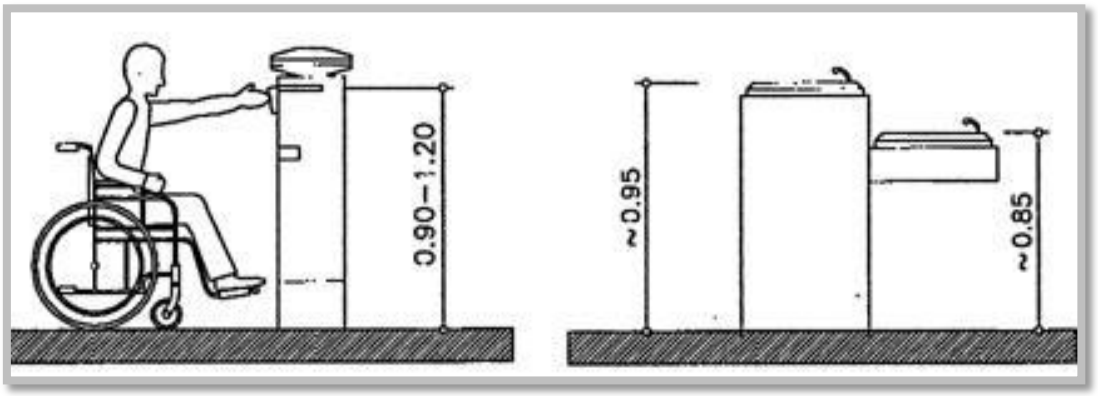

Şekil 2.105 Su içme elamanları ölçüleri (UN 2010k).

2.9.3.11 Asansör ve Platform Kaldırıcılar

Kapalı mekan girişlerindeki kot farkları, bina içerisindeki seviye farkları ve merdiven olan yerlerde rampa için yeterli alanın bulunmaması durumunda hareket problemi olan insanların düzey farklılığı olan yerlerde serbest hareket etmelerini sağlamak için asansörler yada platform kaldırıcılar kullanılmalıdır.

Otobüs terminalleri, kitle ulaşım araçlarına ait istasyonlar ve hava alanlarının hizmet binalarında mutlaka bir asansör bulunmalıdır. Binada bir asansör mevcutsa, bu asansöre basamaksız ve eşiksiz ulaşılması gereklidir. Asansörün önünde tekerlekli sandalyenin rahatça hareket edeceği kadar bir alan bulunmalı ve asansör kabininin asgari boyutları 110x140 cm olmalıdır (Şekil 106).

Asansörün kumanda düğmeleri 100 cm yüksekliğindeki bir levhaya yan yana dizilmiş olmalıdır. Kumanda düğmeleri üzerindeki rakamlar büyük kabartma harflerle ve görme engelliler için Braille ile yazılmalıdır. Asansör kapısının hemen yanına çok büyük kabartma rakamla ve Braille ile bulunulan kat yazılmalı ve ulaşılan kat sesle belirtilmelidir (TSE 1991).

Şekil 2.106 Engelli asansörleri (URL-9, 2010).

Platform kaldırıcılar, engellilerin kaldırılması için kullanılan özel araçlardır. Dikeyde hareket ve eğik hareket olmak üzere iki yönde hareket ederler.

Seviye faklılıkları maksimum 2,50m için dikey hareket platformu merdivenin yanına yerleştirilmelidir. 1,20m den fazla olan seviye farklarında, kaldıraç farklı seviyelerde kapıya yakın konumlandırılmalıdır (Şekil 2.107) (UN 2010m).

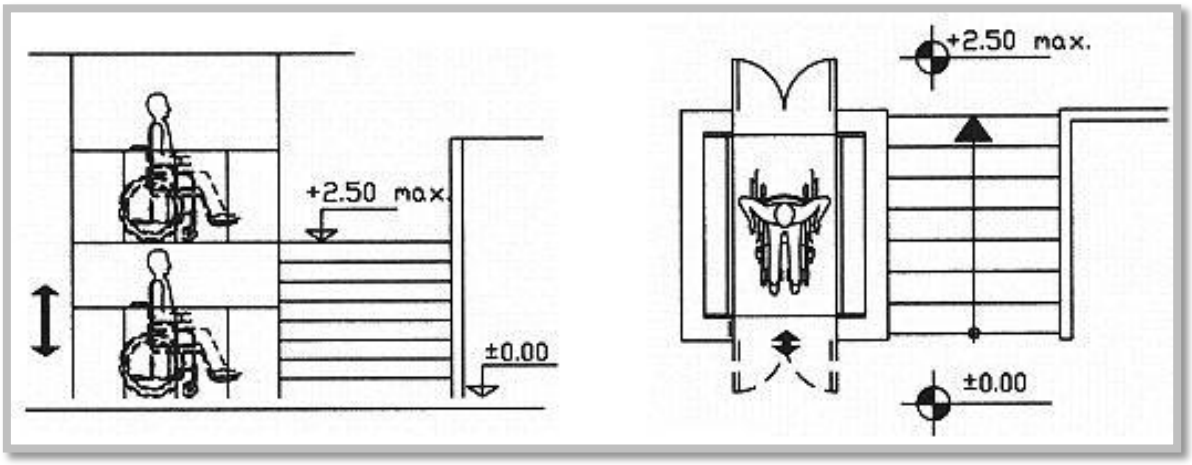

Şekil 2.107 Dikey hareket platformu (UN 2010m).

Eğimli hareket platform üç unsurdan oluşur: korkuluk, elektrik jeneratörü ve bir hareketli platform veya koltuk. Kaldıracın çalışma sistemi üstten asılı veya merdivene yandan asılı şekilde olabilir. Eğimli hareket platform kaldırıcı, merdiven duvarı boyunca, merdivenden geçisin sağlandığı yeterli genişliğe engel olmayacak şekilde yüklenebilir. Bu koltuk veya platform kullanılmadığı zamanlarda katlanabilmelidir. Bir platform asansörü kurulumunu sağlamak için merdivenlerin en az genişliği 0,90 metre olmalıdır (Şekil 2.108) (UN 2010m).

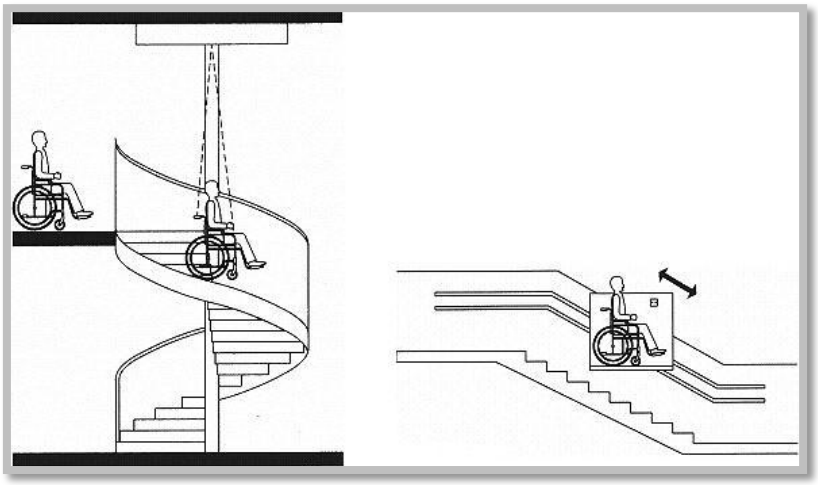

Şekil 2.108 Eğimli hareket platformu (UN 2010m).

Dış mekanda yüksek merdivenlerde, engellilerin kullanımını kolaylaştırmak için kaldırma platformları yapılmalıdır (Şekil 2.109).

Şekil 2.109 Platform kaldırıcılar (URL-9, 2010).

2.9.4 Engellilere Uygun Açık Alan Standartları

Kent merkezlerindeki günlük rekreasyon alanları, kolay ve kısa zamanda ulaşılabilir olmalıdır Günlük rekreasyon ihtiyacı her insan için aynıdır. Ancak engelli insanın etkinliklere rahat katılabilmesi için yapılacak bazı özel tasarımlara ihtiyaç vardır (Pamay 1978).

Kentsel dış mekanlar, yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. İnsanın yaşantısını sürdürdüğü, kapalı mekanların dışında kalan açık alanlar bir bakıma da açık yüzeylerdir. İnsanların ve toplumun çeşitli rekreatif gereksinimleri için yararlandıkları, çoğunlukla yeşil elemanların yer aldığı yüzeyler ve boşluklardır (Bekiroğlu 2002). Kent içinde park ve bahçeler, oyun ve spor alanları, ormanlar, göller, akarsu boyları vb. yoğun şehir ve kasaba halkının, doğa ile olan ilişkilerini devam ettirmeye yarayan doğal ve kültürel alanlardır.

2.9.4.1 Parklar

Parklar günlük yaşamın baskılarından uzaklaşarak huzur içinde dinlenmeye olanak sağlayan alanlardır. Bu alanlarda insanların; bitkileri, kuşları, böcekleri, vb. gözlemlerine de olanak sağlamaktadır.
Parklarda engelli bireylerin yaya ulaşımını rahatlıkla sağlayabilmeleri için, yaya yolları amaca yönelik olmalı ve geçişli bir yol sistemi ile yapılandırılmalıdır. Engelli bireylere hareket özgürlüğü sağlanmalıdır. Yaya ulaşımı ve dolaşımı sadece bir uzaklığın aşılması değil çevrenin ruhsal ve duygusal olarak da aşılmasıdır (Bekiroğlu 2002).

Park alanlarında insanların dinlenme ihtiyacını karşılayacak oturma alanları düzenlenmelidir. Bunun için, hem güneşli hem de gölgeli ortamlar için pergolalı dinlenme alanları kullanılabilir (Şekil 2.110). Pergolalar, park yolları boyunca 100m aralıklarla yerleştirilmeli ve yolun ana malzemesinden farklı bir yüzey malzemesi kullanılmalıdır.

Parklar, kişinin yönünü rahat bulabilmesi için işaretlenmiş ve aydınlatılmış olmalıdır. Görme engelliler için, alana girmeden önce girişe yerleştirilen bir elemanın üzerinde kabartma harfler ile, mekana ait bilgiler aktarılarak bireyin alan içerisinde rahat dolaşımı sağlanmalıdır. Harflerin yüksekliği 2 mm' den az olmamalıdır ve harflerin genişlik ve yükseklik arasındaki oranları, 1/6 ve 1/10 olmalıdır (Şekil 2.111) (Stoneham and Thoday 1996).

Şekil 2.110 Parklarda oturma elemanları (Harris and Dines 1988).

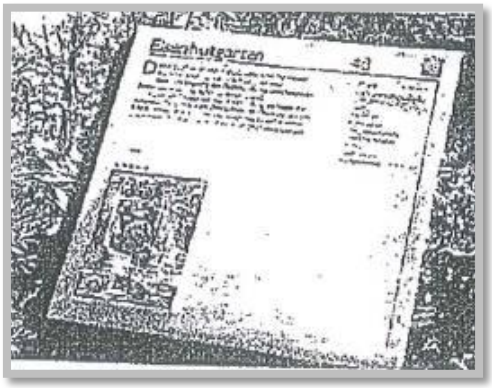

Şekil 2.111 Kabartmalı harflerle yazılmış bilgi panosu (Stoneham and Thoday 1996).

Görme engelliler ses dünyasında yaşarlar. Normal bireylerin algılama gerek duymadığı sesler onlar için çok şey demektir. Mesafeleri ses ile görürler. Yankılanan sesin, mekandaki farklılığına göre o mekana ait bazı metrik özelikleri yaklaşık olarak tahmin ederler ve sesi yorumlarlar. Bu nedenle, park alanlarında sesli uyarı ya da sinyaller gönderen çeşitli ses kaynakları kullanılabilir (Stoneham and Thoday 1996).

Parklarda yapılan tasarımları güçlendirmek ve parkın çekiciliğini artırmak için su elemanı gibi farklı elemanlardan da yararlanılabilir. Su kaynaklarının sesi, görme engellilere uyum açısından yardımcı olacaktır. Havuzlar etrafında farklı zemin malzemesi yere konmalı ve engelli kişi el tırabzanları ile su yapısına doğru sevk edilmelidir (Verhe 1995).

2.9.4.2 Bahçeler

Bahçeler, dışarıya çıkmak için çok uzun yol gidemeyecek durumda olan engellilerin açık alanlardan faydalanabilmesini sağlayan alanlardır. Günlük rekreasyonun en önemli bölümünü

oluşturan bahçeler, parklar, meydanlarda olabileceği gibi, teraslarda veya balkonlarda da olabilir. Ayrıca tek evler, teras evler veya blokların arasında da bulunabilir.

Bir bahçenin engelli tarafından rahat kullanılabilmesi için uygun şekilde tasarlanmış olması gerekmektedir. Bu amaçla öncelikle bahçelere kolay ulaşılması gerekir. Bahçelerde seviye farklılıkları önerilen bir durum değildir ancak varsa bu alanlarda az eğimli rampa ile ulaşım kolaylaştırılmalıdır (Stoneham and Thoday 1996).

Bitkiler bahçe tasarımlarının en önemli elemanlarıdır. Farklı türde bitkiler farklı ortamda yetişirler. Kişinin bitkilerle ilgilenebilmesi için, öncelikle bitkilere kolay ulaşabilmesi gerekmektedir. Kişi bitkiye ya eğilmeden ayakta veya tekerlekli sandalyede otururak rahat ulaşabilmelidir. Tekerlekli sandalyede otururak çalışabilmek için, bitki yerden yaklaşık 60 cm yüksekte olmalı, eğer kişi eğilemiyorsa ve ayakta çalışıyorsa bitki yeden 80 cm yüksekte olmalıdır. Ayrıca bitki kutularının dar olması gerekir. Bu nedenle 90-120 cm genişlikte bitki kutuları uygun olabilir (Şekil 2.112) (Verhe 1995).

Bitkilerin yetiştirildiği kutuların kenarları, çeşitli aletlerle eğilmeden çalışabilmeye olanak sağlamak amacıyla genişletilmelidir. Başka bir alternatif olarak da çiçek kutuları, tekerlekli sandalye kullanıcılarının rahatça hareket faydalanabilmesi için ayaklı yapılabilir. Kutuların altında 670 mm yüksekliğinde diz koyma alanları oluşturulmalıdır (Şekil 2.113) (Stoneham and Thoday 1996).

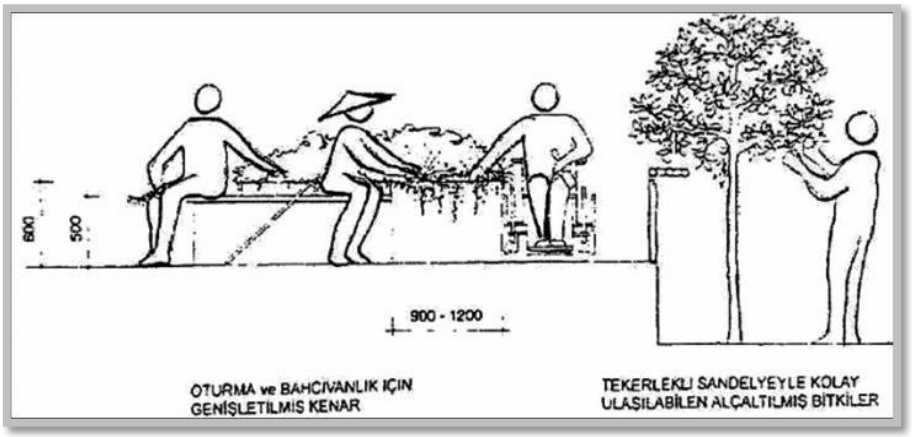

Şekil 2.112 Engellilere uygun tasarlanmış bitki kutuları (Verhe 2005).

Tekerlekli sandalye kullanıcılarının bitkilerin bulunduğu kasalara kolay erişebilmeleri için, bitki kasalarının altında, tekerlekli sandalye kullanıcısının dizini koyabileceği kadar bir açıklık bulunmalıdır ve tekerlekli sandalyenin rahat hareket edebileceği genişlikte alanın bulunması gerekmektedir (Şekil 2.114).

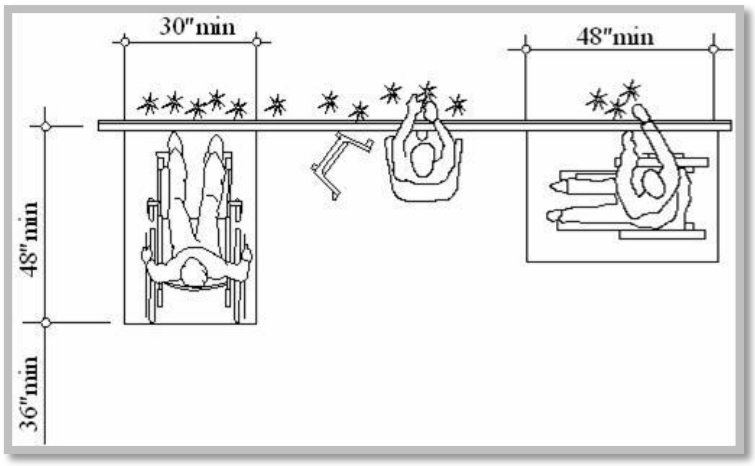

Şekil 2.113 Tekerlekli sandalyeli engellinin bitkiye erişimi (Bekiroğlu 2002).

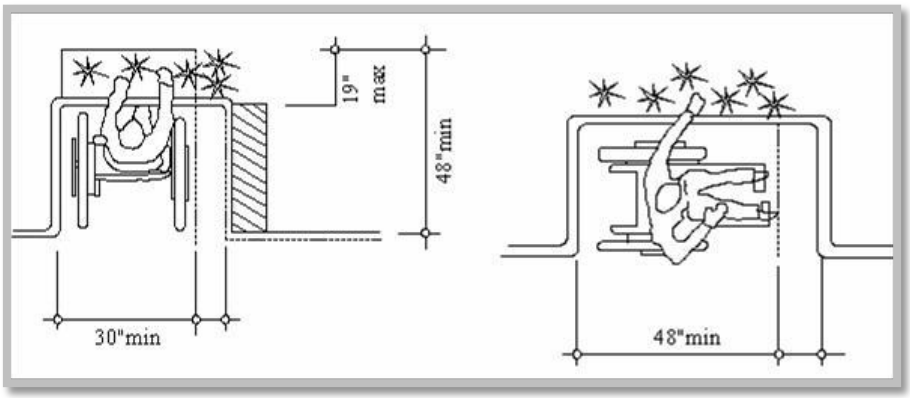

2.114 Tekerlekli sandalyeli engelliler için tasarlanmış bitki alanları (Bekiroğlu 2002).

2.9.4.3 Çocuk Oyun Alanları

Oyun her çocuk için bir gereksinimdir ve çocuğun yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Engelli çocuk yapılan düzenlemelerde kendini yalnız hissetmemeli, kendini toplum içinde bulmalıdır. Çocuk oyun alanları çocukların açık alanda serbestçe koşup oynadıkları, boş zamanlarını değerlendirdikleri bir alan olup, bu alanlar yalın, algılanabilir, emniyetli, özendirici, ruhen ve bedenen gelişimi destekleyen nitelikte mekanlardır (Bekiroğlu 2002). Çocuk oyun alanları, çocukların sağlıklı büyümelerini amaçlayan değişik yaş gruplarının kullanım mekanıdır. Çocukların temiz hava gereksinimlerini, oyun olanaklarını buna bağlı olarak sosyal ilişkilerini geliştirmeleri bu mekanlar sayesinde sağlanır (Yıldız 2003).

Oyun alanlarının tasarımı yapılırken engelli çocukların, diğer çocuklarla farklılığını en aza indirecek şekilde tasarlanmış olması gerekmektedir (Şekil 2.115). Çocuklar arasındaki yeteneklerde görülebilen farklılıklar fiziksel çözümlerde vurgulanmamalıdır. Herkesin katıldığı oyun alanı donanımı ve olanakları ufak değişikliklerle engelli çocuklar içinde

kullanılabilir hale getirilmelidir. Çünkü çocuklar arasındaki sosyal etkileşim önemlidir. Ayrıca ebeveynlerinde engelli olabileceği olasılığı göz önüne alınarak diğer bütün açık alanlarda olduğu gibi buralarda da uygun tasarımların yapılması gerekmektedir (Harris and Dines 1988).

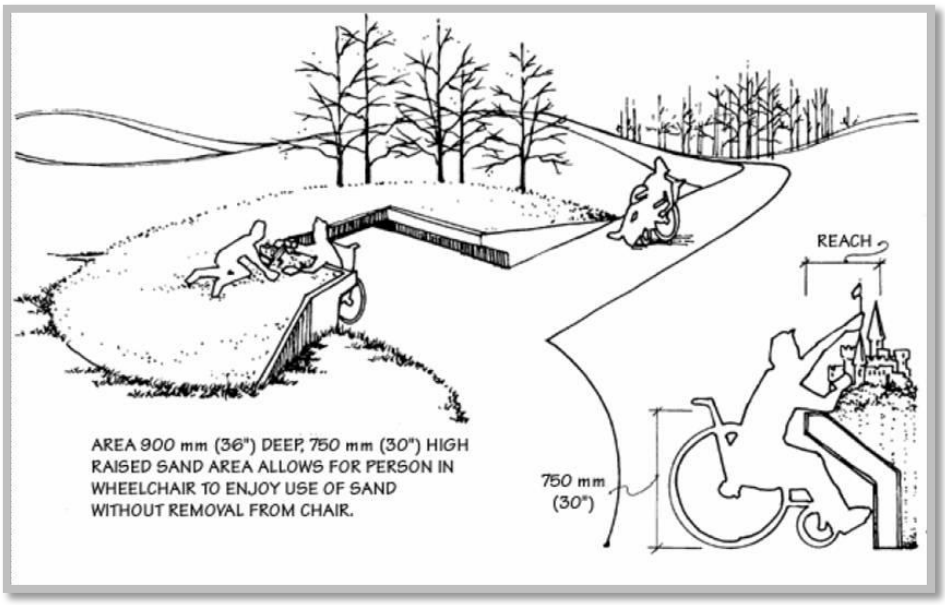

Şekil 2.115 Tekerlekli sandalye kullanan engelli çocuklar için tasarlanmış kum alanı (Harris and Dines 1988).

Oyun alanları, çeşitli oyun türleri için bir süs havuzu veya küçük bir göl içerebilir. Su havuzu, oyuncak botlarla oynamak için gerekli olan su seviyesi 300-400 mm derinlikte olabilir. Bu havuzlarda köprü ve kumla oynama alanı da olabilir (Şekil 2.116). Bu alanlar, tekerlekli sandalyeli çocukların da kolayca erişebileceği bir yerde tasarlanmalıdır (Verhe 1995).

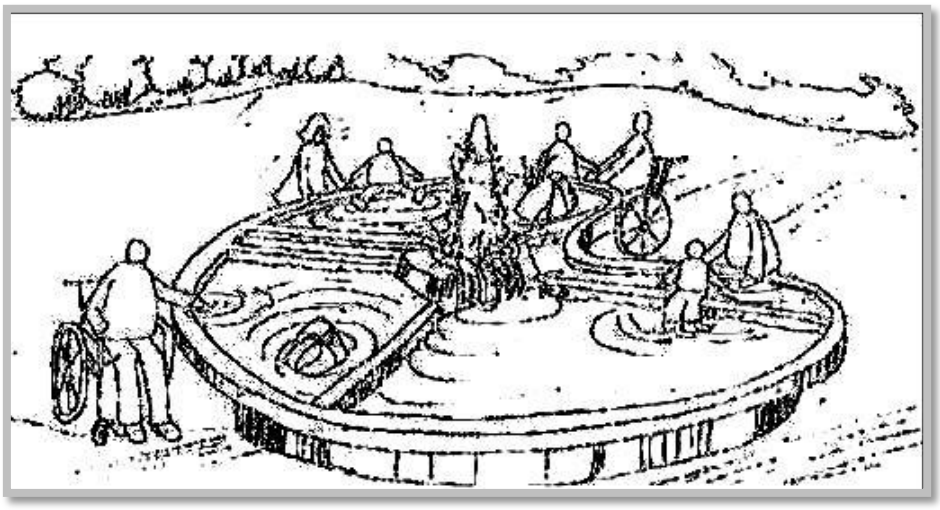

Şekil 2.116 Engelli çocuklar için tasarlanmış su havuzu (Verhe 1995).

Çocuk oyun alanı içinde dolaşım, eğer arazi eğimli ise kesinlikle rampa ve merdivenin beraber kullanımı ile sağlanmalıdır. Çünkü rampalar tekerlekli sandalyeli çocuk için doğru bir çözüm olurken, görme engelli bir çocuk için sorun yaratabilir. Çocuk oyun alanlarındaki yaya yollarında kullanılan malzemenin çok parçalı olmamasına dikkat edilmelidir. Döşemeler arasında oluşacak derzlerin çok aralıklı olmaması gerekir. Oluşacak rampanın eğimi ise %5 ile % 8.5 arasında olmalıdır.

Yaya yolu üzerinde hem sağlıklı hem de engelli bireylerin dinlenebileceği dinlenme cepleri düzenlenmelidir. Tekerlekli sandalyeli engelli çocuklar için iskemlenin minimum hareket alanı 160 cm olmalıdır (Chiara 1978; Bekiroğlu'dan 2002).

Çocuk oyun alanlarında, çocukları en fazla meşgul eden, oyun aletleridir. Bu aletler, sabit, basit, emniyetli ve çok yönlü olmalıdır. Eski araba lastikleri ve sallanan yataklar salıncak olarak kullanım için uygun olabilir. Sallanan yataklar, çocukların sırtüstü ve yüzüstü uzanarak sallanmalarına imkan tanır ve aynı anda birçok çocuk tarafından kullanılabilir. Bu salıncaklar, kendilerine destek sağlayamayan engelli çocuk için daha yavaş sallanma imkanı tanır ve yerden yüksekliği 150-250 cm arasında olabilir (Şekil 2.117) (Verhe 1995).

Şekil 2.117 Engelli çocuklara yönelik oyun elemanı (URL-10, 2010).

Oyun birimlerine girilmeden önce görme engelli çocuğun dokunma duyusu ile bilgilendirilmesi sağlanmalıdır. Mekanın girişine yerleştirilen bir eleman üzerinde kabartma harfleri ile ilgili bilgiler aktarılarak çocuğun alan içinde rahat hareket edebilmesi sağlanabilir.

Kabartma harfler kullanılırken, az görenler için, harflerin arasında kontrast renklerin kullanılmasına dikkat edilmelidir. Harflerin yüksekliği 2 mm' den az olmamalıdır.

Yaylı oyun elemanları da çocukların en çok tercih ettiği oyuncaklardandır. Engelli çocukların bu elamanlardan yararlanması için, tekerlekli sandalyeden kolaylıkla geçebildiği yay üstünde yer alan bir platform sağlanmalıdır. Kum havuzuna geçişte, geçişe olanak sağlayan transfer platformları kullanılabilir.

Tekerlekli sandalye seviyesine göre düzenlenmiş bitki yatakları sayesinde, çocuk bitkilerle ve doğa ile kaynaştırılabilir, ruhsal gelişimi üzerinde olumlu etkileri görülebilir (Şekil 2.118) (Bekiroğlu 2002).

Şekil 2.118 Tekerlekli sandalye kullanan engellilere yönelik oyun elemanı (URL-10,2010).

2.9.4.4 Spor Alanları

Spor alanları, kentsel yaşamda insanların rekreatif ihtiyaçları için yararlandıkları alanlardır. Bu alanlarda tasarım yapılırken, özellikle kişilerin serbest vakitlerini nasıl değerlendirdikleri önemlidir. Engellilerin birçoğu engellerinden dolayı çalışamadıklarından diğer kişilere göre daha fazla serbest vakitleri vardır. Engellilere yönelik tasarımlar yapılarak onların toplumla bütünleşmesini sağlayacak spor alanları oluşturulmalıdır (Yıldız 2003).

Rehabilite edici özelliğinden dolayı yüzme aktivitesi engelliler tarafından en çok tercih edilen spor dallarından biridir. Havuzun etrafındaki alan tekerlekli sandalye kullananların da rahat

kullanabileceği genişlikte olmalı ve havuz çevresinde kullanılan döşeme kaplamaları kaymaz ve su tutmaz olmalıdır. Kayma riskini kaldırmak için üzeri kaymayan kauçuk veya plastik kaplama ile kaplanabilir.

Engellilerin havuza girişi merdivenler, rampalar ve asansörler kullanılarak sağlanmalıdır. Bir havuza giriş daima sığ taraftan olmalıdır. Rampaların kenarında kesinlikle uygun boyutlarda küpeşteler bulunması gerekmektedir. Tekerlekli sandalyedeki engellinin havuza girişi yan taraftan yapılmalıdır (Şekil 2.119). Burada kullanılan merdivenler su sıcaklığına alışmak ve genel bir görünüş için avantaj sağlamaktadır (Bekiroğlu 2002).

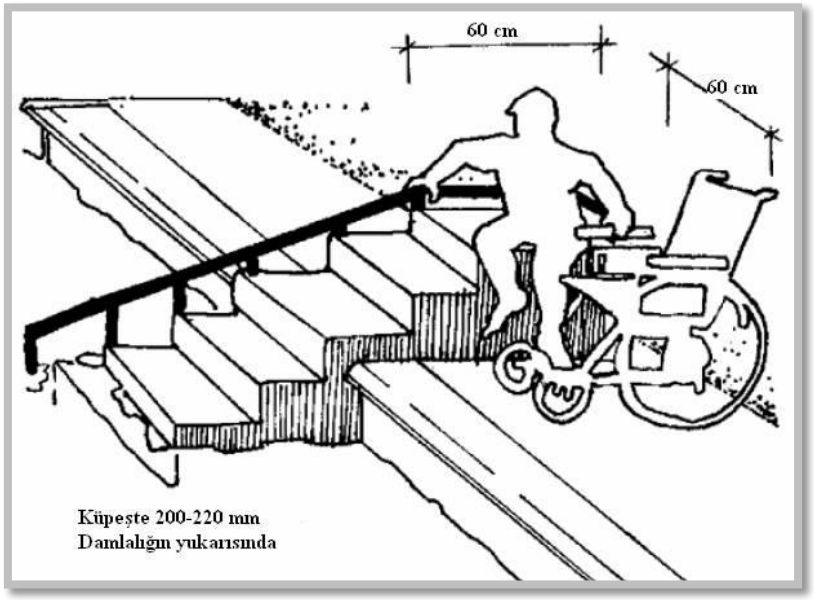

Şekil 2.119 Havuza yan taraftan yapılan giriş (Harris and Dines 1988).

Havuz kenarında düzenlenen merdiven ve rampalar havuzun asıl alanını bozmayacak şekilde yerleştirilmelidir. Basmakların rıhtı 12–15 cm, basamak genişliği 40 cm olmalıdır. Havuza girecek uçta derinlik 100–120 cm olmalıdır. Havuzun kenarında sürekli bir tutunma yeri olmalıdır (Şekil 2.120). Havuza geliş yolları ve bırakılacak mesafeler tekerlekli sandalye boyutları dikkate alınarak düzenlenmelidir. Havuzların bulunduğu mekanlarda spor karşılaşmalar yapılıyorsa, engelli izleyicilerin de kullanımına uygun tribün ya da düzenlemeler bulunmalıdır (Şekil 2.121). Bunlara çıkışlarda rampalar sağlanmalıdır (Şekil 2.122) (Bekiroğlu 2002).

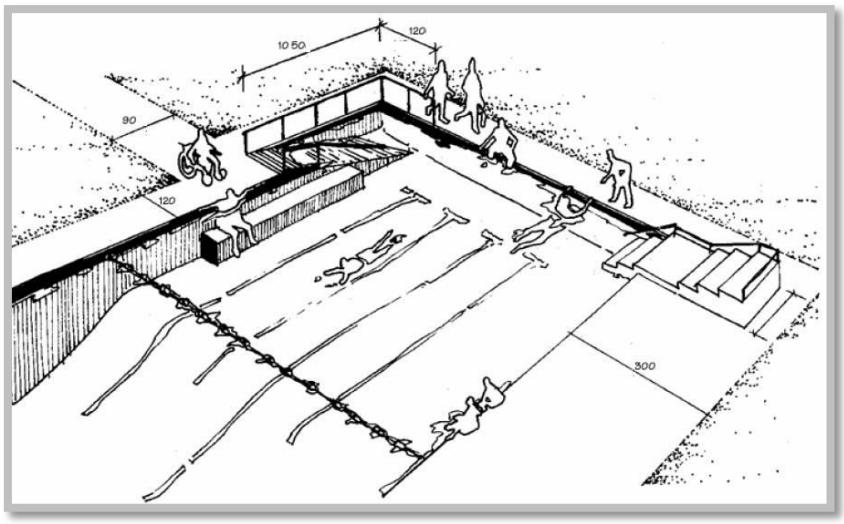

Şekil 2.120 Engellilerin kullanımına uygun havuz tasarımı (Harris and Dines 1988).

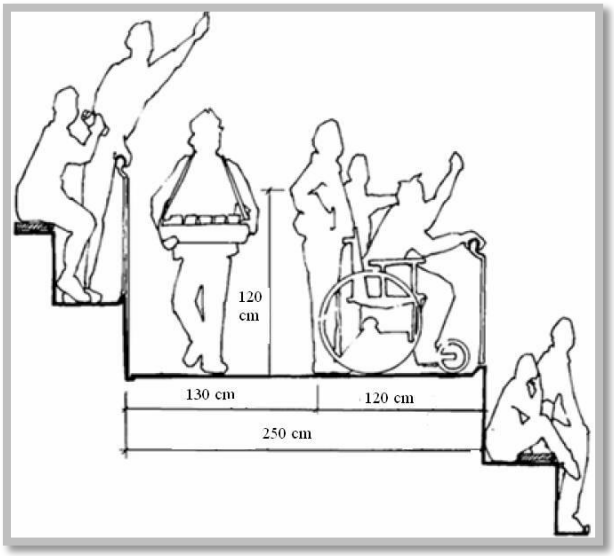

Şekil 2.121 Engellilerin kullanımına uygun tribün tasarımı (Harris and Dines 1988).

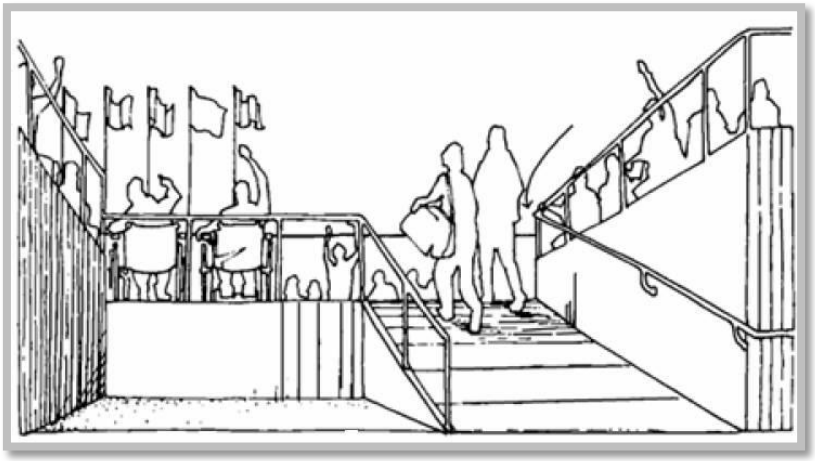

Şekil 2.122 Tribün girişi rampa tasarımı (Harris and Dines 1988).

Yüzme sporu havuzda değil de bir sahilde yapılacaksa bunun için gerekli önlemler alınmalıdır. Engelli bireyin tekerlekli sandalye ile suyun kenarına kadar, hatta içine kadar gidebilmesi için iskeleler yapılmalıdır (Şekil 2.123).

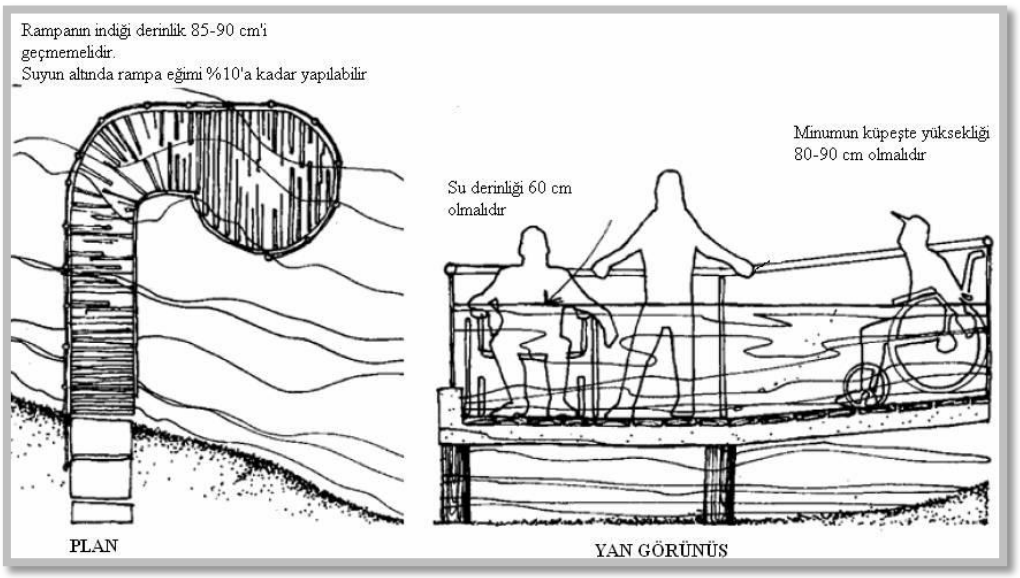

Şekil 2.123 Engellilerin kullanımına uygun tasarlanmış iskele (Harris and Dines 1988).

Balık avcılığı ve yelken sporu engelliler tarafından yoğun olmasa da yapılan bir spordur. Engellilerin iskeleleri tek yönlü kullanımı için 120 cm genişliğe ihtiyaç vardır. Engellilerin kullanımını kolaylaştıracak raflar ve tekerlekli sandalyenin ön tekerlekleri için tekerlek durdurucular yapılmalıdır (Şekil 2. 124).

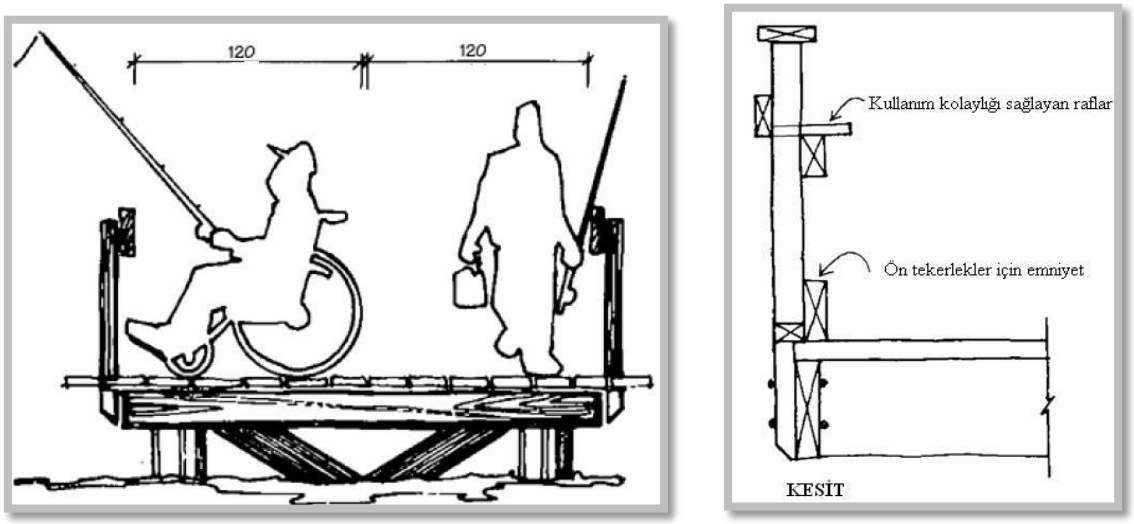

a. b.

Şekil 2.124 Engelliler için balık tutma iskelesi detayı a. Balık avcılığı yapan engellinin konumu, b. Küpeşte detayı (Harris and Dines 1988).

Engelli bireyin yelkenliye ulaşımı için bir rampa ve rampadan araca geçişin detaylarının çözümlenmesi gerekmektedir. Tekerlekli sandalyeli bir engellinin yelkenliye ulaşılması için rampalı çözümler yapılmalıdır. Engellinin yelkenli ile aynı seviyedeki bir platforma ulaşabilmesi için, yelkenli ile platform arasında 45cm'lik mesafe ve platform üzerinde korkulukların yapılması gerekmektedir.

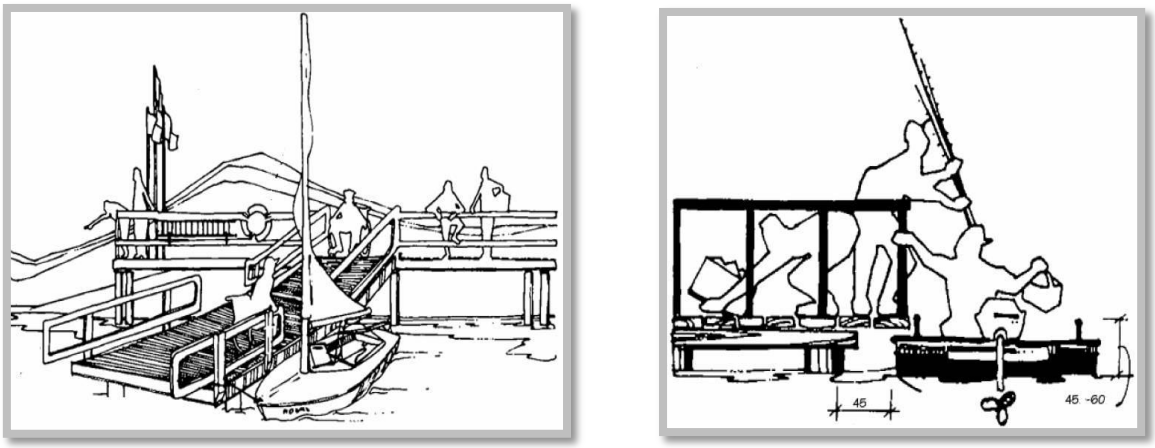

a. b.

Şekil 2.125 Engellilerin yelkenliye erişimi a. Rampalı çözüm önerisi, b. Korkuluk çözüm önerisi (Harris and Dines 1988).

Bedensel engelli çocuklar da basketbol oynayabilmektedir Böylece bir iletişim sağlanırken aynı zamanda vücudun fiziksel gelişimi de desteklenebilir. Standart bir pota yüksekliği 3.04 m iken engelliler için bu yükseklik 2.10 m' dir (Şekil 126). Yüksekliği ayarlanabilir potalar da kullanılabilir (Bekiroğlu 2002).

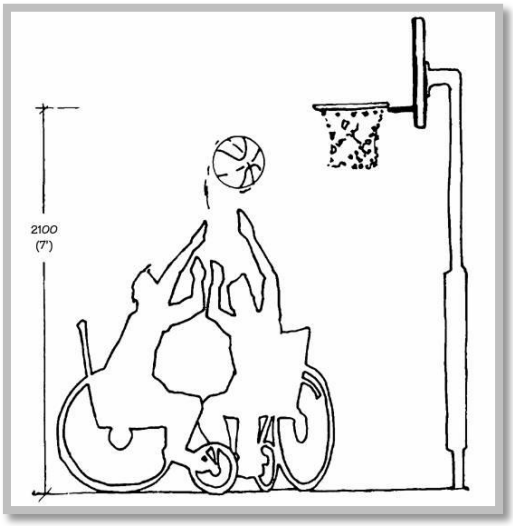

Şekil 2.126 Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için pota yüksekliği (Harris and Dines 1988).

Binicilik hangi alanda olursa olsun değerlendirilmesi kolay bir spordur. Bir arenada, kırsal bir alanda veya bir yol üzerinde rahatlıkla ata binilebilir. Engellilerin ahırlara ve izleyici alanlarına kolay ulaşmaları açısından bu alanların düz olması önemlidir. Engelliler bu sporu yaparak, hem ata binmesini hem de bu yeteneklerini artırmayı amaçlarlar (Verhe 1995).

Tekerlekli sandalye kullananlar yükseklik farkını gideren eğimli bir yolda, küçük bir platformda ata binebilirler (Şekil 2.127) Bu yol sağlam olmalı ve eğimi 1/12.5 yani %8 olmalıdır. Uzunluğu 600 cm'yi geçmeyen ve 90 cm yüksekliğinde el tutma yerleri ve tırabzanlar bulunmalıdır. Bununla birlikte ata binmeyi kolaylaştırmak için, merdiven ile donatılan bir platform da kullanılabilir (Şekil 2.128).

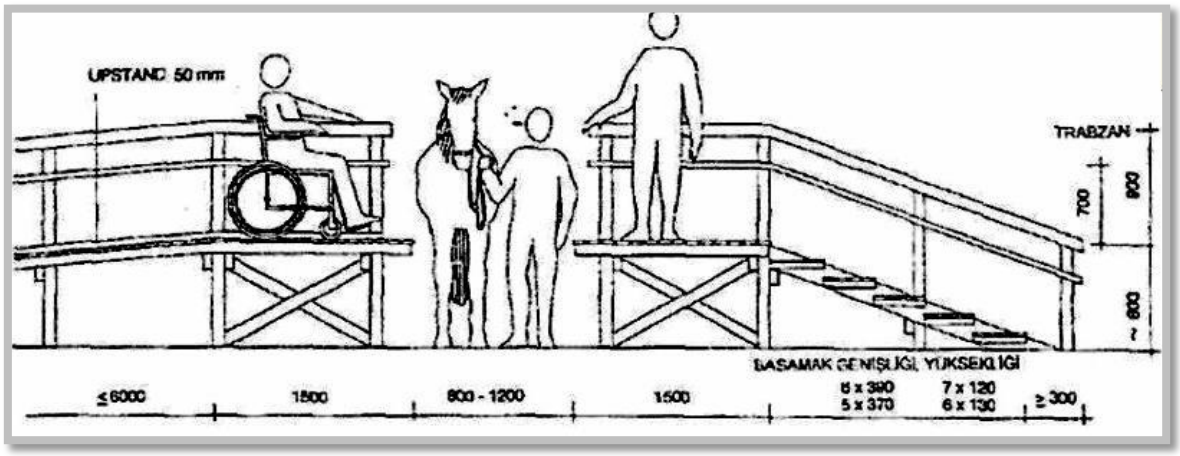

Şekil 2.127 Merdivenli ata binme platformu (Bekiroğlu 2002).

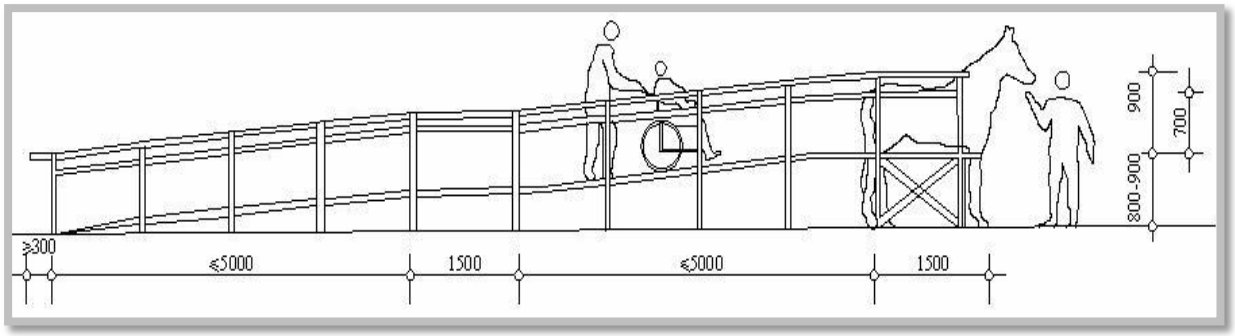

Şekil 2.128 Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için tasarlanmış ata binme platformu (Bekiroğlu 2002).

2.9.4.5 Piknik Alanları

Piknik yapma olanakları ve yeteneği bütün insanların yaptığı bir aktivite türüdür. Piknik yapmak ve kır gezileri Türk kültüründe önemli bir yer almaktadır. Piknik alanları ayrıca planlanabildiği gibi diğer peyzaj tesisleri içinde de yer alabilir (Tanrıverdi 1975).

Piknik alanlarının zemin seviyesi nispeten düşük olmalı ve engel bulunmamalıdır. Tekerlekli sandalye kullananlar için de hem yüzey, hem de ebat olarak uygun olmalıdır. Piknik alanlarında çocuk oyun alanları, otopark, büfe, çeşme, tuvalet, piknik masaları, piknik barınakları, piknik ocakları, çöp kutuları yerleştirilmelidir.

Piknik masalarının tasarımları tekerlekli sandalye kullananların rahatça kullanabileceği şekilde tasarlanmalıdır. Piknik masalarındaki oturma yerlerinin genişliği 40-50 cm, yüksekliği 50-55 cm olmalıdır (Şekil 2.129). Tekerlekli sandalye kullananların rahat yanaşabilmesi için, bacakların konulacağı yer, en az yerden 67 cm yüksekliğinde ve 80 cm genişliğinde olmalıdır (Goltsman 1992; Bekiroğlu'dan 2002). Tekerlekli sandalyeli engellinin piknik masasına ve ızgaraya rahatlıkla erişebilmelidirler (Şekil 2.130).

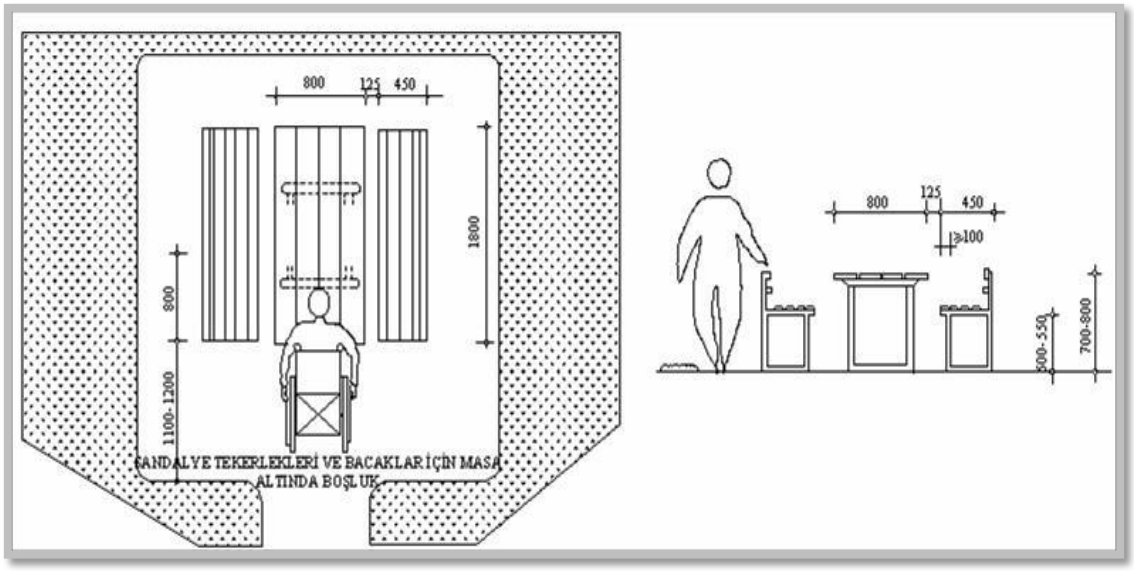

Şekil 2.129 Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için tasarlanmış piknik masası (Goltsman 1992; Bekiroğlu 2002).

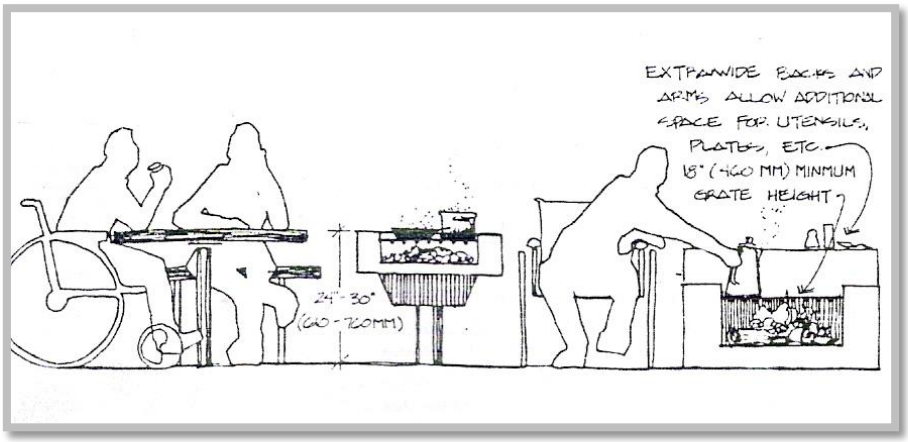

Şekil 2.130 Engellinin piknik masası ve ızgaraya ulaşımı (Harris and Dines 1988).

2.9.4.6 Kamp Alanları

Kampçılık çağımızın sosyal, ekonomik ve kültürel aktiviteleri arasında dinlenme ve eğlenmeye yönelik bir turizm faaliyetidir. Kamp alanları ise, insanların çadırlarını ve karavanlarını kullanabilecekleri bir gecelik veya uzun süreli kalış için düzenlenmiş alanlardır.

Büyük şehirlerde yaşayan insanların, hafta sonu veya diğer tatil günlerini doğayla baş başa geçirerek, kırsal hayatı tanımaları dinlendiricileri ve zevk verici etki yaparken, ruh ve sinir sistemini dinlendirir. Kamp yaşamı için, çadırda geçirilen günler engellilerin doğayı yakından tanımaları için iyi bir olanaktır. Engellilerin bir takım kısıtlıklarına rağmen kamp yapmaları, doğanın zorlukları ile başa çıkılmasına fırsat sağlayarak kendilerine olan güveni artırmaktadır

Kamp alanlarının tasarımı sırasında engellilerin gereksinimlerini de dikkate almak gerekir. Bunun için de arazinin tasarımı uygun şekilde yapılmalı ve aşağıdaki kriterlere uyulmalıdır. Kamp alanında olması gereken ilk ihtiyaç barınmadır. Bunun için kamp alanı kabinlerine gereksinim vardır. Kamp alanları kabin başına yaklaşık 70 m^2 alan gerektirir. Bu kabinler yıl boyunca ya da sadece yaz aylarında kullanılabilecek 4-6 kişilik kalma yerleri şeklinde olabilir. Kabinlerin önündeki alanın ve eğer varsa verandaların, sundurmalarının ve girişin engelliler rahatlıkla kullanılabilmesi için kolay geçilebilir nitelikte olması gerekir. Kabinlerin tasarımı yapılırken de engellilerin kullanabileceği genişliğe, en azından tekerlekli sandalye kullanıcısının etrafında tam olarak dönebileceği bir alana sahip olmalı ve uygun cihazları içermelidir (Şekil 2.131) (Verhe 1995).

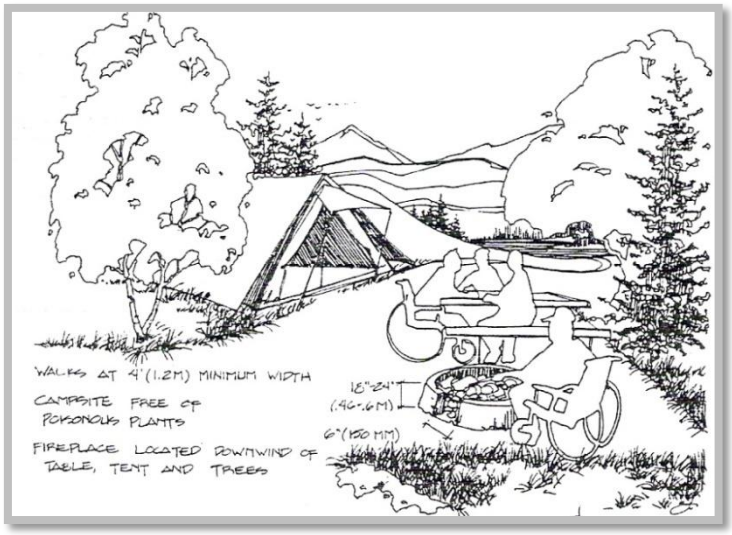

Şekil 2.131 Kamp alanı örneği (Harris and Dines 1988).

Kamp alanlarının girişinde bir danışma olmalı ve bu danışmanın yakınında, telefon kulübesi, sitenin haritası ve enformasyon tabelası yer almalıdır. Yemek pişirme ve barbekü alanları, tekerlekli sandalye kullanıcıları da düşünülerek tasarlanmalı ve ön yüzünde diz konulabilmesi için minimum 670 mm yüksekliğinde boşluk bırakılmalıdır (Harris and Dines 1988).

Kamp alanlarında bulunan resepsiyon ve enformasyon noktaları, lokantalar, ilk yardım, yemek hazırlama ve yeme yerleri gibi diğer birimler de engellilerin rahatlıkla gereksinimlerine yanıt verebilecek nitelikte olmalıdır. İyi düzenlenmiş ve bakımı kolay hijyen alanları doğa içinde kamp yaparken gerekli olan temel yerlerdir. Duş, wc gibi gerekli olan birimlerin de, gerekli olan yerlerde ve nitelikte düzenlenmiş olması gerekmektedir (Şekil 2.132).

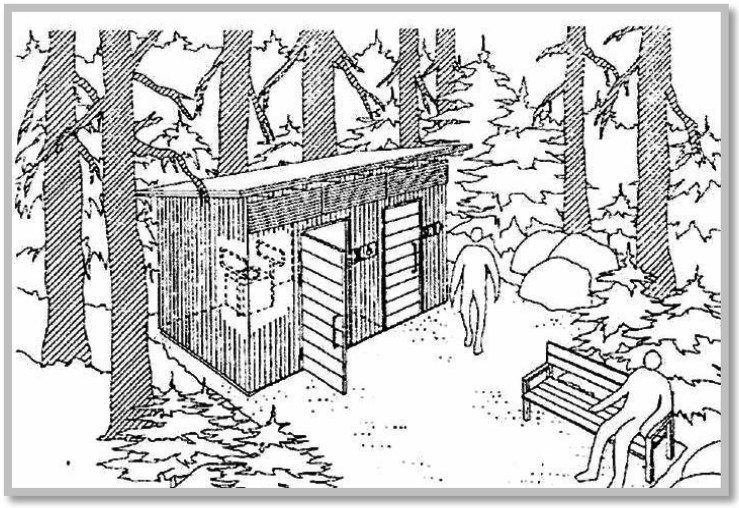

Şekil 2.132 Kamp alanında wc örneği (Bekiroğlu 2002).

2.9.4.7 Açık Hava Sinemaları ve Tiyatroları

Sosyokültürel işlevleri içeren açık hava sinema ve tiyatroları özellikle büyük kentlerde yer almaktadır. Yeşil boşluklar yaratmaktan çok, kentlinin boş vakitlerini değerlendirdikleri kültürel mekanlardır. Bu işlevlerini sürdürürken engelli bireylinde buraları kullanmalarının bir gereksinim olduğu unutulmamalıdır.

Bu mekanlarda yer alan girişler tekerlekli sandalye kullanan engellilere göre ayarlanmalıdır. Her 10 wc'den bir tanesi tekerlekli sandalye ile kullanılabilecek kullanabileceği türden olmalıdır. Salonda yer alan 300 oturma yerinden biri tekerlekli sandalye için ayrılmalıdır. Tiyatrolarda ön tarafta, sinemalarda orta ve arka tarafta yer ayrılması uygun olacaktır. Rampa ve merdiven ile çözümler sağlanabilir (Şekil 2.133) (Bekiroğlu 2002).

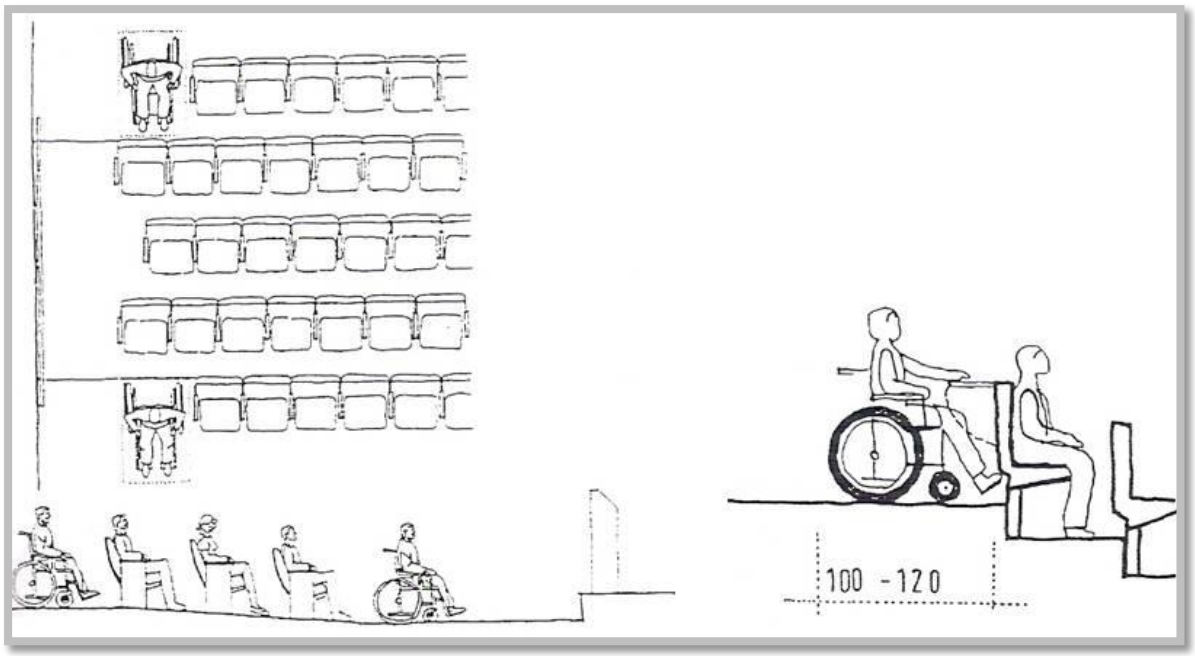

Şekil 2.133 Sinema ve tiyatro salonlarında çözüm önerileri (Bekiroğlu 2002).

BÖLÜM 3

MATERYAL ve YÖNTEM

3.1 MATERYAL

Bu araştırma, İç Anadolu bölgesinde yer alan, Ankara kenti, il sınırları içerisinde yürütülmüştür. Ankara kentinin Türkiye sınırları içerisindeki konumunun uydu görünümü. Şekil 3.1'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1 Ülke sınırları içerisinde Ankara'nın konumu (Google earth 2010).

Bu araştırmanın ana materyalini Ankara ilinde bulunan bazı kent parkları oluşturmaktadır. Araştırma alanı olarak, Etimesgut ilçesine bağlı, Eryaman semtinde bulunan Göksu Parkı, Altındağ ilçesine bağlı Hasköy semtinde bulunan Cemre Parkı, Karapürçek semtine bulunan Deniz Feneri Parkı ve Çankaya ilçesine bağlı Engelsiz Oyun Parkı seçilmiştir.

Tez çalışmasında, araştırma konusu olan, kent parkları ve engelliler için dış mekan tasarım özelliklerinin ve çalışma alanı olarak seçilen parkların mevcut durumlarına ilişkin bilgilerin toplanmasında, yerli ve yabancı literatür, yayınlar, raporlar, fotoğraflar, istatistikler ve internet siteleri kullanılmıştır.

Ana materyalin incelenmesi amacı ile aşağıda belirtilmiş bazı yardımcı materyaller kullanılmıştır.

1.) Araştırma konusu ile ilgili yayın, rapor, plan ve istatistikler,
2.) I. Özürlüler Şurası Kararları, Çağdaş Yaşam ve Özürlüler Komisyon Raporları,
3.) II. Özürlüler Şurası, Yerel Yönetimler ve Özürlüler Komisyon Raporları ve Genel Kurul Görüşmeleri,
4.) TMMOB Ankara'da kentleşme ve yerel yönetimler sempozyumu (22-23 Haziran)
5.) Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) tarafından yapılan Türkiye genelli engellilik istatistikleri,
6.) TC Özürlüler İdaresi Başkanlığından Temin edilen Ankara ili engellilik istatistikleri
7.) Araştırma alanlarının engellilere uygunluğu konusunda engelliler ve engelli yakınları ile yapılan yüz yüze görüşmeler,
8.) Araştırma alanı incelemeleri sırasında çekilen fotoğraflar,
9.) Araştırma Alanlarının Uydu Görüntüleri için Google Earth programı
10.) Ayrıca fotoğraf düzenlemeleri için kullanılan Photoshop CS2 bilgisayar yazılımı,
11.) Engellilerin kent parklarının kullanırken karşılaştıkları sorunların ortaya konulması amacı ile yapılan yüz yüze görüşmeler ve anket formları,
12.) Anket sorularının değerlendirilmesi için SPSS 9.0 bilgisayar yazılımı,

Araştırmanın önemli materyalini engellilerin kent parklarını kullanımları ile ilgili yapılan anket çalışması oluşturmaktadır. Anket formu 4.2.1 başlığı altında kuramsal temeller bölümünde verilmiştir.

Anket 2010 yılının kasım ve aralık ayları içerisinde yapılmıştır. Anket kısmen kent parklarında karşılaşılan engelliler ile, kısmen kamu dairelerinde çalışan engelliler ile, kısmen dernekler ve özel eğitim merkezlerindeki engelliler ile yapılmıştır. Anket çalışması Ankara kentinde yaşayan 206 engelli ile yapılmıştır. Anket sonuçları çizelgeler ve grafikler halinde özetlenerek materyal olarak değerlendirilmiştir. Anketin yapıldığı dernekler, kamu daireleri ve özel eğitim merkezleri ise şöyledir; TCDD Genel Müdürlüğünde Çalışan Engelliler, TOFD (Türkiye Omurilik Felçlileri Derneği Ankara Şubesi), İlk Günebakan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, ÖZEV (Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Derneği), TEDAY (Tüm Engelliler ve Aileleri Dayanışma Derneği), Sincan Ortopedik Özürlü ve Aileleri Dayanışma Derneği, Sincan İşitme Engelliler Dayanışma Derneği, Bedensel Engelliler

Derneği Mehmet Zorlu Eğitim ve Kültür Sanat Merkezi, Mareşal Fevzi Çakmak İlköğretim Okulu (Alt özel sınıf) öğrencileridir.

3.2 YÖNTEM

Araştırmada engellilerin kamusal alanları ve bir kamusal alan olan kent parkalarını kullanabilmeleri için gerekli olan engelli standartları temel alınarak, çalışma alanı olarak seçilen kent parklarının, engellilerin kullanımı açısından irdelenmesi ve Ankara kentinde yaşayan engellilerle anket çalışması yapılarak engellilerin kent parklarında karşılaştıkları sorunların tespit edilmesini sağlayacak bir yöntem seçilmiştir.

Bu anlamda yapılan çalışmalar dört aşamadan oluşmaktadır.

1.) Çalışma konusu ve alanı ile ilgili veri toplanması, çalışma alanını içeren gözlemler ve alanın fotoğraflar ile belgelenmesi,
2.) Verilere göre, kent parklarının engelli standartları açısından irdelenmesi,
3) Kent parklarının kullanımına yönelik anket yönteminin uygulanması,
4.) Anket verilerinin SPSS 9.0 paket programı ile analizi ve yorumlanması

Yönteme ilişkin akış diyagramı Şekil 3.2'de verilmiştir ve aşağıda açıklanmıştır.

Literatür araştırması ve veri toplama aşamasında, kamusal alan, engellilik, engelliler için gerekli tasarımlar ve kent parkları temel konularına ilişkin yapılan çalışmalar, yayınlar taranarak konuyla ilişkin kaynak bilgisi elde edilmiştir. Ülkemizde ve Ankara kentinde yaşayan engellilerin, engellilik türleri ve nedenleri, engelin ortaya çıkış zamanlarına ilişkin yapılan çalışmalar, istatistikler ve raporlar taranarak elde edilen veriler kuramsal temeller kısmına aktarılmıştır.

Araştırma alanı olarak seçilen kent parklarına gidilerek, engellilerin kent parklarına erişimlerinin ve parkları kullanımlarının, engelliler için ön görülen standartlar açısından irdelenmesi amacı ile fotoğraf çekimleri ile kent parklarının mevcut durumları saptanmıştır. Parklarda yapılan gözlemler ve çekilen fotoğraflar ile çalışma alanı olarak seçilmiş kent parkları engelliler için hazırlanmış olan standartlar doğrultusunda irdelenmiştir.

Materyal kısmında belirtilmiş olan dernek, kurum ve kişilerle yapılan anket çalışmasında anket sorularına verilen cevaplar, SPSS 9.0 paket programı yardımıyla sayısallaştırılmıştır.

Sayılaştırma sonucu, sorulara verilen cevaplar kişi sayısı ve yüzdelik dilim şeklinde, çizelgeler ve grafikler halinde ifade edilmiştir.

Tez konusu bağlamında kent parklarını kullanımda daha fazla sorun yaşadığı düşünülen, engel türlerinden bedensel, görme ve yürüme engellilerin, anket sorularına verdikleri cevaplar SPSS 9.0 paket programında, çaprazlama yöntemi ile değerlendirilerek, çizelgeler şeklinde ifade edilmiştir. Çizelgelerde ortaya çıkan sonuçlar yorumlanarak, engellilerin sorulara verdikleri cevaplar net bir şekilde ifade edilmiştir.

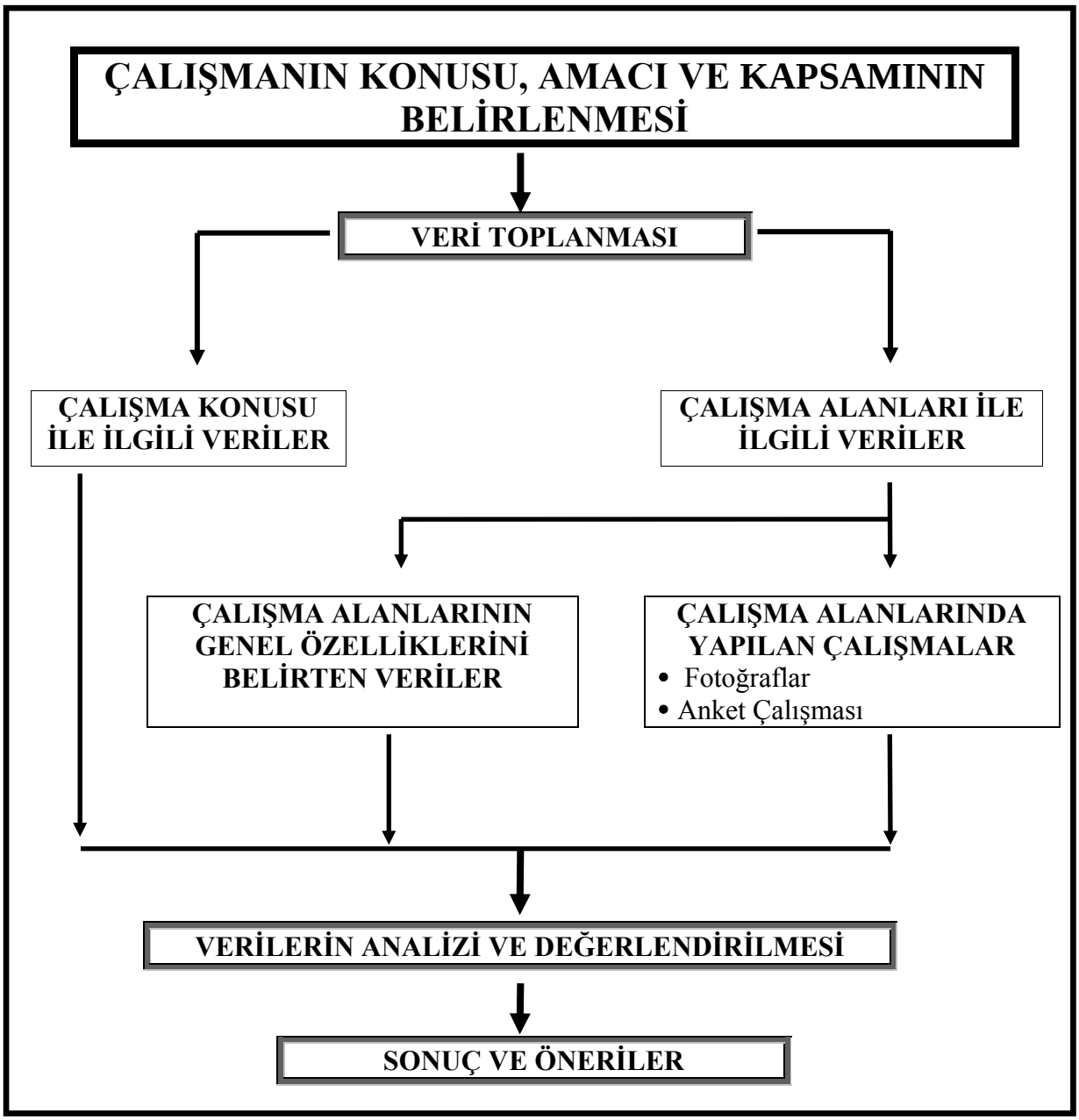

Şekil 3.2 Akış diyagramı

BÖLÜM 4

ARAŞTIRMA BULGULAR

4.1 ARAŞTIRMA ALANIN

Ankara kenti, İç Anadolu Bölgesinin kuzeybatısında, 39°57' kuzey enlemi ve 32°53' doğu boylamı arasında bulunmaktadır. 30.715 km²'lik yüzölçümü ile Türkiye yüzölçümü içerisinde % 3,19'luk bir paya sahiptir (Ankara Valiliği 2010).

Ankara kentinin bir metropol kent ve başkent olması itibari ile, kamusal alanlara erişim ve bu alanların kullanımları, engellilere uygun olmalı ve örnek teşkil etmelidir. Ankara kentinin almış olduğu göç ile artan nüfusla birlikte, plansız yapılaşma, sosyal donatılarda ki yetersizlik, yeşil alan ve kamusal açık alanlara olan ihtiyaç, yeşil alanların kent peyzajına katkılarından dolayı kent parklarının rekreasyon anlamında önemi artmıştır.

Ankara kentinde yaşayan ve adresi bilinen engelli sayısının 72.990 kişi olduğu düşünüldüğünde, engelsiz kişilerin olduğu kadar engelli kişilerinde kent parklarından yararlanmaya hakları vardır düşüncesi ile Ankara kentindeki, bazı kent parkları engelli kullanımı açısından incelenmiştir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 Ankara kenti ve ilçeleri (URL-11, 2010).

4.2 ANKARA'DAKİ PARKLARIN ENGELLİLERE YÖNELİK İRDELENMESİ

Ankara kentinde ki bazı kent parkları 4. bölümünde irdelenmiştir. Göksu park, kullanıcı potansiyelinin fazla olması ve yüzölçümünün büyük olması nedeni ile, cemre parkı ve engelsiz oyun parkı ise engelliler düşünülerek tasarlandığı için, deniz feneri parkı ise farklı bir tasarıma sahip olduğu için çalışma alanları olarak seçilmiştir.

4.2.1 Göksu Parkı

Şekil 4.2 Göksu parkı uydu görünümü (Google earth 2010).

• Eski adı ile susuz göleti olarak bilinen Göksu parkı, Ankara- İstanbul karayolu üzerinden Ankara'dan 20 km uzaklıkta ve karayolunun İstanbul yönünde yolun 500 metre batısında, kuzey –güney istikametindedir (Şekil 4.2). Göksu parkı Ankara kentinin Sincan-Fatih ilçesinde bulunmaktadır. Parkın çevresi taşıt yolu ve toplu konutlar ile çevrelenmiştir.

• Göksu parkının toplam kullanım alanı 508.000 m^2'dir. Bu alanın 127.189 m^2'si göletten oluşmaktadır. Toplam yeşil alan 250.000 m^2'dir (Şekil 4.3). Park içerisinde; yelken kaskatlı ada restoran, tepe restoran, çay bahçeleri, spor alanları, çocuk oyun alanları, otoparklar, 13.000m^2 piknik alanı bulunmaktadır. Göl alanının içinde gezi amaçlı Missisipi Gemisi ve kayıkların yanı sıra gölün tabii güzelliğini oluşturan ada ve sazlıklar ile 9 adet iskele bulunmaktadır. Bu iskelelerden ikisi balık tutma iskelesi olarak tasarlanmıştır (URL-12, 2010). Ayrıca göl kenarında 1.6 km uzunluğunda ahşap yürüme yolu, seyir amaçlı deniz feneri, eğlenme amaçlı dağ kızağı park içinde bulunmaktadır (URL-13, 2008). Göksu Park'taki kullanımlar Çizelge 4.1'de gösterilmiştir.

Şekil 4.3 Göksu parkındaki mevcut kullanımlar (URL-13, 2008).

Çizelge 4.1 Göksu Parktaki Mevcut Kullanımlar (Çizen: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Göksu Park Kullanımları				
1.) İdari Bina	6.) Plaj Voleybolu	11.)Göksu Kafe	16.) Tepe Restoran	21.)Oyuncakistan
2.) Deniz Feneri	7.) Liman	12.)Göl Kafe	17.) Dağ Kızağı	22.)Go-Kart
3.) İlkay's Kafe	8.) Ada Restoran	13.) Life in Kafe	18.) Piknik Alanı	23) Spor Alanı-İdari Bina
4.) Lake Kafe	9.) Mescit	14.)Amfi Tiyatro	19.) Bionik Küre	24.) Aytaç Büfe
5.) Marina Kafe	10.) Çamlıca Kafe	15.)Personel Binası	20.) Spor Alanı	25.) WC
				26.) Otopark

• Göksu parkın üç girişi bulunmaktadır. Otobüs durakları 1. giriş kapısına yakındır. Ancak otobüsten inildikten sonra kaldırıma çıkış için rampa çözümü yoktur. Kaldırımlar 1.5 m aralıklarla babalar ile sınırlandırılmıştır (Şekil 4.4). Giriş kapılarında kaldırım sonlarına rampa yapılmış, bu rampalar eğim ve genişlik bakımından standartlara uygun yapılmamıştır. Girişlerde yayalara ayrılmış yaya yolu bulunmamaktadır. Araçlar ve yayalar aynı yolu kullanmaktadır. Görme engelliler için, girişte döşeme farklılıkları ve uyarı levhaları bulunmamaktadır.

Şekil 4.4 Göksu parkı giriş kapısı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Birinci giriş kapısından park alanına ulaşımı sağlayan yolun eğimi %5-%8'den fazla olduğu için, standartlara uymamakta ve tekerlekli sandalyeli engellinin tek başına parka erişimini engellemektedir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Ana girişten bir görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Yürüyüş yolları sert ve kaymaz malzemeden yapılmıştır. Yürüyüş yollarının büyük bir kısmı beton plak taş ile kaplanmıştır. Mevcut kullanımlara ulaşım için yapılmış olan yan yollarda kilit parke taş, granit döşeme ve çim plak taşları kullanılmıştır. Granit ve çim plak taş döşenen yan yollar, engelli kullanımı için sorun oluşturmaktadır. Parktaki yürüyüş yollarına ait fotoğraflar Şekil 4.6'da gösterilmiştir.

Şekil 4.6 Park alanındaki yürüyüş yolları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın coğrafyasından dolayı, alan içindeki tepelik ve yamaçlık alanlarda yapılan yürüyüş yollarına, arazinin eğiminden dolayı, dik rampalarla ve merdivenlerle ulaşılmaktadır. Bu durum da engellilerin parkın her alanını gezmelerine olanak vermemektedir.(Şekil 4.7).

a. b.

Şekil 4.7 Park içerisinde tepelerdeki yürüyüş yolları a. Göl kenarı yürüyüş yolları, b. Parke taş ile kaplı yürüyüş yolu(Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Göl kenarında ahşap malzemeden yapılmış yürüyüş yolu bulunmaktadır ve genişliği engelsiz geçiş için uygundur.

• Ahşap yürüyüş yoluna ulaşım 1. kapıdan gerçekleşmektedir ve fenerin etrafında yapılan rampalar ile iskeleye ulaşım sağlanmaktadır. Eğim tekerlekli sandalyeli engelliler için kısmen uygundur.

• Yürüyüş yolunun çevresi tırabzanlar ile çevrelenmiştir. Tırabzan yüksekliği 90 cm'dir. Ahşap yürüyüş yolunun bitiş noktası olan marina kafeyi üst kısımdaki yürüyüş yoluna bağlanan yol, küp taş ile kaplanmış ve eğimi fazla olduğu için, engelliler için sorun oluşturmaktadır (Şekil 4.8).

• Göl çevresindeki ahşap yürüyüş yolunda da görme engelliler için döşeme farklılıkları uygulanmamıştır.

• Fener çevresindeki rampalarda görme engelliler için tırabzanlar, farklı zemin döşemesi ve yön levhaları bulunmamaktadır (Şekil 4.9).

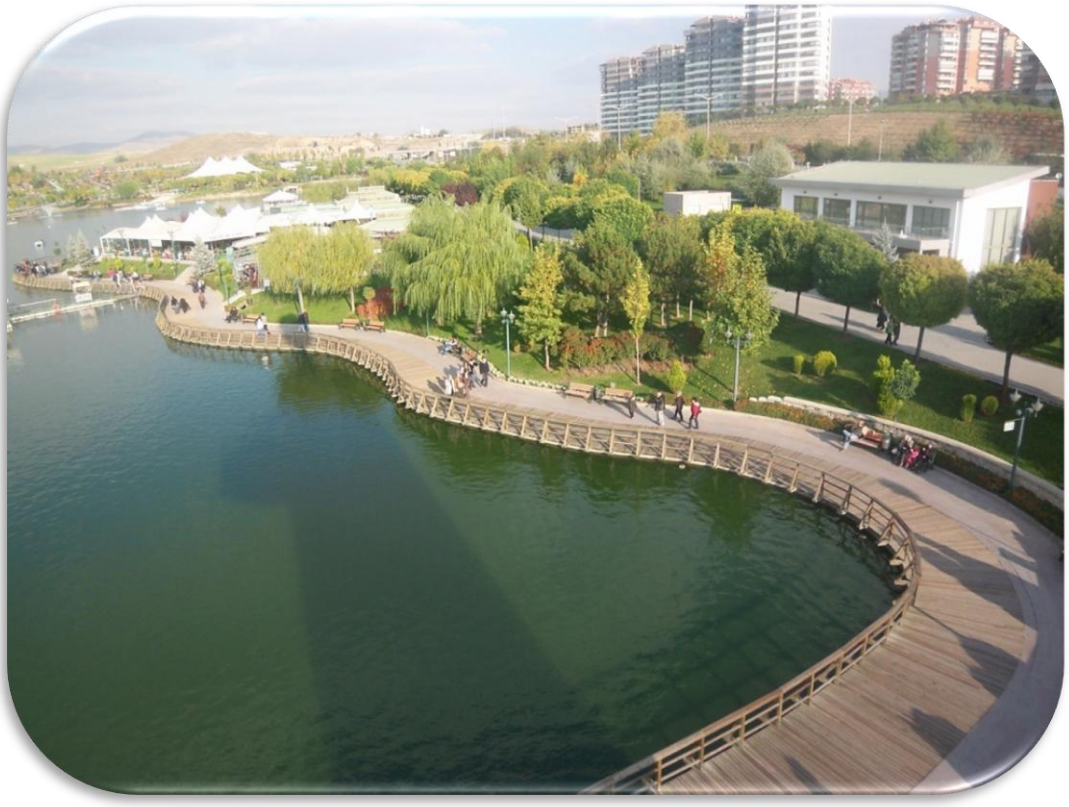

Şekil 4.8 Göl çevresi ahşap yürüyüş yolu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.9 Ahşap yürüyüş yoluna erişim rampası (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Yaya yollarında engelsiz geçiş için gerekli olan geçiş aralığının minimum 90 cm olması gerekmektedir. Park içerisindeki yürüyüş yolları genişlik bakımından engelli kullanımıma uygundur.

• Parkın büyük bir bölümünde yürüyüş yolları üzerinde 200 m aralıklarla oturma elemanları konulmuştur. Oturma elemanlarının ön kısmındaki genişlik tekerlekli sandalyeli engellinin hareket alanı için yeterlidir.

• Park içerisindeki bazı oturma elemanlarının yerden yüksekliği 47 cm' dir ve standart ölçülere uygundur.

• Çöp sepetleri, genellikle oturma banklarının aralarına yerleştirilmiştir Ayrıca yürüyüş yolları üzerinde ve mevcut kullanımların, bulunduğu alanlarda çeşitli modellerde ve sıklıkla kullanılmıştır.

• Piknik alanlarında büyük çöp konteynırları yerleştirilmiştir. Çöp sepetlerinin yerden yüksekliği 70-90 cm arasında değişmektedir ve standartlara uygundur (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 Çöp kutuları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Tekerlekli sandalyeli engelliler için aydınlatma elemanlarının ortalama yüksekliği 1.20 cm olması gerekirken, Göksu parkı içerisindeki aydınlatma elemanlarının yüksekliği ortalama 180 cm ve 200 cm arasındadır. Sınırlı görüş kabiliyetine sahip engelliler için, sabit direk üzerinde 140-160 cm yüksekliğinde yerleştirilmesi gereken aydınlatma elemanlarına da yer verilmemiştir (Şekil 4.11). Aydınlatma elemanları gece parkın kullanım için yeterli değildir (Şekil 4.12). Ayrıca park içerisinde telefon kulübeleri bulunmamaktadır.

Şekil 4.11 Aydınlatma elemanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.12 Göksu parkının gece görünümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisindeki yürüyüş yollarının bazı yerlerinde eğimin yüksek olması nedeni ile tekerlekli sandalyeli engellinin tek başına dolaşımını engellemektedir.

• Yaya yollarında, mevcut kullanımlara rahat ulaşımı sağlamak, tehlikelere karşı uyarmak, bilgilendirmek amacı ile kullanılan yönlendirme ve uyarı işaretleri, genellikle aydınlatma direklerinin üst kısımlarına yerleştirilmiş, bazı alanlarda ise, bordür seviyesinin üst sınırında, yeşil alanlara yerleştirilmiştir.

• Görme engelli ya da kısmen gören engelli bireylerin yaya yolundaki sabit engellere çarpmaması için engelin iz düşümünden itibaren 60 cm genişliğinde kabartma yüzeyli yer döşemesi bulunması gerekirken Göksu parkında bu tür bir uygulamaya yer verilmemiştir.

• Aydınlatma direklerinde kısmen görme engelli bireylere yönelik uyarı bantları da bulunmamaktadır (Şekil 4.13).

• Bariyer, engel, rampa ve merdivenlerde ise görme engelli ve kısmen görme engelliler için kullanımların önceden fark edilebilmesi için gerekli olan işaretlemelere yer verilmemiştir.

• Çöp sepetlerinin bordür taşından 45cm uzaklıkta olması gerekmektedir. Park içinde bu kurala uyulmadığı, çöp sepetlerinin genellikle bordür taşına yapışık ve bazı yürüyüş yollarında engel oluşturacak şekilde yerleştirildiği görülmektedir.

Şekil 4.13 Yaya yolundaki sabit engeller (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın bazı bölümlerinde oturma elemanlarının önündeki genişlik tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımına uygun değildir. Oturma elemanları engel oluşturacak şekilde yürüyüş yollarının ortasına yerleştirilmiş ve görme engellileri uyaracak şekilde hiçbir yönlendirici düzenleme yapılmamıştır (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 Oturma elemanları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Tekerlekli sandalyeli engellinin otururken, ortalama açık görüş hattındaki maksimum yüksekliği 145 cm, kısmen gören engelliler için ise 195 cm'dir. Park alanındaki yönlendirme levhaları olması gereken standartların çok üzerindedir (Şekil 4.15).

a. b.

Şekil 4.15 İşaret ve yönlendirme levhaları a. Sabit yönlendirme levhaları b. Aydınlatma direği üzerinde yönlendirme işaretleri (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• İdari binaya ulaşım 3 kapıdan gerçekleşmektedir. Ana girişe ulaşımda, yaya yolu ile sahanlık arasında kot farkı bulunmaktadır ve geçiş için engel oluşturmaktadır. Sahanlık eğimi ve boyutları standartlara uygundur. Diğer geçişlerde ise yollar engelsiz geçiş için uygun değildir ve bordür taşı ile sınırlama yapılarak geçiş engellenmiştir (Şekil 4.16).

• Park alanındaki restoran ve kafeler, göl kenarına yakın yapılmıştır. Kafeterya ve restoranlar bir arada konumlanmıştır. Göl kenarındaki yürüyüş yolundan, bu kafelere erişim kot farkından dolayı yüksek merdivenler ile sağlanmaktadır.

• Kafelere erişimi sağlayan merdivenlerde görme engelliler için tırabzan, zemin farklılığı, yönlendirme ve bilgilendirme levhaları bulunmamaktadır (Şekil 4.17).

• Rampalı veya kaldırma platformlu erişim imkanı sağlanmadığı için, tekerlekli sandalyeli engellinin göl kenarındaki yürüyüş yolundan kafelere erişimi mümkün değildir (Şekil 4.18).

Şekil 4.16 İdari bina girişinde engellenmiş geçiş (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.17 Göl Kenarındaki kafelerin görünümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.18 Kafelere ön taraftan erişim(Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Kafelerin mutfak kısmına erişim için 90 cm genişliğinde, rampalı geçiş yolu yapılmıştır. Ancak yüzey kaplamasındaki blok taşlar, kademeli olarak yapıldığı için tekerlekli sandalye kullanan engelliler için geçişte sorun yaratmaktadır. Arka girişten ulaşımda engelliler uzun yol kat etmek zorunda bırakılmıştır (Şekil 4.19).

• İlkay's liman kafe ve Marina kafe, göl üzerinde bulunan iskelelerde mekan oluşturmuşlardır. İskele yolu plastik bidon malzeme ile yapılmış üzerleri halı fileks malzeme ile kaplanmış. Etrafı tırabzanlar ile sınırlandırılmış ve yüksekliği 90-100 cm olmakla beraber standartlara uygundur. Ancak yürüyüş yolundan iskelelere geçişte kot farklılığının olması engelsiz geçişi engellemektedir (Şekil 4.20).

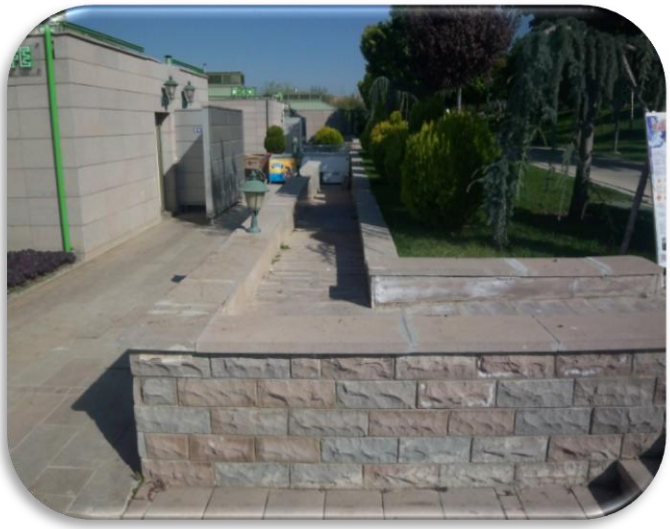

Şekil 4.19 Kafelere arkadan rampalı erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.20 İskelelerdeki kafelere erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Ada restoran gölün ortasındaki tepeye yapılmıştır (Şekil 4.21). Ulaşım parkın güneyindeki otoparklardan sağlanmaktadır. Üst tepeden adaya köprü ile geçiş sağlanmaktadır.

• Ada etrafında yeşil alan içerisinde yürüyüş yolları bulunmaktadır (Şekil 4.22). Bu yollar çim derzi taş ile döşenmiştir, arazi yapısından dolayı yolların bazı bölümlerinde yüksek eğimler bulunmaktadır. Restorandan yürüyüş yollarına geçiş, göl kenarından restorana kadar olan kısımda yapılmış olan merdivenler ile sağlanmıştır.

• Ada restoranın bahçesinden merdivenlere ulaşım verilmiş, ada çevresinde yürüyüş tamamlandıktan sonra, merdivenlerden yeniden restoran bahçesine çıkılıp, köprüye ulaşılarak adadan çıkılabilmektedir. Bu durum ada etrafında çok uzun bir yolun kat edilmesine neden olmaktadır.

• Merdivenlere erişim ve merdiven yüksekliği görme engellilerin tek başına kullanımı için mümkün değildir. Merdiven basamak genişlikleri basamak yükseklikleri ile orantısızdır. Merdiven kenarlarında tırabzan bulunmamaktadır. Tekerlekli sandalyeli engellinin ada etrafındaki yürüyüş yollarına erişimi ve kullanımı mümkün değildir.

• Göl kenarında ahşap yürüyüş yolu yapılmış ve tırabzanlarla çevrilmiştir. 200 m aralıklarla oturma birimleri ve çöp kovaları yerleştirilmiştir.

Şekil 4.21 Ada Restoran genel görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

a. b.

Şekil 4.22 Ada restorana erişim a. Ada içindeki yürüyüş yollarına erişimi sağlayan merdiven b. Adaya erişimi sağlayan köprü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Giriş kapıları yanında, piknik alanları etrafında, amfi tiyatro önünde ve gölün güney kısmındaki kafelerin arka tarafında otopark alanları bulunmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi internet sitesinden elde edilen verilere göre, Göksu park içerisinde toplam 23.850 m^2 otopark alanı bulunmaktadır. Ancak park içerisinde engelli otopark alanı bulunmamaktadır (Şekil 4.23). Otoparktan alanını kullanan engellilerin, araçlarından ayrıldıktan sonra yürüyüş yollarına erişebilmeleri için öncelikle araç yolunu kullanmaları gerekmektedir.

a. b.

Şekil 4.23 Otopark örnekleri a. Parkın ana girişindeki otopark alanı b. Parkın kuzey-doğu bölümünde bulunan otopark alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Piknik alanları parkın büyük bir bölümünü kaplamaktadır. Ankara büyükşehir belediyesi internet sitesinden alınan verilere göre, park içerisinde 21.600 m^2 piknik alanı bulunmaktadır. Piknik alanları yeşil alanlarla parsellere ayrılmıştır.

• Piknik masalarına erişim için yapılmış olan yollar 110 cm genişliğindedir. Bazı yerlerde bu genişlik 150 cm'e kadar çıkmaktadır. Engelsiz geçişler için bu geçiş mesafeleri yeterlidir.(Şekil 4.24) Bazı yollar ise eğimden dolayı kademelendirilmiş ve tekerlekli sandalyeli engelli geçişi kısıtlanmıştır (Şekil 4.25).

• Araç yolundan, piknik alanındaki yollara erişimde, gerekli yerlerde rampalar kullanılmıştır. Rampa genişlikleri 90 cm-100 cm arasında değişmektedir. Bazı yerlerde bu genişlik 70 cm'e kadar düşmüştür. Rampa eğimleri genellikle kullanıma uygundur. Ancak bazı yerlerdeki rampa eğimleri %5-%8 eğim standardına uymamaktadır.

• Yürüyüş yolları doğal plak taş ve doğal granit taş ile döşenmiştir (Şekil 4.26). Görme engelliler için yüzey kaplamaları, yönlendirme ve bilgilendirme levhaları, engel uyarıcılar piknik alanlarında da kullanılmamıştır.

Şekil 4.24 Piknik alanındaki yürüyüş yolları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.25 Piknik alanındaki kademeli yürüyüş yolu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.26 Yürüyüş yollarındaki yüzey kaplamaları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Piknik alanları, yeşil alan üzerinde, kilitli parke taş ve çim derzli taş ile kaplanmış yan yollarla birbirine bağlanmıştır. Bu yolların bazılarının başlangıç ve bitiş yerleri bordür taşı ile sınırlandırılmış ve engelsiz geçiş engellenmiş durumdadır (Şekil 4.27).

Şekil 4.27 Piknik alanlarını birbirine bağlayan engellenmiş yaya yolları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Piknik alanlarında farklı modellerde piknik masaları kullanılmıştır. Bazı piknik masalarının pergolaların içine yerleştirilmiş, bazılarının ise üzerlerinde çatı örtüsü bulunmakta olup, çardak şeklindedir. Dekoratif amaçlı yapılan pergolalar içerisine yerleştirilen piknik masaları engelli kullanımına uygun değildir. Pergolanın dış çevresi ile masa arası mesafe tekerlekli sandalyeli engellinin geçişine uygun değildir (Şekil 4.28).

• Piknik masalarının yerden yüksekliği 70 cm'dir. Tekerlekli sandalyeli engellinin bacaklarını yerleştirmesi için gerekli olan yüksekliğe sahiptir.

•Oturma birimlerinin yerden yüksekliği ve sırt yükseklikleri farklılıklar göstermektedir. Bazı banklarda ise oturma banklarında sırt kısmı bulunmamaktadır. Oturma bankları engelli kullanıma kısmen uygundur (Şekil 4.29).

• Izgara yükseklikleri tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli olan 50 cm' den yüksektir. Izgaralar etrafı 15-20 cm yükseklikle sınırlandırılmış platform üzerinde, her bir piknik masasının yanına yerleştirilmiştir. Yerden yükseklikleri 90-100 cm arasında değişmektedir.

a.

b.

Şekil 4.28 Piknik alanlarından genel görünüm a. Çardaklı piknik masalarının bulunduğu alan, b. Dekoratif piknik masalarının bulunduğu alan (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.29 Piknik masaları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

•Piknik alanlarında sık aralıklarla çeşmeler yerleştirilmiştir. Çeşmelerde musluk yüksekliği 90 cm'dir ve standartlara uygundur. Ancak bu çeşmelerin tasarımı tekerlekli sandalye kullanan engellilerin musluğa erişimi için uygun değildir (Şekil 4.30).

Şekil 4.30 Çeşme örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde, oyuncakistan ve masal adası adı altında iki büyük çocuk oyun grubu bulunmaktadır. Parkın çeşitli bölgelerine yerleştirilmiş, çeşitli figürlerden yapılmış küçük oyun grupları da bulunmaktadır.

• Oyuncakistan oyun bölümüne erişim kolaylıkla sağlanmaktadır. Oyun alanı girişi ve yürüyüş yollarının genişliği, engelsiz geçiş için uygundur.

• Oyun grubunun bulunduğu alan bordür taşı ile sınırlandırılarak, yürüyüş yolundan ayrılmıştır ve kot farkı oluşmuştur. Kot farkı bedensel engelli çocukların oyun grubuna tek başına erişimini zorlaştırmaktadır. Yürüyüş yolu üzerinde 100 m de bir oturma bankları ile çöp kutuları yerleştirilmiştir. Oturma banklarının önündeki yol genişliği tekerlekli sandalyeli engelli çocuğun geçişi için uygundur.

• Oyun alanı kauçuk malzeme ile kaplanmıştır. Oyun grubuna çıkışlar merdivenle ve dar tünellerle sağlanmaktadır. Oyuncaklar, modelleri itibari ile engelli çocukların kullanımına uygun değildir (Şekil 4.31).

• Salıncaklar ise farklı bir bölüme yerleştirilmiş ve zemini çakıl taşları ile kaplanmıştır. Salıncakların bulunduğu alanın etrafı bordür taşı ile sınırlandırılmış ve geçiş için giriş bırakılmamıştır.

• Salıncakların modelleri tekerlekli sandalye kullanan engelli çocukların kullanımına uygun değildir (Şekil 4.32).

• Görme engelli çocuklar ise park içerisinde engellere karşı kendilerini önceden uyaracak bilgilendirme levhaları ve yönlerini belirleyecek yüzey kaplamaları olmadığı için, tek başlarına oyun gruplarını kullanmaları mümkün değildir.

Şekil 4.31 Oyuncakistan oyun alanındaki oyun grubu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.32 Oyuncakistan oyun alanındaki salıncaklar (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Masal kalesi içerisinde bulunan çocuk oyun alanına erişim 2 kapıdan geçekleşmektedir. Ana giriş kapısı önünde kaldırım bulunmakta ve araç yolundan kaldırıma geçişte, kaldırım rampaları yapılmadığı için engellinin kaldırıma engelsiz erişimi engellenmiştir. 2. giriş kapısında ise 5 cm yüksekliğinde bir kot farkı vardır. Bu durumda geçişi kısmen engellemektedir.

•Giriş kapılarından itibaren 220 cm genişliğinde, kilitli parke taştan yapılmış, yol boyunca eğimli yürüyüş yolları bulunmaktadır. Yolların eğimi ve genişliği engelsiz geçiş için uygundur (Şekil 4.33).

a. b.

Şekil 4.33 Masal kalesi a. Masal kalesi giriş kapısı, b. Kale içi yürüyüş yolu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Yürüyüş yolu ile çocuk oyun alanı arasında 5 cm'lik kot farkı bulunmaktadır. Oyun alanı kauçuk malzeme ile kaplanmış 2 oyun grubu bulunmaktadır. Oyun gruplarına, erişim rampa ve merdivenlerle sağlanmaktadır.

• Oyuncaklar engelli çocukların kullanımına kısmen uygundur (Şekil 4.34).

• Masal kalesinde de engelli çocuklar için, yönlendirici ve onları uyarıcı hiçbir bilgilendirme levhası bulunmamaktadır.

• Değişik figürlü oyun grupları piknik alanlarına ve go-karta yakın yeşil alanlar üzerine yerleştirilmiştir Zemin çakıl taşarlı ile kaplanmıştır. Bu oyun gruplarına erişim için yürüyüş yolları yapılmamıştır.

a. b.

Şekil 4.34 Masal kalesindeki oyun grupları a. Küçük oyun grubu, b. Büyük oyun grubu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Oyun gruplarının etrafı ahşap sınırlandırma elemanları ile sınırlandırılmıştır. Sınırlama elemanı ile oyun grubu arasındaki mesafe koltuk değneği ve tekerlekli sandalye kullanan engelli çocuk için gerekli olan geçiş aralığına sahip değildir.

• Figürlü oyun elemanlarına engelli çocukların tek başlarına erişimi mümkün değildir, yardım alarak erişimi sağlasalar bile bu oyun gruplarının büyük bir kısmında oyun oynamaları mümkün değildir (Şekil 4.35).

Şekil 4.35 Göksu park içerisindeki değişik oyun grupları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Göksu park içerisinde 2 adet basketbol sahası, 2 adet tenis kortu ve 2 adet mini futbol sahasının bulunduğu spor kompleksi yer almaktadır. Ayrıca plaj voleybolu ve fitness aletlerinin yer aldığı spor alanları da bulunmaktadır.

• Spor alanları yürüyüş yollarına yakın yapılmıştır ve erişim kısmen standartlara uygundur (Şekil 4.36).

Şekil 4.36 Spor kompleksinden genel görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Basketbol sahalarına erişim yürüyüş yollarından bağlanan yan yollarla sağlanmaktadır. Saha etrafında 110 cm genişliğinde, kilitli parke taş ile kaplanmış yürüyüş yolu bulunmaktadır.

• Yürüyüş yolu üzerindeki saha aydınlatma direkleri görme engelliler için engel oluşturmaktadır.

• Saha etrafındaki yürüyüş yolları arasında bulunan yağmur suyu olukları arasındaki 10 cm kot farkı engelsiz geçişi engellemiştir.

• Spor kompleksleri arasında erişimi sağlamak için yapılmış olan merdivenler, yürüyüş yollarının genişliklerini ve 70 cm kadar düşmüştür ve tekerlekli sandalyeli engelinin geçişi engellenmiştir.

• Saha içerisine giriş kapısı tenis kortu ile erişimi sağlamak için yapılmış olan merdivenlerin arasına yapıldığı için bedensel engellilerin geçişi kısıtlanmıştır. Ayrıca sahaya giriş kapısının alt kısmında bulunan sınırlandırma elemanının demiri, engellilerin sahaya girişlerini

engellemiştir. Basketbol potasının 210 cm'lik yüksekliği engelliler için olması gereken standartlara uygundur.

• Tenis kortunun çevresinde 100 cm genişliğinde yürüyüş yolu bulunmaktadır. Yol genişlikleri geçiş için uygunken, spor kompleksleri arasında geçişi sağlayan merdivenlerden dolayı yürüyüş yolundaki dönüşlerde yolda daralmalar olmakta ve geçiş engellenmektedir.

• Yağmur suyu olukları ve bordür taşı yüksekliklerinden dolayı oluşan kot farklılıkları da engelsiz geçişi engellemektedir. Tenis kortu girişinde de sınırlamadan dolayı sahaya geçişte sorun yaşanmaktadır.

• Spor kompleksleri arasında geçişi sağlamak için yapılmış olan merdivenlere ulaşmak ve kullanmak için, çok uzun bir yolun kat edilmesi gerekmektedir. Alçak duvarların üst sınırının da basamak gibi kullanılması gerekmektedir ve bu durum engelliler için sorun oluşturmaktadır (Şekil 4.37).

Şekil 4.37 Yürüyüş yollarının daralmasına neden olan merdivenler (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Mini futbol alanı çevresinde yapılan tribünlere erişim rahatlıkla sağlanmaktadır. Tribün önü geçiş alanı mesafesi 220 cm'dir ve tekerlekli sandalyeli engellinin geçişine ve tribünün kullanımına yeterlidir (Şekil 4.38).

• Tekerlekli sandalyeli engelli tribünün üst kısımlarını kullanamamaktadır. Basketbol sahasına ait tribünlere ise erişim kısıtlanmış durumdadır.

Şekil 4.38 Tribün örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Yürüyüş yollarının alt kotunda yer alan plaj voleybolu sahasına erişim 2 yerden sağlanmaktadır. Eğimden dolayı geniş sahanlıklı, kademeli yürüyüş yolu ve çim derzli taş ile döşenmiş yüksek eğimli yürüyüş yolu ile erişim sağlanmaktadır. Bu durum engellilerin tek başlarına erişimini kısıtlamaktadır.

• Plaj voleybolu sahasındaki tribünlerin önündeki yürüyüş yolu gerek şekli gerekse genişliği ile tekerlekli sandalyeli engellinin kullanımına uygun değildir. (Şekil 4.39).

• Spor alanına ait bilgilendirme ve yönlendirme işaretleri aydınlatma direklerinin üst kısımlarında bulunduğu için ve engellilerin açık görüş hattı mesafesinde olmadığı için engellilerin kullanımına uygun değildir.

a. b.

Şekil 4.39 Plaj voleybolu a. Plaj voleybol alanının genel görünümü b. Çim derzli taşla kaplı erişim yolu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Göksu parkın İstanbul yolu otobanına bakan yönünde kauçuk malzemeden yapılmış yürüyüş parkuru bulunmaktadır. Yürüyüş parkuruna erişim parkın çeşitli yerlerinden rahatlıkla sağlanmaktır.

• Fitness aletleri de parkın bu bölümde ve 2 ayrı alanda yer almaktadırlar.

• İlk spor alanı bordür taşı ile çevrelenmiştir. Aletlere erişim için geçiş yolu bırakılmamıştır, bu nedenle bedensel engellilerin erişimi kısıtlamıştır.

• Zemin kauçuk malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 4.40).

• Spor aletleri çevresinde 200- 230 cm genişliğinde yürüyüş yolları yapılmıştır.

• İkinci spor alanının yapımı daha tamamlanmamıştır. Aletlerin bulunduğu zemin çakıl taşları ile kaplanmış, etrafı ahşap sınırlandırma elemanları ile çevrelenmiş ve geçiş için giriş bırakılmamıştır. Engelli kullanımı için uygun değildir (Şekil 4.41).

• Görme engelliler için fitness aletlerinin bulunduğu alanda yönlendirme ve bilgilendirme levhaları, engellere karşı uyarı amaçlı yüzey kaplama farklılıkları yapılmamıştır.

Şekil 4.40 Yürüyüş parkuru (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

a. b.

Şekil 4.41 Fitness aletleri a. Kauçuk malzeme ile kaplı fitness aletlerinin bulunduğu alan,. b.Yapımı tamamlanmamış fitness aletlerinin bulunduğu alan (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Dağ kızağı Ankara'daki kent parklarında ilk kez yapılan bir uygulamadır.

• Dağ kızağına erişim kolaylıkla sağlanmaktadır. Erişim yolu zemin sert malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 4.42).

• Kızağa binmek için geçilmesi gereken alan tırabzanlar ile çevrelenmiştir. Bu mesafe bedensel ve görme engellilerin engelsiz geçişi için gerekli olan standart ölçülerde değildir.

• Kızağa binmek isteyen engelliler kızaklara yardım alarak erişebilirler. Dağ kızağı alanında da engellilere yönelik hiçbir uygulama yapılmamıştır.

• Alan içerisinde dinlenme amaçlı oturma bankları bulunmamaktadır.

• Dağ kızağı kafe, alan içerisinde yer almaktadır ve kafeye erişim rahatlıkla sağlanmaktadır.

Şekil 4.42 Dağ kızağı istasyonundan genel görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Göl içerisinde gezinti amaçlı su kayıkları bulunmaktadır. Su kayıkları yürüyüş yolu ile göl kenarı arasındaki alana yapılmıştır. Yürüyüş yolundan, bilet satış kabinine kadar erişim rahatlıkla sağlanmaktadır.

• Kayıklara ulaşım için yapılmış olan alan olması gereken maksimum % 8 eğiminden çok fazladır. Bu alan dökme beton ile kaplanmış ve bir çok yerinde engel oluşturacak şekilde deformeler olmuştur. Bedensel engellinin bu alandan iskeleye tek başına inmesi mümkün değildir. Ayrıca alanda yönlendirme işaretleri, yüzey farklılıkları ve iskeleye ulaşım için düzgün bir geçiş yolu olmadığı için görme engellilerin de iskeleye tek başlarına inmeleri mümkün değildir.

Kayıklara binmek için ulaşılması gereken iskele plastik bidon malzemeden yapılmış, üzeri halıfileks ile kaplanmıştır. İskele etrafında tırabzanlar bulunmamaktadır (Şekil 4.43). Bu durum sadece engelliler için değil, engelli olamayan kullanıcılar için de tehlike oluşturmaktadır. İskele etrafında bulunan kayıklara engellilerin tek başlarına erişmleri mümkün değildir (Şekil 4.44).

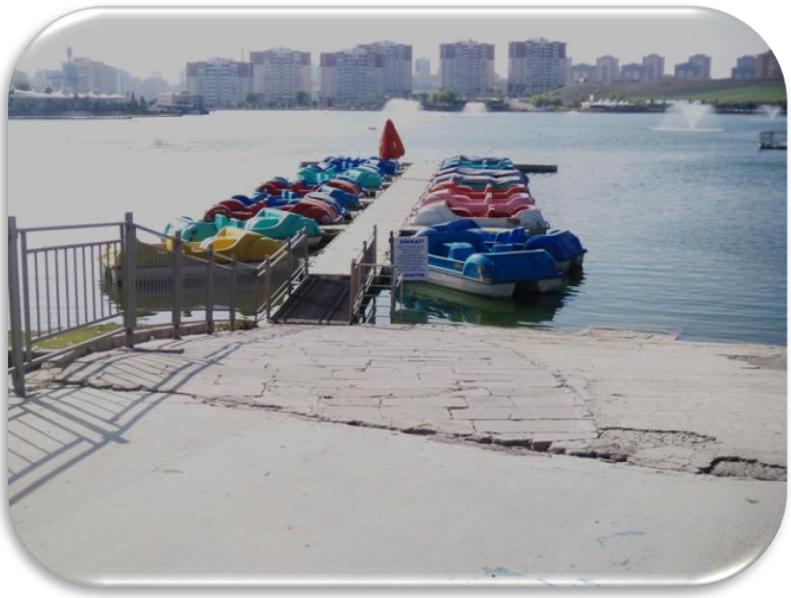

Şekil 4.43 Kayık iskelesine erişim alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

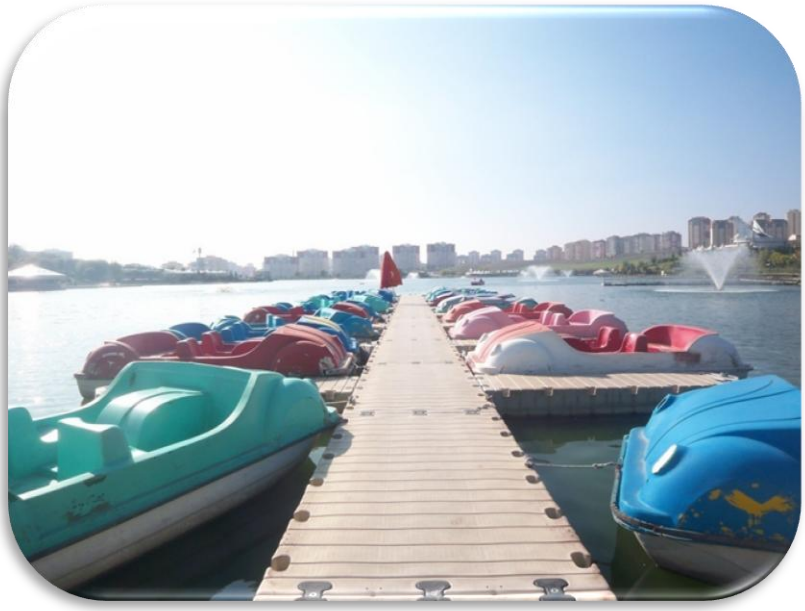

Şekil 4.44 Kayık iskelesinin genel görünümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Göl içerisinde seyir amaçlı (Şekil 4.45) ve balık tutma amaçlı 9 adet iskele yapılmıştır.

• İskelelerin etrafı tırabzanlar ile çevrelenmiştir (Şekil 4.46). Tırabzan yükseklikleri 90-100 cm arasında değişmektedir.

• Balık tutma iskelelerinde, iskelenin yürüyüş yolu genişliği 200 cm'dir. Tekerlekli sandalyeli engellinin tek yönlü geçişi için gerekli olan ölçülerdedir. İskeledeki yürüyüş yolu sonunda

geniş bir alan bırakılmıştır. Bu alan tekerlekli sandalyeli engellinin hareketi ve balık tutabilmesi için yeterlidir.

• Tırabzanlarda engelliler için, kullanım kolaylığı sağlayacak raflar ve ön tekerlekler için emniyeti sağlayacak engelleyiciler bulunmamaktadır.

• İskelelere erişim için yönlendirme ve bilgi levhaları bulunmamaktadır.

•Yürüyüş yolundan, iskeleye geçişte uyarı amaçlı olarak döşemede farklılık oluşturulmamıştır.

• İskelelerde aydınlatma elemanlarına da yer verilmemiştir.

• Bazı iskelelerde ise yürüyüş yolu ile iskeleye erişimde kot farklılıkları bulunmaktadır.

• Tüm iskeleler engellilerin erişimine uygun değildir.

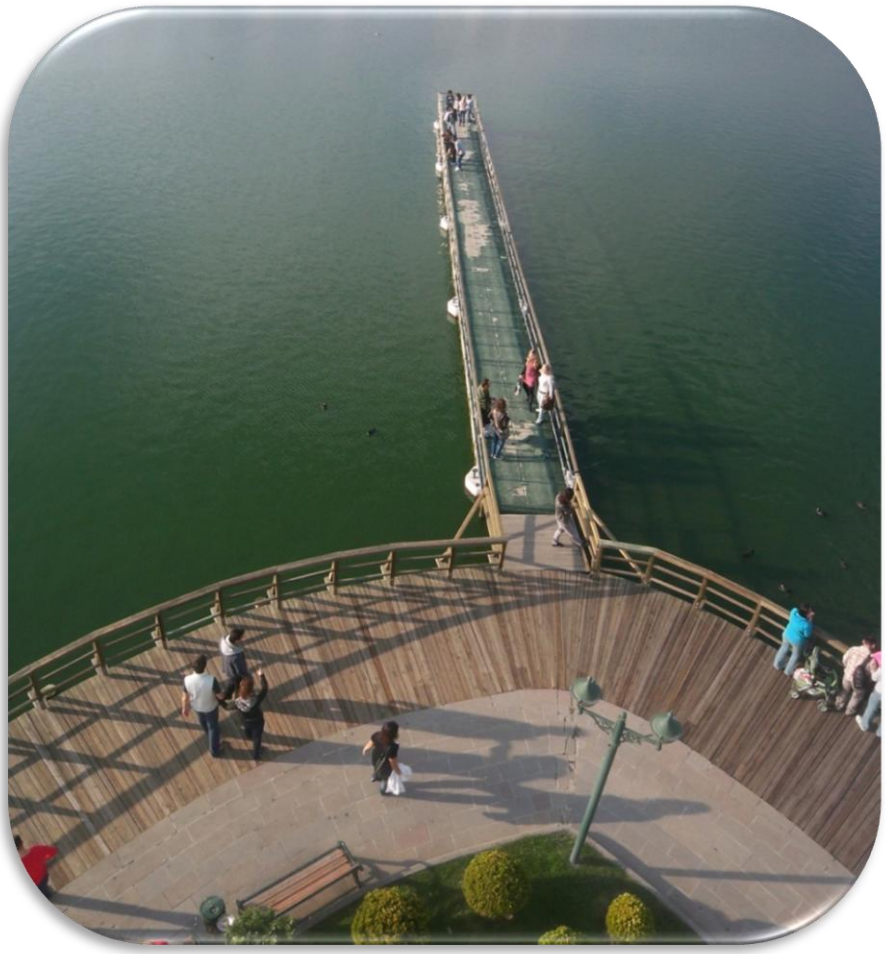

Şekil 4.45 Seyir amaçlı iskele görünümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.46 Balık tutma iskelesinden görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Amfi tiyatro 1. giriş kapısının sol tarafında bulunmaktadır. Ana girişten sonra, kaldırımla çıkılan yürüyüş yolu ile amfi tiyatroya erişilmektedir. Kaldırım başlangıcında, kaldırıma çıkış için rampa bulunmamaktadır.

• Amfi tiyatro girişi ile kaldırım arasında geçiş rampası kullanılmıştır (Şekil 4.47). Kaldırımın eğimi ve genişliği tekerlekli sandalyeli engellinin kullanımına uygundur.

•Ancak rampa öncesi uyarı amaçlı döşeme farklılığı ve yönlendirme olmadığı için görme engelli için yardımsız ulaşım kısıtlanmaktadır

• Amfi tiyatro girişi 150 cm genişliği ve %7 eğimi olan rampa ile sağlanmaktadır.

• Tiyatronun oturma alanları küf taş ile kaplanmıştır.

• Amfinin alt oturma alanlarına erişim merdivenlerle sağlandığı ve asansör veya kaldırma platformu bulunmadığı için tekerlekli sandalyeli engelli ancak en üst oturma alanına erişebilmektedir.

• Üst kısım oturma alanının genişliği 180 cm ‘dir ve tekerlekli sandalyeli engellinin hareketi için gerekli olan 120 cm’lik genişlik için yeterlidir.

• Görme engellilerin ise yardım almadan tek başlarına amfi içinde hareket etmeleri mümkün değildir (Şekil 4.48).

• Engellilerin sahneye erişimi ana girişten mümkün değildir. Ancak, tiyatronun arka kısmında bulunan araç yolundan, tiyatronun mutfağına erişim için yapılmış küp taş ile kaplanmış, yüksek eğimli rampadan gerçekleşebilir (Şekil 4.49).

• Engellilerin rampayı yardım almadan kullanmaları mümkün değildir. Rampadan sahnenin arka girişine ulaşsalar bile giriş merdivenlerle sağlandığı için sahneye yardımsız ulaşmaları mümkün değildir.

a. b.

Şekil 4.47 Amfi tiyatro a. Amfi tiyatro ana girişi, b. Girişteki rampa çözümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.48 Amfi tiyatro genel görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.49 Amfi tiyatro arka girişindeki rampa çözümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde tuvaletler piknik alanları çevresine ve spor komplekslerine yakın yerlere yapılmıştır (Şekil 4.50).

• Tuvaletlerin tamamında engelsiz geçiş mümkün değildir. Erişim merdivenlerle ya da eğimi yüksek rampalarla sağlanmaktadır (Şekil 4.51).

• Her tuvalette engelli WC'si bulunmamaktadır. Engelli WC'sinin bulunduğu tuvalet ise kullanıma kapanmıştır. Park içerisindeki kafelerdeki tuvaletlerde de engelli tuvaleti bulunmamaktadır ve mevcut tuvaletlere engelli bireyin tek başına erişim dahi mümkün değildir.

Şekil 4.50 Park içerisindeki tuvaletlerin genel görünümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

a. b.

Şekil 4.51 Tuvaletlere erişim a. Tuvalet ana girişi, b. Tuvalet engelli girişi (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkta seyir amaçlı fener bulunmaktadır (Şekil 4.52). Fenere erişim 1. giriş kapısından sağlanmaktadır. Fenere erişim rampa ve merdivenlerle gerçekleşmektedir.

• Bazı oturma birimleri önündeki genişlik engelli geçişi için uygun değildir (Şekil 4.53).

• Merdivenlerde tırabzanlar bulunmamaktadır. Rampa eğimi ise engelliler için kısmen uygundur (Şekil 4.54).

• Fener çevresinde oturma birimleri ve çöp kovaları bulunmaktadır.

• Merdiven ve rampa öncesi görme engelliler için uyarıcı yüzey kaplaması bulunmamaktadır.

Şekil 4.52 Fenerden bir görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.53 Fener çevresindeki oturma birimleri ve ahşap iskele (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

a. b.

Şekil 4.54 Fenere erişim a.Fenere erişimde merdiven kullanımı b.Fenere erişimde rampa kullanımı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Göksu parkındaki tesisler, kullanım alanları, kent mobilyaları, merdivenler ve rampalar standart ölçülerine göre değerlendirilerek, engellilerin kullanımına uygunluğu açısından Çizelge 4.2'de irdelenmiştir. Bu çizelgede, standartlara uygunluk pozitif değer olduğu için (+) işaret ile standartlara uygunsuzluk ise negatif değer olduğu için (-) işareti ile gösterilmiştir. Kullanım alanlarına ya da kent mobilyalarına ilişkin, kısmen standartlara uygun, kısmen de

uygun olmayan ölçüler ise hem (+), hem de (-) işareti kullanılarak (+/-) şeklinde gösterilmiştir.

Çizelge 4.2 Göksu park kullanımlarının engelli standartları açısından değerlendirilmesi (Çizen: Özlem Yüce Eşkil 2010).

KRİTERLER	**Standardı**	**Göksu Parkı**
1.) ENGELLER		
Engel olan elamandan sonra kalan yolun minimum genişliği	90 cm	+
Sabit engeller etrafında yükseltilmiş düzlem	15 cm	+/-
Sarkık bitki dalı ve levhaların minimum alt alçaklığı	220 cm	+
Engel oluşturan bitkilerin budama yüksekliği	200 cm	+/-
Engelin bulunduğu platform genişliği	60 cm	+/-
2.) YAYA YOLLARI		
Yaya kaldırımı genişliği	90 cm	+/-
Çift yönlü geçiş için minimum genişlik	150 cm	+
Kaldırım yüksekliği	3-15 cm	+
Yaya yollarında eğim	%2-%5	+/-
Yüzey değişikliklerinde kot farkı	0.6-1.3 cm	+/-
3.) OTOPARKLAR		
Park alanı genişliği	350x550 cm	Yok
Çift taraflı araç parkı kullanımı için yaya yolu genişliği	100cm	Yok
Otopark yüzey maksimum eğimi	%2	+/-
Engelli otopark sayısı (Toplam otopark sayısının)	%2	Yok
4.) BİNA GİRİŞLERİ		
Giriş kapılarını yaya yolundan ayıran sahanlık genişliği	125 cm	+/-
Sahanlık drenaj eğimi	%2	+/-
Giriş kapısında yer alan rampalarda kapı ile rampa arasındaki uzaklık	120cm	+/-
5.) İŞARET VE YÖNLENDİRİCİLER		
Sarkık levha ve reklam tabelalarının minimum alt yüksekliği	220 cm	-
Yön ve işaret levhalarının ayaktayken minimum görüş hattı yüksekliği	105 cm	-
Yön ve işaret levhalarının ayaktayken maksimum görüş hattı yüksekliği	195 cm	-
Yön ve işaret levhalarının otururken minimum görüş hattı yüksekliği	60 cm	-
Yön ve işaret levhalarının otururken maksimum görüş hattı yüksekliği	145 cm	-
Bilgilendirme levhalarındaki harf karakteri genişliği-yükseklik oranı	1/6-1/10	Yok
6.) RAMPALAR		
Rampanın minimum genişliği	90cm	+/-
Rampanın minimum eğimi	%0.5-%5	+/-
Rampanın maksimum eğimi	%8	+/-
Rampa başı ve sonunda olması gereken alan genişliği	150 cm	+/-
Rampalarda tırabzan yüksekliği	80-90 cm	+/-

Çizelge 4.2 (devam ediyor).

7.) MERDİVENLER		
Merdivenlerde tek yönlü kullanım için minimum geçiş genişliği	90 cm	+
Merdivenlerde çift yönlü kullanım için minimum geçiş genişliği	180 cm	+/-
Merdiven başı ve sonu sahanlık genişliği	120 cm	-
Merdivenlerde sahanlık kullanma yüksekliği	180 cm	+/-
Merdivenlerde sahanlık derinliği	200cm	-
Merdiven ortasında tırabzan kullanma yüksekliği	180 cm	Yok
Merdivenlerde tırabzan yüksekliği	80-90 cm	Yok
Merdivenlerde minimum basamak genişliği	30 cm	+/-
Merdivenlerde minimum basamak yüksekliği	12-18 cm	+/-
8.) KENT MOBİLYALARI		
Oturma elamanlarının yerden yüksekliği ve sırt kısmının yüksekliği	45cm;70cm	+/-
Oturma elemanlarının derinliği	45-50cm	+/-
Oturma elemanlarının yanında tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli genişlik	90x90cm	+/-
Oturma elamanları arasındaki mesafe	100 m	+/-
Oturma elemanlarının önünde tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli genişlik	150x150cm	+/-
Çöp kutularının yerden yüksekliği	90 cm	+
Çöp kutusunun bordür taşına uzaklığı	45 cm	-
Çeşmelerde musluk yüksekliği	90-120 cm	+
Tekerlekli sandalyeli engelli için aydınlatma elemanı göz hizası	120 cm	-
Telefon kabinleri önündeki yaklaşım alanı	90x150 cm	Yok
9.) PİKNİK ALANLARI		
Piknik alanındaki oturma elamanı yüksekliği	50-55 cm	+
Piknik alanındaki oturma elamanı derinliği	40-50 cm	
Tekerlekli sandalyeli engellinin bacaklarını koyacağı yerin, yerden minimum yüksekliği	70 cm	+
10.) ÇOCUK OYUN ALANLARI		
Tekerlekli sandalyeli çocuğun minimum hareket alanı	160 cm	+/-
Alandaki rampa eğimleri	%5-%8.5	+/-
11.) SPOR ALANLARI		
Tribünlerde tekerlekli sandalyeli engelli için geçiş yolu genişliği	130 cm	+/-
Tribünlerde tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli alan genişliği	120 cm	+/-
Spor komplekslerine ulaşım için yaya yolu minimum genişliği	100cm	+/-
Basketbol potası minimum yüksekliği	210cm	+

İşaretlerin Anlamı: + Uygun +/- Kısmen Uygun - Uygun değil

4.2.2 Cemre Parkı

• Ankara kentinin Altındağ ilçesinin, Güneşevler mahallesinde yaklaşık 9400 m²'lik bir alanda yapımı tamamlanan Cemre Parkı; engelli vatandaşlar için planlanmıştır (Şekil 4.55). Kafeterya, yer satrancı, müzikli su gösterisi bulunan havuzuyla dikkat çeken Engelliler Parkı'nda, oyun alanları ve mini basket sahası da bulunmaktadır. Kaplama ve döşeme malzemeleri, engelli vatandaşlarımızın kullanabileceği tarzda seçilmiş, özellikle de merdiven kullanımından kaçınılmıştır (URL-14, 2010).

Şekil 4.55 Cemre parkının uydu görünümü (Google earth 2010).

• Cemre parkına erişim, park çevresindeki araç yolunun kenarında bulunan, kaldırımlardan sağlamaktadır. 1 ana giriş ve 2 yan giriş olmak üzere parka erişim 3 yerden sağlanmaktadır (Şekil 4.56).

• Ana girişe erişim için, araç yolu ile park girişi arasında %5-%8 eğime uygun rampa yapılmıştır. Kaldırım ile giriş rampası arasında küp taşlarla döşenmiş geçişlerle sağlanmış, ancak bu geçişler engelliler için, engel oluşturacak şekilde yapılmıştır.

• Ana giriş rampası ile araç yolu arasında 10 cm yüksekliğinde bordür taşı ile sınırlandırma yapılmış, bordür taşı yanında geçiş için eğimli bir yüzey oluşturulmuş ancak, genişliği ve eğimi bakımından standartlara uygun değildir.

• Sahanlığın başlangıç noktasından itibaren, yürüyüş yolu boyunca, yolun orta kısmında görme engelliler için, 60 cm genişliğinde yön gösterici yüzey kaplaması ile yapılmıştır (Şekil 4.57).

• Yan girişlerden parka geçiş rampalar ile sağlanmıştır. Birinci yan girişte rampa yolu kısa, ancak eğim dik olduğu için, tekerlekli sandalyeli engellinin, yardım almadan, parka geçişi mümkün değildir.

• İkinci yan girişte ise, rampa yolu çok uzun ve eğim çok diktir, ayrıca rampa sonundaki yağmur olukları, geçiş için sorun oluşturmaktadır.

• Rampalar beton plak taş ile kaplanmış, görme engelliler için, yön gösterici yüzey kaplaması yapılmamıştır.

• Rampa kenarında tırabzanlara yer verilmemiştir. Bu durum görme ve bedensel engellilerin tek başlarına rampayı kullanıp parka erişimlerini engellemektedir (Şekil 4.58).

Şekil 4.56 Cemre parkına erişim (Fotoğraf: Altındağ Belediyesi)

Şekil 4.57 Cemre parkının ana girişi (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.58 Cemre parkı yan girişleri (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Cemre parkındaki en önemli sorunlardan biri otopark alanının olmamasıdır. Park alanına yakın bir yerde bulunan otobüs duraklarının da standartlara uygun olamaması, otobüs duraklarından sonra, parka ulaşmak için uzun bir yol kat etmek zorunda olmaları engellilerin parka gelmeden önce erişim sorunu yaşadığını göstermektedir.

• Park içerisindeki yürüyüş yolları genellikle beton plak taş ile döşenmiş, parkta yürüyüş yollarına paralel olarak 100 cm genişliğinde, farklı döşeme malzemesi ile kaplanmış alanlar oluşturulmuştur.

• Yürüyüş yollarının ortasında, yeşil alanların sınırlarında, park içinde yerleştirilmiş olan farklı renklere boyanmış, dekoratif beton blokların çevresinde, görme engelliler için yüzey farklılıkları oluşturulmuş ve park içerisinde yönlendirilmeleri sağlanmıştır. Parkın büyük bir bölümünde bu yüzey kaplama farklılıklarına yer verilmiş ancak parkın tamamında kullanılmamıştır (Şekil 4.59).

• Park içerisinde, arazinin eğiminden dolayı, kullanım alanları kademeler şeklinde yerleştirilmiştir. Parktaki kullanımlar daha çok dinlenme amaçlı yapılmış, park içerisinde çok sayıda ve değişik modellerde oturma alanları bulunmaktadır.

• Bazı oturma grupları beton blokların altına yerleştirilmiş, blokların araları ahşap malzeme ile kaplanarak, pergolalar oluşturulmuş, oturma elemanı ile beton blok arasındaki mesafe tekerlekli sandalye ve koltuk değneği kullanan engellinin geçişini sağlayacak şekilde oluşturulmuştur (Şekil 4.60).

Şekil 4.59 Park içerisindeki yürüyüş yolları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

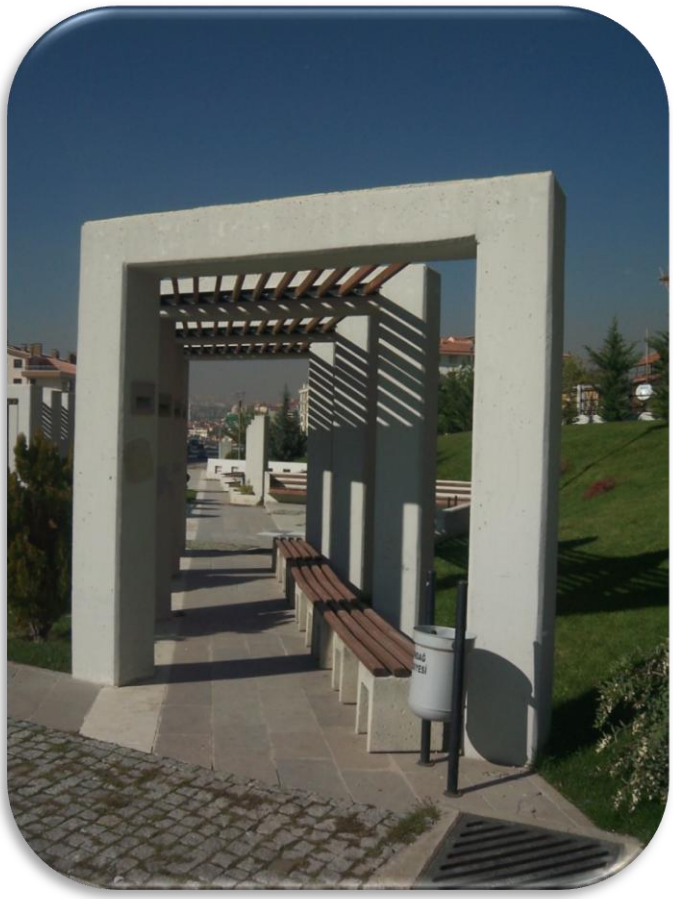

Şekil 4.60 Pergola altı dinlenme alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Tüm oturma birimlerine erişim mümkün değil, yeşil alan içerisinde alçak duvarlar ile sınırlandırılmış bir mekan oluşturulmuştur Bu duvarlara bitişik şekilde oturma öğeleri yerleştirilmiş, oturma öğeleri ve küp taştan yapılmış olan yürüyüş yolları, eğimi ve geçiş mesafeleri engellilerin kullanımına uygun değildir (Şekil 4.61).

• Bazı oturma elemanlarının sırt kısımları bulunmamakta, şekil ve yükseklik bakımından tekerlekli sandalyeli engelli için uygun değildir. Bankların yanında tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli olan alan bulunmamaktadır.

• Bazı oturma elemanlarının yerleştirildiği alanda, yapılmış olan beton bloklar görme engelliler için, engel oluşturmakta, bedensel engelliler için ise engelsiz geçişi kısıtlamaktadır (Şekil 4.62).

Şekil 4.61 Oturma alanı örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.62 Oturma bankları örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın kuzey-batı yönünde labirent şeklinde bitkilendirme alanı yapılmış ve alçak duvarlarla çevrelenmiştir. Duvarlara monte edilen oturma öğeleriyle, oturma alanları oluşturulmuştur (Şekil 4.63). Oturma elemanı ile bitkilendirme alanı arasındaki mesafe bedensel engellilerin geçişi için uygun değildir.

•Görme engellilerin de yardım almadan bu alana erişimi uygun değildir (Şekil 4.64).

Şekil 4.63 Labirentli bitki alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.64 Labirentli bitki alanlarına erişim ve oturma bankı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Yürüyüş yolunun orta kısmında ağaçlandırma yapılmış ve yürüyüş yolu etrafına yapılan bitkilendirmelerde, ağaçların engel oluşturması nedeni ile 15 cm yüksekliğinde bir platform ile sınırlandırılması gerekmekte ve 60 cm uzağında uyarı için yüzey kaplamasının yapılması

gerekmektedir. Cemre parkında ise bu kurala uyulmamış, hatta ağaçların dikim alanı mesafesinden 75 cm uzaklıkta, oturma bankları konulmuştur. Bankların önündeki mesafe bedensel engelliler için gerekli olan mesafeye uygun değildir (Şekil 4.65).

• Ağaçların budama yüksekliklerinin 200 cm olması gerekirken, ağaçların alt yükseklikleri bu kurala uygun değildir ve ağaç çevresinde sınırlandırma olmaması görme engelliler için engel oluşturmaktadır.

• Bazı ağaçların yürüyüş yolu üzerinde bulunması, tekerlekli sandalyeli engellinin geçiş alanını kısıtlamakta, görme engelliler için ise engel oluşturmaktadır (Şekil 4.66).

Şekil 4.65 Yürüyüş yolu üzerindeki oturma elemanları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.66 Yürüyüş yolundaki oturma elemanlarının konumu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkta dinlenme amaçlı pergolalar yapılmıştır. Yeşil alan üzerinde yerleştirilmiş olan pergolalara engelsiz geçişi sağlamak için, pergolanın alt zemininden destekler verilmiş ve yürüyüş yolu ile aynı kota getirilmiştir (Şekil 4.67).

• Pergolalara erişim ahşap yürüyüş yolları ile sağlanmakta, yolun genişliği ise bedensel engellilerin engelsiz geçişi için yeterli mesafeye sahiptir. Yürüyüş yolu ahşap malzeme ile kaplanmış ve etrafı tırabzanlar ile çevrelenmiştir. 90 cm yüksekliğindeki tırabzanlar standartlara uygundur.

• Pergolalardaki oturma birimlerinin yerden yüksekliği 70 cm'dir ve engelliler için bu yükseklik yeterlidir, pergolanın genişliği tekerlekli sandalyeli engellinin dönüşü için gerekli olan 150 cm' lik mesafeye sahiptir (Şekil 4.68).

Şekil 4.67 Cemre parkındaki pergola örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.68 Pergolalara erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkta merdiven kullanımına gidilmemiş, kullanımlar arası erişim rampalar ile sağlanmış, ancak rampalar çok uzun mesafeli ve birçok yerde eğimleri çok dik durumdadır.

• Rampalar dökme beton aralarına, küp taş döşenerek ve ahşap malzeme kullanılarak yapılmış,

• Bütün rampalarda 90-100 cm yüksekliğinde tırabzanlar kullanılmıştır. Tırabzan yükseklikleri engelli kullanımına uygundur (Şekil 4.69).

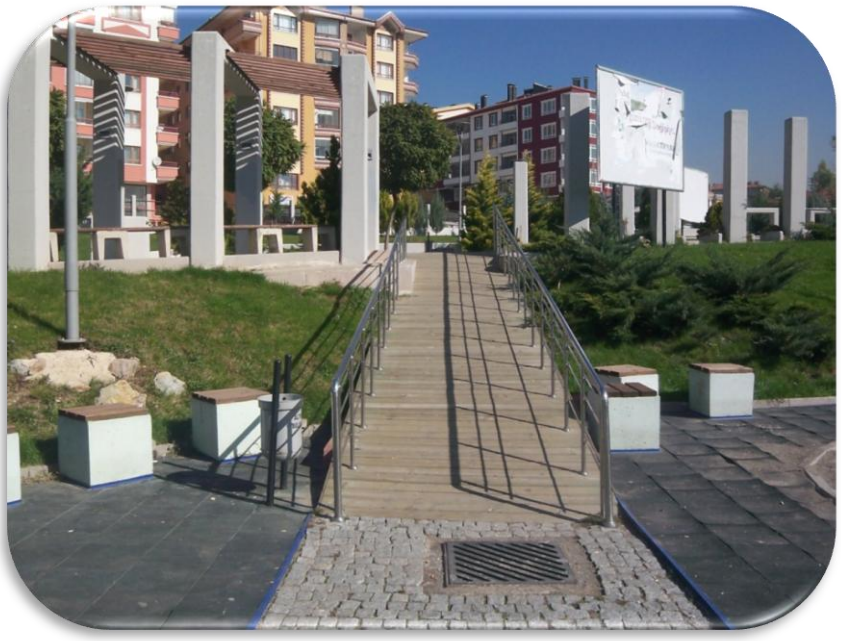

Şekil 4.69 Kullanımlar arası rampalı erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Bazı rampalar kullanımları ve yürüyüş yolları birbirine bağlamaktadır. Bu rampalar arazinin konumundan dolayı, standart eğim olan %5-%8 eğimin çok üzerindedir (Şekil 4.70).

• Rampalarda tırabzanlar kullanılmış ancak rampaların eğimi görme engellilerin ve tekerlekli sandalyeli engellilerin kullanımları uygun değildir.

Şekil 4.70 Rampa örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın doğusunda bulunan yan girişten ve satranç alanından başlayıp, kademeli olarak dönen ve birbirini takip eden rampalar ile ana girişteki yürüyüş yoluna ulaşılmaktadır. Rampalı yol süs havuzları ile iç içe bulunmaktadır (Şekil 4.71).

• Satranç alanından rampalı yola geçişte kot farkından dolayı, 2 basamaklı merdiven bulunmaktadır. Bu merdiven tekerlekli sandalyeli engelli için, rampalı yol kullanımında sorun oluşturmaktadır.

• Rampalı yürüyüş yolu genişliği tekerlekli sandalyeli engellinin tek yönlü geçişi için uygundur.

• Rampa başlangıç ve bitişlerinde 180 cm genişliğinde sahanlıklar bırakılmıştır ve tekerlekli sandalyeli engelli için bu dönüş mesafeleri yeterlidir.

• Rampalı yürüyüş yolunun uzun olması, sahanlıklarda oturma elemanlarının olmaması yol boyunca ilerlerken yorulan engellinin dinlenmesine olanak vermemektedir.

• Sahanlıklarda bulunan ızgaraların genişlikleri, açıklıkları ve yerleştirilme biçimleri tekerlekli sandalyeli engelliye engel olmayacak şekilde yerleştirilmiştir (Şekil 4.72).

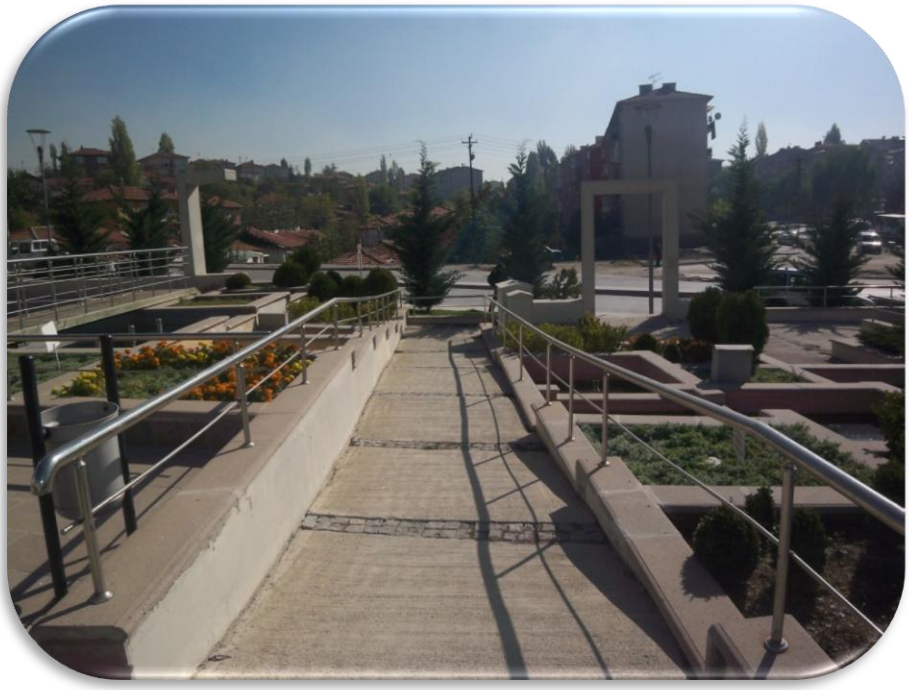

Şekil 4.71 Kademeli rampalı yürüyüş yolu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.72 Izgara örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Cemre parkı içerisinde yüksek aydınlatma elemanları kullanılmış, bazı yürüyüş yollarında ise yerden spot aydınlatmalar kullanılmıştır. Aydınlatma elemanlarının yüksekliği tekerlekli sandalyelinin göz hizası olan 120 cm den yüksektir.

• Çöp kutularının üst yüksekliği engelliler için gerekli olan 90 cm yüksekliğe uygundur. Park içerisinde yerleştirilme şekilleri de engelliler için uygundur ve konumlarından dolayı engel oluşturmamaktadır.

• Park içerisinde bulunan çeşmeler yürüyüş yollarının kenarındaki yeşil alanlar üzerine yapılmıştır. Musluk yükseklikleri tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli olan 90 cm' lik yüksekliğe uygundur. Çeşmeler yürüyüş yolunun hemen yanında bulunduğu için konumu itibari ile engellilerin erişimi için uygundur.

• Park içerisinde bulunan ızgaraların tamamının genişlikleri, açıklıkları ve yerleştirilme biçimleri engellilerin kullanımına uygundur (Şekil 4.73).

• Parkın kuzey bölümünde yüksek beton direklerin önünde yapılmış olan, bitki kutuların bulunmaktadır ve bitki kutularının önünde spot aydınlatma elemanlarına yer verilmiştir. Bitki kutularının önündeki yürüyüş yolu engellilerin kullanımına uygundur (Şekil 4.74)

a. b. c.

Şekil 4.73 Cemre parkı donatı elemanları örnekleri a. Çöp kutusu, b. Çeşme, c. Izgara (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.74 Bitkilendirme alanları ve aydınlatma elemanları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde yer satrancı bulunmaktadır. Satranç alanına erişim dönemeçli rampalı yoldan ve park içerisinden bu alana yönlendirilen rampalı yürüyüş yollarından sağlanmaktadır (Şekil 4.75).

• Satranç oyun alanının etrafı granit derzli küp taş ile çevrelenmiş, tribün önü ise beton plak taş ile kaplanmıştır. Tribünün üst sıralarına merdiven ile ulaşılmaktadır. Ön sıradaki koltukların önündeki alan tekerlekli sandalyeli engelli için yeterli genişliktedir. Tribün oturma alanı genişliği standartlara uygundur.

Şekil 4.75 Park içerisindeki satranç alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde bir mini basketbol sahası bulunmaktadır. Basketbol sahasına yürüyüş yollarından ulaşılmaktadır. Yürüyüş yollarının genişliği ve kullanılan malzeme engelliler için uygundur. Sahaya giriş kapısı genişliği ve basket potasının yüksekliği standartlara uygundur (Şekil 4.76).

Şekil4.76 Park içerisindeki mini basketbol sahası (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde 2 ayrı yerde çocuk oyun alanı vardır.

• Yürüyüş yollarından oyun gruplarına engelsiz erişilebilmektedir.

• Zemin kauçuk malzeme ile kaplanmış. (Şekil 4.77).

• Bordür taşı ile sınırlandırılmış kum havuzları bulunmaktadır. Kum havuzlarının yerden yüksekliği 10-20 cm' dir.

• Kum havuzu tekerlekli sandalyeli engelli çocuk için kullanıma uygun değildir.

• Kum havuzunun yerde olması ve etrafının sınırlandırılmış olması görme engelli çocuk için engel oluşturmaktadır (Şekil 4.78).

• Oyun elemanlarına erişim merdivenle sağlanmakta ve elemanlar engelli çocukların kullanımına uygun değildir.

• Salıncakların ebat olarak küçük olması, hareket etmekte zorluk çeken tekerlekli sandalyeli engelli çocuğun kullanımına uygun değildir

Şekil 4.77 Cemre parkındaki çocuk oyun alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Oyun alanı içindeki oturma birimlerinin sırt kısmının olmaması, oturma genişliğinin dar olması, önünde ve yanında tekerlekli sandalyenin durabileceği genişliğin olmaması nedeni ile engelli kullanıma uygun değildir.

• Kot farklılıklarından dolayı, oyun gruplarının bir tarafında duvarlar meydana gelmiştir. Duvarların başladığı noktada çocukların güvenliği için sınırlama elemanları kullanılmamıştır. Bu durum hem engelli, hem de engeli olmayan çocuklar için tehlike oluşturmaktadır. (Şekil 4.79).

Şekil 4.78 Kum havuzu ve oturma elemanları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

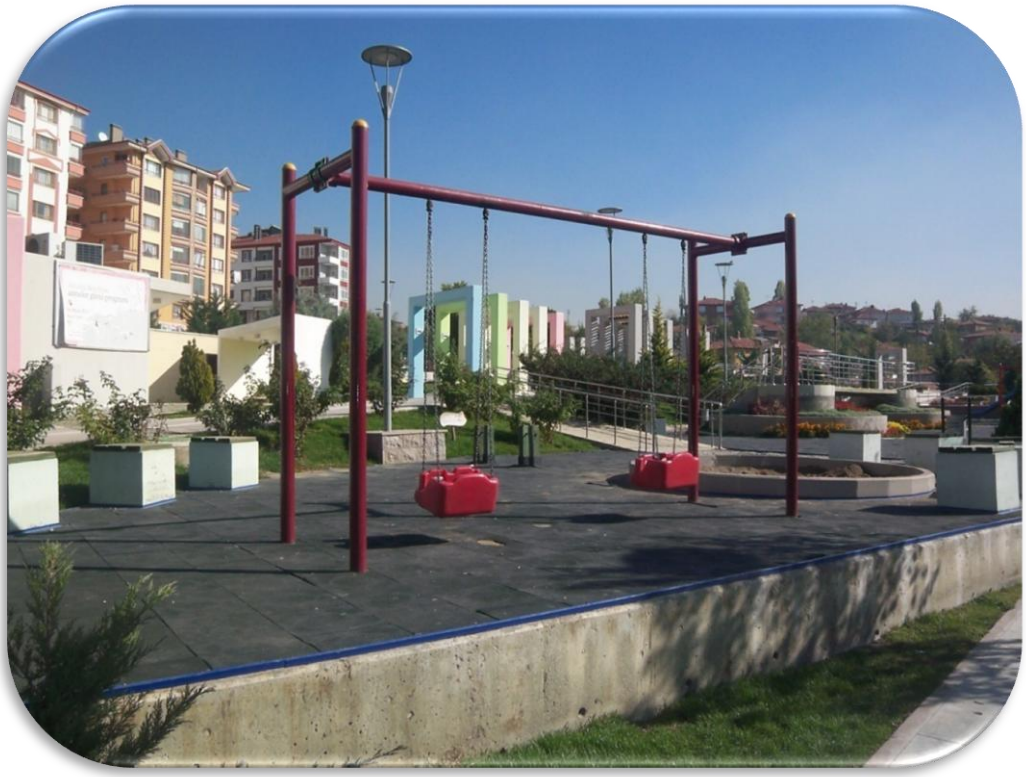

Şekil 4.79 Çocuk oyun elemanları etrafındaki kot farklılığı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde tuvalet bulunmaktadır ve erişim kolaydır. Ancak tuvaletler engellilere yönelik düzenlenmemiştir. Tekerlekli sandalyeli bir engellinin bu tuvaletleri kullanması mümkün değildir (Şekil 4.80).

a.

b.

Şekil 4.80 Cemre parkında wc örneği a. Cemre parkında WC'ye erişim, b. WC'nin mevcut durumu(Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park alanında bilgilendirme ve yönlendirme levhaları bulunmamaktadır.

• Park girişlerinden itibaren, park içerisindeki kullanımlara erişmek için, yüzey kaplamasının dışında görme engelliler için yardımcı olacak başka bir çözüm bulunmamaktadır.

• Çizelge 4.3' de Cemre Parkının engelli standartlarına uygunluğu incelenmiştir.

Çizelge 4.3 Cemre parkının engelli standartları açısından değerlendirilmesi (Çizen: Özlem Yüce Eşkil 2010).

KRİTERLER	**Standardı**	**Göksu Parkı**
1.) ENGELLER		
Engel olan elamandan sonra kalan yolun minimum genişliği	90 cm	+
Sabit engeller etrafında yükseltilmiş düzlem	15 cm	-
Sarkık bitki dalı ve levhaların minimum alt alçaklığı	220 cm	Yok
Engel oluşturan bitkilerin budama yüksekliği	200 cm	+/-
Engelin bulunduğu platform genişliği	60 cm	-
2.) YAYA YOLLARI		
Yaya kaldırımı genişliği	90 cm	+
Çift yönlü geçiş için minimum genişlik	150 cm	+
Kaldırım yüksekliği	3-15 cm	+
Yaya yollarında eğim	%2-%5	+/-

Çizelge 4.3 (devam ediyor).

Yüzey değişikliklerinde kot farkı	0.6-1.3 cm	+
3.) OTOPARKLAR		
Park alanı genişliği	350x550 cm	Yok
Çift taraflı araç parkı kullanımı için yaya yolu genişliği	100cm	Yok
Otopark yüzey maksimum eğimi	%2	Yok
Engelli otopark sayısı (Toplam otopark sayısının)	%2	Yok
4.) BİNA GİRİŞLERİ		
Giriş kapılarını yaya yolundan ayıran sahanlık genişliği	125 cm	+/-
Sahanlık drenaj eğimi	%2	+/-
Giriş kapısında yer alan rampalarda kapı ile rampa arasındaki uzaklık	120cm	+/-
5.) İŞARET VE YÖNLENDİRİCİLER		
Sarkık levha ve reklam tabelalarının minimum alt yüksekliği	220 cm	Yok
Yön ve işaret levhalarının ayaktayken minimum görüş hattı yüksekliği	105 cm	Yok
Yön ve işaret levhalarının ayaktayken maksimum görüş hattı yüksekliği	195 cm	Yok
Yön ve işaret levhalarının otururken minimum görüş hattı yüksekliği	60 cm	Yok
Yön ve işaret levhalarının otururken maksimum görüş hattı yüksekliği	145 cm	Yok
Bilgilendirme levhalarındaki harf karakteri genişliği-yükseklik oranı	1/6-1/10	Yok
6.) RAMPALAR		
Rampanın minimum genişliği	90cm	+
Rampanın minimum eğimi	%0.5-%5	+/-
Rampanın maksimum eğimi	%8	+/-
Rampa başı ve sonunda olması gereken alan genişliği	150 cm	+/-
Rampalarda tırabzan yüksekliği	80-90cm	+
7.) MERDİVENLER		
Merdivenlerde tek yönlü kullanım için minimum geçiş genişliği	90 cm	Yok
Merdivenlerde çift yönlü kullanım için minimum geçiş genişliği	180 cm	Yok
Merdiven başı ve sonu sahanlık genişliği	120 cm	Yok
Merdivenlerde sahanlık kullanma yüksekliği	180 cm	Yok
Merdivenlerde sahanlık derinliği	200cm	Yok
Merdiven ortasında tırabzan kullanma yüksekliği	180 cm	Yok
Merdivenlerde tırabzan yüksekliği	80-90 cm	Yok
Merdivenlerde minimum basamak genişliği	30 cm	Yok
Merdivenlerde minimum basamak yüksekliği	12-18 cm	Yok
8.) KENT MOBİLYALARI		Yok
Oturma elamanlarının yerden yüksekliği ve sırt kısmının yüksekliği	45cm;70cm	+/-
Oturma elemanlarının derinliği	45-50cm	+/-
Oturma elemanlarının yanında tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli genişlik	90x90cm	+/-
Oturma elamanları arasındaki mesafe	100 m	-
Oturma elemanlarının önünde tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli genişlik	150x150cm	+/-
Çöp kutularının yerden yüksekliği	90 cm	+
Çöp kutusunun bordür taşına uzaklığı	45 cm	-

Çizelge 4.3 (devam ediyor).

Çeşmelerde musluk yüksekliği	90-120 cm	-
Tekerlekli sandalyeli engelli için aydınlatma elemanı göz hizası	120 cm	-
Telefon kabinleri önündeki yaklaşım alanı	90x150 cm	Yok
9.) PİKNİK ALANLARI		
Piknik alanındaki oturma elamanı yüksekliği	50-55 cm	Yok
Piknik alanındaki oturma elamanı derinliği	40-50 cm	Yok
Tekerlekli sandalyeli engellinin bacaklarını koyacağı yerin, yerden minimum yüksekliği	70 cm	Yok
10.) ÇOCUK OYUN ALANLARI		
Tekerlekli sandalyeli çocuğun minimum hareket alanı	160 cm	+/-
Alandaki rampa eğimleri	%5-%8.5	+
11.) SPOR ALANLARI		
Tribünlerde tekerlekli sandalyeli engelli için geçiş yolu genişliği	130 cm	+
Tribünlerde tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli alan genişliği	120 cm	+
Spor komplekslerine ulaşım için yaya yolu minimum genişliği	100cm	+
Basketbol potası minimum yüksekliği	210cm	+

İşaretlerin Anlamı: + Uygun +/- Kısmen Uygun - Uygun değil

4.2.3 Deniz Feneri Parkı

• Deniz feneri parkı Altındağ ilçesinin Karapürçek semtin de bulunmaktadır ve 18.5 dekar alana sahiptir, 10.000 m^2 çim alan, 2000 adet ağaç ve çalı bulunan parktaki havuzun büyüklüğü ise 1800 m^2 dir. Parkta güvenlik binası, WC, 2 adet meydan çeşmesi, 60 adet çöp kutusu, 30 adet ahşap bank, her biri 20 kişilik 6 adet çardak, branda gölgelikler, piknik masaları ve 15 araçlık, iki adet otopark bulunmaktadır (URL-14, 2010).

• Selçuklu mimarisinden motiflerle süslenen Deniz Feneri parkı, hem çocuklara hem erişkinlere hitap etmektedir. Çocuk parkı kay kay ve özel paten pistiyle çocukların keyifli dakikalar geçirmesi hedeflenmiş, parkta yetişkinler için de yürüyüş yolları ve dinlenip piknik yapabilecekleri alanlar hazırlanmıştır. Gölet içinde çocuklar için uzaktan kumandalı mini tekne yarışları düzenleyebilecekleri ahşap rıhtım alanı tasarlanmıştır. Diğer yandan öğrencilerin pek çok etkinlik gerçekleştirebilecekleri 100-120 kişi kapasiteli amfi tiyatro tasarlanmış ve 2005 yılında hizmete açılmıştır (URL-15, 2010).

• Deniz Feneri Parkının uydu görünümü (Şekil 4.81), Deniz Feneri Parkının kuzey-batı girişinin görünümü aşağıda belirtilmiştir. (Şekil 4.82)

Şekil 4.81 Deniz feneri parkının uydu görünümü (Google earth 2010).

Şekil 4.82 Deniz feneri parkının genel görünümü (URL-14, 2010).

• Parka erişim beş giriş kapısından sağlanmaktadır. Parkın kuzey-batı yönünde bulunan ana girişe erişim, park çevresindeki kaldırımlardan sağlanmaktadır. Girişte geniş bir meydan bırakılmış ve aydınlatma direkleri ile aydınlatma sağlanmıştır. Kaldırıma çıkışlar kaldırım başlangıcında yapılan rampalardan sağlanmaktadır. Bu durum da park girişine erişim için, uzun bir mesafe kat edilmesine neden olmaktadır (Şekil 4.83).

• Giriş kapısına yakın mesafede sonradan yapılmış geçiş rampası bulunmaktadır. Bu rampaya erişim araç yolundan sağlanmaktadır, rampa ile araç yolu arasındaki yağmur olukları tekerlekli sandalyeli engelli için sorun oluşturmaktadır.

• Rampa eğimi ise standart %8 maksimum eğimden çok fazladır. Rampa bitiminde sahanlık yapılmış ve ikinci bir rampa ile yürüyüş yoluna bağlantı sağlanmıştır. İkinci rampanın eğimi standartlara uygun olmadığı için engelli kullanımına uygun değildir (Şekil 4.84).

• Merdivenlerde tırabzan bulunmamakta ve görme engelliler için yüzey kaplama farklılıkları ile engellerden önce uyarılar bulunmamaktadır.

• Giriş önü alanda yapılmış olan bitkilendirme alanları ise engelsiz hareketi kısıtlamaktadır.

Şekil 4.83 Deniz feneri parkı ana girişinden bir görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.84 Ana girişte rampa çözümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın diğer bir girişi ise; parkın güney-batı yönünde bulunmaktadır. Giriş kapısına erişim yine kaldırımlardan sağlanmakta, kaldırımlardan girişe geçiş için rampa bırakılmış ancak rampa kaplama malzemesi ve genişliği bakımından engelli kullanımına uygun değildir

• Giriş öncesi geniş bir alan bırakılmış, alan beton plak taş ile döşenmiş, küp taşlarla kaplı yüksek bitkilendirme alanı yapılmıştır. Bitkilendirme alanları engelsiz geçişte engel oluşturmaktadır.

• Geniş alandan, parka erişim için 3-7 arasında değişen basamaklardan yapılmış merdiven bulunmaktadır. Merdiven bitiminde küp taşlarla döşenmiş alan bulunmaktadır. Taşların girintili çıkıntılı döşenmesi hareketi zorlaştırmaktadır (Şekil 4.86).

• Merdiven öncesinde uyarı için, zemin döşemesi farklılığının olmaması, park girişinde yönlendirici ve bilgilendirici levhaların olmaması, görme engellilerin bağımsız olarak bu girişten parka ulaşımını zorlaştırmaktadır.

• Merdivenlerde tırabzan olmaması yürüme engelli olan engelliler için de sorun oluşturmaktadır, tekerlekli sandalyeli engellinin ise bu girişten parka erişimi mümkün değildir.

Şekil 4.85 Güney-batı yönünde bulunan park giriş alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Güney yönündeki diğer geçişte ise, erişim araç yolundan ve park çevresindeki kaldırımlardan sağlanmaktadır. Geçiş için araç yolundan sonra, bordür rampası yapılmıştır. Rampanın eğimi ve genişliği standartlara uygun değildir ve yüzey kaplaması olarak küp taş kullanılması engelli erişimini zorlaştırmaktadır (Şekil 4.86).

• Rampa bitiminde ağaçlar bulunmakta ve etraflarındaki sınırlandırma yükseklikleri, standart ölçü olan 60 cm'e uygun değildir.

• Bordür ile araç yolu arasındaki yağmur olukları tekerlekli sandalyeli engellinin hareketini kısıtlamaktadır.

• Ağaçların alt yükseklikleri standart ölçü olan 220 cm'e uygun değildir. Ağaçların konumu ve alt yükseklikleri görme engelliler için engel oluşturmaktadır.

• Giriş rampası ise tekerlekli sandalyeli engelliler ve yürüme engelliler için uygun değildir.

• Girişten sonra, parkın isminin yazılı olduğu bilgilendirme panosu ve bitkilendirme alanlarının bulunduğu bir alan oluşturulmuştur. Bu alandan, spor amaçlı yapılmış yürüyüş yollarına ve kullanımlara erişim için yapılmış olan yürüyüş yoluna erişilmektedir.

• Parkın isminin yazılı olduğu bilgilendirme levhası etrafındaki mesafe tekerlekli sandalyeli engellinin geçişi için yeterlidir, ancak görme engelliler için önceden uyarı işaretleri ve yüzey kaplamaları olmadığı için, konumu itibari ile engel oluşturmaktadır.

Şekil 4.86 Güney yönünde bulunan park giriş alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın kuzey-doğu yönünde yer alan diğer bir girişinde ise, araç yolundan, park girişine geçişte sonradan rampa yapılmıştır.

•Rampa ile araç yolu arasındaki yağmur olukları, tekerlekli sandalyeli engelli için engel oluşturmaktadır.

• Rampanın genişliği ve eğimi, engelli kullanımına uygun değildir.

• Alan içinde dikilmiş olan ağaçların, çevrelerindeki sınırlandırmaların, zeminle aynı kotta olması ve engel öncesinde olması gereken 60 cm'lik uyarı mesafesinin oluşturulmamış olması ve ağaçların budama yükseklikleri görme engelliler için sorun oluşturmaktadır (Şekil 4.87).

• Girişteki alandan, sportif amaçlı yapılmış olan yürüyüş yollarına ve parktaki kullanımlara erişimi sağlayan diğer yürüyüş yollarına geçiş sağlanmaktadır. Giriş alanı bordür taşından sonra beton plak taş ile kaplanmıştır, sportif amaçlı yürüyüş yollarını birbirine bağlamak için beton plak taşlardan sonra döşeme farklılığına gidilmiş ve küp taş ile yüzey kaplaması yapılmıştır.

• Yürüyüş yollarında görme engellileri yönlendirecek, yüzey kaplamaları ve yönlendirme levhalarına yer verilmemiştir.

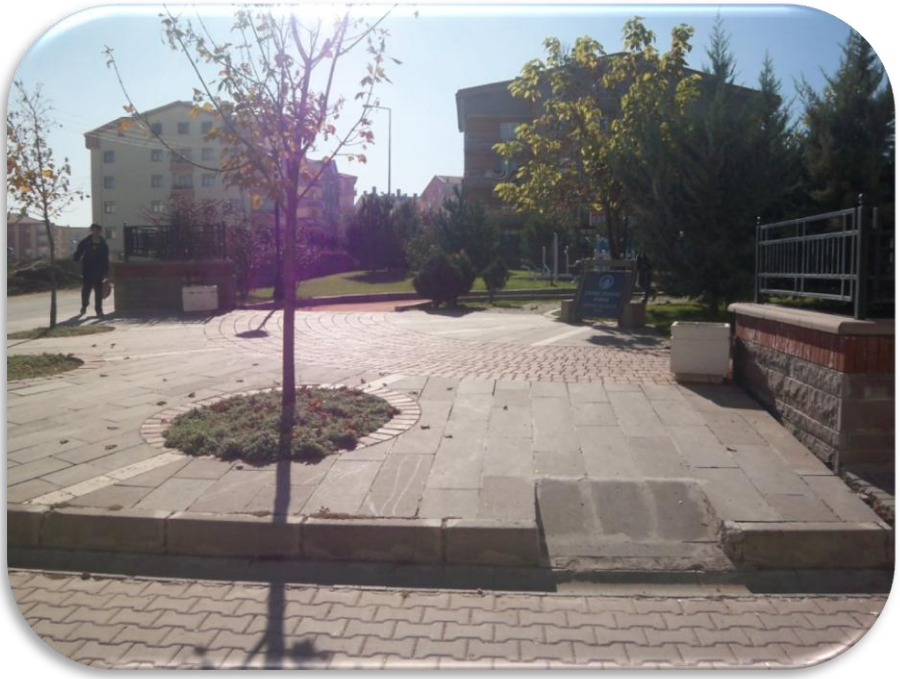

Şekil 4.87 Kuzey- doğu yönünde bulunan park giriş alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın doğusundaki girişten parka erişim, araç yolundan ve otoparktan sağlanmaktadır. Park girişinde geniş bir alan bırakılmıştır.

• Araç yolu ile bu giriş arasında bulunan yağmur oluğu ve bordür taş yüksekliği engelliler için erişimde engel oluşturmaktadır. Otopark alanında sonradan yapılmış rampa bulunmaktadır. Bu rampaya erişimde otopark ile araç yolu arasında bulunan yağmur olukları sorun oluşturmaktadır. Rampa eğimi, şekli, konumu ve yüzey kaplaması ile standartlara uymamaktadır (Şekil 4.88).

• Giriş alanında yapılmış ve küp taş ile yükseltilmiş olan, bitkilendirme alanları ve ağaçlar, engelsiz erişimde engel oluşturmaktadır.

• Geçiş alanının küp taş ile kaplanmış olması görme engelli ve tekerlekli sandalye kullanan engelliler için hareket kısıtlılığına neden olmaktadır.

• Girişten itibaren park içerisinde yönlendirici işaretler, yüzey kaplaması farklılıkları ve bilgilendirme levhaları bulunmamaktadır.

• Giriş alanından, parktaki kullanımlara erişimi sağlayan, yine küp taş ile kaplanmış yürüyüş yollarına ve spor amaçlı kauçuk malzeme ile kaplanmış sportif amaçlı yürüyüş yollarına ulaşılmaktadır. Spor amaçlı yürüyüş yolları arasında ise tuğla taş kaplama ile geçiş sağlanmıştır.

• Yürüyüş yollarının ortasına dikilmiş ve etrafı yükseltilmiş ağaç, daha önceden uyarı işaretleri ile belirtilmediği için görme engelliler için engel oluşturmaktadır. Konumu ile de tekerlekli sandalyeli ve koltuk değneği kullanan engellilerin daha uzun bir mesafe kat ederek parka ulaşmalarına neden olmaktadır (Şekil 4.89).

Şekil 4.88 Doğu yönünde bulunan park giriş alanı (Fotoğraf: Özlen Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.89 Parkın doğu girişinden yürüyüş yollarına erişim (Fotoğraf: Özlen Yüce Eşkil 2010).

• Parkın doğu ve güney-batı girişlerinde otopark bulunmaktadır. Otoparklar kilitli parke taş ile kaplanmıştır. Otoparklarda engellilere ait park yeri bulunmamaktadır.

• Otopark ile araç yolu arasındaki yağmur olukları ise engelliler için sorun oluşturmaktadır.

• Otopark ile park sınır duvarları arasında kaldırım bulunmakta ve bu kaldırımlara erişim için rampalar bırakılmamıştır (Şekil 4.90). Engellinin aracından inip parka erişim için yardım alması gerekmektedir.

• Güney- batı girişinde engelli birey, otoparkta aracından indikten sonra, parkın giriş alanına ulaştığında buradaki mevcut merdivenler parka erişimde sorun oluşturmaktadır.

Şekil 4.90 Parkın doğu girişindeki otopark alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Yürüyüş yolları parkın büyük bir bölümünü kaplamaktadır. Yeşil alan içerisindeki yollar, informal şekilde, küp taş ile kaplanmış ve etrafları zemin ile aynı kotta bordür taş ile sınırlandırılmıştır.

• Zeminin küp taş ile kaplı olması ve taşların girintili çıkıntılı olması, tekerlekli sandalyeli ve koltuk değneği kullanan engellilerin zemin üzerinde hareketini zorlaştırmaktadır.

• Görme engelliler için yol üzerinde, yönlendirici yüzey kaplamaları bulunmamakta ve yeşil alan ve kent mobilyalarına yaklaşma mesafelerinde uyarılar bulunmamakta, yolların informal olması da görme engellilerin tek başlarına hareket etmelerini zorlaştırmaktadır.

• Yürüyüş yollarında yeşil alan üzerinde, otuma elemanları ve çöp kovaları yerleştirilmiş.

• Oturma elemanlarının yükseklikleri engelli kullanımına uygundur.

• Yeşil alan üzerinde bankların yanında tekerlekli sandalyeli engelli için yeterli mesafe vardır, ancak yeşil alan üzerinde tekerlekli sandalyenin kullanımı sorun olmaktadır.

• Aydınlatma elemanlarının yükseklikleri engellilerin görüş hattına uygun yüksekliktedir.

• Çöp kovalarının yükseklikleri de olması gereken 90 cm yüksekliğine uygundur (Şekil 4.91).

• Parkın kuzey-batı yönündeki ana girişten ulaşılan yürüyüş yollarının etrafındaki, bitkilendirme alanları zemin ile aynı kotta bulunduğu için ve yol çevresindeki ağaçların alt yükseklikleri olması geren 220 cm'lik yükseklikten fazla olduğu için, görme engellilerin, engelsiz geçişini engellemektedir.

• Bitkilendirme alanları tekerlekli sandalye kullanan engellilerin geçiş mesafesini kısıtlamaktadır (Şekil 4.92).

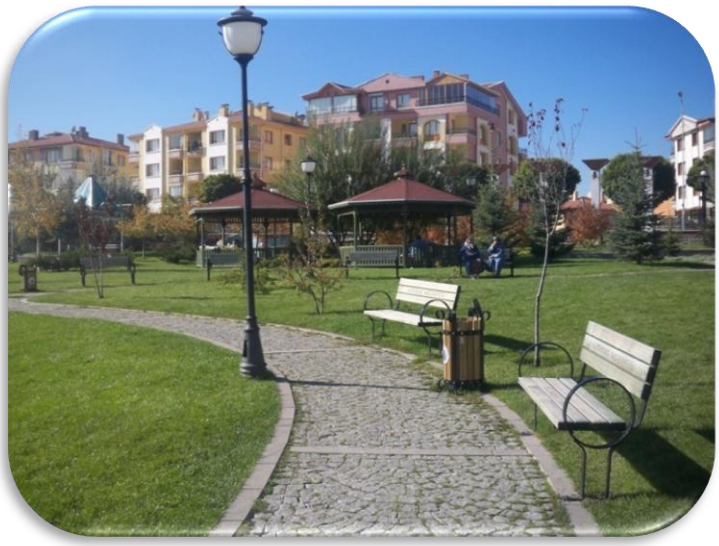

Şekil 4.91 Yürüyüş yolları ve kent mobilyaları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.92 Yürüyüş yollarındaki engeller (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Göl kenarında, kullanımların ve oturma alanlarının bulunduğu alanlar, beton plak taş ile kaplanmıştır. Bu yüzey kaplama özelliğinden dolayı erişimde sorun oluşturmamaktadır.

• Göl çevresinde çocukların, gölde tekne yüzdürmeleri için, ahşap malzemeden yapılmış rıhtım bulunmaktadır.

• Spor amaçlı yürüyüş yolları kauçuk malzeme ile kaplamış, etrafı bordür taşı ile sınırlandırılmıştır (Şekil 4.93).

• Arazinin yapısından dolayı bazı yerlerde eğimin fazla olması, engellilerin yürüyüş yolu üzerinde hareketini zorlaştırmaktadır.

• Yol etrafındaki bitkilerin alt yüksekliklerinin standartlara uymaması da sorun oluşturmaktadır.

• Parkın büyük bir bölümünde yürüyüş yollarının bitimindeki kullanımlara erişimde merdivenler kullanılmış, bu durum da engellilerin kullanımlara, tek başlarına erişimini imkansız hale getirmiştir.

• Genel olarak engellilerin yürüyüş yollarında tek başlarına dolaşmaları mümkün değildir.

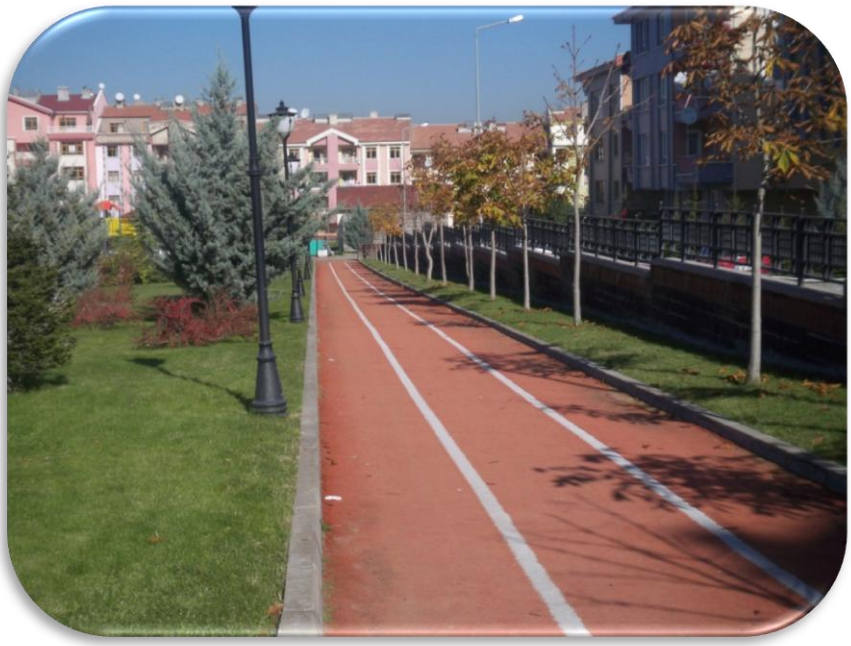

Şekil 4.93 Sportif amaçlı yürüyüş yollarından bir görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parka ismini veren deniz fenerinin yüksekliği 18 m dir. Çamlık köşk kafeden köprü bağlantısı ile fenere ulaşılmakta, köprü uzunluğu ise 30m dir. Fener seyir kulesi olarak tasarlanmış ve park kullanıcılarına 360 derecece seyir imkanı sunmaktadır (URL-14, 2010)

• Fenere erişim kafeden sağlanmaktadır, kafeye erişimde en kısa mesafe parkın, güney-batı yönündeki giriş alanından gerçekleşmektedir. Girişten sonra kafeye 3.00 m genişliğinde yürüyüş yolu ile erişim sağlanmakta, ancak yola inmeden önce 2 basamaklı merdivenden geçmek gerekmektedir (Şekil 4.94).

• Merdivenlerde tırabzan yoktur ve merdivenlere erişilmeden önce, uyarı işaretleri kullanılmamıştır, bu durum görme engellilerin yalnız başlarına fenere erişimlerini kısıtlamaktadır.

• Merdiven yanında rampa bulunmaması tekerlekli sandalyeli engellilerin erişimi engellemektedir. Aynı zamanda güney- batı girişinin engellilere uygun şekilde tasarlanmamış olması, engellilerin fenere bu girişten erişmelerinin zorlaştırmaktadır.

• Parkın diğer girişlerinden de fenere erişim vardır, ancak uzun mesafeler kat edilmek zorunda bırakılmıştır.

• Kafeye eriştikten sonra ise, fenere erişim için küp taş malzeme ile döşenmiş olan yürüyüş yoluna erişmek için, merdivenlerden geçilmek zorundadır ve fenere erişim için yapılmış olan iskeleye de merdiven ile erişilmektedir (Şekil 4.95).

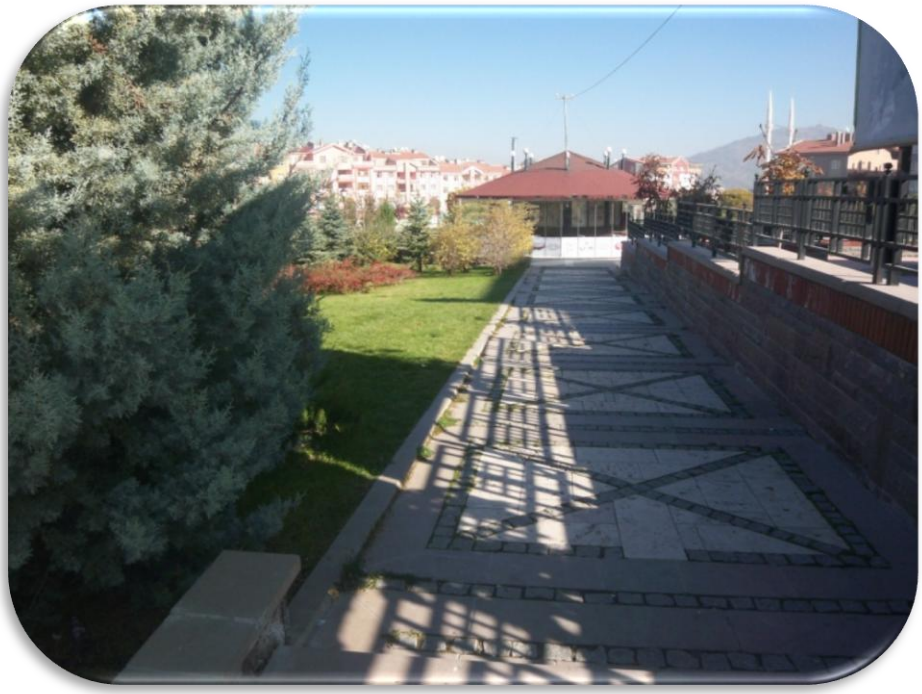

Şekil 4.94 Güney-batı giriş alanından deniz fenerine erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.95 Kafeden deniz fenerine erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Deniz fenerine erişim park içerisinden de sağlanabilmektedir. Deniz fenerine ulaşmak için öncelikle kafe alanına erişilmesi gerekmektedir. Park içerisinde, küp taş kaplama ile yapılmış

yürüyüş yolu ile kafeye ulaşılmakta ancak 3 basamaktan oluşan merdivenlerden çıkılması gerekmektedir.

• Merdivenlerde tırabzan bulunmaması, yine merdiven yanında rampa olmaması ve yürüyüş yolunun yüzey kaplaması engellilerin deniz fenerine erişimin park içerisinden de sağlamalarını zorlaştırmaktadır (Şekil 4.96).

Şekil 4.96 Park içerisinden deniz fenerine erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Kafeye erişim için kafe çevresinde yapılmış olan 3 basamaklı merdivenlerle sağlanmaktadır.

• Kafe çevresi kayrak taşları ile kaplanmıştır. Yürüyüş alanı içerine ise belli mesafelerde ağaçlar dikilmiş, ağaçların çevresi standart ölçüde olan 15 cm yüksekliğindeki sınırlayıcılar ile çevrelenmiş, ancak ağaçlardan dolayı geçiş genişliği 75 cm kadar düşmektedir. Yardım alarak kafe alanına erişen tekerlekli sandalyeli engelli daralan geçiş mesafesi nedeni ile, kafe alanı içerisinde, hareketi sınırlandırılmıştır.

• Kafe etrafındaki alana oturma grupları yerleştirilmiş, ancak tekerlekli sandalyeli engellinin bu oturma elemanlarını kullanma imkanı bulunmamaktadır. Bacaklarını koyması için gerekli olan mesafe yetersizdir.

• Görme engellilerin de tek başına, fenere erişimi imkansızdır. Yürüyüş yollarında yönlendirici yüzey kaplamaları, merdivenler öncesi uyarılar, merdivenlerde tırabzanlar bulunmamaktadır (Şekil 4.97).

Şekil 4.97 Kafe ve çevresindeki kullanımlar (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde 1800 m^2'lik havuz bulunmaktadır.

• Havuzun bir kıyısında çocukların uzaktan kumandalı teknelerini yüzdürebilmeleri için ahşap malzemeden yapılmış rıhtım bulunmaktadır. Rıhtıma ve yürüyüş yoluna erişimde, yeşil alan arasına bırakılmış merdivenlerin kullanılması gerekmektedir.

• Yürüyüş yolu genişliği engelsiz geçiş için uygundur, ancak merdivenlerin kullanılmak zorunda olunması ve rampa olmaması tekerlekli sandalyeli engellinin erişimini zorlaştırmaktadır.

• Rıhtım ile yürüyüş yolu arasında da 15 cm yüksekliğinde bir kot farkı bulunmaktadır. Ayrıca rıhtımın başlangıç ve bitişinde rampa bulunmaması, tekerlekli sandalyeli engellinin tek başına rıhtıma ulaşımını ve rıhtımı kullanımını zorlaştırmaktadır (Şekil 4.98).

• Havuzun çevresinde sadece rıhtım çevresinde tırabzan bulunmaktadır. Yeşil alanla ve yürüyüş yolundan sonra bırakılmış alanlarla, havuzun üst kotu aynı seviyedir ve tırabzan bulunmamaktadır. Bu durum özellikle görme engelli çocuklar ve zihinsel engelli çocuklar için tehlike oluşturmaktadır (Şekil 4.99).

• Rıhtımla aynı hizada bir adet çardak bulunmaktadır. Çardağın girişi havuz kenarından verilmiştir. Çardak girişi ile göl kenarı arasındaki yürüyüş yolu mesafesi tekerlekli sandalyeli engellinin geçişine ve baston kullanan görme engelli çocuklar için uygun değildir.

• Havuz ile çardak arasında tırabzan bulunmaması, bu alanı kullanacak herkes için tehlike oluşturmaktadır (Şekil 4.100).

• Rıhtım ile havuz arasında ahşap malzemeden tırabzanlar yapılmıştır ve tırabzan yüksekliği olması gereken standartlara uygundur.

• Merdivenle erişim, engeller ve kot farklılıkları görme engelli çocuklar için sorun oluşturmaktadır.

Şekil 4.98 Ahşap rıhtımdan bir görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.99 Havuz çevresinden görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.100 Havuz kenarındaki çardak ve çardağa erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park alanında çok sayıda oturma birimlerine yer verilmiştir.

• Yürüyüş yolları üzerinde sıklıkla oturma bankları ve bunların yanında çöp kutuları yerleştirilmiştir. Oturma bankları yürüyüş yolunda genellikle çim üzerine yerleştirilmiştir.

• Oturma elemanlarının yükseklikleri ve oturma genişlikleri engellilerin kullanımına uygundur.

• Yürüyüş yollarının genişliği tekerlekli sandalyenin kendi etrafında dönüşü için gerekli olan mesafeyi sağlamadığı için tekerlekli sandalyeli engellinin tek başına kullanımına uygun değildir (Şekil 4.101).

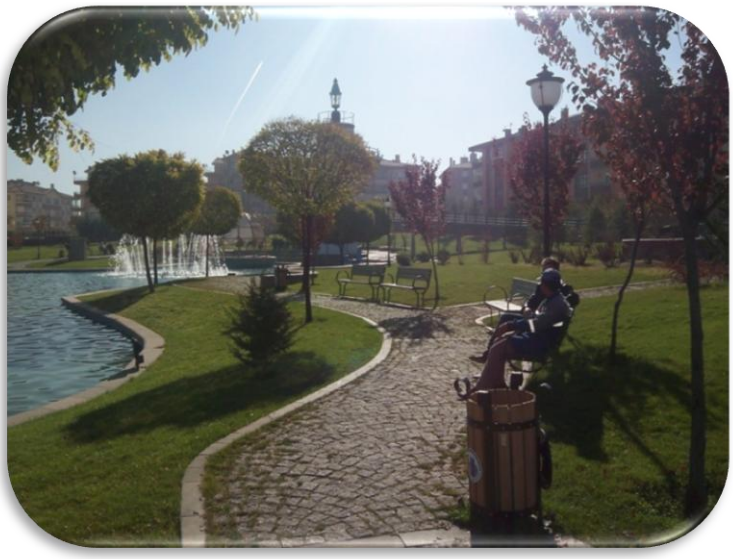

Şekil 4.101 Yürüyüş yolu üzerindeki oturma elemanları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde, çocuk oyun alanına yakın olan yerlerde ve havuz kenarındaki branda gölgeliklerin altına oturma elemanları yerleştirilmiştir.

• Çocuk oyun alanına yakın oturma elemanlarına erişimde kot farklılıkları sorun oluşturmakta ve iki zemin arasında 15 cm'lik kot fark bulunmaktadır. Bu durum tekerlekli sandalyeli engellilerin erişimini kısıtlamakta ve önceden uyarı amaçlı zemin döşeme kaplaması farklılıkları oluşturulmaması ve brandalı gölgeliklerin direkleri görme engelliler için engel oluşturmaktadır.

• Zemin sert malzeme ile kaplanmıştır. Oturma elemanlarına erişimden önce zemin üzerine dikilmiş olan ağaçların etrafı standartlara uygun olarak 15 cm yüksekliğindeki sınırlayıcılar ile sınırlandırılmıştır. Brandalı gölgelikler ile, bu ağaçların çevresi arasında kalan yürüyüş yolu mesafesi daraldığı için, engelsiz geçişte sorun oluşturmaktadır (Şekil 4.102).

• Havuz kenarındaki yapılan brandalı gölgeliklerdeki oturma birimlerinde ise; havuz kenarı ile oturma birimi arasında kalan mesafe engelsiz geçiş için her yerde uygun değildir.

• Havuz kenarında tırabzan olmaması bu oturma birimini tek başına kullanacak olan engelliler için sorun oluşturmaktadır.

• Oturma elemanlarının şekilleri, yükseklikleri ve tekerlekli sandalyeli engellinin bacaklarını koyacağı yükseklik engelli kullanımına uygun değildir, ayrıca oturma elamanlarının ortasında bulunan masanın yüksekliği normal standartların çok üzerindedir.

Şekil 4.102 Brandalı oturma birimleri (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park alanı içerisinde çeşitli yerlere çardaklar konulmuştur. Bu çardakların tamamına engelsiz erişim mümkün değildir.

• Yeşil alanların içine yapılmış olan bu çardaklara erişim 2-3 basamak arasında değişen merdivenlerle, küp taş ile döşenmiş yollarla sağlanmaktadır.

• Çardaklar ile zemin arasında 15-20 cm arasında değişen kot farklılıkları ve çardağa erişim için yapılmış yürüyüş yolu önünde bordür taşı yüksekliği bulunmaktadır.

• Çardakların giriş kısımlarının genişlikleri standartlara uygundur.

• Girişlere gelişigüzel yerleştirilen çöp kutuları da engel oluşturmaktadır.

• Çardaklarda ki oturma alanlarının genişliği dardır ve sırt kısmı bulunmamaktadır.

• Tekerlekli sandalyeli ve yürüme engellilerin yardım almadan bu çardakları kullanmaları mümkün değildir.

• Görme engelliler ise daha önceden uyarılmadıkları ve yönlendirilmedikleri için merdiven ve kot farklılıkları gibi engellerden dolayı tek başlarına hareketleri kısıtlıdır (Şekil 4.103).

Şekil 4.103 Park alanı içerisindeki çardaklara erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Piknik alanları parkın batı yönünde bulunmaktadır. Piknik alanlarına erişim en kısa mesafe olarak, kuzey- batı yönündeki ve güney- batı yönündeki girişlerden sağlanmaktadır. Bu girişler engellilerin kullanımına çok da uygun olmadığı için, engellilerin piknik alanlarına erişiminde sorun oluşturmaktadır. Diğer giriş kapılarından erişim için, engellilerin uzun bir mesafeden ve engellerin bulunduğu alanlardan geçmeleri gerekmektedir (Şekil 4.104).

• Piknik alanlarına erişim için kullanılması gereken, yürüyüş yolu, beton plak taş ile kaplanmış, genişliği engelsiz geçiş için gerekli olan genişliğe sahiptir.

• Piknik masalarının bulunduğu alan, yürüyüş yolundan bordür taş yüksekliği ile yükseltilmiştir, erişim için rampa bırakılmamıştır, kot farklarını vurgulayan yüzey döşeme farklılığı belirtilmemiştir.

• Piknik masaları, üzeri kapatılmış çardakların altına yerleştirilmiş, masa dışında kalan alan, tekerlekli sandalyeli engellinin kullanımı için gerekli olan genişliğe sahip değildir.

• Çardakların direkleri, geçiş aralıklarını daraltmış durumdadır. Dolayısıyla, tekerlekli sandalyeli engelli yardım alarak, piknik masasına erişebilir ve sadece masanın yan kısmını kullanabilir durumdadır (Şekil 4.105).

Şekil 4.104 Piknik alanından genel görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.105 Piknik masası görünümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Amfi tiyatro, deniz fenerinin doğu yönünde, hemen yanına yapılmıştır. Amfi tiyatronun sahnesi, havuzun içinde bulunmaktadır ve üzeri yarım ay şeklinde çadır ile kapatılmıştır. Sahneye erişim için, göl çevresinde yapılmış olan, informal şekilli, küp taş ile kaplanmış yürüyüş yolundan sağlanmakta, tiyatro sahnesine erişim yoluna ulaşmak için 2 basamaklı merdivenin kullanılması gerekmektedir.

• Basamaklar önündeki genişlik tekerlekli sandalyeli engellinin dönüş manevrası için gerekli olan genişlik için uygun değildir, geçiş için rampanın olmaması, sahneye erişimi de zorlaştırmaktadır (Şekil 4.106).

• Amfi tiyatronun oturma alanlarına erişim, merdivenler ile geçişler sağlanmaktadır.

• Merdivenlerde tırabzanlar yapılmamış, merdiven öncesi uyarı amaçlı yüzey farklılıkları oluşturulmamış, tekerlekli sandalyeli bir engellinin amfi tiyatronun oturma alanlarını ve sahnesini kullanma imkanı bulunmamaktadır.

• Oturma alanlarının üst oturma yerlerinin, bitiminde yeşil alan bırakılmış ve ağaçlandırılmış bu durumda üst yürüyüş yolunun seyir amaçlı kullanımını da engellemiştir (Şekil 4.107).

• Oturma yerleri arasında bırakılan yürüyüş yolları genişliği baston ve koltuk değneği kullanan engelliler için gerekli olan standart ölçüleri sağlamamaktadır.

• Amfi tiyatro için oluşturulmuş olan yürüyüş yolu havuz ile bitişik durumdadır. Yol çevresi ile havuz arasında tırabzan bulunmaması engelli çocuklar için olduğu kadar engelsiz çocuklar için de tehlike oluşturmaktadır.

Şekil 4.106 Amfi tiyatronun park içindeki konumu (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

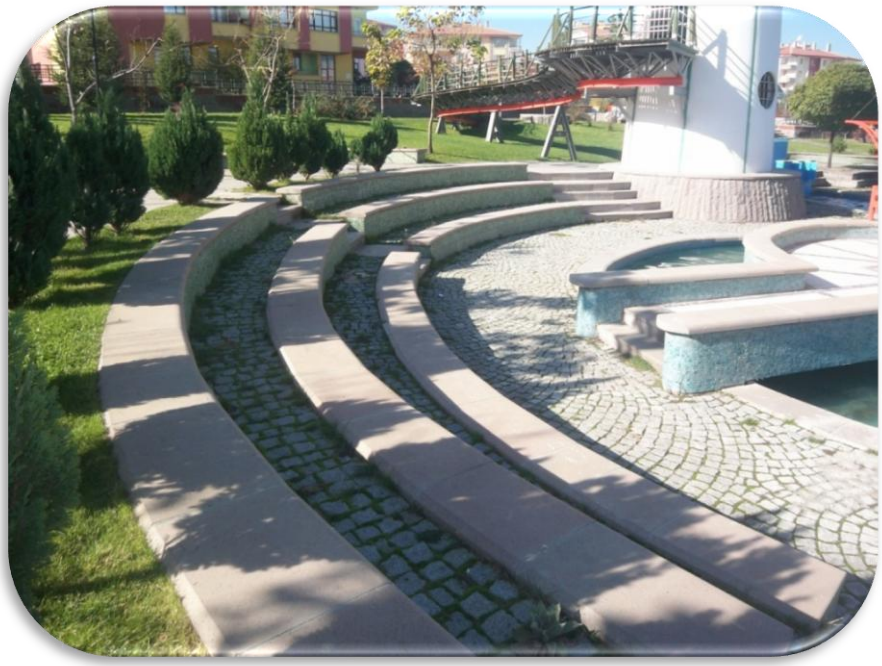

Şekil 4.107 Amfi tiyatro oturma alanından bir görünüm (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Çocuk oyun elemanları iki grup halinde park içinde bulunmaktadır ve oyun elemanları engelli çocukların kullanımına uygun tasarlanmamıştır.

• Oyun gruplarına kendi içinde merdiven ile erişim sağlanmakta, engelli çocukların oyun gruplarına erişimi için düz çıkış alanları oluşturulmamıştır.

• Oyun grubunun zemini irili ufaklı taşlar ile kaplanmış, yürüyüş yolundan düşük kotta oyun alanına, geçiş için yol bırakılmamıştır.

• Kot farkı görme engelli çocuklar için tehlike oluşturmakta, tekerlekli sandalyeli engelli çocuğun ise oyun grubuna yardım almadan erişmesi mümkün değildir (Şekil 4.108).

• Diğer oyun grubuna erişim, geniş eğimli bir yoldan sağlanmakta, oyun grubuna erişim ve oyun grupları arasında geçişte merdiven kullanılmıştır. Zemin kauçuk malzeme ile kaplanmıştır. Oyun grubu engelli çocukların kullanımına uygun değildir. Salıncaklar küçük olduğu için, her yaş grubundaki çocuğa ve tekerlekli sandalye kullanan engelli çocukların kullanımına uygun değildir.

a. b.

Şekil 4.108 Park içindeki oyun grupları a. Kum ve çakıl ile kaplı oyun grubu, b. Kauçuk malzeme ile kaplı oyun grupları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın kuzey-doğu giriş kapısına çok yakın bir mesafede fitness aletlerinin bulunduğu spor alanı bulunmaktadır. Ayrıca park içindeki yürüyüş yollarından da bu alana erişim sağlanmaktadır.

• Yürüyüş yolundan spor alanına dökme beton ile kaplanmış bir geçiş alanı oluşturulmuştur. Bu alana geçiş bırakılmış, bu geçiş alanı engellilerin kullanımına uygun yapılmamıştır.

• Zemin ise çakıl taşları ile kaplanmış, aletlerin bulunduğu alan zemin malzemesi ve aletlerin konumu itibari ile engelli kullanımına uygun değildir (Şekil 2.109).

Şekil 4.109 Fitness aletlerinin bulunduğu spor alanı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkın güney-doğu girişi yönünde ahşap spor aletlerinin bulunduğu spor alanları oluşturulmuştur.

• Kauçuk malzeme ile kaplanmış yürüyüş yolundan bu alana ulaşılmaktadır ve yürüyüş yolunun genişliği engelsiz geçiş için uygundur.

• Yolun sonunda kauçuk malzeme ile kaplı, yuvarlak bir alan oluşturulmuş, alanın ortasında çakıl taşı malzeme ile kaplı, bordür taşı ile sınırlandırılmış, spor yapılacak olan aletlerin bulunduğu bir alan oluşturulmuş. Bu alana geçiş için giriş bırakılmamış, kaplama malzemesi ve spor elemanları engelli kullanımına uygun değildir.

• Park içinden bu alana erişim, basamak genişliği standartlara uygun olmayan dik bir merdiven ile, sağlanmaktadır. Bu merdiven engellilerin kullanımına uygun değildir (Şekil 4.110).

a. b.

Şekil 4.110 Güney-doğu yönündeki ahşap spor elemanları a. Spor alanının genel görünümü, b. Spor alanına erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Kuzey-doğu girişine yakın yürüyüş yollarının ortasında, bordür taş ile sınırlandırılmış, ahşap spor elemanlarının bulunduğu bir, alan düzenlenmiştir. Zemin çakıl taşları ile kaplanmıştır.

• Spor elemanlarına erişim için giriş bırakılmamış olan bu alanda zemin kaplaması ve spor elemanları engelli kullanımına uygun değildir (Şekil 4.111).

Şekil 4.111 Kuzey-batı girişindeki ahşap spor elemanları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde, havuz üzerinde kullanımları birbirine bağlayan bir köprü bulunmaktadır. Köprü ile yürüyüş yolu arasında 20 cm yüksekliğinde kot farkı bulunmaktadır.

• Köprü giriş ve çıkışında standartlara uygun eğim ile geçiş rampaları yapılmış, iki geçiş rampası arasında düz sahanlık bulunmaktadır.

• Giriş ve çıkıştaki kot farklılıkları tekerlekli sandalyeli engellinin, tek başına erişimini engellemektedir.

• Görme engelliler için ise önceden bu kot farkını belirtecek bir yönlendirme ve yüzey kaplaması bulunmamaktadır. Köprü üzerindeki aydınlatmalar ise gece kullanımı için yeterlidir. (Şekil 4.112).

a. b.

Şekil 4.112 Park içerisindeki köprü a. Köprüden genel görünüm, b.Köprüye erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisindeki donatı elemanları engelliler için gerekli olan standartlara uygundur.

• Çöp kutuları olması gereken 70-90 cm yüksekliğindedir.

• Aydınlatma elemanları ise engelliler için gerekli olan, görüş hattı mesafesine uygun yapılmıştır.

• Park içerisinde 2 adet çeşme bulunmaktadır. Bu iki çeşmeye erişim engellilerin kullanımına uygun değildir.

• Çeşmelerden ilki, bulunduğu alandan, kot farkı ile yükseltilmiş, bu durum tekerlekli sandalyeli engellinin çeşmeye erişimini engellemektedir. Görme engellilerin ise zorlanmasına sebep olmaktadır. Çeşmedeki musluk yüksekliği ise olması gereken 90 cm yükseklik standardına uygun değildir (Şekil 4.113).

• İkinci çeşme ise konumu itibari ile erişimi zordur, çünkü çeşme ile yürüyüş yolu arasında bir basamak bulunmaktadır. Bu durum tekerlekli sandalyeli engellinin çeşmeye erişimini zorlaştırmaktadır ve musluk yüksekliği de engellilerin kullanıma uygun değildir. Basamak öncesi uyarı bulunmaması görme engelliler için engel oluşturmaktadır (Şekil 4.114).

a. b. c.

Şekil 4.113 Deniz feneri parkı donatı elemanları a. Aydınlatma elemanı, b.Çöp kutusu, c.Çeşme (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

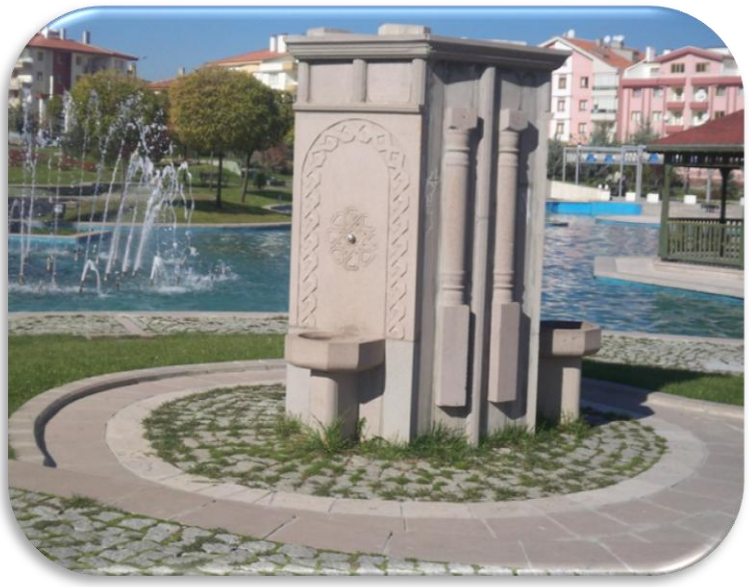

Şekil 4.114 Çeşmeye erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisinde, doğu girişinin yanında bulunan güvenlik binasının içerisinde, park dışından girişi olan, iki adet wc bulunmakta, ancak bu tuvaletler engelli kullanımına uygun değildir ve tuvaletlerde engellilere yönelik hiçbir düzenleme yapılmamıştır (Şekil 4.115).

Şekil 4.115 Güvenlik binası ve wc (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Deniz feneri parkında yönlendirme ve bilgilendirme levhaları bulunmamakta, bazı park girişlerinde parkın isminin yazılı olduğu, levhaların dışında başka levha bulunmamaktadır.

• Parkın büyük bir bölümü görme ve bedensel engellilerin kullanımına uygun değildir.

Deniz feneri parkının engellilerin kullanımına uygunluğu açısından değerlendirilmesi Çizelge 4.4'de belirtilmiştir.

Çizelge 4.4 Deniz feneri parkının engelli standartları açısından değerlendirilmesi (Çizen: Özlem Yüce Eşkil 2010).

KRİTERLER	**Standardı**	**Deniz Feneri Parkı**
1.) ENGELLER		
Engel olan elamandan sonra kalan yolun minimum genişliği	90 cm	-
Sabit engeller etrafında yükseltilmiş düzlem	15 cm	-
Sarkık bitki dalı ve levhaların minimum alt alçaklığı	220 cm	Yok
Engel oluşturan bitkilerin budama yüksekliği	200 cm	-
Engelin bulunduğu platform genişliği	60 cm	-
2.) YAYA YOLLARI		
Yaya kaldırımı genişliği	90 cm	+
Çift yönlü geçiş için minimum genişlik	150 cm	Yok
Kaldırım yüksekliği	3-15 cm	+
Yaya yollarında eğim	%2-%5	+/-
Yüzey değişikliklerinde kot farkı	0.6-1.3 cm	Yok
3.) OTOPARKLAR		
Park alanı genişliği	350x550 cm	-
Çift taraflı araç parkı kullanımı için yaya yolu genişliği	100cm	Yok
Otopark yüzey maksimum eğimi	%2	+
Engelli otopark sayısı (Toplam otopark sayısının)	%2	Yok
4.) BİNA GİRİŞLERİ		
Giriş kapılarını yaya yolundan ayıran sahanlık genişliği	125 cm	-
Sahanlık drenaj eğimi	%2	-
Giriş kapısında yer alan rampalarda kapı ile rampa arasındaki uzaklık	120cm	Yok
5.) İŞARET VE YÖNLENDİRİCİLER		Yok
Sarkık levha ve reklam tabelalarının minimum alt yüksekliği	220 cm	Yok
Yön ve işaret levhalarının ayaktayken minimum görüş hattı yüksekliği	105 cm	Yok
Yön ve işaret levhalarının ayaktayken maksimum görüş hattı yüksekliği	195 cm	Yok
Yön ve işaret levhalarının otururken minimum görüş hattı yüksekliği	60 cm	Yok
Yön ve işaret levhalarının otururken maksimum görüş hattı yüksekliği	145 cm	Yok
Bilgilendirme levhalarındaki harf karakteri genişliği-yükseklik oranı	1/6-1/10	Yok
6.) RAMPALAR		
Rampanın minimum genişliği	90cm	+/-
Rampanın minimum eğimi	%0.5-%5	+/-
Rampanın maksimum eğimi	%8	+/-
Rampa başı ve sonunda olması gereken alan genişliği	150 cm	Yok
Rampalarda tırabzan yüksekliği	80-90cm	Yok

Çizelge 4.4 (devam ediyor).

7.) MERDİVENLER		
Merdivenlerde tek yönlü kullanım için minimum geçiş genişliği	90 cm	+/-
Merdivenlerde çift yönlü kullanım için minimum geçiş genişliği	180 cm	+/-
Merdiven başı ve sonu sahanlık genişliği	120 cm	Yok
Merdivenlerde sahanlık kullanma yüksekliği	180 cm	Yok
Merdivenlerde sahanlık derinliği	200cm	Yok
Merdiven ortasında tırabzan kullanma yüksekliği	180 cm	Yok
Merdivenlerde tırabzan yüksekliği	80-90 cm	Yok
Merdivenlerde minimum basamak genişliği	30 cm	+/-
Merdivenlerde minimum basamak yüksekliği	12-18 cm	+/-
8.) KENT MOBİLYALARI		
Oturma elamanlarının yerden yüksekliği ve sırt kısmının yüksekliği	45cm;70cm	+/-
Oturma elemanlarının derinliği	45-50cm	+/-
Oturma elemanlarının yanında tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli genişlik	90x90cm	+/-
Oturma elamanları arasındaki mesafe	100 m	+
Oturma elemanlarının önünde tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli genişlik	150x150cm	+/-
Çöp kutularının yerden yüksekliği	90 cm	+
Çöp kutusunun bordür taşına uzaklığı	45 cm	+/-
Çeşmelerde musluk yüksekliği	90-120 cm	-
Tekerlekli sandalyeli engelli için aydınlatma elemanı göz hizası	120 cm	+
Telefon kabinleri önündeki yaklaşım alanı	90x150 cm	Yok
9.) PİKNİK ALANLARI		
Piknik alanındaki oturma elamanı yüksekliği	50-55 cm	-
Piknik alanındaki oturma elamanı derinliği	40-50 cm	-
Tekerlekli sandalyeli engellinin bacaklarını koyacağı yerin, yerden minimum yüksekliği	70 cm	-
10.) ÇOCUK OYUN ALANLARI		
Tekerlekli sandalyeli çocuğun minimum hareket alanı	160 cm	-
Alandaki rampa eğimleri	%5-%8.5	+
11.) SPOR ALANLARI		
Tribünlerde tekerlekli sandalyeli engelli için geçiş yolu genişliği	130 cm	Yok
Tribünlerde tekerlekli sandalyeli engelli için gerekli alan genişliği	120 cm	Yok
Spor komplekslerine ulaşım için yaya yolu minimum genişliği	100cm	Yok
Basketbol potası minimum yüksekliği	210cm	Yok

İşaretlerin Anlamı: + Uygun +/- Kısmen Uygun - Uygun değil

4.2.4 Engelsiz Oyun Parkı

• Tüm çocuklar eşittir, engelli çocukların da oyun oynama hakkı vardır sloganıyla, yola çıkan Çankaya Belediyesi, engelli ve engelsiz çocukları aynı ortamda buluşturan engelsiz oyun parkını 12 Haziran 2008 tarihinde kullanıma açmıştır.

• Engelsiz oyun parkı Ankara kentinin Çukurambar semtinde, 48. cadde üzerinde yapılmıştır.

• Parka erişim tek bir girişten sağlanmaktadır.

• Araç yolundan sonra giriş kapısına erişim için kaldırım bırakılmıştır. Kaldırıma erişim rahatlıkla sağlanmaktadır.

• Giriş kapısı genişliği olması gereken standartlara uygundur (Şekil 4.116).

• Parkın giriş bölümünde idari bina bulunmaktadır. İdari binaya erişim için, kaldırımdan giriş kapısına rampa yapılmıştır. Rampanın eğimi ve genişliği olması gereken standartlara uygundur. Araç yolundan idari binaya geçiş rahatlıkla sağlanmaktadır (Şekil 4.117).

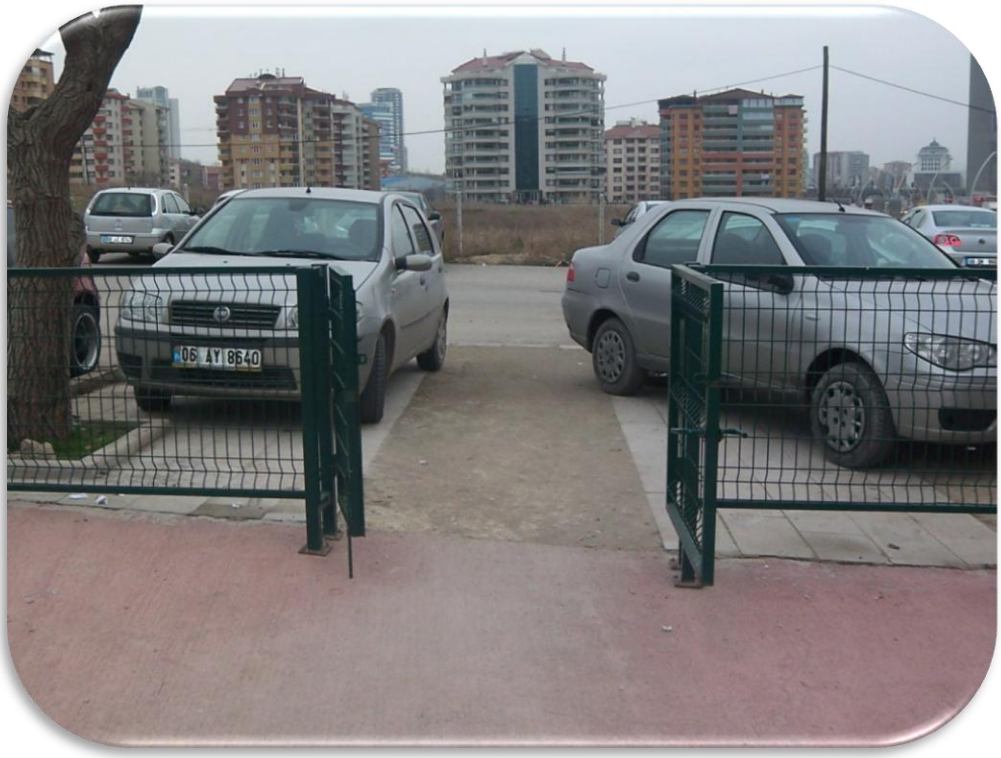

Şekil 4.116 Engelsiz oyun parkı giriş kapısı (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.117 İdari binaya erişim (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkta kullanımlara erişim kolaylıkla sağlanmaktadır.

• Kullanımlar arasındaki yolların genişliği olması gereken standartlara uygundur ve yollarda meydana gelen eğimler engellilerin kullanımına uygundur (Şekil 4.118).

• Parkta zemin malzemesi olarak dökme beton kullanılmış, oyun elemanlarının bulunduğu zeminler kauçuk malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 4.119).

Şekil 4.118 Engelsiz oyun parkı zemin kaplaması (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.119 Çocuk oyun elemanları zemin kaplaması (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Park içerisindeki oturma elemanları engelli çocuklar düşünülerek tasarlanmıştır. Parkta kot farkı oluşturularak dinlenme alanı oluşturulmuş ve oturma elemanları yerleştirilmiştir. Tekerlekli sandalyeli engellilerin oturabileceği, koltuk şeklinde oturma elemanları yerleştirilmiştir. Diğer oturma elemanlarının yerden yüksekliği olması gereken standartlara uygundur.

• Oturma elemanının önündeki mesafe tekerlekli sandalyeli engellinin geçişine uygundur. Ancak oturma banklarında sırt yüksekliği bulunmamaktadır. Ayrıca bu alanda tekerlekli sandalyeli engellinin güvenliği için tekerlek tutucu sınırlayıcılar yerleştirilmiştir (Şekil 4.120).

Şekil 4.120 Park içerisindeki oturma elemanları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2009).

• Parkın diğer bölümlerinde farkı şekillerde oturma elemanları yerleştirilmiştir. Oturma elemanları tekerlekli sandalyeli engelliler düşünülerek tasarlanmış ve koltuk şeklindeki oturma elemanları park içerisinde çeşitli yerlere yerleştirilmiştir (Şekil 4.121).

• Çöp kutularının yükseklikleri olması gereken standartlara uygundur. Park içersinde alçak aydınlatma elemanlarına yer verilmiştir (Şekil 4.122).

Şekil 4.121 Oturma elemanları örnekleri (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.122 Aydınlatma elemanı örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Oyun grupları engelli çocukların kullanacağı şekilde tasarlanmıştır.

• Oyun gruplarının zeminleri kauçuk malzeme ile kaplanmıştır.

• Kaydırak ve salıncakların bulunduğu oyun alanına erişim kolaylıkla sağlanmaktadır (Şekil 4.123).

• Bu oyun grubuna erişim yolu üzerinde bulunan yüksek kum havuzu, görme engelli çocuklar için engel oluşturmaktadır.

• Salıncaklar engelli çocukların kullanımına uygun şekilde farklı yüksekliklerde ve şekillerde tasarlanmıştır.

• Kaydıraklara erişim, merdivenler dışında, rampalar ile sağlanmıştır. Bu rampalar engelli çocukların kullanımına uygundur (Şekil 4.124).

Şekil 4.123 Oyun elemanlarının genel görünümü (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.124 Farklı salıncak örnekleri (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

• Parkta ayrıca tekerlekli sandalyeli engellilerin sandalyelerinden inmeden sallanabilecekleri bir adet oyun elemanı tasarlanmıştır (Şekil 4.125).

Park içerisinde bedensel engelli çocukların rahatlıkla kullanabileceği, oturma elemanı şeklinde tasarlanmış bir adet salıncak bulunmaktadır (Şekil 4.126).

Şekil 4.125 Tekerlekli sandalyeli engelli çocukların kullanımına uygun salıncak (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.126 Oturma elemanı şeklinde salıncak örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2009).

• Park içerisindeki oyun elemanları çocukların gelişimini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Tekerlekli sandalye kullanan engelli çocuklar için, yükseltilmiş kum havuzu yapılmıştır.

• Kum havuzunun zemini kauçuk malzeme ile kaplanmıştır. Kum havuzuna erişim parkın her yerinden rahatlıkla sağlanmaktadır.

• Kum havuzun alt kısmında tekerlekli sandalyeli engelli çocuğun bacaklarını koyacağı genişlik bulunmamaktadır.

• Çakıl taşları ile kaplanmış bordür taşı ile sınırlandırılmış ve tekerlekli sandalyeli çocuğun, geçebileceği şekilde geçişler bırakılmış bir alan tasarlanmıştır. Tekerlekli sandalyeli çocuklarında rahatlıkla kullanabilecekleri çakıl taşlarını yerden kaldırıp bırakmaya yarayan aletler yerleştirilmiştir (Şekil 4.127).

Şekil 4.127 Park içerisindeki farklı oyun elemanları (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2009).

• Tahterevalli oyun elemanları engelli çocuklara göre tasarlanmıştır. Oyun elemanının zemini kauçuk malzeme ile kaplanmıştır (Şekil 4.128).

• Park ilk yapıldığında tekerlekli sandalye kullanan engelli çocukların kullanabileceği şekilde, tasarlanan tahterevallinin oturma yerleri, 2010 yılının aralık ayında yapılan incelemelerde değiştirilmiş olduğu gözlenmiştir (Şekil 4.129).

Şekil 4.128 Tahterevalli örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2010).

Şekil 4.129 Park ilk yapıldığında tasarlanan tahterevalli örneği (Fotoğraf: Özlem Yüce Eşkil 2009).

4.3 ENGELLİLERİN PARKLARA ERİŞİMİ VE KULLANIMINA İLİŞKİN ANKET

4.3.1 Anket Soruları

ENGELLİNİN ÖZELLİKLERİ

1.) Cinsiyetiniz?

□ Kadın □Erkek

2.) Kaç yaşındasınız?

□ 7-14 yaş □ 35-44yaş □ 55-64yaş

□ 15-35 yaş □ 45-54yaş □ 65+

3.) En son bitirdiğiniz eğitim seviyesi nedir?

□ Okur-yazar değil □ Lise

□ Özel eğitim merkezi □ Yüksekokul

□ İlköğretim □ Lisansüstü (master, doktora)

4.) Engel türünüz nedir?

□ Bedensel engelli □ İşitme engelli

□ Görme engelli □ Zihinsel engelli

□ Yürüme engelli □ Geçici engelli

5.) Engellilik nedeniniz nedir?

□ Doğuştan □ Sonradan

6.) Engeliniz sonradan ise nedeni nedir?

□ İş kazası nedeni ile □ Düşme nedeni ile

□ Trafik kazası nedeni ile □ Deprem nedeni ile

□ Hastalık veya yanlış tedavi □ Diğer

TEZ KONUSU İLE İLGİLİ SORULAR

1.) Konutunuzdan sokağa rahatlıkla çıkabiliyor musunuz?

□Evet □ Hayır

2.) Konutunuzdan sokağa rahatlıkla çıkamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

□ Bina içerisinde asansör olmaması ve merdiven kullanamayacak durumda olmak
□ Var olan asansörün engelli kullanımına uygun olmaması
□ Bina giriş kapısının tekerlekli sandalyeli geçişi için standart ölçülerde olmayışı
□ Bina giriş kapısında rampa olmaması
□ Var olan rampanın kullanımına uygun eğim ve ölçülerde olmaması
□Diğer…

3.) Kent parklarına erişimi rahatlıkla sağlayabiliyor musunuz?

□ Evet □ Hayır

4.) Kent parklarına erişimi rahatlıkla sağlayamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

□ Evden sokağa çıkabilecek durumda değilim (kendi engelim nedeni ile)
□ Evden sokağa çıkamıyorum (yaya yollarının ve kaldırımların engellilere uygun standartlarda olmaması)
□ Yaya yollarında mantar, ağaç, levha gibi kısıtlayıcı engellerin olması
□ Toplu taşıtlara binemiyorum (bineceğim şekilde olmaması)
□ Toplu taşıma duraklarının, parklara olan mesafesinin uygun olmaması
□ Kent parkları ile ilgili bilgilendirme panolarının yetersiz olması
□ Park alanlarında engelli otoparkının olmaması ya da yetersiz olması
□ Diğer…

5.) Parkları hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

□ Her gün □ 2-3 ayda bir
□ Haftada 1-2 kez □ Yılda 1-2 kez
□ Ayda 1-2 kez □ Hiçbir zaman

6.) Kent parklarını hangi amaçlar için kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

□ Gezme- dinlenme □ Sosyal iletişim

□ Sportif Amaçlı □ Diğer

□ Yeme içme

7.) Kent parklarındaki kent mobilyalarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz?

□ Evet □ Hayır

8.) Kent mobilyalarından istediğiniz kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

□ Oturma banklarının şekil ve yüksekliği engelliler için uygun değil

□ Oturma banklarının yanında tekerlekli sandalye için uygun alan bulunmuyor

□ Yaya yollarındaki ızgaraların genişlikleri, açıklıkları ve yerleştirme biçimleri uygun değil

□ Çöp kutularının yükseklikleri uygun değil

□ Aydınlatma elemanları yetersiz

□Çeşmelerde musluk yükseklikleri ve çeşmelere erişim mesafesi yetersiz

□Diğer…

9.) Kent parklarında yer alan bilgilendirme ve yönlendirme işaretleri hareketliliğinize yardımcı oluyor mu?

□ Evet □Hayır

10.) Bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yeteri kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

□ Yeterli bilgilendirme ve yönlendirici işaretler bulunmuyor

□ Yön ve işaret levhaları uygun yerlere konulmamış

□ Var olan işaretlerin algılanması zor, görüş hattının dışında bulunmuyor

□ İşaretler görme engelliler için tasarlanmamış

□ İşaretlerin yazı ve büyüklükleri uygun değil

□ İşaret ve levhalarda uluslar arası semboller kullanılmamış

□ Diğer…

11.) Kent parklarındaki spor alanlarından istediğiniz kadar yaralanabiliyor musunuz?

□ Evet □Hayır

12.) Spor alanlarından yeterince yararlanamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- □ Spor alanlarına ve oyun gruplarına erişim rahatsız
- □ Spor alanları engellilere yönelik tasarlanmamış
- □ Diğer…

13.) Kent parklarındaki çocuk oyun elemanlarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz?

□ Evet □Hayır

14.) Oyun elemanlarında istediğiniz kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- □Oyun elemanları engelli kullanımına uygun değil
- □ Oyun elemanlarının bulunduğu zemin kapısı uygun değil
- □ Oyun grupları kişisel gelişimi sağlayacak şekilde tasarlanmamış
- □ Diğer…

15.) Kent parklarındaki yürüyüş yollarını kullanımda karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- □ Yürüyüş yollarının engellilere uygun olmaması
- □ Yürüyüş yolları üzerindeki sabit engeller
- □ Çöp kutusu, aydınlatma elemanları, bilgilendirme levhaları gibi kent mobilyalarının engellilerin hareketlerini engelleyecek şekilde olması
- □ Engellileri yönlendirecek yüzey kaplama farklılıklarının yetersiz olması

16.) Kent parklarındaki rampa ve merdiven kullanımlarında karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- □ Merdivenlerin kullanıma uygun olmaması
- □ Rampaların olmayışı
- □ Rampaların eğimi açısından kullanıma uygun olmaması-çok dik olması
- □ Rampaların genişliklerinin tekerlekli sandalye geçişine uygun olmayışı
- □ Merdiven ve rampalarda tırabzan olmayışı

17.) Kent Parklarındaki genel kullanımlarda karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Oturma alanlarının engellilere uygun olmaması
- Engelli otoparkının olmaması
- Engellilere uygun WC olmaması
- Kullanımları belirleyecek yönlendirme levha ve işaretlerin bulunmaması
- Yön levhaları engellilere göre tasarlanmamış
- Yeterli aydınlatma sağlanmamış
- Park içerisindeki tesislerin yetersiz olması
- Diğer…

18.) Engellilerin kent parklarından beklentileri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Yürüme yollarının engellilerin dolaşımına uygun standartları sağlamalı
- Rampalar engelli kullanımına uygun standartlarda olmalı
- Spor ve oyun alanları engellilerin de kullanabileceği şekilde düzenlenmeli
- Yeme-içme alanlarına erişim kolaylıkla sağlanmalı
- Kullanımlara erişim kolaylıkla sağlanmalı
- Yönlendirici ve uyarıcı levhalar yer almalı ve standartlara uygun olmalı
- Park içerisindeki umumi WC'lerde engelli WC'leri yer almalı
- Restoran, kafeterya gibi park içindeki tüm tesislerde engelli WC'leri bulunmalı

4.3.2 Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Tez çalışmasında, çalışma alanları olarak seçilen kent parkları engellilere yönelik standartlar açısından, irdelendiği için bu parkları kullanan engellilerin, parkları kullanırken karşılaştığı sorunların ve engellilerin parklardan beklentilerinin saptanması amacı ile kapsamlı bir anket çalışması yapılmasına karar verilmiştir.

Ankara kentinde yaşayan engellilerin düşüncelerini öğrenmek amacı ile yapılmış olan anket soruları araştırma bulgular bölümünde 4.3.1 anket soruları başlığı altında verilmiştir. Anket de engellilerin kişisel özellikleri hakkında bilgi edinmek için 6 soru, tez konusu kapsamında, engellilerin kent parklarına erişilebilirlikleri, parkları kullanımları, parklarda karşılaştıkları sorunlar hakkında bilgi edinmek için 18 soru olmak üzere toplam 24 soru sorulmuştur.

Ankara kenti, il sınırları içerisinde 2010 yılı, kasım ve aralık aylarında, hava koşullarının iyi olduğu durumlarda, kent parklarında karşılaşılan engelliler ile, kısmen derneklerde bulunan engelliler ile, kısmen özel eğitim merkezlerindeki engellilerle, kısmen de kamu dairelerinde çalışan engelliler ile yüz yüze görüşülerek anketler yapılmıştır. Ayrıca anketler derneklere ve özel eğitim merkezlerine bırakılarak, sonradan geri alınmıştır, bilinen engelliler ile internet üzerinden iletişim kurularak da, toplam 206 adet anket yapılmıştır.

Anket yapılan dernekler engel türüne göre seçilmiştir. Kent parklarını kullanımda daha fazla zorluk çektikleri düşünülen, bedensel ve görme engellilerin bulunduğu dernekler tercih edilmiştir.

4.3.2.1 Engellilerin özellikleri ile ilgili anket sonuçlarının değerlendirilmesi

Ankete katılan engellilerin özelliklerinin belirlendiği soruların sonuçları bu bölümde irdelenmiştir.

Ankete katılan engellilerin cinsiyete göre dağılımları Çizelge 4.5 ve Şekil 4.130'da gösterilmiştir. Ankete katılan engelli bireylerin cinsiyete göre dağılımında % 43.3'ü kadın, %51.7'si erkektir.

Çizelge 4.5 Ankete katılan engellilerin cinsiyete göre dağılımı

CİNSİYET	KİŞİ SAYISI	YÜZDE
Kadın	99	% 48.3
Erkek	106	%51.7
TOPLAM	205	%100

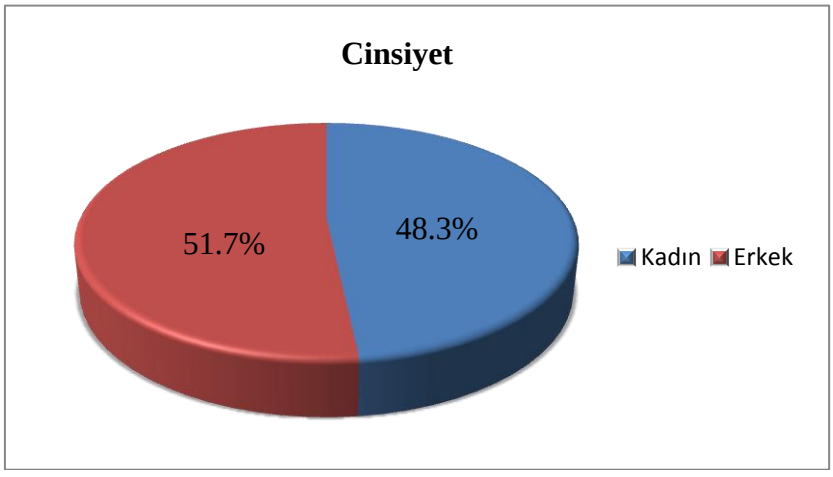

Şekil 4.130 Ankete katılan engellilerin cinsiyete göre dağılımının grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerin yaş gruplarına göre dağılımı Çizelge 4.6 ve Şekil 4.131'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.6 Ankete katılan engellilerin yaş gruplarına göre dağılımı

YAŞ	KİŞİ SAYISI	YÜZDE (%)
7-14	28	13.7
15-34	85	41.5
35-44	49	23.9
45-54	30	14.6
55-64	10	4.9
55+	3	1.5
TOPLAM	205	100

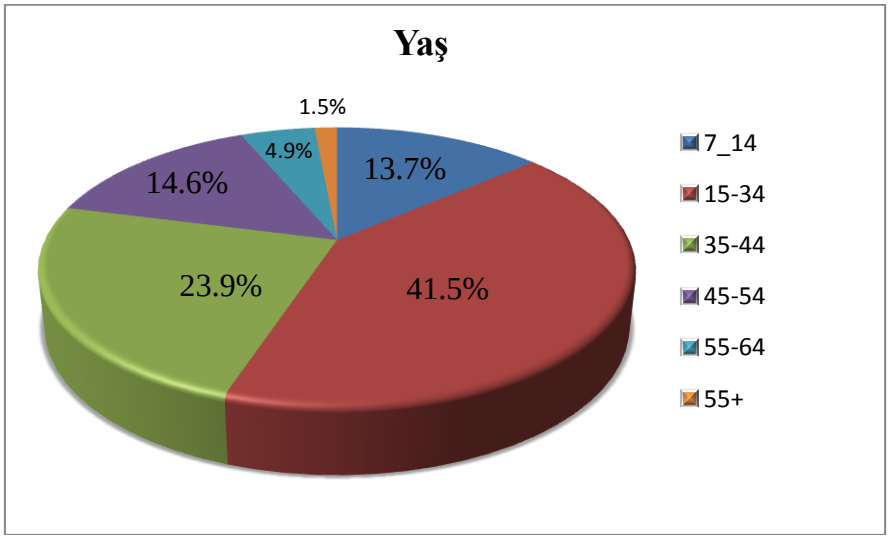

Şekil 4.131 Ankete katılan engellilerin yaş gruplarına göre dağılımının grafik gösterimi

Ankete katılanlar engelli bireyler % 41.5 oranda 15-34 yaş grubunda yoğunluk göstermiştir. En az engelli birey sayısı ise % 1.5 oranda 55 ve üzeri yaş grubunda bulunmaktadır. 7-14 yaş grubu arasında %13.7, 35-44 yaş grubu arasında %23.9, 45-54 yaş grubu arasında %14.6, 55-64 yaş grubu arasında ise %4.9 oranında engelli birey bulunmaktadır.

Ankete katılan engellilerin eğitim durumlarına göre dağılımı Çizelge 4.7 ve Şekil 4.132'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.7 Ankete katılan engellilerin eğitim durumuna göre dağılımı

EĞİTİM DURUMU	KİŞİ SAYISI	YÜZDE(%)
Okur-yazar değil	16	7.8
Özel eğitim	44	21.5
İlköğretim	53	25.9
Lise	60	29.3
Yüksekokul	12	5.9
Üniversite	17	8.3
Yüksek lisans-Doktora	3	1.5
TOPLAM	205	100

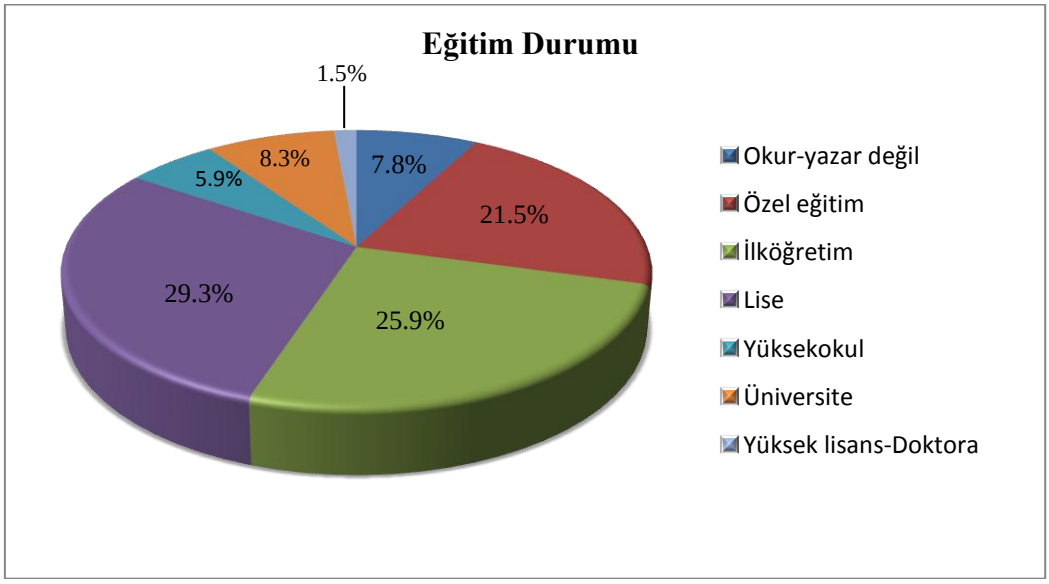

Şekil 4.132 Ankete katılan engellilerin eğitim durumuna göre dağılımının grafik gösterimi

Anket sonuçlarında öğrenim durumlarının cinsiyete göre dağılımında; ankete katılan engelli kadın bireyler ve engelli erkek bireylerin eğitim seviyelerinin birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Engelli kadın bireylerin ilköğretim ve yüksekokul seviyesinde erkek bireylerden daha fazla, engelli erkek bireylerin ise, lise ve üniversite seviyesinde engelli kadın bireylerden daha fazla öğrenim görmüş olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan engellilerin çoğunluğu lise mezunu olup, %29.3 dilimi teşkil etmektedir. Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında anket çalışmasına katılan engelli bireylerin eğitim seviyesi öncelik sırasına göre lise, ilköğretim, özel eğitim, üniversite, okur-yazar değil, yüksekokul ve lisansüstü olarak sıralanmaktadır.

Ankete katılan engellilerin engel türlerine göre dağılımları Çizelge 4.8 ve Şekil 4.133'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.8 Ankete katılan engellilerin engel türüne göre dağılımı

ENGELLİLİK TÜRÜ	KİŞİ SAYISI	YÜZDE (%)
Bedensel Engelli	65	31.7
Görme Engelli	42	20.5
Zihinsel Engelli	38	18.5
İşitme Engelli	28	13.7
Yürüme Engelli	33	16.1
Geçici Engelli	9	4.4

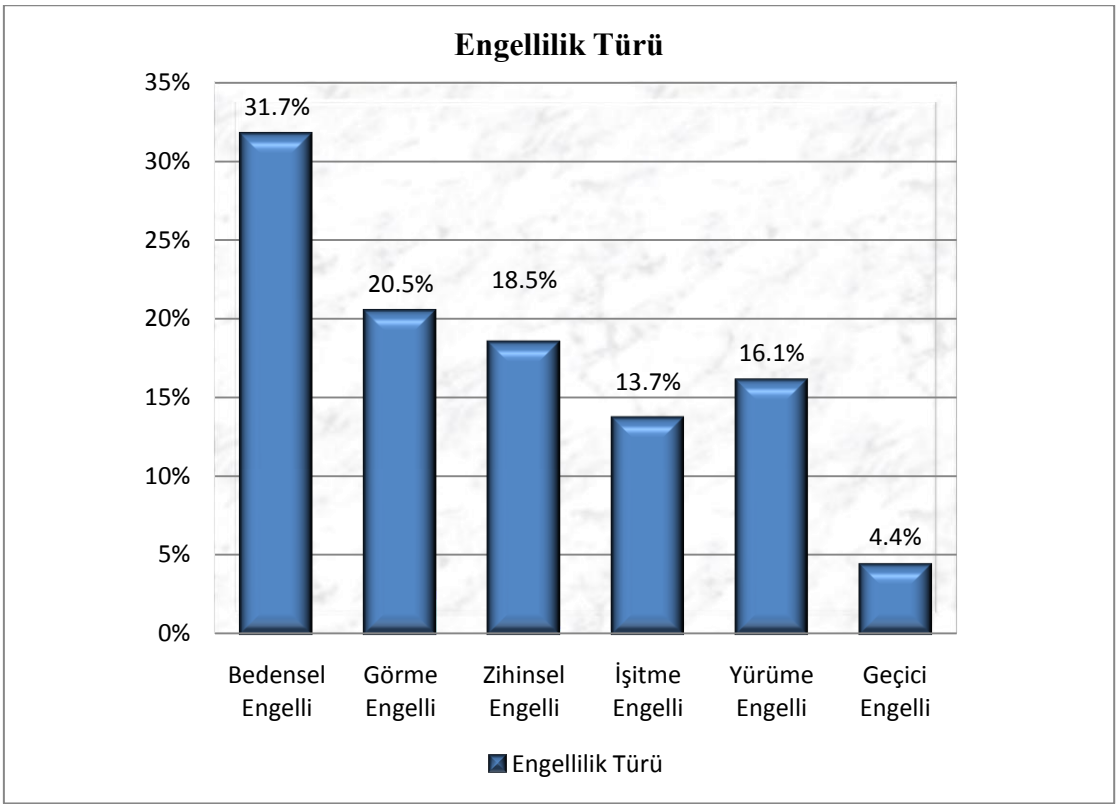

Şekil 4.133 Ankete katılan engellilerin engellilik türüne göre dağılımının grafik gösterimi

Anket çalışması yapılırken, tez konusu olan kent parklarını kullanım söz konusu olduğu için, kent parklarını kullanımda daha fazla zorluk çektiği düşünülen bedensel ve görme engelli bireyler ile daha yoğun şekilde anket yapılmıştır. Bu nedenle anket sonuçlarında ankete katılan engelli bireyler % 31.7 oranda bedensel engelli, %20.5 oranda görme engelli %16.1 oranda ise yürüme engellidir. Engellilerin birden fazla engelli olabileceği için, engel türü değerlendirmesinde bir engelli birden fazla grupta yer almıştır.

Ankete katılan engellilerin engellilik nedenleri incelendiğinde, %46.3'ü doğuştan, %53.7'si sonradan engelli olduğunu belirtmiştir. Çizelge 4.9 ve Şekil 4.134'de engellilik nedenleri gösterilmiştir.

Çizelge 4.9 Ankete katılan engellilerin engellilik nedenlerine göre dağılımı

ENGELLİLİK NEDENİ	KİŞİ SAYISI	YÜZDE (%)
Doğuştan	95	46,3
Sonradan	110	53,7
TOPLAM	205	100

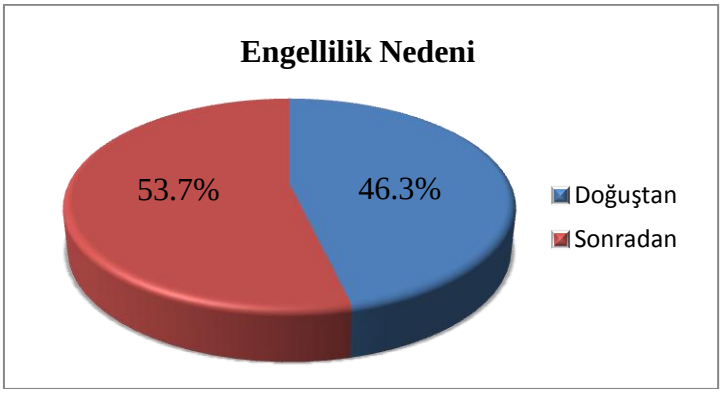

Şekil 4.134 Ankete katılan engellilerin engellilik nedenlerine göre dağılımının grafik gösterimi

Engel türüne göre engellilik nedenlerine bakıldığında ise; zihinsel engelli grubunun doğuştan engelli olma oranının çok yüksek olduğu, diğer engel gruplarının ise doğuştan engelli olma oranının, sonradan engelli olma oranlarına göre çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Çizelge 4.9' da görüldüğü gibi engellilik nedeni oranlarının birbirine yakın olmasının nedeni ankete katılan zihinsel engelli grubundan kaynaklandığı görülmektedir, bu nedenle Çizelge 4.10'da engel türlerine göre engellilik nedenleri gösterilmiştir.

Çizelge 4.10 Engelli türlerine göre engellilik nedenlerinin oransal dağılımı

ENGEL TÜRÜ	DOĞUŞTAN		SONRADAN	
	Kişi sayısı	Yüzde (%)	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Bedensel Engelli	30	46.2	35	53.8
Görme Engelli	19	45.2	23	54.8
Yürüme Engelli	8	24.2	25	75.8
Zihinsel Engelli	33	86.8	5	13.2
İşitme Engelli	11	39.3	17	60.7
Geçici Engelli	2	22.2	7	77.8

Engel türlerine göre, engellilik nedenlerine bakıldığında, ankete katılan bedensel engellilerin %53.8'i, yürüme engellilerin %75.8'i, görme engellilerin ise %54.8'i sonradan engelli olduğunu belirtmiştir. Bu sonuç engelliliğin sadece doğuştan değil, sonradan da engelli olunabileceğinin bir göstergesidir. Ankete katılan engellilerin büyük bir çoğunluğunun

sonradan engelli olduğu dikkate alınarak Çizelge 4.11 ve Şekil 4.135'de sonradan olan engellilerin engellilik nedenleri gösterilmiştir.

Çizelge 4.11 Sonradan engelli olan engellilerin engel nedenleri

SONRADAN OLAN ENGEL NEDENİ	KİŞİ SAYISI	YÜZDE(%)
İş kazası	4	2
Trafik kazası	30	14,9
Hastalık ve yanlış tedavi	48	23,4
Düşme nedeni	10	4,9
Deprem nedeni	4	2
Diğer	15	7,3

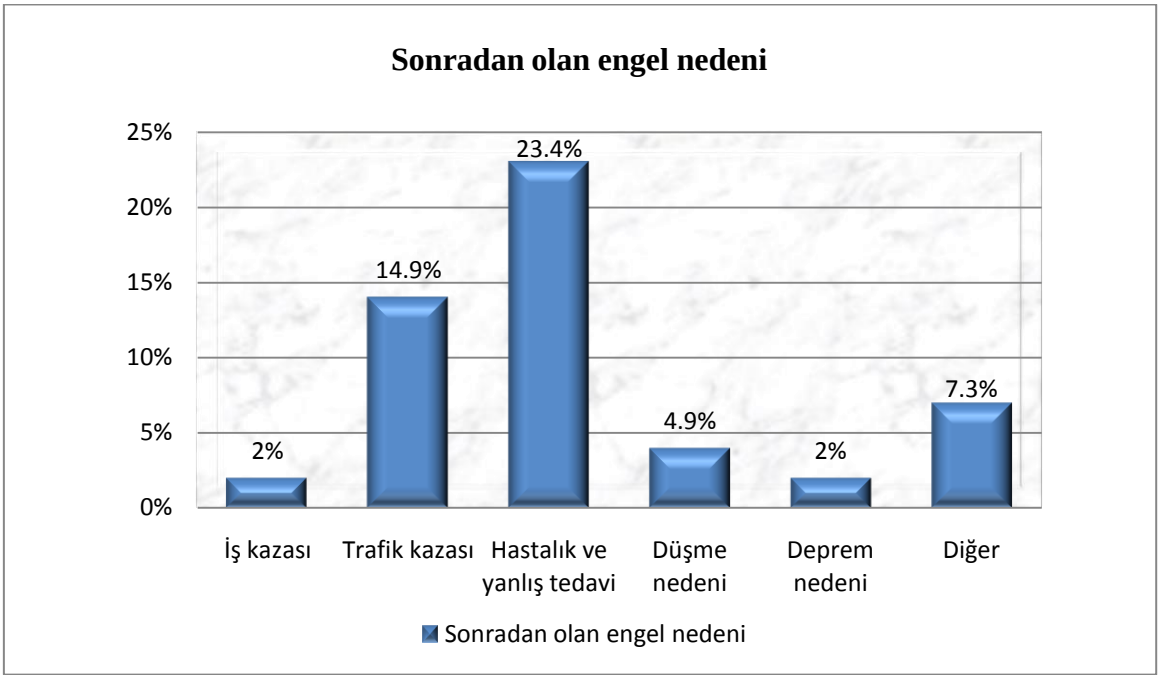

Şekil 4.135 Sonradan engelli olan engellinin engel nedeninin grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerin, %23.4'ü hastalık ve yanlış tedavi, %14.9'u trafik kazası nedeni ile engelli olduğunu belirtmiştir. %7.3 oranda oluşturan diğer seçeneğini ise tren kazası, bisiklet kazası ve sebebi bilinmiyor gibi cevaplar oluşturmaktadır.

4.3.2.2 Engellilerin kent parklarını kullanımı ile ilgili anket sonuçlarının değerlendirilmesi

Bu bölümde engellilere 18 soru sorulmuştur. Bu sorularda engellilerin kent parklarına erişim, kent parklarını kullanım, parkları kullanırken karşılaştıkları sorunlar ve kent parklarından

beklentilerinin tespit edilmesi amacı ile sorular sorulmuştur. Sorulan sorular ve cevapları aşağıdaki gibidir.

1.) Konutunuzdan sokağa rahatlıkla çıkabiliyor musunuz? Engellilerin konutlarından sokağa yardım almadan kendi başlarına çıkıp çıkamadıklarını tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.12 ve Şekil 4.136'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.12 Ankete katılan engellilerin konutlarından sokağa çıkabilme durumları

	Kişi sayısı	**Yüzde (%)**
Evet	80	39.1
Hayır	120	58,5
Cevap vermeyenler	5	2.4
TOPLAM	205	100

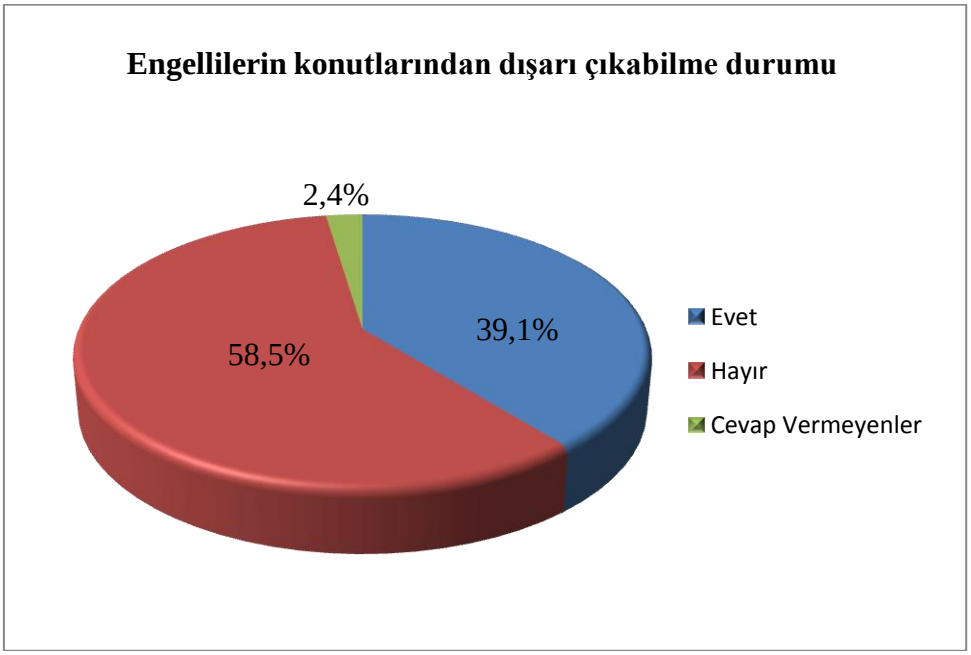

Şekil 4.136 Ankete katılan engellilerin konutlarından sokağa çıkabilme durumlarının grafik gösterimi

Ankete katılan 206 engellinin %58.5'i konutlarından sokağa çıkabilecek durumda olmadıklarını, % 39.1'i ise konutlarından dışarı çıkabilecek durumda olduklarını belirtmiştir.

2.) Konutunuzdan sokağa rahatlıkla çıkamıyorsanız nedeni nedir?

Birinci soruda ankete katılan engellilerden %58.5'i konutlarından sokağa çıkamadıklarını belirtilmişti, bu soru ise engellilerin sokağa çıkamama nedenlerini tespit etmek amacı ile sorulmuştur. Katılımcıların bu soruda birden fazla cevap seçeneği işaretleyebilecekleri

belirtilmiştir. Bu nedenle engellilerin sokağa çıkamama nedenleri geniş bir biçimde öğrenilmeye çalışılmıştır. Soruya verilen cevaplar Çizelge 4.13 ve Şekil 4.137' de gösterilmiştir.

Çizelge 4.13 Ankete katılan engellilerin konutlarından sokağa çıkamama nedenleri

NEDENLER	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A) Bina içerisinde asansör olmaması ve merdiven kullanamayacak durumda olmak	72	35.1
B) Var olan asansörün engelli kullanımına uygun olmaması	27	13.2
C) Bina giriş kapısının tekerlekli sandalye geçişi için standart ölçülerde olmayışı	29	14.1
D) Bina giriş kapısında rampa olmaması	54	26.3
E) Var olan rampanın kullanıma uygun eğim ve ölçülerde olmaması	34	16.6
F) Diğer…..	20	9.8

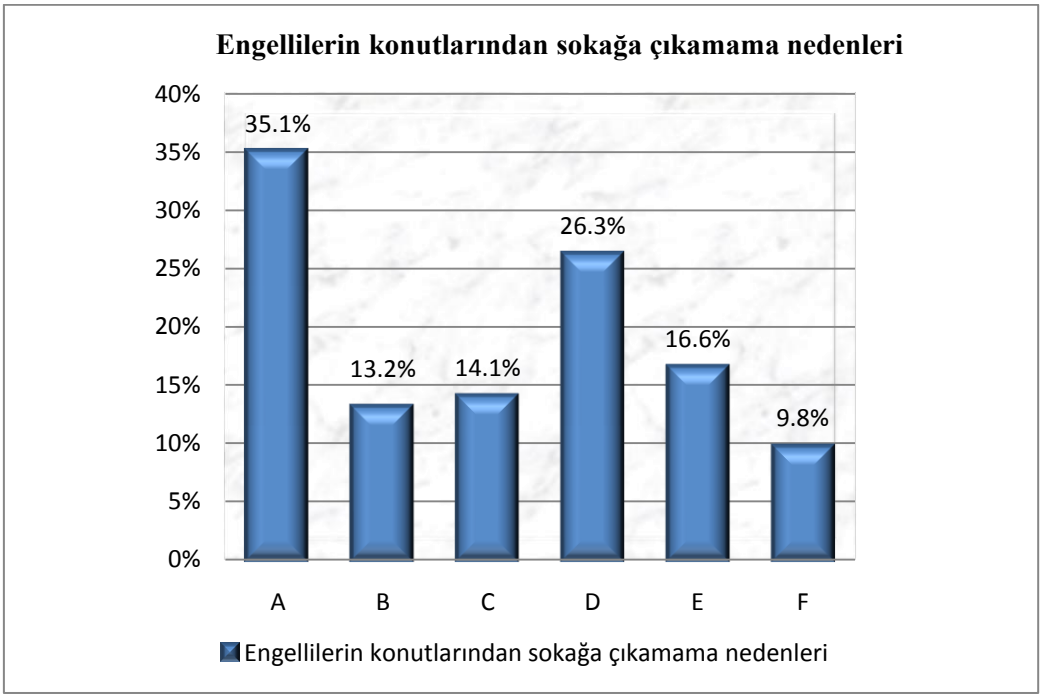

Şekil 4.137 Ankete katılan engellilerin konutlarından sokağa çıkamama nedenlerinin grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerin %35.1'i bina içerisinde asansör olmaması ve merdiven kullanamayacak durumda olmaları, %26.3'ü, ise bina giriş kapısında rampa olmaması nedeni ile konutlarından sokağa çıkamadıklarını belirtmişlerdir.

3.) Kent parklarına erişimi rahatlıkla sağlayabiliyor musunuz? Engellilerin kent parklarına yardım almadan, kendi başlarına gidip gidemediklerini tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.14 ve Şekil 4.138'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.14 Ankete katılan engellilerin kent parklarına erişim durumu

	KİŞİ SAYISI	**YÜZDE (%)**
Evet	53	25.9
Hayır	151	73.6
Cevap vermeyenler	1	0.5
TOPLAM	205	100

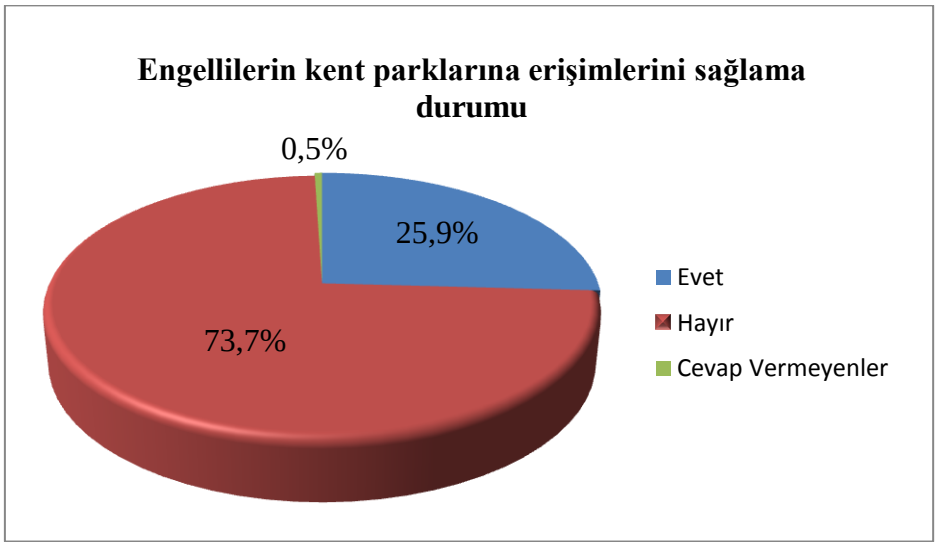

Şekil 4.138 Ankete katılan engellilerin kent parklarına erişim durumunun grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerin % 73.7'si kent parklarına rahatlıkla erişemediğini, %25.9'u parklara erişimde sorun yaşamadığını belirtmiştir. Sonuç olarak ankete katılan engellilerin büyük bir oransal fark ile kent parklarına erişimde sorun yaşadığı görülmektedir.

4.) Kent parklarına erişimi rahatlıkla sağlayamıyorsanız nedeni nedir?

Üçüncü soruda ankete katılan engellilerden %73.7'si kent parklarına erişimde sorun yaşadığını belirtmişti, bu soru ise engellilerin kent parklarına erişimde karşılaştıkları sorunlarını tespit etmek amacı ile sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar, Çizelge 4.15 ve Şekil 4.139'da gösterildiği şekildedir.

Çizelge 4.15 Ankete katılan engellilerin kent parklarına erişimlerini sağlayamama nedenleri

NEDENLER	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A) Evden sokağa çıkacak durumda değilim (kendi engelim nedeniyle)	26	12.7
B) Evden sokağa çıkamıyorum (binadaki engeller nedeniyle)	36	17.6
C) Sokakta dolaşamıyorum (yaya yollarının ve kaldırımların engellilere uygun standartlarda olmaması)	109	53.2
D) Yaya yollarında mantar, ağaç, levha gibi kısıtlayıcı engellerin olması	95	46.3
E) Toplu taşıtlara binemiyorum (binebileceğim şekilde olmadığı için)	69	33.7
F)Toplu taşıma duraklarının, parklara olan mesafesinin uygun olmaması	68	33.2
G) Kent parkları ile ilgili bilgilendirme panolarının yetersiz olması	48	23.4
H)Park Alanlarında engelli otoparkının olmaması ya da yetersiz olması	52	25.4
I) Diğer…	14	6.8

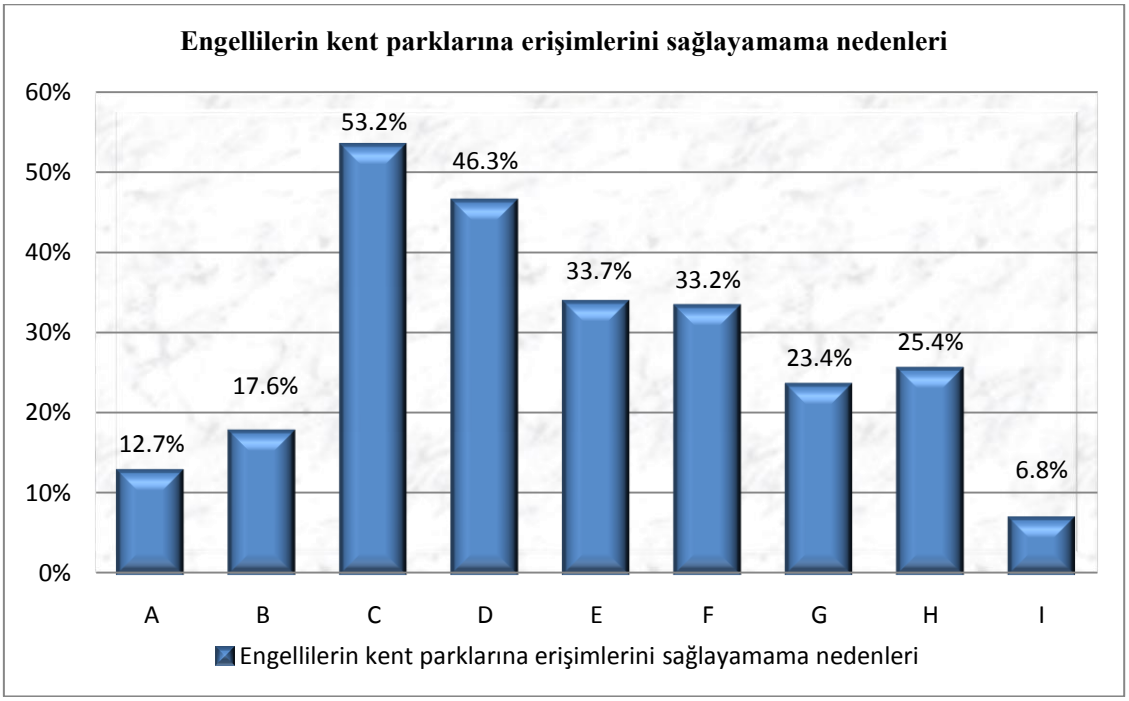

Şekil 4.139 Ankete katılan engellilerin kent parklarına erişimlerini sağlayamama nedenlerinin grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerden, %52.3'ü yaya yollarının ve kaldırımların engellilere uygun standartlarda olmaması, %46.3'ü yaya yollarında mantar, ağaç, levha gibi kısıtlayıcı engellerin olması, %33.7'sinin toplu taşıma araçlarının engellilerin kullanımına uygun olmaması, %25.4'ü park alanlarında engelli otoparkının olmaması ya da yetersiz olması nedeni ile kent parklarına erişimde sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Sonuç olarak ankete katılan engellilerin büyük bir çoğunluğunun konutlarından dışarı çıkabilseler bile, yaya

kaldırımlarının ve yaya yollarının engellilerin kullanabileceği şekilde tasarlanmamış olması ve yaya yolları üzerine gelişi güzel yerleştirilmiş olan kısıtlayıcılar nedeni ile kent parklarına erişimlerinin kısıtlandığı görülmektedir.

5.) Parkları hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

Ankete katılan engellilerin kent parklarını hangi zaman diliminde kullandığını öğrenmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.16 ve Şekil 4.140'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.16 Ankete katılan engellilerin kent parklarını kullanım sıklığı

PARKLARI KULLANIM SIKLIĞI	**Kişi Sayısı**	**Yüzde (%)**
Her Gün	21	10.2
Haftada 1-2 Kez	40	19.5
Ayda 1-2 Kez	42	20.5
2-3 Ayda Bir	43	21
Yılda 1-2 Kez	45	22
Hiç Bir Zaman	12	5.8
Cevap vermeyenler	2	1
TOPLAM	205	100

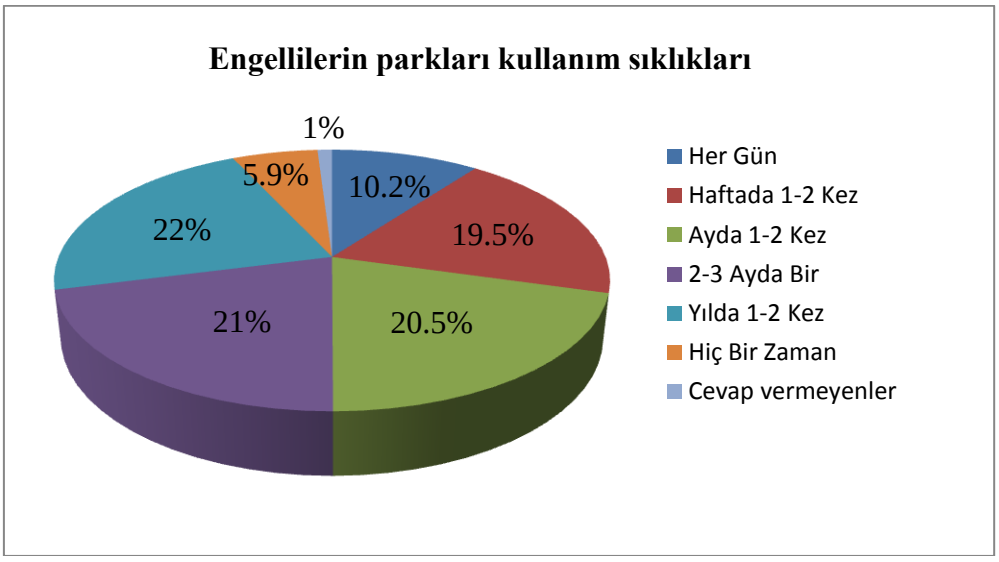

Şekil 4.140 Ankete katılan engellilerin kent parklarını kullanım sıklığının grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerin çoğunlukla %22 oranda yılda 1-2 kez kent parklarını kullandıkları tespit edilmiştir. Engellilerin kent parklarını kullanımı, kullanım sıklığına göre 2-3 ayda bir, ayda 1-2 kez, haftada 1-2 kez şeklinde sıralanmaktadır. Sonuç olarak engellilerin kent parklarını çok fazla kullanmadıkları ve %5.9 oranda ankete katılan engellilerin kent parklarını hiç kullanmadıkları tespit edilmiştir.

6.) Kent parklarını hangi amaçlar için kullanıyorsunuz?

Ankete katılan engellilerin, kent parklarında ne tür aktivitelerde bulunduklarını öğrenmek amacı ile sorulmuş olan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.17 ve Şekil 4.141'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.17 Ankete katılan engellilerin kent parklarını kullanım amacı

AMAÇLAR	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Gezme – Dinlenme	134	65.4
Sportif Amaçlı	39	19
Yeme İçme	26	12.7
Sosyal iletişim	81	39.5
Diğer	8	3.9

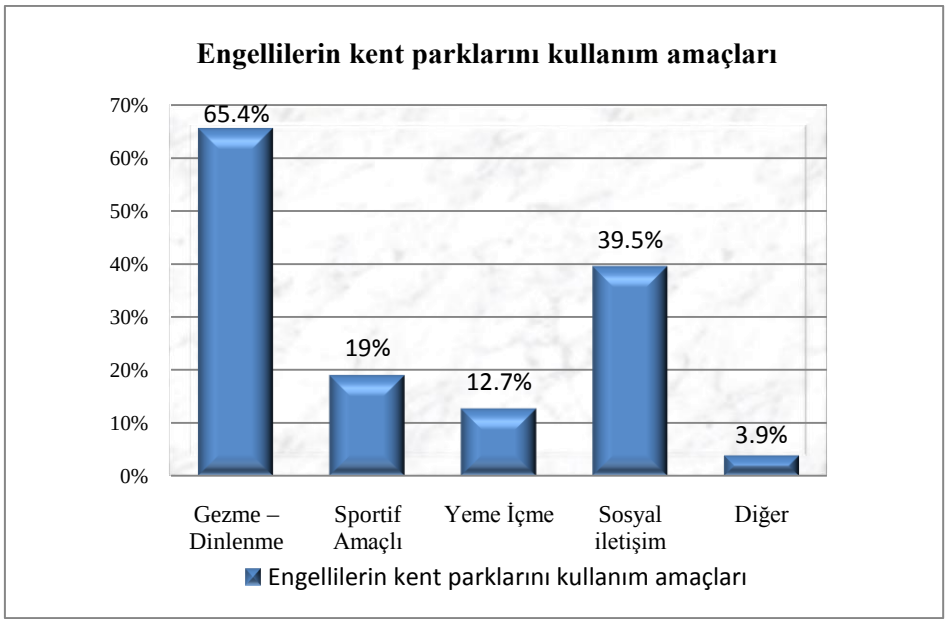

Şekil 4.141 Ankete katılan engellilerin kent parklarını kullanım amaçlarının grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerin kent parklarını çoğunlukla gezme ve dinlenme amacı ile kullandığı, %39.5 oranda ise sosyal iletişim kurma amacı ile kullandıkları tespit edilmiştir.

7) Kent parklarındaki kent mobilyalarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz?

Ankete katılan engellilerin, kent parklarındaki oturma elemanları, çöp kutuları, aydınlatma elemanları, telefon kabinleri gibi kent mobilyalarından yararlanıp, yararlanamadıklarını öğrenmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.18 ve Şekil 4.142'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.18 Ankete katılan engellilerin kent mobilyalarını kulanım durumu

	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	63	30.7
Hayır	135	65.9
Cevap vermeyenler	7	3.4
TOPLAM	205	100

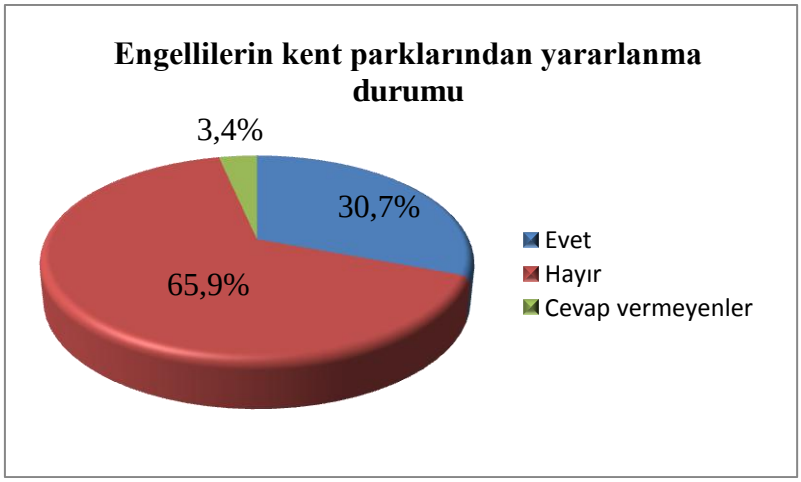

Şekil 4.142 Ankete katılan engellilerin kent mobilyalarını kullanımının grafik gösterimi

Ankete katılan 206 engelliden kent mobilyalarından yararlanamayanların oranının %65.9 olup yüksek bir paya sahip olduğu, %30.7'si kent mobilyalarından rahatlıkla yararlanabildiklerini belirtmiştir. %3.4'ü.oranda ise bu soruya cevap verilmemiştir.

8) Kent mobilyalarından istediğiniz kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir?

Yedinci soruda ankete katılan engellilerden %65.9'u kent mobilyalarından yararlanamadığını belirtmişti, bu soru ise engellilerin kent mobilyalarından neden yararlanamadıklarını tespit etmek amacı ile sorulmuştur. Katılımcılardan birden fazla şık işaretlemeleri istenerek, hangi kent mobilyalarından yararlanamadıkları daha detaylı bir şekilde tespit edilmek istenmiştir. Bu soruya verilen cevaplar Çizelge 4.19 ve Şekil 4.143'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.19 Ankete katılan engellilerin kent mobilyalarından yararlanamama nedenleri

NEDENLER	Kişi Sayısı	Yüzde (%)
A) Oturma banklarının şekil ve yüksekliği engelliler için uygun değil	82	40
B)Oturma banklarının yanında tekerlekli sandalye için uygun alan bulunmuyor	45	22
C)Yaya yollarındaki ızgaraların genişlikleri, açıklıkları ve yerleştirilme biçimleri uygun değil	99	48.3
D) Çöp kutularının yükseklikleri uygun değil	43	21
E) Aydınlatma elemanları yetersiz	48	23.4
F) Çeşmelerde musluk yükseklikleri ve çeşmelere erişim mesafesi yetersiz	53	25.9
G) Diğer…	18	8.8

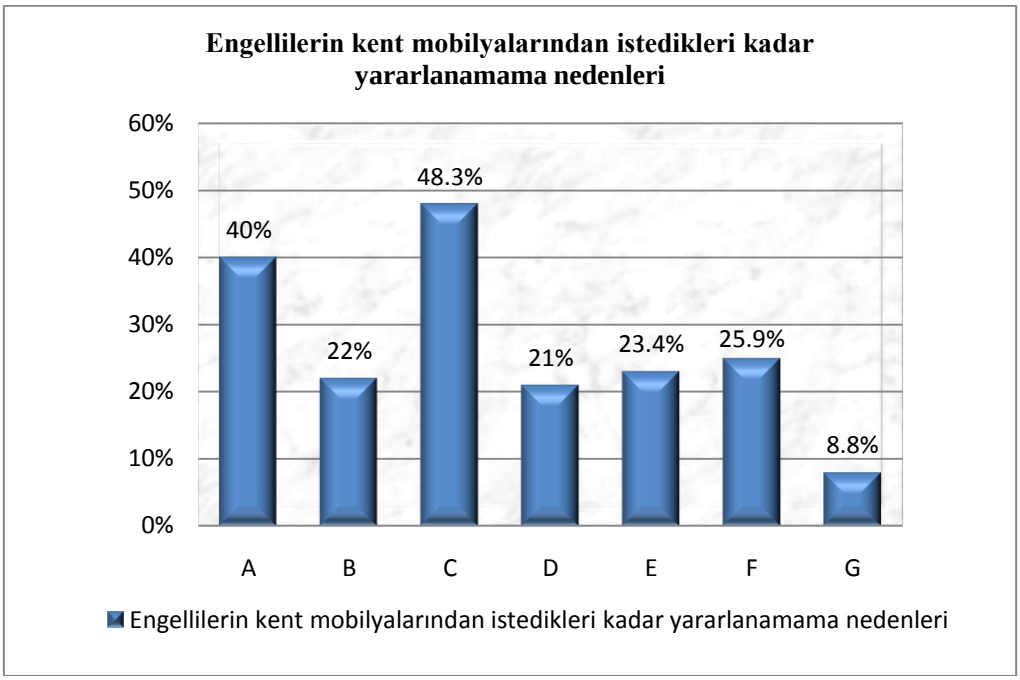

Şekil 4.143 Ankete katılan engellilerin kent mobilyalarından yararlanamama nedenlerinin grafik gösterimi

Ankete katılan engelliler % 48.3 oranda yaya yollarındaki ızgaraların genişlikleri, açıklıkları ve yerleştirilme biçimlerinin engellilerin kullanımına uygun olmadığını, %40 oranda kent parklarındaki oturma elamanlarının şekil ve yüksekliklerinin engellilerin kullanımına uygun olmadığını, %23,4 oranda aydınlatma elemanlarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

9) Kent parklarında yer alan bilgilendirme ve yönlendirme işaretleri hareketliliğinize yardımcı oluyor mu?

Ankete katılan engellilerden, özellikle bedensel engelli ve görme engelli bireylerin, kent parklarında yardım almadan, bilgilendirme levhaları ve yönlendirme işaretlerini kullanarak

tek başlarına hareket edip edemediklerini tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar, Çizelge 4.20 ve Şekil 4.144'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.20 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerini kullanma durumu

	Kişi sayısı	**Yüzde (%)**
Evet	54	26.3
Hayır	142	69.3
Cevap vermeyenler	9	4.4
TOPLAM	205	100

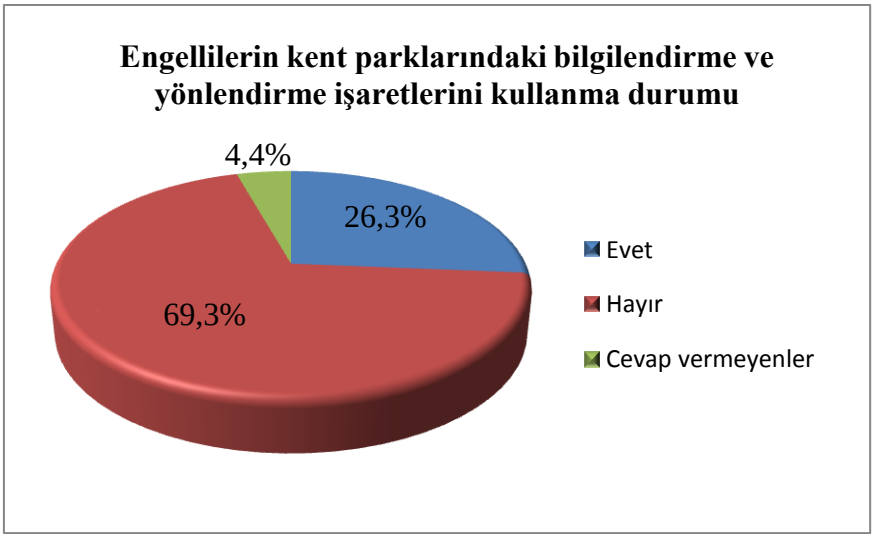

Şekil 4.143 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerini kullanma durumunun grafik gösterimi

Ankete katılan engelliler %69.3 oranda kent parklarındaki bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamadığını, %26.3 oranda ise yararlanabildiğini belirtmiştir. %4.4 oranda bu soruya cevap verilmemiştir..

10.) Bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yeteri kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir?

Dokuzuncu soruda ankete katılan engellilerden %69.3'ü kent parklarındaki bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamadığını belirtmişti, bu soru ise engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden neden yararlanamadıklarını tespit etmek amacı ile sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar ise Çizelge 4.21ve Şekil 4.145'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.21 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamama nedenleri

NEDENLER	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A)Yeterli bilgilendirme ve yönlendirici işaret bulunmuyor	112	54.6
B)Yön ve işaret levhaları uygun yerlere konulmamış	69	33.7
C)Var olan işaretlerin algılanması zor, görüş hattının dışında bulunuyor	43	21
D)İşaretler görme engelliler için tasarlanmamış	54	26.3
E)İşaretlerin yazı ve harf büyüklükleri uygun değil	39	19
F)İşaret ve levhalarda uluslar arası semboller kullanılmamış	40	19.5
G)Diğer…	20	9.8

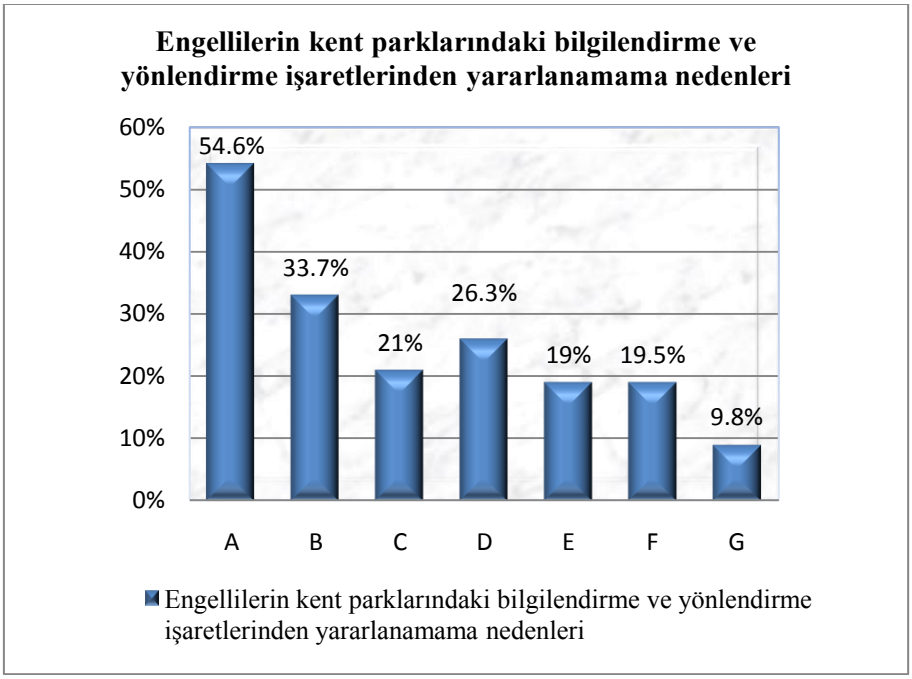

Şekil 4.145 Ankete katılan engellilerin bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanama nedenlerinin grafik gösterimi

Anket katılan engellilerin %54.6'sı büyük bir oransal fark ile, kent parklarında yeterli bilgilendirme ve yönlendirme işaretinin bulunmadığını, %33.7 oranda yön ve işaret levhalarının yanlış yerlere yerleştirildiğini belirtmiştir. Ayrıca görme engellilerin %26.3'ü yön ve işaret levhalarının görme engellilere göre tasarlanmadığını, %19.5'i ise işaret ve levhalarda uluslar arası sembollerin kullanılmadığını ifade ettiği tespit edilmiştir.

11) Kent parklarındaki spor alanlarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz?

Ankete katılan engellilerin kent parklarına, spor yapmak amacı ile gelip gelmediklerini ve parklardaki spor alanlarından ne ölçüde yararlanabildiklerini tespit etmek amacı ile sorulmuş olan bu soruya verilen cevaplar Çizelge 4.22 ve Şekil 4.146'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.22 Ankete katılan engellilerin spor alanlarından yaralanabilme durumu

	Kişi sayısı	Yüzde (%)
Evet	55	26.8
Hayır	144	70.3
Cevap vermeyenler	6	2.9
TOPLAM	205	100

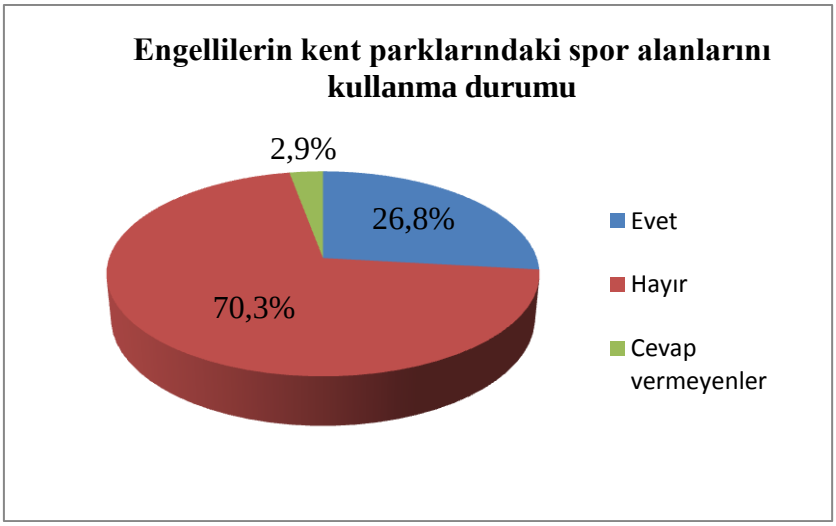

Şekil 4.146 Ankete katılan engellilerin spor alanlarını kullanma durumunun grafik gösterimi

Ankete katılan engelliler kent parklarındaki spor alanlarından %70.3 gibi büyük bir oransal fark ile yararlanamadıklarını, %26.8 oranda spor alanlarından yararlanabildiklerini belirtmiştir.

12) Spor alanlarından yeterince yararlanamıyorsanız nedeni nedir?

On birinci soruda ankete katılan engellilerden %70.8'i spor alanlarından yararlanmadıklarını belirtmişti, bu soru ise engellilerin kent parklarındaki spor alanlarından yararlanama nedenlerini tespit etmek amacı ile sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar Çizelge 4.23 ve Şekil 4.147'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.23 Ankete katılan engellilerin spor alanlarını kullanamama nedenleri

NEDENLER	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A)Spor alanlarına ve oyun gruplarına erişim yetersiz	81	39.5
B)Spor alanları engellilere yönelik tasarlanmamış	111	54.1
C)Diğer…	32	15.6

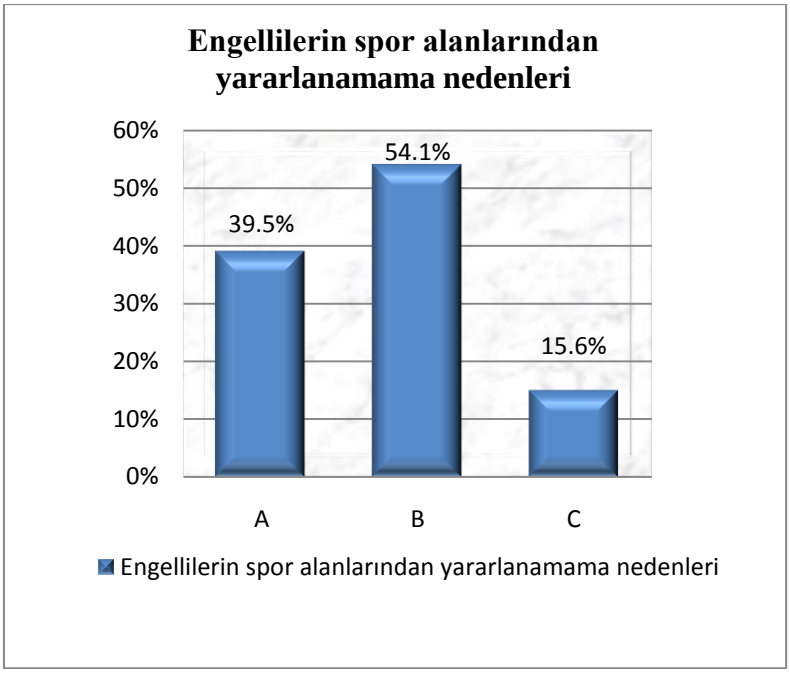

Şekil 4.147 Ankete katılan engellilerin spor alanlarını kullanamama nedenlerinin grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerin %54.1'i kent parklarındaki spor alanlarının, engellilere yönelik tasarlanmadığını, %39.5'i ise spor alanlarına erişimin yetersiz olduğunu belirtmiştir. %15.6 oranı oluşturan diğer seçeneğine verilen cevaplarda ise engelliler genellikle fitness aletlerini kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak engellilerinde spor yapabilmeleri için, spor alanlarının engellilerin kullanımına uygun standartlarda tasarlanması ve bu alanlara erişimin kolaylıkla sağlanması gerekmektedir.

13) Kent parklarındaki çocuk oyun elemanlarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz?

Ankete katılan, 7-14 yaş grubu arasında ve 15-34 yaş grubu arasında bulunan engelli çocukların kent parklarındaki çocuk oyun alanlarını kullanıp kullanamadıklarını tespit etmek amacı ile sorulmuş olan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.24 ve Şekil 4.148'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.24 Ankete katılan engelli çocukların, çocuk oyun elemanlarından yararlanma durumları

	Kişi sayısı	**Yüzde (%)**
Evet	122	59.5
Hayır	78	38.0
Cevap vermeyenler	5	2.4
TOPLAM	205	100

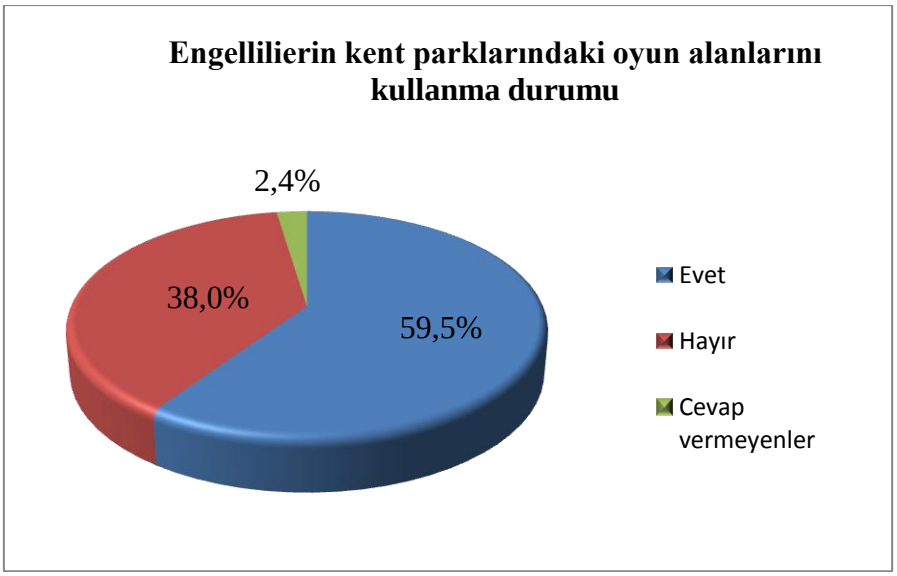

Şekil 4.148 Anket katılan engelli çocukların, oyun elemanlarından yararlanma durumlarının grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerden %59.5'i çocuk oyun elemanlarını kullanamadıklarını, %38'i ise çocuk oyun elemanlarını kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Yaş gruplarına göre inceleme yapıldığında 7-14 yaş grubu arasında bulunan, 28 engelliden 24'ü, 15-34 yaş grubu arasında bulunan 85 engelliden 34'ü çocuk oyun elamanlarını kullanamadığını belirtmiştir.

14) Çocuk oyun elemanlarından istediğiniz kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir?

On üçüncü soruda ankete katılan engelli engellilerden %58.5'i çocuk oyun elemanlarını kullanmadıklarını belirtmişti, bu soru ise engellilerin, çocuk oyun elemanlarını neden kullanamadıklarını öğrenmek amacı ile sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar Çizelge 4.25 ve Şekil 4.149'da verilmiştir.

Çizelge 4.25 Ankete katılan engelli çocukların oyun elemanlarını kullanamama nedenleri

NEDENLER	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A)Oyun elemanları engelli kullanımına uygun değil	58	28.3
B)Oyun elemanlarının bulunduğu zemin kaplaması uygun değil	44	21.5
C)Oyun grupları kişisel gelişimi sağlayacak şekilde tasarlanmamış	58	28.3
D)Diğer…	25	12.2

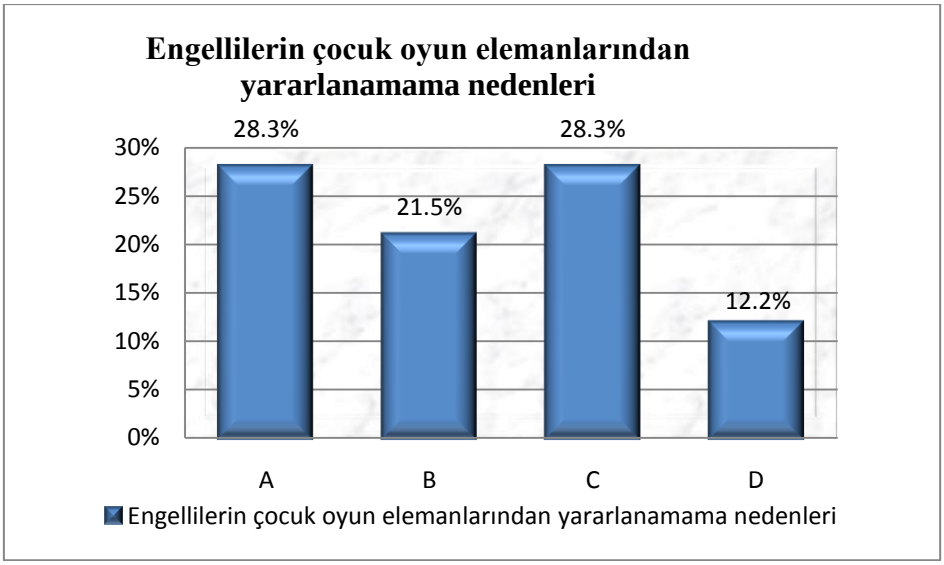

Şekil 4.149 Ankete katılan engelli çocukların oyun elemanlarından yararlanamama nedenlerinin grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerden, %28.3'ü çocuk oyun elemanlarının engelli kullanımına uygun olmaması ve oyun gruplarının engelli çocukların kişisel gelişimlerini sağlayacak şekilde tasarlanmaması nedeni ile, %21.5'i ise, oyun elemanlarının bulunduğu zemin kaplamalarının oyun oynamaya engel olması nedeni ile oyun elemanlarını kullanamadıklarını belirtmiştir. Bu soruya verilen cevaplar her çocuğun oyun oynamaya hakkı olduğunu ve çocuk oyun alanları tasarlanırken engelli çocuklarında, oyun elemanlarını kullanabilecekleri şekilde tasarlanması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

15) Kent parklarındaki yürüyüş yollarının kullanımında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Engellilerin dış mekanda karşılaştıkları en büyük sorunlardan biri olduğu düşünülen yürüyüş yollarının, kent parklarında engelliler için olması gereken standartlara uygun olup olmadığını tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.26 ve Şekil 4.150'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.26 Ankete katılan engellilerin kent parklarındaki yürüyüş yollarında karşılaştıkları sorunlar

SORUNLAR	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A)Yürüyüş yollarının engellilere uygun olmaması	130	63.4
B)Yürüyüş yolları üzerindeki sabit engeller	114	55.6
C)Çöp kutusu, aydınlatma elemanları, bilgilendirme levhaları gibi kent mobilyalarının engellilerin hareketini engelleyecek şekilde yerleştirilmiş	87	42.4
D)Engellileri yönlendirecek yüzey kaplama farklılıklarının yetersiz olması	51	24.9

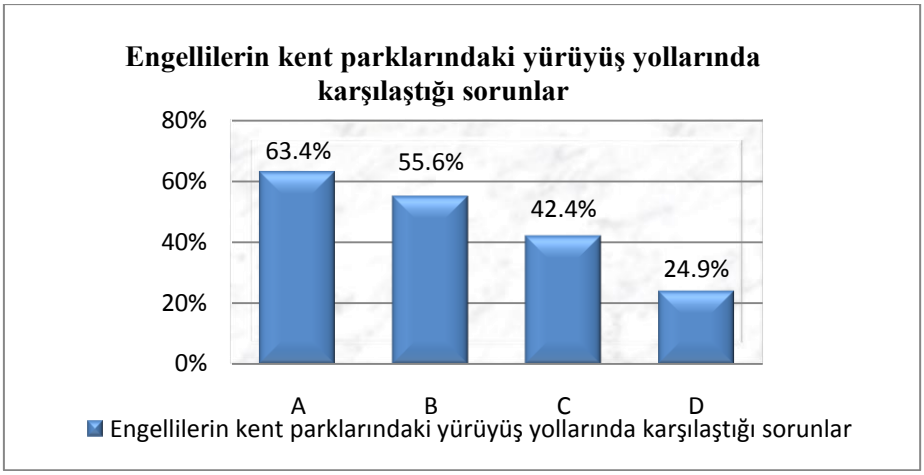

Şekil 4.150 Ankete katılan engellilerin yürüyüş yollarında karşılaştığı sorunların grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerden % 63.4'ü yürüyüş yollarının engellilerin kullanımına uygun standartlarda olmadığını, %55.6'sı yürüyüş yolları üzerindeki engeller nedeni ile yollarda hareket edemediklerini, %42.4'ü ise yürüyüş yolları üzerine yerleştirilmiş olan kent mobilyalarının konumları nedeni ile hareketlerini kısıtladıklarını belirtmişlerdir. Genellikle görme engellilerin cevap verdiği %24.9 oran ile yürüyüş yollarında görme engellilerin hareketlerini kolaylaştıracak onlara yön gösterecek, yol üzerindeki sabit engeller öncesinde engelin yerini belirtecek yüzey kaplama farklılıklarının olmaması nedeni ile yürüyüş yollarında sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

16) Kent parklarındaki rampa ve merdiven kullanımlarında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Dış mekanda sıklıkla kullanılan ve engellilerin kullanımda zorluk çektikleri düşünülen merdiven ve rampaların kullanımında ankete katılan engellilerin nasıl sorunlarla karşılaştıklarını tespit etmek amacı ile sorulan bu soruya verilen cevaplar Çizelge 4.27 ve Şekil 4.151'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.27 Ankete katılan engellilerin merdiven ve rampa kullanımlarında karşılaştıkları sorunlar

SORUNLAR	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A) Merdivenlerin kullanıma uygun olmaması	113	55.1
B) Rampaların olmayışı	97	47.3
C)Rampaların eğim açısından dolayı kullanıma uygun olmaması-çok dik olması	84	41
D) Rampaların genişliğinin tekerlekli sandalye geçişine uygun olmayışı	46	22.4
E) Merdiven ve rampalarda tırabzan olmayışı	108	52.7

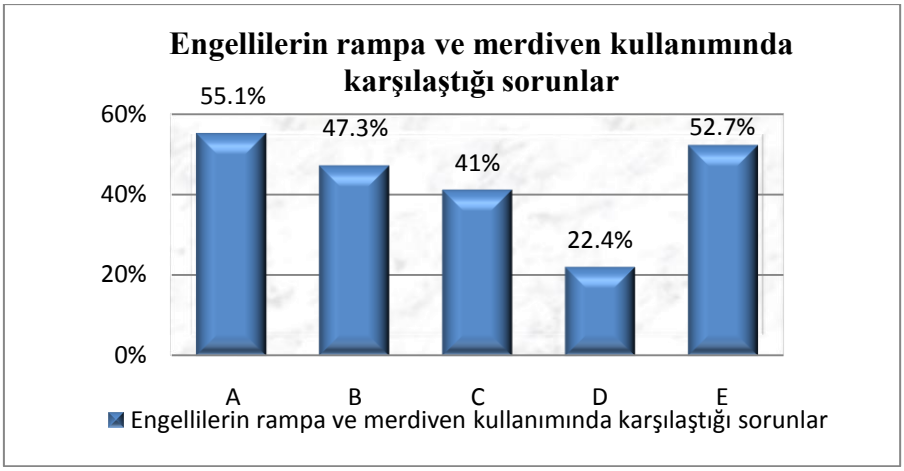

Şekil 4.151 Ankete katılan engellilerin merdiven ve rampa kullanımlarında karşılaştıkları sorunların grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerden %55.1'i mevcut merdivenlerin engellilerin kullanımına uygun olmadığını, %43.7'si kent parklarında gerekli olan yerlerde rampaların olmadığını, % 41'i ise olan mevcut rampaların eğimi ve şekli açısından engellilerin kullanımına uygun olmadığını belirtmiştir. Ankete katılan engellilerin %22.4'ü rampa genişliklerinin tekerlekli sandalyeli engellilerin geçişine uygun olmaması, %52.7'si ise merdiven ve rampalarda hareket etmeyi kolaylaştıracak tırabzanların bulunmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak ankete katılan engellilerin büyük bir çoğunluğunun merdiven ve rampaları kullanamadıkları tespit edilmiştir.

17) Kent parklarındaki genel kullanımlarda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Kent parklarında bulunan otopark, WC, kafeterya ve restoran gibi kullanımların ankete katılan engellilerin kullanımına uygun olup olmadığını tespit etmek amacı ile soruya verilen cevaplar Çizelge 4.28 ve Şekil 4.152'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.28 Ankete katılan engellilerin genel kullanımlarda karşılaştıkları sorunlar

SORUNLAR	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A) Oturma alanlarının engellilere uygun olmaması	75	36.6
B) Engelli otoparkının olmaması	61	29.8
C) Engellilere uygun wc bulunmaması	125	61
D) Kullanımları belirtecek yönlendirme levha ve işaretleri bulunmuyor	63	30.7
E) Yön levhaları engellilere yönelik tasarlanmamış	65	31.7
F) Yeterli aydınlatmanın sağlanamamış olması	61	29.8
G) Park içerisindeki tesislerin yetersiz olması	82	40
H) Diğer…	22	10.7

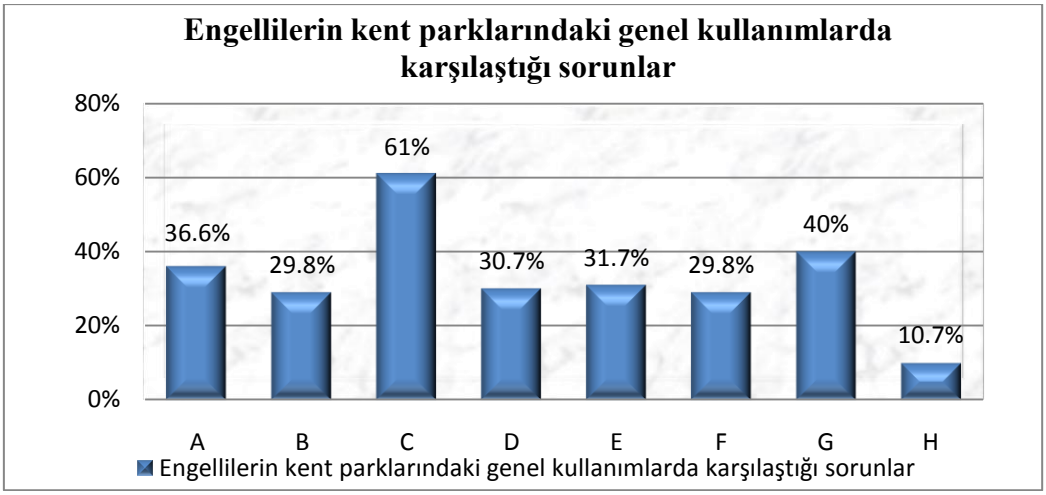

Şekil 4.152 Ankete katılan engellilerin kent parklarındaki genel kullanımlarda karşılaştıkları sorunların grafik gösterimi

Ankete katılan engelliler kent parklarındaki genel kullanımlarda karşılaştığı en büyük sorunun %60 oranda engellilere uygun WC olmaması olarak belirtmişlerdir Engellilerin kent parklarında karşılaştıkları diğer sorunlar ise cevap verilme yüzdelerine göre ise şöyle sıralanmıştır. Ankete katılan engelliler % 40 oranda park içerisindeki tesislerin yetersiz olması, %36.6 oranda oturma alanlarının engellilerin kullanımına uygun olmaması, %30.7 oranda engellileri park içerisinde yönlendirecek levha işaretlerin bulunmaması, %29.8 oranda engellilere ait otoparkların bulunmaması şeklinde belirtmişlerdir.

18) Engellilerin kent parklarından beklentileri nelerdir?

Engellilerin kent parklarında karşılaştıkları sorunlar düşünülerek, engellilerin parklarını kendi başlarına yardım almadan kullanabilmeleri için, nasıl bir park hayal ettiklerini öğrenmek amacı ile sorulan bu soruya verilen cevaplar Çizelge 4.29 ve Şekil 4.153'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.29 Ankete katılan engellilerin kent parklarından beklentileri

SORUNLAR	Kişi sayısı	Yüzde (%)
A) Yürüme yolları engellilerin dolaşımına uygun standartları sağlamalı	153	74.6
B) Rampalar engelli kullanımına uygun standartlarda olmalı	131	63.9
C) Spor ve oyun alanları engellilerin de kullanabileceği şekilde düzenlenmeli	153	74.6
D) Yeme- içme alanlarına erişim kolaylıkla sağlanmalı	114	55.6
E) Kullanımlara erişim kolaylıkla sağlanmalı	119	58
F) Yönlendirici ve uyarıcı levhalar yer almalı ve standartlara uygun olmalı	100	48.8
G) Park içerisindeki umumi WC'lerde Engelli WC'leri de yer almalı	154	75.1
H) Park içindeki tüm tesislerde engelli WC'leri bulunmalı	142	69.3

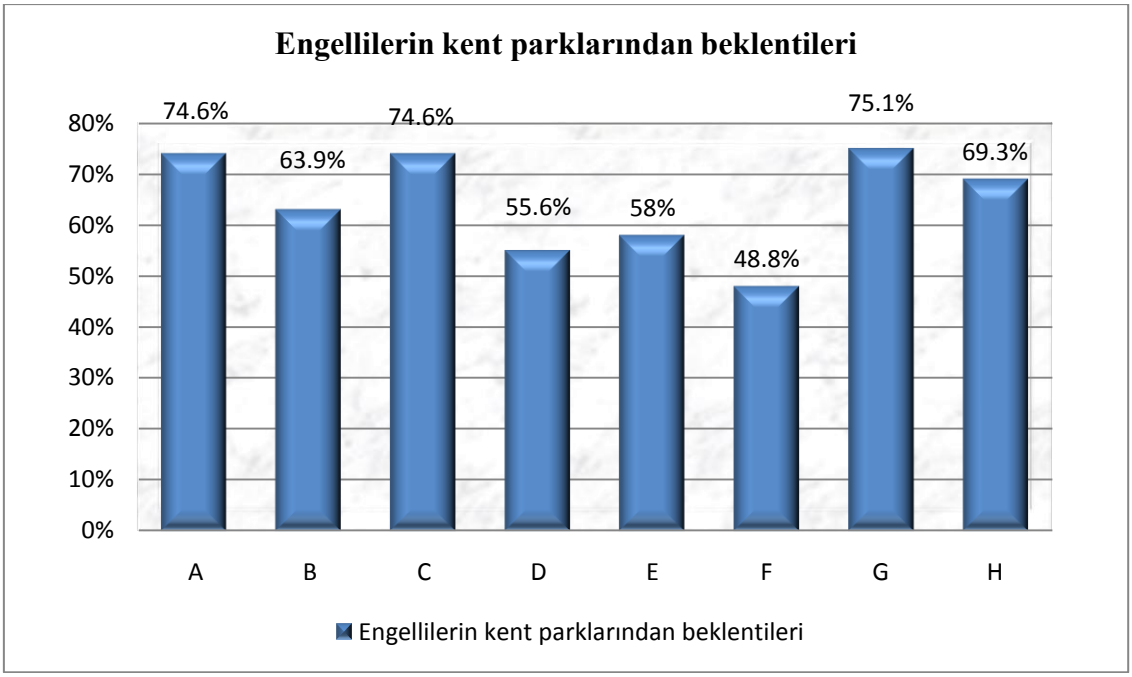

Şekil 4.153 Ankete katılan engellilerin kent parklarından beklentilerinin grafik gösterimi

Ankete katılan engellilerin kent parklarından beklentileri incelendiğinde, %75.1 oranda parklardaki umumi WC'ler de engelli WC'lerinin bulunmasını,%69.3 oranda kent parklarındaki restoran kafeterya gibi tüm tesislerde engelli WC' sinin bulunmasını belirtmişlerdir. Bu iki cevaptan yola çıkılarak engellilerin kent parklarında en fazla karşılaştığı sorunun WC'ler olduğunu söyleyebiliriz.

Bu soruya verilen diğer cevaplar incelendiğinde ise %74.6 oranda parklardaki yürüyüş yollarının engellilerin kullanımına uygun duruma getirilmesini ve %74.6 oranda spor ile oyun alanlarının engellilerin de kullanabilecekleri şekilde düzenlenmesini, %63.9 oranda rampaların engellilerin kullanımına uygun şekilde düzenlenmesini, %58 oranda kullanımlara erişimin rahatlıkla sağlanmasını istedikleri tespit edilmiştir.

4.3.2.3 Bedensel Görme ve Yürüme Engellilerin Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Tez çalışması konusu itibari ile yapılan anket çalışmasında kent parklarını kullanımda bedensel engelliler, görme engelliler ve yürüme engellilerin daha fazla zorlandığı düşünülmüştür. Bu nedenle üç engel grubunda bulunan engellilerin anket sorularına verdik cevaplar bu bölümde, tekrar incelenmiştir. Sorulara verilen cevaplar kişi sayısı üzerinden gösterilmiştir.

Engellilerin Özellikleri

Ankete katılan 206 engelliden, 65'i bedensel engelli, 42'si görme engelli, 33'ü yürüme engellidir. Bedensel engellilerden 30'u doğuştan, 35'i sonradan engelli olduğunu, görme engellilerin 19'u doğuştan, 23'ü sonradan, yürüme engellilerin ise 8'i doğuştan, 25'i sonradan engelli olduğunu belirtmiştir (Çizelge 4.30).

Çizelge 4.30 Engel türü ve engellilik nedeni

Engel Türü	Doğuştan	Sonradan	Toplam
Bedensel Engelli	30	35	65
Görme Engelli	19	23	42
Yürüme Engelli	8	25	33

Sonuç olarak ankete katılan bu üç engel grubunun sonradan engelli olanların sayısı doğuştan engelli olanların sayısından fazladır. Çizelge 4.31' de sonradan engelli olan engellilerin engel nedenleri gösterilmiştir.

Çizelge 4.31 Sonradan engelli olan engellilerin engel nedenleri

Engel Nedeni	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
İş Kazası	1	1	4
Trafik Kazası	13	5	10
Hastalık ve Yanlış Tedavi	7	13	12
Düşme Nedeni	5	2	2
Deprem Nedeni	2	1	4
Diğer	7	1	1
Toplam	35	23	33

Ankete katılan bedensel engellilerden 13'ü trafik kazası, 7'si hastalık ve yanlış tedavi, 5'i düşme nedeni ile, 7'si diğer nedenlerden dolayı engelli olduğunu, görme engellilerden 13'ü hastalık ve yanlış tedavi, 5'i trafik kazası, yürüme engellilerden ise 12'si hastalık ve yanlış tedavi, 10'u trafik kazası nedeni ile engelli olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak üç engel türünde de trafik kazası ile hastalık ve yanlış tedavinin yüksek oranda engellilik nedeni olduğu görülmektedir.

Kent parkları ve engellilerin kullanımı

Ankete katılan bedensel engelli, görme engelli ve yürüme engelli bireylerin, kent parklarını kullanımda karşılaştıkları sorunları ve kent parklarından beklentilerini tespit etmek amacı ile

sorulan sorulara verdikleri cevaplar kişi sayısına göre bu bölümde gösterilmiştir. Sorular ve sorulara verilen cevaplar aşağıdaki gibidir.

1) Konutunuzdan rahatlıkla sokağa çıkabiliyor musunuz?

Ankete cevap veren üç engel grubunun bu soruya verdiği cevaplar kişi sayısına göre Çizelge 4.32'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.32 Üç engel grubunun konutlarından sokağa çıkabilme durumu

	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
Evet	14	11	9
Hayır	51	31	23
Cevap vermeyenler	-	-	1

Ankete katılan bedensel engellilerden 51 kişi, görme engellilerden 31 kişi, yürüme engellilerden ise 23 kişinin konutlarından sokağa rahatlıkla çıkmadıklarını belirtikleri belirtmiştir.

2) Konutunuzdan sokağa rahatlıkla çıkamıyorsanız nedeni nedir?

Ankete katılan üç engel grubundaki engellilerin sokağa çıkamama nedenleri Çizelge 4.33'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.33 Üç engel grubunun konutlarından sokağa çıkmama nedenleri

NEDENLER	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
(Kişi sayısı)	Evet	Evet	Evet
Bina içerisinde asansör olmaması ve merdiven kullanamayacak durumda olmak	31	11	5
Var olan asansörün engelli kullanımına uygun olmaması	10	11	21
Bina giriş kapısının tekerlekli sandalye geçişi için standart ölçülerde olmayışı	19	-	20
Bina giriş kapısında rampa olmaması	29	11	13
Var olan rampanın kullanıma uygun eğim ve ölçülerde olmaması	15	23	15
Diğer….	7	27	20

Ankete katılan bedensel engellilerden 31 kişi bina içerisinde asansör olmaması, 29 kişi bina girişlerinde rampa olmaması, 19'u ise bina giriş kapılarının tekerlekli sandalyeli engellinin geçişine uygun olmaması nedeni ile konutlarından sokağa çıkmadıklarını belirtmiştir. Görme engellilerden 23 kişi bina giriş kapısındaki rampanın kullanıma uygun olmaması,11 kişi ise

bina içerisinde asansör olmaması ve olan asansörün engelli kullanımına uygun olmaması nedeni ile, yürüme engellilerden 20 kişi bina içerisinde asansör olmaması ve diğer nedenlerden dolayı konutlarından sokağa çıkamadıklarını belirmişlerdir.

3) Kent parklarına erişimi rahatlıkla sağlayabiliyor musunuz?

Ankete katılan bedensel, görme ve yürüme engellilerin kent parklarına erişimlerini tespit etmek amacı ile sorulan soruya verdikleri cevaplar Çizelge 4.34'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.34 Üç engel grubunun kent parklarına erişim durumu

	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
Evet	13	-	3
Hayır	52	41	30
Cevap vermeyenler	-	1	-

Ankete katılan bedensel engellilerden 52 kişi, görme engellilerden 41 kişi, yürüme engellilerden 30 kişi kent parklarına erişimde sorun yaşadığı belirtmiştir. Ankete katılan 206 engelliden, 151 kişi kent parklarına erişimde sorun yaşadığını belirtmiştir (Çizelge 4.15 bkz.). Sonuç olarak bu üç engel grubunda toplam 123 kişi, diğer engel gruplarında toplam 29 kişi kent parklarına erişimde sorun yaşadığını belirtmiştir.

4) Kent parklarına erişimi rahatlıkla sağlayamıyorsanız nedeni nedir?

Ankete katılan bedensel, görme ve yürüme engellilerden 123 kişi kent parklarına erişimde sorun yaşadıklarını belirtmişti, bu üç engel grubundaki engellilerin kent parklarına erişimde yaşadıkları sorunların nedenleri ise Çizelge 4.35'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.35 Üç engel grubunun kent parklarına erişimi sağlayamama nedenleri

NEDENLER	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
(Kişi Sayısı)	Evet	Evet	Evet
Evden sokağa çıkacak durumda değilim (kendi engelim nedeniyle)	11	2	4
Evden sokağa çıkamıyorum (binadaki engeller nedeniyle)	20	10	5
Sokakta dolaşamıyorum (yaya yollarının ve kaldırımların engellilere uygun standartlarda olmaması)	46	36	22
Yaya yollarında mantar, ağaç, levha gibi kısıtlayıcı engellerin olması	31	39	13
Toplu taşıtlara binemiyorum (binebileceğim şekilde olmadığı için)	39	9	16

Çizelge 4.35 (devam ediyor).

Toplu taşıma duraklarının, parklara olan mesafesinin uygun olmaması	22	16	16
Kent parkları ile ilgili bilgilendirme panolarının yetersiz olması	15	13	7
Park alanlarında engelli otoparkının olmaması ya da yetersiz olması	23	13	10
Diğer…	7	1	2

Ankete katılan bedensel engellilerden, 46 kişi yaya yollarının ve kaldırımlarının engellilerin kullanımına uygun olmaması nedeni ile, 31 kişi yaya yollarındaki engeller nedeni ile, 22 kişin toplu taşıma duraklarının kent parklarına olan mesafesinin fazla olması nedeni ile, 23 kişi de parklarda engelli otoparkı olmaması veya yetersiz olması nedeni ile ket parklarına erişimde sorun yaşadıklarını belirtmiştir Görme engellilerden 36 kişi yaya yollarının ve kaldırımların standartlara uygun olmaması nedeni ile 39 kişi yaya yollarındaki engeller nedeni ile 13 kişi ise kent parklarında otoparkların olmaması ve kent parkları ile ilgili bilgilendirme panolarının yetersiz olması nedeni ile kent parklarına erişimde sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Yürüme engellilerden 16 kişi toplu taşıma duraklarının kent parklarına olan mesafesinin fazla olması ve toplu taşıma araçlarının engellilerin binebileceği şekilde olmaması nedeni ile kent parklarına erişimde sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

5) Parkları hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?

Üç engel grubundaki engellilerin bu soruya verdikleri cevaplar kişi sayılarına göre Çizelge 4.36'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.36 Üç engel grubunun kent parklarını kullanma sıklığı

Parkları kullanım sıklığı	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
Her Gün	4	3	2
Haftada 1-2 Kez	7	4	5
Ayda 1-2 Kez	14	5	9
2-3 Ayda Bir	13	19	6
Yılda 1-2 Kez	20	11	8
Hiç Bir Zaman	7	-	3
Cevap Vermeyenler	-	-	-

Ankete katılan bedensel engellilerden 20 kişi kent parklarına yılda 1-2 kez gittiğini, 7 kişi kent parklarını hiç kullanmadığını, görme engellilerden 19 kişi 2-3 ayda bir, 11 kişi 2-3 ayda bir, yürüme engellilerden 9 kişi ayda 1-2 kez, 8 kişi ise yılda 1-2 kez kent parklarına gittiklerini belirtmiştir Sonuç olarak üç engel grubundaki engellilerin kent parklarını çok sık

kullanmadıkları, yılda 1-2 kez veya ayda 2-3 kez parklara gittikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

6) Kent parklarını hangi amaçlar için kullanıyorsunuz?

Üç engel grubundaki engellilerin hangi amaçlar için kent parklarını kullandıklarını belirlemek amacı ile sorulan soruya verdikleri cevaplar Çizelge 4.37'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.37 Üç engel grubunun kent parklarını kullanma amaçları

Amaçlar	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
Gezme – Dinlenme	47	25	24
Sportif Amaçlı	9	11	6
Yeme İçme	5	9	4
Sosyal iletişim	24	18	18
Diğer	4	1	2

Ankete katılan bedensel engellilerden 47 kişi, görme engellilerden 25 kişi, yürüme engellilerden 24 kişi kent parklarını gezme ve dinlenme amacı ile, bedensel engellilerden 24 kişi, görme engellilerden ve yürüme engellilerden 18 kişi, sosyal iletişim amacı ile kent parklarını kullandıklarını belirtmişlerdir. Verilen cevaplara göre engellilerin gezme-dinlenme ve sosyal iletişim amacı ile kent parklarını kullandığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

7) Kent parklarındaki kent mobilyalarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz?

Ankete katılan üç engel grubundaki engellilerin kent parklarındaki kent mobilyalarından yararlanıp yararlanamadıkları amacı ile sorulan soruya verdikleri cevaplar Çizelge 4.38'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.38 Üç engel grubunun kent mobilyalarından yararlanma durumu

	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
Evet	13	7	6
Hayır	49	35	25
Cevap vermeyenler	3	-	2

Ankete katılan bedensel engellilerden 49 kişi, görme engellilerden 35 kişi, yürüme engellilerden ise 25 kişi, kent parklarındaki kent mobilyalarından istedikleri kadar yararlanmadıklarını belirtmiştir. Ankete katılan 206 engelliden 135 kişi kent mobilyalarından yararlanamadığını belirtmişti (Çizelge 4.19 bkz.). Üç engel grubundaki engellilerden 109 kişi, diğer engel gruplarındaki engellilerden 26 kişi kent mobilyalarından yararlanamadıklarını

belirtmiştir Verilen cevaplara göre üç engel grubundaki engellilerin diğer engel gruplarındaki engellilere göre kent mobilyalarını kullanmakta daha fazla sorun yaşadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

8) Kent parklarındaki kent mobilyalarından istediğiniz kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir?

Üç engel grubundaki engellilerin kent mobilyalarından yararlanamama nedenlerine verdikleri cevaplar, Çizelge 4.39'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.39 Üç engel grubunun kent mobilyalarından yararlanamama nedenleri

NEDENLER	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
(Kişi sayısı)	Evet	Evet	Evet
Oturma banklarının şekil ve yüksekliği engelliler için uygun değil	28	18	17
Oturma banklarının yanında tekerlekli sandalye için uygun alan bulunmuyor	30	3	11
Yaya yollarındaki ızgaraların genişlikleri, açıklıkları ve yerleştirilme biçimleri uygun değil	40	27	20
Çöp kutularının yükseklikleri uygun değil	18	8	9
Aydınlatma elemanları yetersiz	11	11	10
Çeşmelerde musluk yükseklikleri ve çeşmelere erişim mesafesi yetersiz	18	12	12
Diğer…	6	3	3

Ankete katılan bedensel engellilerin büyük bir çoğunluğu kent parklarındaki oturma elemanlarından, yaya yollarındaki ızgaralardan ve çöp kutularından yararlanamadığını belirtmiştir. 18 kişi, çöp kutularının yüksekliklerinin ve çeşmelerdeki musluk yüksekliklerinin standartlara uygun olmaması, 11 kişi aydınlatma elemanlarının yetersiz olması, 30 kişi ise oturma elemanlarının yanında tekerlekli sandalyeli engellinin kullanımına uygun genişlik olmaması nedeni ile sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Görme engellilerin büyük bir çoğunluğun yaya yollarındaki ızgaralardan, oturma elemanlarından, çeşmelerden yararlanamadığını, kısmen görme engelliler ise aydınlatma elemanlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir. Yürüme engellilerin büyük bir çoğunluğu oturma elemanlarından ve yaya yollarındaki ızgaralardan yararlanamadıklarını belirtmiştir. Yürüme engellilerden 10 kişi aydınlatma elemanlarının yetersiz olması nedeni ile 9 kişi ise çöp kutularının yüksekliklerinin uygun olmaması nedeni ile kent mobilyalarından yararlanamadıklarını belirtmiştir.

9) Kent parklarında yer alan bilgilendirme ve yönlendirme işareti hareketliliğinize yardımcı olur mu?

Ankete katılan engellilerin kent parklarındaki bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanıp yararlanamadığını tespit etmek amacı ile sorulmuş olan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.40'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.40 Üç engel grubunun bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanma durumu

	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
Evet	16	2	7
Hayır	45	39	24
Cevap vermeyenler	4	1	2

Ankete katılan bedensel engellilerden 45 kişi, görme engellilerden 39 kişi, yürüme engellilerden 24 kişi kent parklarındaki yer ve yönlendirme işaretlerinden yaralanmadıklarını belirtmiştir. Ankete katılan 206 engellilerden 142 kişi kent parklarındaki bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanmadığını belirtmişti (Çizelge 4.21 bkz.). Üç engel grubundaki engellilerden toplam 108 kişi, diğer engel gruplarındaki engellilerden 34 kişi bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamadığını belirtmiştir. Bu durum üç engel grubundaki engellilerin diğer engel gruplarına göre bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerini kullanmakta daha fazla sorun yaşadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

10) Bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yeteri kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir?

Ankete katılan üç engel grubundaki 108 engelli bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamadığını belirtmiştik. Bu soruda ise engellilerin bu işaretlerden yararlanamama nedenlerine verdiği cevaplar Çizelge 4.41de gösterilmiştir.

Çizelge 4.41 Üç engel grubunun bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yararlanamama nedenleri

NEDENLER	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
(Kişi Sayısı)	Evet	Evet	Evet
Yeterli bilgilendirme ve yönlendirici işaret bulunmuyor	41	26	22
Yön ve işaret levhaları uygun yerlere konulmamış	16	23	15

Çizelge 4.41 (devam ediyor).

Var olan işaretlerin algılanması zor, görüş hattının dışında bulunuyor	17	14	8
İşaretler görme engelliler için tasarlanmamış	10	30	6
İşaretlerin yazı ve harf büyüklükleri uygun değil	8	20	5
İşaret ve levhalarda uluslar arası semboller kullanılmamış	7	21	5
Diğer…	4	5	3

Ankete katılan bedensel engellilerden, 41 kişi yeterli bilgilendirme ve yönlendirme işareti bulunmaması, 16 kişi yön ve işaret levhalarının uygun yerlere yerleştirilmemesi,16 kişi ise işaretlerin görüş hattının dışında olması nedeni ile bilgilendirme işaret levhalarından yararlanamadıklarını belirtmiştir.

Ankete katılan 42 görme engellinin cevapları incelendiğinde görme engellilerin, diğer engel gruplarına göre bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinden yüksek oranla yararlanamadıkları görülmektedir. Ankete katılan görme engellilerden 30 kişi işaretlerin görme engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmaması, 26 kişi yeterli kadar işaret olmaması, 23 kişi işaretlerin uygun yerlere yerleştirilmemesi, 20 kişi işaretlerdeki yazı ve harf büyüklüklerinin, 21 kişi ise işaret ve levhalarda uluslar arası sembollerin kullanılmaması nedeni ile sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan yürüme engellilerden 22 kişi yeteri kadar bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerin bulunmadığını, 15 kişi ise işaretlerin uygun yerlere yerleştirilmediğini belirtmiştir.

Bu soruya verilen cevaplara göre, bilgilendirme işaret levhalarının tekerlekli sandalye kullanan engellilerin ve kısmen görme engellilerin görüş hattı mesafesi içerisine yerleştirilmesi gerektiği, işaretlerin görme engellilerin kullanabileceği şekilde uygun yazı ve harf büyüklüğü ile uluslar arası semboller kullanılarak yazılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

11) Kent parklarındaki spor alanlarından istediğiniz kadar yararlanabiliyor musunuz?

Ankete katılan üç engel grubundaki engellilerin spor alanlarından istedikleri kadar yararlanıp yararlanamadıklarını tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.42'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.42 Üç engel grubunun spor alanlarından yararlanma durumu

	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
Evet	15	4	4
Hayır	48	38	27
Cevap vermeyenler	2	-	2

Ankete katılan bedensel engellilerden 48 kişi, görme engellilerden 38 kişi, yürüme engellilerden ise 27 kişi kent parklarındaki spor alanlarından yararlanamadıklarını belirtmiştir. Ankete katılan 206 engelliden 144 kişi spor alanlarından yararlanamadıklarını belirtmişti (Çizelge 4.23 bkz.). Üç engel grubundaki engellilerden toplam 113 kişi diğer engel gruplarındaki engellilerden 31 kişi spor alanlarından yararlanamadığı belirtmiştir. Bu durum üç engel grubundaki engellilerin, diğer engel gruplarına göre spor alanlarını kullanmakta daha fazla sorun yaşadıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

12) Spor alanlarından yeterince yararlanamıyorsanız nedeni nedir?

Spor alanlarından istedikleri kadar yararlanamayan engellilerin, spor alanlarını kullanamama nedenlerini tespit etmek amacı ile sorulan soruya üç engel grubundaki engellilerin verdiği cevaplar Çizelge 4.43'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.43 Üç engel grubundaki engellilerin spor alanlarından yararlanamama nedenleri

NEDENLER	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
(Kişi sayısı)	Evet	Evet	Evet
Spor alanlarına ve oyun gruplarına erişim yetersiz	28	20	16
Spor alanları engellilere yönelik tasarlanmamış	38	33	19
Diğer…	14	6	9

Ankete katılan bedensel engellilerden 28 kişi, görme engellilerden 20 kişi, yürüme engellilerden ise 16 kişi spor alanlarına erişimin yetersiz olması, bedensel engellilerden 38 kişi, görme engellilerden 33 kişi, yürüme engellilerden 19 kişi spor alanlarının engellilere yönelik tasarlanmamış olması bedensel engellilerden 14 kişinin ise diğer nedenlerden dolayı, spor alanlarından istedikleri kadar yararlanamadıklarını belirtmişlerdir.

13) Kent parklarındaki çocuk oyun elemanlarından yeteri kadar yararlanabiliyor musunuz?

Ankete katılan üç engel grubundaki çocukların, çocuk oyun elemanlarını kulanım durumunu tespit etmek amacı ile sorulan soruya verilen cevaplar Çizelge 4.44'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.44 Üç engel grubundaki engellilerin çocuk oyun elemanlarından yararlanma durumu

	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
Evet	41	28	17
Hayır	22	14	14
Cevap vermeyenler	2	-	2

Ankete katılan bedensel engelli çocuklardan 22'si, görme engelli ve yürüme engelli çocuklardan 14'ü kent parklarındaki çocuk oyun elemanlarından yararlanamadıklarını belirtmiştir.

14) Oyun elemanlarından istediğiniz kadar yararlanamıyorsanız nedeni nedir?

Ankete katılan üç engel grubundaki engellilerden 50'si çocuk oyun elemanlarından yararlanamadıklarını belirtmişti. Bu soru ise engelli çocukların oyun elemanlarını neden kullanamadıklarını tespit etmek amacı ile sorulmuş ve verilen cevaplar Çizelge 4.45'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.45 Üç engel grubundaki engellilerin çocuk oyun elemanlarından yararlanamama nedenleri

NEDENLER	Bedensel Engelli	Görme Engelli	Yürüme Engelli
(Kişi Sayısı)	Evet	Evet	Evet
Oyun elemanları engelli kullanımına uygun değil	21	10	12
Oyun elemanlarının bulunduğu zemin kaplaması uygun değil	12	7	11
Oyun grupları kişisel gelişimi sağlayacak şekilde tasarlanmamış	11	12	11
Diğer…	8	4	8

Ankete katılan bedensel engellilerden, 21'i oyun elemanlarının engelli kullanımına uygun olmaması nedeni ile, 12'si oyun elemanlarının bulunduğu zemin kaplamasının engelli kullanımına uygun olmaması nedeni ile, 11'i ise oyun elemanlarının engelli çocukların kişisel gelişimlerini sağlayacak şekilde olmaması nedeni ile oyun elemanlarından yaralanamadıklarını belirtmiştir.

Ankete katılan görme engellilerin 12'si, yürüme engellilerin 11'i oyun elemanlarının engellilerin kişisel gelişimlerini sağlayacak şekilde olmaması nedeni ile, görme engellilerin 10'u, yürüme engellilerin 11'i oyun elemanlarının engelli kullanımına uygun olmaması nedeni ile çocuk oyun elemanlarını kullanamadıklarını belirtmiştir.

Üç engel grubundaki ankete katılan çocukların verdikleri cevaplar incelendiğinde, oyun gruplarının engelli çocuklar düşünülerek tasarlanmadığı ve çocukların bu nedenle oyun elemanlarını kullanmadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

15) Kent parklarındaki yürüyüş yollarının kullanımında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Ankete katılan üç engel grubundaki engellilerin kent parklarındaki yürüyüş yollarında karşılaştıkları sorunlara verdikleri cevaplar kişi sayılarına göre Çizelge 4.46'da gösterilmiştir.

Çizelge 4.46 Üç engel grubundaki engellilerin yürüyüş yollarında karşılaştıkları sorunlar

SORUNLAR	Bedensel Engelliler	Görme Engelliler	Yürüme Engelliler
(Kişi Sayısı)	Evet	Evet	Evet
Yürüyüş yollarının engellilere uygun olmaması	46	37	23
Yürüyüş yolları üzerindeki sabit engeller	43	38	22
Çöp kutusu, aydınlatma elemanları, bilgilendirme levhaları gibi kent mobilyalarının engellilerin hareketini engelleyecek şekilde yerleştirilmiş	29	26	16
Engellileri yönlendirecek yüzey kaplama farklılıklarının yetersiz olması	8	25	27

Ankete katılan bedensel engellilerden 46 kişi, yürüme engellilerden 23 kişi yürüyüş yollarının engellilerin kullanımına uygun olmaması, bedensel engellilerden 43 kişi, yürüme engellilerden 22 kişi yürüyüş yolları üzerindeki sabit engeller nedeni ile, kent parklarındaki yürüyüş yollarında sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Görme engellilerden 25 kişi, görme engellilerin yürüyüş yollarında tek başlarına hareket etmelerini sağlayacak ve onları kullanımlara yönlendirecek yüzey kaplama farklılıklarının olmaması 26 kişinin ise çöp kutusu, aydınlatma direği, bilgilendirme levhaları gibi kent mobilyalarının standartlara uygun şekilde yerleştirilmemeleri nedeni ile yürüyüş yollarında hareket ederken sorun yaşadıkları belirtmişlerdir. Anket çalışması sırasında görme engellilerle yüz yüze yapılan görüşmelerde, yürüyüş yollarına yakın mesafede dikilen bitkilerin alt yüksekliklerinin standartlara uygun olmaması nedeni ile ağaç dallarının görme engellilerin yüz bölgelerine çarptığı ve bu nedenle yürüyüş yollarında hareket etmekte sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

16) Kent parklarındaki rampa ve merdiven kullanımlarında karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Ankete katılan engellilerden, bedensel, görme ve yürüme engellilerin rampa ve merdiven kullanımında en fazla sorun yaşayan engel grupları oldukları düşünülerek, bu soruya verdikleri cevaplar kişi sayısına göre Çizelge 4.47'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.47 Üç engel grubundaki engellilerin rampa ve merdiven kullanımında karşılaştıkları sorunlar

SORUNLAR	Bedensel Engelliler	Görme Engelliler	Yürüme Engelliler
(Kişi Sayısı)	Evet	Evet	Evet
Merdivenlerin kullanıma uygun olmaması	30	37	28
Rampaların olmayışı	46	23	20
Rampaların eğim açısından kullanıma uygun olmaması-çok dik olması	36	25	17
Rampaların genişliğinin tekerlekli sandalye geçişine uygun olmayışı	30	5	8
Merdiven ve rampalarda tırabzan olmayışı	31	35	24

Ankete katılan bedensel engellilerden 46 kişi rampaların olmaması, 36 kişi mevcut rampaların eğim açılarının çok dik olması nedeni kullanıma uygun olmaması, 31 kişi ise merdiven ve rampalarda tırabzan olmaması nedeni ile rampa ve merdivenleri kullanırken sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

Ankete katılan görme engellilerden 37 kişi, yürüme engellilerden 28 kişi merdivenlerin standartlarının engellilere uygun olmaması, görme engellilerden 35 kişi yürüme engellilerden ise 20 kişi merdiven ve rampalarda tırabzan olmaması nedeni ile kent parklarını kullanamadıklarını belirtmiştir.

Soruya verilen cevaplar incelendiğinde tekerlekli sandalyeli engellilerin, rampaların eğim ve genişliklerinin tekerlekli sandalyenin geçişine uygun olmaması, görme engellilerin ise rampa ve merdivenlerin başlangıç ve bitişlerinde onları uyaracak yüzey kaplama farklılıklarının olmaması, yürüme engellilerinde merdiven ve rampalarda onların hareketlerini kolaylaştıracak tırabzanların bulunmaması nedeni ile sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

17) Kent parklarındaki genel kullanımlarda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Kent parklarındaki genel kullanımlarda üç engel grubunda ki engellilerin nasıl sorunlarla karşılaştıklarını tespit etmek amacı ile sorulmuş olan soruya verdikleri cevaplar Çizelge 4.48'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.48 Üç engel grubundaki engellilerin kent parklarındaki genel kullanımlarda karşılaştıkları sorunlar

SORUNLAR	Bedensel Engelliler	Görme Engelliler	Yürüme Engelliler
(Kişi Sayısı)	Evet	Evet	Evet
Oturma alanlarının engellilere uygun olmaması	34	18	13
Engelli otoparkının olmaması	24	11	14
Engellilere uygun WC bulunmaması	48	31	24
Kullanımları belirtecek yönlendirme işaretleri ve levhaları bulunmuyor	13	23	9
Yön levhaları engellilere yönelik tasarlanmamış	19	25	8
Yeterli aydınlatmanın sağlanamamış olması	17	15	13
Park içerisindeki tesislerin yetersiz olması	28	14	14
Diğer…	4	7	2

Ankete katılan üç engel grubundaki engellilerin soruya verdikleri cevaplarda büyük oranla kent parklarında engellilere uygun WC bulunmadığını belirtmişlerdir Bedensel engellilerden 34 kişi oturma alanlarının engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmadığı için oturma elemanlarını kullanamadıklarını, 24 kişi kent parklarında engelli otoparkının bulunmaması veya yetersiz olması nedeni ile, otopark alanlarından yararlanamadıklarını, 17 kişi ise aydınlatmanın yetersiz olması nedeni ile kent parklarını kullanmakta sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan görme engellilerden 23 kişi, kent parkları içerisindeki kullanımları belirtecek bilgilendirme levhalarının ve yönlendirme işaretlerinin olmaması, 25 kişi ise levhaların engellilerin kullanabileceği şekilde tasarlanmaması nedeni ile, park içerisinde hareket etmekte sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan yürüme engellilerden 14 kişi otoparkların ve tesislerin yetersiz olması, 13 kişi aydınlatma elemanlarının yetersiz olması ve oturma elemanlarının şekil ve yüksekliklerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması nedeni ile kent parklarını kullanımda sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

Zihinsel engelli, işitme engelli ve geçici engellilerin bu soruya verdikleri cevaplar incelendiğinde, işitme engelli ve geçici engellilerin kent parklarını kullanımda çok fazla sorun yaşamadıkları, zihinsel engellilerin ise çoğunlukla, WC'lerin ve tesislerin yetersiz olmasında dolayı sorun yaşadıkları belirttikleri görülmektedir. Bu durumda bedensel, görme ve yürüme engellilerin kent parklarını kullanırken daha fazla sorunla karşılaştıkları sonucu ortaya çıkmaktadır

18) Engellilerin kent parklarından beklentileri nelerdir?

Üç engel grubundaki engellilerin kent parklarından beklentilerini tespit etmek amacı ile sorulan soruya verdikleri cevaplar Çizelge 4.49'da gösterilmiştir. Engellilerin birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilerek, kent parklarından beklentileri daha kapsamlı olarak öğrenilmeye çalışılmıştır.

Çizelge 4.49 Üç engel grubundaki engellilerin kent parklarından beklentileri

ENGELLİLERİN BEKLENTİLERİ	Bedensel Engelliler	Görme Engelliler	Yürüme Engelliler
(Kişi Sayısı)	Evet	Evet	Evet
Yürüme yolları engellilerin dolaşımına uygun standartları sağlamalı	55	40	26
Rampalar engelli kullanımına uygun standartlarda olmalı	52	33	24
Spor ve oyun alanları engellilerin de kullanabileceği şekilde düzenlenmeli	49	31	22
Yeme- içme alanlarına erişim kolaylıkla sağlanmalı	38	32	17
Kullanımlara erişim kolaylıkla sağlanmalı	40	33	20
Yönlendirici ve uyarıcı levhalar yer almalı ve standartlara uygun olmalı	32	29	13
Park içerisindeki umumi WC'lerde Engelli WC'leri de yer almalı	58	37	28
Restoran, kafeterya gibi park içindeki tüm tesislerde engelli WC'leri bulunmalı	50	37	26

Ankete katılan üç engel grubundaki engellilerin büyük çoğunluğunun kent parklarındaki yürüyüş yollarının, rampaların engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmasını, parklardaki umumi WC'lerde ve restoran, kafeterya gibi kullanımların tamamında engelli WC'sininde bulunmasını istedikleri tespit edilmiştir.

Ankete katılan tüm engel gruplarının sorulara verdikleri cevaplar incelendiğinde, yürüyüş yollarının genişliklerinin, yüzey kaplamalarının ve eğimlerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması nedeni ile, park içerisindeki kullanımlara erişimi sağlayacak yolların, restoran kafeterya gibi tesislerin girişlerinde ki merdiven ve rampa çözümlerinin, yine bu tesislerin içindeki WC'lerin engelli kullanımına uygun olmaması, park içerisindeki yönlendirme ve bilgilendirme işaretlerinin özellikle görme engellilerin kullanabileceği şekilde tasarlanmaması nedeni ile, spor alanlarının ve çocuk oyun elamanlarının engelliler düşünülerek tasarlanmaması nedeni ile, kent mobilyalarının şekil ve yüksekliklerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması, park içerisinde uygun yerlere yerleştirilmemeleri nedeni ile,

merdivenlerin basamak genişliklerinin, yüzey kaplamalarının, rampaların genişlik ve eğimlerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması, merdiven ve rampalarda tırabzanların bulunmaması nedeni ile, park içerisinde engelli otoparklarının ve WC'lerinin olmaması nedeni ile engellilerin kent parklarına erişimde ve kent parklarını kullanımda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.

Kent parkları tasarlanırken yada mevcut parklarda yeni düzenlemeler yapılarken engellilerin yaşadığı sorunlar dikkate alınarak, düzenlemeler yapılmalı, engellilerinden kent parklarından istedikleri kadar yararlanabilmeleri sağlanmalıdır.

BÖLÜM 5

SONUÇ ve ÖNERİLER

Engelli kişi, toplum içinde yaşayan bir bireydir. Toplumsal yaşama ayak uydurmaya çalışırken, dış çevrede bir takım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar engelli bireyi etkilediği kadar içinde bulunduğu aileyi ve aynı oranda olmasa da toplumu da etkilemektedir. Ülkemizde 8.5 milyon engelli bulunmakta, bu ise ülke nüfusunun %12'sini oluşturmaktadır. Ülkemizdeki engellilik oranı ve engellilerin içinde yaşadığı aileler de düşünüldüğünde, fiziksel çevreyi kullanımda ülke nüfusunun büyük bir bölümünün sorun yaşadığı sonucuna varmak mümkündür.

Kentler ise, insanın yaşamını düzenlemek üzere meydana getirilen fiziksel çevrelerdir. Kent içerisindeki kamusal alanlar toplum içinde yaşayan herkesin ortak kullanımına açıktır ve herkesin eşit kullanım hakkı vardır. Ancak ülkemizde kamusal alanlar yani konut alanları, kentsel, sosyal ve kültürel alt yapı alanları, kamusal binalar, eğitim, sağlık ve spor tesisleri, iş yerleri, alış veriş merkezleri, eğlence, dinlence ve tatil amaçlı tesisler, açık ve yeşil alanlar, mezarlıklar, yollar, kaldırımlar, trafik lambaları, geçitler gibi tüm kullanım alanları, engelsiz bireylerin rahat hareket etmelerine dahi olanak vermemektedir.

Toplumda tüm bireylerin hayata eşit katılımlarının sağlanabilmesi, herkes için yaşanabilir mekanlar ve çevreler oluşturmakla mümkün olacaktır. Engellilerin topluma ayak uydurabilmeleri, engelsiz bireylerle eşit şartlarda yaşayabilmeleri, engelsiz kamusal alanlar, engelsiz çevre ve engelsiz erişim ile mümkündür. Toplumların gelişmişlik düzeyi, toplum içerisindeki engelli sayısının azlığı ve engellilere gösterilen saygının ve verilen değerin fazlalığı ile ölçülür. Engellilerin özgürce tek başlarına ve eşit olarak yaşadığı kentler bu anlamda kentleşmiş ve toplum da kentlileşmiştir.

Gelişmiş ülkelerde ve ABD'de Amerika özürlüler yasası (ADA) ile, engelli bireyler için bir çok düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler yaşamın bir bölümü için değil, istihdam, eğitim sağlık, kamuya açık alanlar gibi yaşamın her alanında yapılarak, engellilerin yaşam seviyeleri yükseltilerek, engelli birey ile engelsiz bireyler arasındaki ilişkiler artırılmıştır.

Ülkemizde bir çok kanun ve yönetmelikte yapılan dış mekan düzenlemelerinin engellilere uygun standartlarda yapılması gerektiği belirtilmesine rağmen, yapılan düzenlemelerde gerek imar kanunu, gerek büyükşehir belediyeleri imar yönetmeliği ve küçük belediyeler imar yönetmeliklerinde belirtilen kurallara ve standartlara uyulmadığı ya da kısmen uyulduğu görülmektedir.

Engelliler, öncelikle yaşadıkları mekânlarda, konutlarında sorunlarla karşılaşmaktadır. Asansörlerin, rampaların bulunmaması ya da mevcut asansör ve rampaların engellilerin kullanımına uygun olmaması, binaların engellilere uygun şekilde düzenlenmemesi gibi nedenler ile evlerinden dışarı çıkmakta dahi zorlanmakta, yakınlarının yardımı ile açık alanlara çıksalar bile tek başlarına, yardım almadan rahat bir şekilde dolaşamamaktadırlar. Engellilerin toplum içinde özgürce, toplumun bir parçası olarak yaşayabilmeleri, eğitim alabilmeleri, üretime katılıp istihdam edilebilmeleri için öncelikle yaşadıkları konutlardan dış mekana çıkmalarını engelleyen engellerin ve ayrıca dış mekandaki engellerin kaldırılarak kentin her alanına erişebilirliklerinin sağlanması gerekmektedir.

Ülkemizde Türk Standartları Enstitüsünün (TSE) engellilere yönelik hazırlamış olduğu birçok standart bulunmaktadır. Tez çalışmasında TSE'nin 12576 sayılı "şehir içi yollar-özürlü ve yaşlılar için sokak, cadde, meydan ve yollarda yapısal önlemler ve işaretlemenin tasarım kuralları" dikkate alınarak, Ankara kentindeki kent parklarının engelli standartlarına uygunluğu incelenmiştir.

Ankara kentinde yaşayan ve adresi bilinen engelli sayısı ise 72.990 kişidir. Ankara'nın başkent olduğu düşünüldüğünde, dış mekanda yapılan düzenlemelerin de örnek olması gerekmektedir. Kent parklarının engelliler açısından kullanılabilirliğini tespit etmek amacı ile, Ankara kentinde yaşayan 206 engelli birey ile anket çalışması yapılmıştır. Ankete katılan engellilerin % 46.3'ü doğuştan, % 53.7'si ise sonradan engelli hale gelmiştir. Bu sonuç engelliliğin doğuştan olabileceği gibi sonradan da olabileceğini ve her bireyin bir engelli adayı olduğunu göstermektedir.

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) ve Birleşmiş Milletlerin (UN) fiziksel çevrenin engellilerin kullanımına uygun şekilde düzenlenmesi için belirlemiş oldukları standartlara göre, Ankara kentindeki, tez çalışması kapsamında incelenen kent parklarının engellilerin kullanımına uygunluğu irdelenmiş ve irdeleme sonuçları toplu halde Çizelge 4.50'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.50 Ankara'daki kent parklarının engellilerin kullanımına uygunluğu

NİTELİKLER	PARKIN İSMİ			
	Göksu Parkı	**Cemre Parkı**	**Deniz Feneri Parkı**	**Engelsiz Oyun Parkı**
Engellilerin kent parklarına erişimlerini sağlama durumları	+/-	+/-	+/-	+
Kent parklarındaki engelli otoparkı sayısının uygunluğu	-	-	-	-
Kent parklarının giriş kapılarının genişliklerinin engellilerin kullanımına uygunluğu	+/-	+/-	-	+
Kent parklarının içerisindeki yaya yollarının engellilerin kullanımına uygunluğu	+/-	+/-	-	+
Kent parklarının içerisindeki merdivenlerin engellilerin kullanımına uygunluğu	+/-	Yok	-	Yok
Kent parklarının içerisindeki rampaların engelli kullanımına uygunluğu	+/-	+/-	+/-	+
Kent parklarındaki engelli WC sayısı	-	-	-	-
Kent parklarının içerisindeki tesis sayılarının yeterlilik durumu	-	-	-	Yok
Tesislerdeki WC'lerde engelli WC sayıları	-	-	-	Yok
Tesislerin giriş kapılarının engellilerin kullanımına uygunluğu	+/-	+	-	Yok
Kent parklarındaki oturma elemanlarının engelli kullanımına uygunluğu	+/-	+/-	+/-	+
Kent parklarındaki aydınlatma elemanlarının engellilerin kullanımına uygunluğu	+/-	+	+/-	+
Kent parklarındaki çöp kutularının engellilerin kullanımına uygunluğu	+	+	+	+
Kent parklarındaki telefon kulübelerinin engellilerin kullanımına uygunluğu	Yok	Yok	Yok	Yok
Kent parklarındaki su içme öğelerinin engellilerin kullanımına uygunluğu	+/-	+	-	Yok
Kent parklarındaki yüzey kaplamalarının engellilerin kullanımına uygunluğu	+/-	+	+/-	+/-
Kent parkları içerisindeki bilgilendirme ve yönlendirme işaret ve levhalarının engellilerin kullanımına uygunluğu	-	-	-	Yok
Kent parklarındaki bitkilerin alt yükseklikleri engellilerin kullanımına uygunluğu	+/-	+/-	+/-	+
Kent parklarındaki çocuk oyun alanlarının engelli çocukların kullanımına uygunluğu	-	-	-	+
Kent parklarındaki spor alanlarının engellilerin kullanımına uygunluğu	-	-	-	Yok
Kent parklarındaki piknik alanlarının engelli kullanımına uygunluğu	+/-	Yok	+/-	Yok

İşaretlerin Anlamı: + Uygun +/- Kısmen Uygun - Uygun değil

Ankara kentindeki kent parkları incelendiğinde en önemli sorunun kent parklarına erişim olduğu ve kent parklarına erişimin kısmen uygun olduğu görülmektedir. Engellilerin konutlarından dışarı çıktıktan sonra en fazla sorunla karşılaştıkları alanlar yaya yolları ve kaldırımlardır. Yaya yolu ve kaldırımların yüksekliklerinin, genişliklerinin, yüzey kaplama malzemelerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması, yaya yollarına erişimi sağlayan rampaların şekil, eğim ve kaplama malzemelerinin standartlara uygun olmaması ve rampalarda tırabzan bulunmaması, yaya yollarına gelişi güzel yerleştirilen mantarlar, levhalar, ağaçlar, yaya yollarındaki ızgaraların yerleştirilme şekilleri ve ızgara genişlikleri, engellilerin yaya yolundaki ve kaldırımlardaki hareketliliğini kısıtlamaktadır.

Toplu taşıma duraklarının parklara olan mesafesinin uzak olması, toplu taşıma duraklarının engellilerin kullanımına uygun olmaması, toplu taşıma araçlarının engellilerin bineceği şekilde olmaması, kent parklarında engelli otoparkının olmaması ya da yetersiz olması, engellilerin kent parklarına erişiminde sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

Yapılan anket çalışmasına katılan 206 engellinin, %73.7'si kent parklarına erişimde sorun yaşadığını, %53.2'si yaya yollarının ve kaldırımların engellilere uygun olmaması nedeni ile, %46.3'ü yaya yollarında bulunan kısıtlayıcı engellerden dolayı, %25.4'ü kent parklarında engelli otoparkının olmaması nedeni ile sorun yaşadığını, engel türlerine göre inceleme yapıldığında ankete katılan 65 bedensel engelliden 41 kişi, 33 yürüme engelliden 30 kişi, 42 görme engellilerden ise 41 kişi kent parklarına erişimde sorun yaşadığını belirtmiştir.

Toplu taşıma duraklarının kent parklarına uzak olması ve yaya yolları ile kaldırımların engellilerin kullanımına yeterince uygun olmaması nedeniyle, tez kapsamında incelenen kent parklarına erişimin kısmen uygun olduğu, büyük oranda ise uygun olmadığı ve kent parklarında engellilere ait otopark alanlarının bulunmadığı görülmektedir.

Engellilerin kent parklarına ulaştıktan sonra karşılaştıkları diğer bir sorun ise park giriş kapılarıdır. Park giriş kapıları genellikle engellilerin geçişi için uygun değildir. Tez konusu kapsamında incelenen Ankara kentindeki kent parklarının giriş kapılarına bakıldığında, Göksu parkının girişlerinin araç geçişlerine göre yapıldığı, giriş kapılarında araçların geçişini engellemek için yapılmış kapanların bulunduğu, giriş kapısından itibaren yayalar için yapılmış yaya yolu ve kaldırımların bulunmadığı görülmektedir. Cemre parkının giriş kapılarında rampaların kullanıldığı ve rampaların engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, deniz feneri parkında giriş kapılarının engellilerin kullanımına uygun olmadığı,

girişlerde merdivenlerin kullanıldığı sonradan yapılan rampaların ise engellilerin standartlarına uygun olmadığı, engelsiz oyun parkının giriş kapısının ise engellilerin geçişi için uygun olduğu görülmektedir.

Engellilerin kent parklarında karşılaştığı diğer bir sorun ise, park içerisindeki yürüyüş yollarıdır. Park içerisindeki kullanımlara erişimi sağlayan yolların genişliklerinin, yüzey kaplamalarının engellilerin kullanımına uygun olmaması, kaldırım kenarlarında bulunan yağmur suyu oluklarının tekerlekli sandalyeli engellinin geçişine engel olması, yaya yoluna erişimi sağlayan rampaların standartlara uygun olmaması ve rampaların başlangıç ve bitişinde görme engelliler için, gerekli olan zemin kaplaması farklılıklarının bulunmaması, yaya yolu yakınında bulunan ağaçların alt yüksekliklerinin standartlara uygun olmaması, engellilerin park içerisindeki yürüyüş yollarında hareketliliğini kısıtlamaktadır.

Ankete katılan 206 engelliden, %63.4'ü yürüyüş yollarının engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmadığı için, %55.6'sı yürüyüş yolları üzerindeki sabit engeller nedeni ile, %24.9'u ise yürüyüş yollarında engellileri yönlendirecek yüzey kaplama farklılıklarının olmaması nedeni ile sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

Tez kapsamında incelenen kent parklarındaki yürüyüş yolları engellilerin kullanımı açısından irdelendiğinde, Göksu parkı ve Cemre parkındaki yürüyüş yollarının engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, deniz fenerindeki yürüyüş yollarının engellilerin kullanımına uygun olmadığı, engelsiz oyun parkındaki yürüyüş yollarının ise engellilerin kullanımına uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca yürüyüş yollarındaki engellileri yönlendirecek yüzey kaplamaları irdelendiğinde Göksu parkı, Deniz Feneri parkı ve Engelsiz oyun parkında bu kaplamaların engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, Cemre parkında ise engellilerin kullanımına uygun olduğu görülmektedir.

Dış mekan düzenlemelerinde ve kent parklarında sıklıkla kullanılan merdivenlerin ve rampaların kullanımında engelliler çok fazla sorunla karşılaşmaktadırlar. Merdivenlerin basamak genişliklerinin standartlara uygun olmaması, merdivenlerin başlangıç ve bitişinde zeminde uyarı işaretlerinin ve tırabzanların bulunmaması, uzun merdivenlerde sahanlıkların bulunmaması ya da mevcut sahanlıkların standartlara uygun olmaması, merdivenin zorunlu olarak kullanıldığı alanlarda engelliler için gerekli olan rampaların yapılmaması, engellilerin merdiven kullanımlarını zorlaştırmaktadır. Rampaların genişliklerinin, eğimlerinin, zemin

kaplamalarının standartlara uygun olmaması ve rampalarda tırabzan bulunmaması özellikle bedensel ve görme engellilerin hareketlerini zorlaştırmaktadır.

Yapılan anket çalışmasına katılan 206 engellinin, %55.1'i merdivenler engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmadığı için, %47.3'ü kent parklarında rampaların olmaması nedeni ile, %42'si rampaların engellilerin kullanımına uygun olmaması nedeni ile, %52.7'si ise merdiven ve rampalarda tırabzan olmaması nedeni ile sorun yaşamaktadır.

Tez kapsamında incelenen kent parklarındaki merdiven ve rampalar irdelendiğinde, Göksu parkındaki merdivenlerin engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, Deniz feneri parkındaki merdivenlerin engellilerin kullanımına uygun olmadığı, Cemre parkı ve Engelsiz oyun parkında ise merdiven kullanılmadığı görülmektedir. Göksu parkı, Cemre park ve Deniz feneri parkındaki rampaların engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, Engelsiz oyun parkındaki rampaların ise engellilerin kullanımına uygun olduğu görülmektedir.

Engelliler kent parklarındaki, kent mobilyalarını kullanırken de birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Oturma elemanlarının şekillerinin, sırt ve yerden yüksekliklerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması, park içinde yerleştirilme şekillerinin ve erişimlerinin uygun olmaması, kent parklarında yeterli sayıda oturma elemanının bulunmaması ve oturma elemanlarının yanında tekerlekli sandalyeli engelliler için gerekli genişliğin bulunmaması nedenleri ile engelliler parkların içerisindeki oturma elemanlarından istedikleri kadar yararlanamamaktadır. Aydınlatma elemanlarının engellilerin görüş hattı seviyesinde olmaması ya da yeterli sayıda olmaması, çeşmelerin yerleştirilme yerleri nedeni ile erişimin sağlanamaması, çeşmelerdeki su içme elemanlarının yüksekliklerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması nedeni ile engelliler park içerisindeki diğer kent mobilyalarından da istedikleri kadar yararlanamamaktadır.

Yapılan anket çalışmasına katılan 206 engelliden, %65.9'u kent mobilyalarını kullanımda sorun yaşamaktadır. Ankete katılan engellilerin %40'ı oturma elemanlarının şekil ve yükseklikleri nedeni ile, %21'i çöp kutularının yüksekliklerinin uygun olmaması nedeni ile, %23.4'ü ise aydınlatma elamanlarının yetersiz olması nedeni ile sorun yaşadığını, engel türlerine bakıldığında ise ankete katılan 65 bedensel engelliden 49'u, 42 görme engelliden 35'i, 33 yürüme engelliden ise 25'i kent parklarındaki, kent mobilyalarını kullanımda sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

Tez konusu kapsamında incelenen kent parklarındaki kent mobilyaları irdelendiğinde, Göksu parkı, Cemre parkı ve Deniz feneri parkındaki oturma elemanlarının, engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, Engelsiz oyun parkındaki oturma elemanlarının ise, engellilerin kullanımına uygun olduğu görülmektedir. Dört parkta da bulunan çöp kovalarının engellilerin kullanımına uygun olduğu, aydınlatma elemanlarının ise Göksu parkı ve Deniz feneri parklarında engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, Cemre parkı ve Engelsiz oyun parkında ise engellilerin kullanımına uygun olduğu, su içme elemanlarının ise Göksu parkında engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, Cemre parkında engellilerin kullanımına uygun olduğu, Deniz feneri parkında engellilerin kullanımına uygun olmadığı, Engelsiz oyun parkında ise çeşmelerin bulunmadığı ve dört parkta da telefon kulübelerinin bulunmadığı görülmektedir.

Kent parklarındaki bilgilendirme ve yönlendirme işaret ve levhaları engellilerin en çok ihtiyaç duyduğu ve kent parklarında kullanımda sorun yaşadığı elemanlardır. Engellerinden dolayı park içerisinde hareket etmekte zorlanan engellilerin, hareketini kolaylaştıracak işaret levhalarının kent parklarında bulunmaması, park içerisinde bulunan levhaların, yanlış yerlere yerleştirilmiş olmaları, algılanmalarının zor olmaları ve engellilerin görüş hattında bulunmamaları sorun oluşturmaktadır. İşaret levhalarına en çok ihtiyaç duyan görme engellilerdir. Kent parklarındaki işaret levhalarının görme engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmaması, yazı ve harf büyüklüklerinin uluslar arası standartlara uygun olmaması görme engelliler için sorun oluşturmaktadır.

Yapılan anket çalışmasına katılan 206 engellinin, %69.3'ü kent mobilyalarını kullanımda sorun yaşamaktadır. %54.6'sı bilgilendirme ve yönlendirme işaretlerinin yetersiz olması, %33.7'si işaret ve levhaların yanlış yerlere konulması nedeni ile, %26.3'ü işaret ve levhalar görme engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmadığı için sorun yaşadığını, engel türüne göre bakıldığında ise ankete katılan 65 bedensel engelliden 45'i, 42 görme engelliden 39'u, 33 yürüme engelliden ise 24'ü kent mobilyalarını kullanımda sıkıntı yaşadığını belirtmiştir.

Kent parklarında karşılaşılan en önemli sorunlardan biri de WC'lerdir. Kent parklarındaki WC'ler tasarlanırken, engellilerin unutuldukları görülmektedir. Parklardaki umumi WC'lerde engelli tuvaletlerinin yapılmaması, engelliler için yapılmış olanların ise engellilerin kullanımına uygun olmaması ya da sayılarının yetersiz olması nedeni ile, tuvaletlere erişimin

zor olması, tuvalet giriş kapılarının engellilerin geçişine uygun olmaması nedeni ile, engelliler WC'leri kullanamamakta, kullanırken de sorun yaşamaktadırlar.

Yapılan anket çalışmasına katılan 206 engelliden, 125 kişinin yani %61'inin kent parklarındaki WC'leri kullanımda sorun yaşadığı tespit edilmiştir. Engel türlerine göre bakıldığında ise, ankete katılan 65 engelliden 48'i, 42 görme engelliden 31'i, 33 yürüme engelliden 24'ü kent parklarındaki WC'lerin engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanamaması nedeni ile sorun yaşamaktadır.

Tez kapsamında incelenen kent parklarındaki umumi WC'lerde engelli tuvaletlerinin bulmadığı görülmektedir.

Kent parklarında restoran, kafeterya ve eğlence alanları gibi tesisler bulunmaktadır. Tesislere erişimlerin uygun olmaması, tesislerin girişlerinde merdiven kullanılması, engelli rampalarının olmaması, mevcut rampaların engellilerin kullanımlarına uygun olmaması, merdiven ve rampalarda tırabzanların bulunmaması, tesislerin giriş kapılarının engellilerin geçişine uygun olmaması, park içerisinde tesislere yönlendirecek bilgilendirme levhalarının olmaması ya da var olanların engelli kullanımına uygun olmaması, tesis içerisindeki WC'lerde engelli tuvaletinin bulunmaması ve tesislerin yetersiz olması nedeni ile engelliler tesisleri kullanırken sorun yaşamaktadırlar.

Yapılan anket çalışmasına katılan 206 engelliden, 86 kişinin yani %40'nın kent parklarındaki tesisleri kullanmakta sorun yaşadığı, engel türlerine göre bakıldığında ise, ankete katılan 65 engelliden 28'i, 42 görme engellilerden 14'ü, 33 yürüme engelliden 14'ü kent parklarındaki tesislerini kullanımda sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

Tez konusu kapsamında incelenen kent parklarındaki tesisler irdelendiğinde, Göksu parkındaki tesislerin sayısının yeterli olduğu, tesislerin giriş kapılarının engelli kullanımına kısmen uygun olduğu, tesislerde engelli WC'lerinin bulunmadığı görülmektedir. Cemre parkında tesislerin sayısının yetersiz olduğu, tesis giriş kapılarının engellilerin geçişine uygun olduğu, tesislerde engelli WC'sinin bulunmadığı görülmektedir. Deniz feneri parkında tesis sayısının kısmen uygun olduğu, tesislere giriş kapılarının engellilerin geçişine uygun olmadığı, tesislerde engelli WC'sinin bulunmadığı, Engelsiz oyun parkında ise tesislerin bulunmadığı görülmektedir.

Kent parklarındaki bitkilerin alt yükseklikleri ve sarkık bitkilerin saksıları engelliler için sorun oluşturmaktadır. Yürüyüş yollarının yakınında bulunan bitkilerin dallarının engellilerin bedenlerine çarpması nedeni ile, sarkık bitkilerin saksı yüksekliklerinin standartlara uygun olmaması nedeni ile, engellilerin hareketleri kısıtlanmaktadır.

Tez konusu kapsamında incelenen parklar irdelendiğinde, Göksu parkı, Deniz feneri parkı ve Cemre parkındaki bitkilerin alt yüksekliklerinin kısmen uygun olduğu, Engelsiz oyun parkındaki bitkilerin alt yüksekliklerinin tamamen uygun olduğu görülmektedir.

Engellilerin kent parklarında en fazla sorun yaşadığı kullanım alanlarından biri de spor alanları ve çocuk oyun alanlarıdır. Engellerinden dolayı hareket kısıtlılığı olan ve spor yapmakta zorlanan engelliler, spor alanlarına erişimin yetersiz olması, spor alanlarının engellilerin kullanımına uygun olmaması ve spor aletlerinin engellilerin de kullanabileceği şekilde tasarlanmamış olması nedeni ile sorun yaşamaktadırlar. Engelli çocuklar ise çocuk oyun alanlarındaki, oyun elemanlarının engelli çocukların kullanımına uygun şekilde tasarlanmaması, oyun alanlarına erişimin zor olması ve oyun elemanlarının zeminlerinin engelli çocukların hareketlerini kısıtlaması nedeni ile, çocuk oyun elemanlarını kullanmakta sorun yaşamaktadır.

Yapılan anket çalışmasına katılan 206 engellinin, %70.3'ü spor alanlarını kullanımda sorun yaşadığı, %39.5'i spor alanlarına erişimin yetersiz olması nedeni ile, %54.1'i spor alanlarının engellilere yönelik tasarlanmaması nedeni ile sorun yaşadığını, engel türüne göre bakıldığında, ankete katılan 65 bedensel engelliden 48'i, 42 görme engelliden 38'i, 33 yürüme engelliden 27'si, spor alanlarını kullanırken sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

Yapılan anket çalışmasına katılan 206 engelliden %38'i çocuk oyun elemanlarından yaralanmadığını, %28.3'ü oyun elemanlarının engelli kullanımına uygun olmaması nedeni ile, %28.3'ü oyun elemanlarının engellilerin kişisel gelişimlerini sağlayacak şekilde tasarlanmadıkları için, oyun elemanlarını kullanımda sorun yaşamaktadır. Ankete katılan 7-14 yaş grubundaki 28 engelli çocuğun, çocuk oyun elemanlarından yararlanma durumu incelendiğinde, 24 engelli çocuğun yani %85.7'sinin çocuk oyun elemanlarından yararlanmadığı, 4 engelli çocuğun %14.3'ünün çocuk oyun elemanlarından yararlanabildiği görülmektedir.

Tez konusu kapsamında incelenen kent parkları irdelendiğinde, Göksu parkı, Cemre parkı ve Deniz feneri parklarındaki spor alanlarının ve çocuk oyun alanlarının engellilerin kullanımına uygun olmadığı, Engelsiz oyun parkında ise spor alanlarının bulunmadığı, çocuk oyun alanlarının ise engelli çocuklara göre tasarlandığı görülmektedir.

Kent parklarında bulunan ve sıklıkla kullanılan diğer bir kullanım alanı ise piknik alanlarıdır. Piknik alanlarının engellilerin kullanımına uygun şekilde tasarlanmadığı görülmektedir. Piknik alanlarına ve piknik masalarına erişimin kolay olmaması, piknik masalarının şekil ve yüksekliklerinin engellilerin kullanımına uygun olmaması nedeni ile engelliler piknik alanlarını kullanmakta sorun yaşamaktadır.

Tez konusu kapsamında incelenen kent parklarındaki piknik alanları engellilerin kullanabilirliği açısından irdelendiğinde Göksu parkı ve Deniz feneri parkındaki piknik alanlarının engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu, Cemre parkı ve Engelsiz oyun parkında piknik alanının olmadığı görülmektedir.

Kent parklarının engellilerin kullanabilirliğine uygun olması için getirilen öneriler;

- Öncelikle engellilerin yaşadıkları konutların, engellilerin yaşayabilecekleri şeklide düzenlenmesi gerekmektedir. Engellilerin konutlarından sorunsuzca tek başlarına yardım almadan çıkabilmeleri için, bina giriş kapıları engellilerin geçişine uygun olacak şekilde düzenlenmeli, bina girişindeki merdivenlerde kaymayı önleyecek yüzey kaplamaları yapılmalı ve merdivenlerin yanında rampa çözümleri getirilerek rampalar engellilerin kullanımına uygun şekilde düzenlemelidir.

- Kaldırım yükseklikleri engellilerin kullanabileceği şeklide ve genişlikleri engellilerin geçişine uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Kaldırımların başlangıç ve bitişlerinde, kaldırımların gerekli olan yerlerinde standartlara uygun rampalar yapılmalı, kaldırımlarda bulunan engellerin çevresi 10-15 cm yüksekliğinde ve engelden 60cm uzaklıkta sınırlayıcı elemanlar ile çevrelenmeli, görme engelliler için engel çevresinde uyarıcı yüzey kaplamaları yapılmalıdır. Engeller kaldırımlar üzerine gelişi güzel yerleştirilmemelidir.

- Engellilerin kent parklarına erişimini kolaylaştırmak için, toplu taşıma durakları, kent parklarına yakın yerlerde yapılmalı, duraklar engellilerin kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir. Toplu taşıma araçlarından indikten sonra engellilerin kaldırımlara

erişimini sağlamak için rampalar yapılmalıdır. Duraktan başlayarak görme engellilere yön verecek yüzey kaplama farklılıkları yapılmalıdır.

- Kent parklarının giriş kapıları engellilerin geçişine uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Giriş kapılarında merdiven yapılması gerekiyorsa, merdiven yanına rampa yapılarak tekerlekli sandalyeli engellinin geçişi kolaylaştırılmalıdır. Merdivenlerde görme engellilere yön gösterecek yüzey kaplamaları yapılmalı ve tırabzanlar bulunmalıdır. Girişte engellilere bilgi verecek şekilde uluslar arası standartlara uygun bilgilendirme levhaları bulunmalı, görme engelliler için Braille alfabesi ile yazılı bilgilendirme levhaları yapılmalıdır.

- Kent parkları içerisindeki yürüyüş yolları engellilerin kullanımına uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Yol genişlikleri tekerlekli sandalyeli engellinin çift yönlü geçişine uygun olacak şekilde 180 cm yapılmalıdır. Yaya yollarının başlangıç ve bitiş noktalarında ve gerekli yerlerde standartlara uygun rampalar yapılmalıdır. Görme engellilere yön gösterecek yüzey kaplamaları yapılmalıdır. Yürüyüş yollarına yerleştirilen engeller, engellilerin hareketini kısıtlamayacak şekilde yerleştirilmelidir. Yaya yollarının karanlıkta da rahat kullanabilmeleri için, aydınlatma elemanları yeterli sayıda ve standartlara uygun şekilde yerleştirilmelidir.

  Merdivenlerin ve rampaların, engellilerin kullanmakta zorlandıkları alanlar olduğu unutulmamalıdır ve engellilerin kullanımına uygun olacak şekilde düzenlemeler yapılmalıdır. Merdiven ve rampa başlangıç ve bitişlerinde, uyarıcı özelliğe sahip yüzey döşemesi farklılıkları yapılmalıdır. Merdivenlerin basamak genişlikleri standartlara uygun yapılmalı ve basamaklarda görme engelliler için yüzey kaplamaları yapılmalıdır. Uzun merdivenlerde standartlara uygun sahanlıklar bırakılmalıdır. Merdivenlere tırabzanlar yapılmalıdır. Rampaların eğimleri en fazla %6-%8 arasında olacak şekilde düzenlenmeli, uzun rampalarda tırabzanlar bulunmalıdır. Rampaların yüzey malzemeleri kaygan olmayan, engellilerin hareketlerini kısıtlamayacak özellikte olmalıdır.

- Kent mobilyaları şekilleri, yerleştirilme yerleri ile engellilerin kullanımına uygun olmalıdır. Sırt yüksekliği olmayan oturma elemanları tercih ediliyorsa, sırt yüksekliği olan oturma elemanları ile birlikte kullanılmalıdır. Oturma elemanlarının yerden yüksekliği 70-90 cm arasında olmalı ve oturma alanlarının yanında tekerlekli

sandalyeli engellinin kullanabileceği genişlikte alanlar bırakılmalıdır. Çöp kutularının yükseklikleri 90 cm olmalı ve engellilere engel olmayacak şekilde yerleştirilmelidir Izgaralar engellilerin geçişine engel olmayacak şekilde yerleştirilmeli ve ızgara demirleri arasındaki mesafe 3 cm'yi geçmemelidir. Telefon kulübesi bulunmayan kent parklarına telefon kulübeleri yerleştirilmelidir.

- Kent parklarındaki umumi WC binalarında standartlara uygun şekilde, engelli WC'leri yapılmalıdır. Kafeterya ve restoranlarda engellilere ait WC'ler bulunmalıdır. WC'lere erişim kolay olmalıdır.

- Park içerisindeki tesislerin girişleri engellilerin kullanımına uygun olmalıdır. Tesislere ve kullanım alanlarına yönlendirecek bilgilendirme levhaları engellilerin görüş hattı içerisinde olmalıdır. Görme engellilerin de rahatlıkla kullanabileceği şekilde tasarlanmalıdır.

- Spor alanlarına ve çocuk oyun alanlarına erişim kolaylıkla sağlanmalı, tüm engellilerin spor yapma ve oyun oynamaya hakkı olduğu unutulmamalı ve bu alanlar engellilerin kullanımına uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Çocuk oyun elemanları engelli çocukların da oyun oynayabilecekleri şekilde tasarlanmalıdır.

- Piknik alanları engelsizlerin olduğu kadar engelli olan insanların da en çok tercih ettikleri alanlardan biridir. Piknik alanlarına erişim kolaylıkla sağlanmalıdır. Piknik masaları ve ızgaralar engellilerin kullanımına uygun olacak şekilde düzenlenmelidir. Piknik alanları engellilerin de rahat hareket edecekleri şekilde düzenlenmelidir.

- Engellilerin park içerisinde tek başlarına dolaşmalarını sağlayabilmek için, yürüyüş yolları boyunca beyaz baston kullanan görme engelliler için, baston ucu ile fark edebilecekleri şekilde, yüzey kaplaması farklılıkları yapılmalıdır. Aynı şekilde bu kaplama farklılıkları, kullanımlara yönlendirmek için de yapılmalıdır.

- Kent paklarında engelliler için otopark alanları yapılmalıdır. Mevcut otopark sayısının %2'si kadar engelli otoparkı olmalıdır. Otopark alanlarına erişim kolaylıkla sağlanmalıdır.

Sonuç olarak engelliler, yaşam alanlarında bulunan engeller nedeni ile sokağa çıkmakta sorun yaşamaktadır. Sokağa çıksalar bile, dış mekandaki engeller onların hareketlerini kısıtlamaktadır. İç mekan ve dış mekanlar bir bütün olarak düşünülerek, engellilerin yaşamlarını devam ettirdikleri tüm alanlar engelsiz hale getirilmelidir.

Tez konusu kapsamında incelenen kent parklarının engellilerin kullanımına kısmen uygun olduğu görülmektedir. Bu nedenle, engellilerin kent parklarında sorun yaşadıkları alanlar, engelli standartları doğrultusunda yeniden düzenlenmeli, kent parklarının da bir kamusal alan olarak toplumun tüm bireylerince kullanılması gerektiği ve buna göre düzenlenmesinin zorunlu olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

Alkay E ve Ocakçı M (2003) Kentsel Yeşil Alanların Ekonomik Değerlerinin Ölçülmesinde Kullanılabilecek Yöntemlerin İrdelenmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi, Mimarlık-Planlama-Tasarım, Cilt:2, Sayı:1, Mart 2003, İstanbul, s. 60-68

Anon (2001) *SN 521 500 Normlarıyla Ulaşılabilirlik Kılavuzu, Özürlü Kişilere Uyarlanmış Yapı*, 1. Basım, Cem Ofset, İstanbul, 60s.

Ankara Valiliği (2010) http://www.ankara.gov.tr/ Ankara Kalkınma Ajansı, Ankara Kenti Genel bilgileri, (10.09.2010).

Arendt H (1969) The human condition, The University of Chicago Pres, London.

Arslan M (1999) Kent parklarının tarihsel gelişimi ve işlevleri, *Tarım ve Köy*, Eylül-Ekim1999, Tarım ve köy işleri başkanlığı dergisi, sayı: 129, Ankara, s 40-43.

Artar Y ve Karabacakoğlu Ç (2003) Özürlülerin toplumsal gelişimine yönelik proje, ortez ve tekerlekli sandalyenin üretimi, Milli prodüktivite merkezi (Türkiye'nin verimlilik merkezi), Ankara.

Artar Y ve Karabacakoğlu Ç (2003a) Özürlülerin toplumsal gelişimine yönelik proje, Türkiye'deki özürlüler turizmin yönelik olarak konaklama alt yapı olanaklarının araştırılması, Milli Prodüktivite Merkezi, Ankara, 67s.

Bekiroğlu M S (2002) Peyzaj Düzenlemelerinde Özürlülerin Kullanımları İle İlgili Sorunların Saptanması, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul, 204s.

BFDG (2008) *Barrier-free Design Guide*, Design for independence and dignity for evergone, Fourth edition published july 2008, Canada, pp 122.

Bilir Ş (1986) *Özürlü Olmak Ne Demek*, Özürlü çocuklar ve eğitimi, sayı:1, Ankara.

Çalık S (2004) Özürlülüğün ölçülmesinde metodolojik yaklaşımlar ve 2002 Türkiye özürlüler araştırması, *Öz-Veri*, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Hakemli- süreli yayınlar, Cilt: 1, Sayı:2, Ankara.

Çınar İ (2008) Kent parklarının rekreasyonel yönden yeterliliği üzerine Fethiye- Muğla kent parkları örneğinde bir araştırma, Akdeniz üniversitesi ziraat fakültesi dergisi, 5 (2), Antalya, 33-38s.

DDK (2009) TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Faaliyetlerinin Denetimi ile Özürlü Bireyler yakınları ve Toplumun Bütün Özürlülük Çalışmalarının Değerlendirilmesi, Denetleme Raporu, TC Cumhurbaşkanlığı Denetleme Kurulu, Ankara, 229s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

Dedeoğlu İ (2006) Kentsel Yeşil Alanların Gece Kullanımında Dış Aydınlatmanın Önemi ve Yöntemi: Gülhane Parkı Örneği, Yüksek Lisan Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen bilimleri enstitüsü, çevre tasarımı yüksek lisans programı, İstanbul, 134s.

Dil M (2004) İstanbul'un Yeşil Alan Siteminin Planlama Kriterleri Açısından İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, İstanbul, 121 s.

Fogg E (1992) *Hendicapped Accessibility Park Planning Guidelines*, National recretion and park service, New York.

Gül A ve Küçük V (2001) Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri A,Yıl 2001, Sayı:2, Isparta, s. 27-48

Gümüş Ç D (2001) Kent İçi Toplu Taşımacılık Hizmetlerinde Özürlüler İçin Ulaşılabilirliğin Sağlanması, Özürlüler Uzmanlığı Tezi, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara, 180s.

Gümüş Ç D (2010) Özürlü kişiler için ulaşılabilirlik, Türkiye belediyeler biriliği şehir içi yol kavramı-tasarım ve uygulaması bilgilendirme toplantısı, İstanbul, http://www.tbb.gov.tr/resimler/icerik/file/7_13_Haziran_2010_Pendik_İstanbul/Deniz_CAGLAYAN_GUMUS.doc (30.09.2010).

Harris W C and Dines T N (1988) *Time-Saver Standarts for Landscape Architedture Design and Cntruction,* Mc Graw- Hill, USA, pp 120-140

İzmiroda (2010) Ulaşılabilirlik Kılavuzu, Mimarlar Odası İzmir Şubesi (15.10.2010).

Karakaş K (2007) Özürlülere Yönelik Ayrımcılık ve Ayrımcılıkla Savaşım, Sosyal Hizmet Uzmanı, http://www.sosyalhizmetuzmani.org/ozurluayrim.htm (12.03.2007).

Küçük V (2002) Isparta Kenti Yol Ağaçlandırmaları Üzerinde Araştırmalar, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Isparta, 96s.

Lynch K (1981) A Theary of good city, Massachusetts ınstitute of Technology, USA

Nasuh D (1993) Kent Park Nitelikleri ve Ankara Örneğinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara, 154s.

Oğuz D (1998) Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerinde Bir Araştırma, (Basılmamış) Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara, 290s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

Oran B (2007) Engellilerin Siyasi Yaşama Katılımı Ankara Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı, Ankara, 118s.

Ortaçeşme V, Yıldırım E ve Manavoğlu E (2010) Kentsel Yeşil Alan Fonksiyonları Düzleminde Antalya Kenti Yeşil Alanlarına Bir Bakış, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Antalya, htpp://www. E-kutuphane.imo.org.tr/ pdf/11171.pdf (25.09.2010).

Ölçen M ve Ölçen A (1991) *Özürlüler Hukuku Almanya'da Özürlülerin Üretken Dünyası*, Zihinsel yetersiz çocukları yetiştirme ve koruma vakfı yayınları, 1.Basım, Ajans-Türk Matbaacılık, s 14-15.

ÖZİ (2002) TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Özürlüler Araştırma ve İstatistik Daire Başkanlığı, Türkiye Özürlüler Araştırması 2002, Ankara.

ÖZİ (1999) *I. Özürlüler Şurası Kararları,* Çağdaş *Toplum Yaşam ve Özürlüler*, Komisyon raporları genel kurul görüşmeleri, Fiziksel çevrenin düzenlenmesi, Takev Matbaacılık, Ankara, s.636-652

ÖZİ (2005) *II. Özürlüler Şurası Yerel Yönetimler ve Özürlüler*, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Dairesi Başkanlığı Yayınları, Nurol Matbaacılık, Ankara, 285s.

ÖZİ (2005a) Özürlülük araştırmaları, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, www.ozida.gov.tr (04.02.2007).

ÖZİ (2007) *Stratejik Plan (2008-2012*), TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Kalemdar Matbaacılık, Ankara, 99s.

ÖZİ (2008) *Özürlüler Kanunu ve İlgili Mevzuat*, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, Mattek Matbaacılık, Yayın NAo: 43, 3. Bakı, Ankara, 496s.

ÖZİ (2008a) *Herkes İçin Ulaşılabilirliğin İyileştirilmesi Örnek Uygulama Rehberi*, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Aslından Çeviren: Murat Öznaneci, Anıl Matbaacılık, Yayın No: 48, Ankara, 155s.

ÖZİ (2010) Birleşmiş milletler sisteminde özürlülük, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, http://www.ozida.gov.tr/raporlar/uluslararasi/bmsistemindeozurluluk.htm (20.10.2010).

Özkır A (2007) Kent Parkları Yönetimi Modelinin Geliştirilmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara, 176s.

Özcan Y (2008) Engelli Standartlarının Adana Kenti Açık Yeşil Alanlarında Analizi ve Uygulama Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Adana, 202s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

Pamay B (1978) *Kentsel Peyzaj Planlaması*, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, Yayın No:2487, İstanbul.

Polat E (1998) Özürlüler İçin Tasarımda Erişilebilir ve Yaşanabilir Mekanlar, Ankara-Kızılay Merkez Yaya Bölgesinde Sakarya Caddesi Yaya Mekanı Örneklemesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik ve Bölge Planlaması, Ankara, 172s.

Robinette G O (1985) *Outdoor Stairs*, Barrier-free exterior design, Angone can go anywher, New York.

Sekçin B Ö (2004) *Peyzaj Konstrüksiyonu Cilt I*, 2. Basım, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayın No: 48, İstanbul, 415s.

Seyyar A (1999) Özürlülüğün tanımlanmasındaki sosyal faktörlerin önemi, Rehabilitasyon dergisi, Sayı:2, Nisan-Haziran 1999.

Seyyar A (2001) *Sosyal Siyaset Açısından Özürlülüğe Karşı Mücadele*, Türdav yayınları, Ziya Ofset, İstanbul, 280s.

SHU (2007) Özürlülere Yönelik Ayrımcılık ve Ayrımcılıkla Savaşım, Sosyal Hizmet Uzmanı, http://www.sosyalhizmetuzmani.org (12.03.2007).

Stoneham J and Thoday P (1996) *Landscape Design For Elderly and Disabled People*, Garden art pres, United Kingdom.

Tanrıverdi F (1975) *Peyzaj Mimarisi Bahçe Sanatının Temel Özellikleri ve Uygulama Metodu*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.

Tatar H (2001) Özürlüler ve Kent Yaşamı, *Ankara' da Kentleşme ve Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri El Kitabı*, TMMOB Makine Mühendisleri Odası Yayınları, Ankara, s. 215-218.

Tokmak H (1995) *Ulaşılabilirliğin El Kitabı*, TC Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, TBM Basımevi, Ankara, 104s.

TSE (1991) *Özürlü İnsanların İkamet Edeceği Binaların Düzenlenmesi Kuralları*, 1.Basım, Türk standartları enstitüsü yayınları, 72s

TSE (1999) *Şehir İçi Yollar-Özürlüler İçin Sokak, Cadde, Meydan ve Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerinde Tasarım Kuralları*, 1.Basım, TSE Enstitüsü Yayınları, 62s.

Tufan İ ve Arun Ö (2006) *Türkiye Özürlüler Araştırması 2002 İkincil Analiz*, Türkiye bilimsel ve teknik araştırma kurumu, Sosyal ve beşeri araştırma grubu, Ankara, 133s.

KAYNAKLAR (devam ediyor)

TUİK ve ÖZİ (2004) *Türkiye Özürlüler Araştırması 2002*, T Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı ve TC Başbakanlık İdaresi Başkanlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü, 150s.

UN (2004) Target areas for equal participation, The standard rules on the equalization of opportunities for personswith disabilities, New York.

UN (2010) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Anthropometrics, http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/AD5-02htm (10.11.2010).

UN (2010a) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Urban design considerations, http://www.un.org/esa/socdev/enable/ designm/AD1-04htm (15.11.2010).

UN (2010b) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Urban design considerations, http://www.un.org/esa/socdev/enable/ designm/AD1-01htm (15.11.2010).

UN (2010c) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Considerations, http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/AD1-06htm (15.11.2010).

UN (2010d) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Environment, http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/AD1-05htm (11.12.2010).

UN (2010e) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Environment, http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/AD2-01htm (11.12.2010).

UN (2010f) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Environment, http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/AD2-04htm (11.12.2010).

UN (2010g) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Environment, http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/AD2-05htm (11.12.2010).

UN (2010h) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Environment, http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/AD1-07htm (11.12.2010).

UN (2010ı) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Urban design considerations, Signage, http://www.un.org/esa/socdev/ enable/designm/AD1-02htm (17.11.2010).

KAYNAKLAR (devam ediyor)

UN (2010k) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Urban design considerations, Street Furniture, http://www.un.org/esa/ socdev/enable/ designm/AD1-03htm (17.11.2010).

UN (2010m) United Nation Enable, Accessibility for the disabled, A design manual for a barrier free, Urban design considerations, Platform lifts, http://www.un.org/esa /socdev/enable/ designm/AD2-03htm (17.11.2010).

URL-1 (2010) Mimarlık, Kamusal alan nedir? http://www.arkitera.com/haber_21487 _kamusal-alan -nedir-kamusal-mekan-nedir.html (27.01.2011).

URL-2 (2010) Birikim dergisi, http://www.birikimdergisi.com/birikim/dergiyazi.aspx?did =1&dsid=66&dyid=1735&yazi=Kamusal%20Alan:%20Ansiklopedik%20Bir%20Makale (27.01.2011).

URL-3 (2010) http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/5146html, Adalet Bakanlığı, Sakatların istihdamı hakkında tüzük (17.10.2010).

URL-4 (2010) http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/21996/html, Adalet Bakanlığı, Özürlülerin devlet memurluğuna alımı şartları ilel yapılacak yarışma sınav hakları yönetmeliği (17.10.2010).

URL-5 (2010) http://www.rehberogretmen.biz/92.htm, Zihinsel özürlüler ve cinsellik (15.20.2010).

URL-6 (2010) Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı, Ankara Büyükşehir İmar Yönetmeliği, Ankara, 2007, http://www.ankara.bel.gov.tr (25.01.2011).

URL-7 (2010) http://www.tsd.org.tr/kent-herkes-için-ve-erişilebilir-yasam-alani-6122, Kent, Herkes için engelsiz ve erişilebilir yaşam alanı, Açık alanlarda bedensel engelliler için engelsiz yapılaşma, TMMOB İstanbul kent sempozyumu (01.11.2010).

URL-8 (2010) Erişilebilirlik, herkes için erişilebilir İstanbul, http://www.erişilebiliristanbul. com /BilgiBankası/Documents/Erişilebilirlik/docx (02.11.2010).

URL-9 (2010) http://liftsev.de/, Treppenlifele und Aufzüqevam Spezialisten Liftserv (15.10.2010).

URL-10 (2010) http://www.engelsizoyunparki.org/Engelsizoyunparkı (20.10.2010)

URL-11 (2010) http://www.turkcebilgi.com/ankara/haritasi/gif/ankara-ilceleri

URL-12 (2010) http://www.ankara-bel.gov.tr/AbbSayfalari/Parklar/Göksu.axpx (15.10.2010).

URL-13 (2008) http://www.goksupark.com/ (03.11.2008).

URL-14 (2010) http://www.altindag-bld.gov.tr/haber.asp?İşlem=1&haber_ID=339 (28.12.2010).

KAYNAKLAR (devam ediyor)

URL-15 (2010) http://www.altindag-bld.gov.TR/ALTINdag.asp?Belediye= FaaliyetveProje detay&ilgiNo=25 (15.12.2010).

Uzun G (1990) *Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması*, Çukurova üniversitesi yayınları, Ders kitabı no: 48, Adana, 100s.

Uzun G (2004) *Peyzaj Konstrüksiyonu I*, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ders kitapları yayını, No:4-37, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ofset Atölyesi, Adana, 256s.

Uzun S (2005) Kırsal ve Kentsel Alanlardaki Parklarda Kullanıcı Memnuniyeti, Gölcük Orman İçi Dinlenme Alanı ve İnönü Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Bolu, 104s.

Verhe I (1995) *The Adaptation Of Outdoor* Activity *Areas For The Use Of The Disabled*, The finish association of sports fort he disabled, Filland.

Yavaş H (2002) Özürlülerin Kentsel Mekanda Hareketliliği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik ve Bölge Planlama, İstanbul, 248s.

Yıldız B (2003) Engelliler İçin Dış Mekan Tasarım Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara 123s.

BİBLİYOGRAFYA

Arıkan Ç (2001) *Türkiye'de Görme Özürlü Kadınlar:* Sorunlar, beklentiler, çözüm önerileri, Körler Federasyonu Yayını.

Atala E (1996) Çevre Tasarımı ve Normları Bedensel Engelliler Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Teorik Bir Yaklaşım, Hacettepe Üniversitesi Sanat Yeterlilik Raporu, Ankara.

Bayraktar A (1973) *İzmir Şehrinin İmarında Peyzaj Mimarisi İle İlgili Problemler ve Prensiplerin Saptanması*, Ege üniversitesi, fen bilimleri enstitüsü, Birlik Matbaası, Yayın No: 33, Bornova-İzmir.

Chiara D J (1987) Time-seaver, Standards for residental developmenti Mc. Graw Hill book company, New York.

Erkan G (2004) *Özürlülüğe İlişkin Modeller ve Sosyal Hizmet Uygulamaları*, Toplum ve sosyal hizmet dergisi, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Yayını, Cilt:15, Sayı:2, 31-38s.

Gleeson B (1998) A place on earth technology space and disability, Journal of urban techonology, Volume 5, No:1, New York.

Gold S M (1980) Recreation Planning and Design. Mc Graw Hill. U.S.A.

Golstman S M (1992) An evalution for building and outdorr setting, MIG Communication, USA.

Keleş R (1998) Peyzaj mimarlığı dergisi, Sayı:4, İstanbul

Özkan B (2001) Kentsel rekreasyon alan planlaması, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi (Basılmamış) ders notları, İzmir.

Tunnard D ve Pushkare B (1967) Man made america, Yale university pres, London.

Usta H (1992) Bedensel özürlü olmanın sebepleri, Görme-İşitme ve ortopedik özürlüler, İstanbul.

Yıldızcı A C (1987) Kentsel yeşil alanlar, Yüksek lisans ders notları, İstanbul, 1986.

Yuen B (1996) Creating the garden city, The singapore experience, Urban studies, 33, 955-970.

EK AÇIKLAMALAR A

ENGELLİLERİN KENTSEL MEKANLARI KULLANABİLMELERİ İÇİN ÖN GÖRÜLEN STANDARTLAR

Yürüyüş Yolları ve Kaldırımlar

- Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için minimum tek yönlü geçiş genişliği 90 cm olmalıdır.
- Tekerlekli sandalye kullanan engelliler için minimum çift yönlü geçiş genişliği 180 cm olmalıdır.
- Tekerlekli sandalye kullanan engellilerin 90°-180°-360° dönüş yapabilmesi için gerekli olan alan minimum 150 cm olmalıdır.
- Baston kullanan yürüme engelliler için gerekli olan yaya yolu genişliği minimum 65 cm olmalıdır.
- Koltuk değneği kullanan engelliler için gerekli olan yaya yolu genişliği 70-95 cm olmalıdır.
- Eğitilmiş köpekten yardım alan görme engelliler için gerekli olan yaya yolu genişliği 90-105 cm olmalıdır.
- Yaya yollarının eğimi, boyuna %5, enine %2 olmalıdır.
- Yaya yollarında 200m aralıklarla dinlenme bankları yerleştirilmelidir.
- Tekerlekli sandalyeli engellilerin hareketlerinin kısıtlanmaması için, kaldırım kenarına yapılacak yağmur oluklarının eğimleri % 1.5- %2.5 arasında olmalıdır.
- Yağmur oluklarının tekerlekli sandalyeli engellilerin geçişine engel olmaması için, kaldırımların gerekli alanlarına geçiş rampaları yapılmalıdır.
- Yaya yollarındaki ızgaralar, yolla aynı seviyede olmamalı ve engellilerin geçişine engel olmamalıdır. Izgara çubukları arasındaki mesafe 1.3 cm'yi aşmamalıdır.

Rampalar

- Tek yönlü geçişlerde rampaların minimum genişliği 90 cm olmalıdır.
- Çift yönlü geçişlerde rampaların minimum genişliği 180 cm olmalıdır.
- Rampaların minimum eğimi %0.5-%5 arasında olmalıdır.
- Rampaların maksimum eğimi %8 olmalıdır.
- Kaldırım kenarlarında yapılacak rampaların, genişliği tekerlekli sandalyeli engellilerin geçişi için gerekli minimum ölçü olarak en az 90 cm olmalıdır.
- Görme engelliler için, rampaların başlangıç ve bitişinde 150 cm genişliğinde, düz ve değişik dokuda alan bırakılmalıdır.
- Uzun rampalarda 9 m veya daha kısa mesafede sahanlık bırakılmalıdır.
- Yürüme ve görme engelliler için rampaların kenarlarında 80-90 cm yüksekliğinde tırabzanlar yapılmalıdır.

• Tırabzanların başlangıç ve bitişinde 45 cm uzunluğunda küpeşteler yapılmalıdır.
•Rampaların yüzeyleri sert, stabil, kaymaz ve çok az pürüzlü malzeme ile kaplanmalıdır.

Merdivenler

- Merdivenlerin tek yönlü kullanımı için minimum geçiş genişliği 90 cm olmalıdır.
- Merdivenlerin çift yönlü kullanımı için minimum geçiş genişliği 180 cm olmalıdır.
- Merdivenlerin başlangıç ve bitişinde, tekerlekli sandalyeli engelliler için 120 cm genişliğinde sahanlık bırakılmalıdır.
- Yürüme ve görme engelliler için merdivenlerde, 80-90 cm yüksekliğinde tırabzanlar yapılmalıdır.
- Tırabzanların başlangıç ve bitişinde 45 cm uzunluğunda küpeşteler yapılmalıdır.
- Aynı yönde devam eden merdivenlerde, yükseklik 180 cm'den fazla ise, merdivenler arasında 200 cm genişliğinde sahanlık yapılmalıdır.
- Merdivenlerde minimum basamak genişliği 30 cm, rıht yüksekliği ise 12-18 cm arasında olmalıdır.
- Görme engelliler için, merdivenlerin başlangıç ve bitişinde, farklı doku malzemesi ile kaplanmış uyarı alanları bırakılmalıdır.

Engeller

- Yaya yollarındaki, ağaçlar, trafik işaretleri, levhalar ve süs bitkisi saksılarının alt yükseklikleri minimum 220 cm olmalıdır.
- Engellerin etrafı 75-120 cm genişliğinde çevrelenmelidir.
- Engeller 15 cm yükseltilmiş düzlem üzerinde olmalıdır.
- Görme engelliler için, engellerden 60 cm önce uyarıcı yüzey kaplamaları yapılmalıdır.
- Engelden sonra kalan yolun minimum genişliği 90 cm olmalıdır.
- Engel aynı hat üzerinde, belirli bir sırada yerleştirilmelidir.

Bina Ana Girişleri

- Bina ana girişlerinde, yaya yolunun zemin kaplamasında ayrı olarak 125 x 125 cm genişliğimde, görme engelliler için algılanabilir dokuda farklı zemin kaplaması yapılmalıdır.
- Giriş kapısında yer alan rampalarda kapı ile rampa arasındaki uzunluk 120 cm olmalıdır.

- Park girişleri tekerlekli sandalyeli engellilerin geçebileceği şekilde minimum 120 cm genişliğinde olmalıdır.
- Park girişlerinden itibaren görme engelliler için yönlendirici yüzey kaplamaları yapılmalıdır.

Otopark

- Tekerlekli sandalyeli engelliler için gerekli olan park alanı ölçüsü 350 x550 cm olmalıdır.
- Engelli otoparklarında iki engelli araç arasında yapılması gereken yaya yolu genişliği 120 cm olmalıdır.
- Engelli otoparklarında tekerlek sınırlayıcılar bulunmalıdır. Tekerlek sınırlayıcı yok ise, araç yolu ile yaya yolu arasında farklı tekstürde 60 cm genişliğinde bir yüzey yapılmalıdır.
- Engelli otoparkında yüzey eğimi maksimum % 2 olmalıdır.
- Engelli otopark sayısı, toplam otopark sayısının %2'si kadar olmalıdır.

İşaret ve Yönlendiriciler

- İşaret ve yönlendiriciler, tekerlekli sandalyeli engellilerin görüş hattı yüksekliği olan 60-145 cm arasında olmalıdır.
- İşaret ve yönlendiriciler kısmen görme engellilerin ve yürüme engellilerin görüş hattı yüksekliği olan 105-195 cm arasında olmalıdır.
- Görme engelliler için, işaret ve yönlendiricilerin yazı karakterinin 3:5 ve 1:1 oranında olması gerekmektedir.
- Ev numaralarını gösteren sabit işaretlerin maksimum yüksekliği 200 cm olmalıdır.
- Sarkık levha ve tabela yüksekliklerinin maksimum yüksekliği 250 cm olmalıdır.
- Harita ve bilgi panolarının yüksekliği 90-180 cm olmalıdır.
- Görme engelliler için Braille alfabesi ile yazılmış işaretler kullanılmalıdır.

Oturma Elemanları

- Oturma elemanlarının yanında tekerlekli sandalyeli engelliler için 90x90 cm genişliğinde, ön tarafında ise 150x150 cm genişliğinde alan bulunmalıdır.
- Oturma elemanları 45-50 cm yüksekliğinde ve 40-45 cm derinliğinde olmalıdır.
- Oturma elemanlarının sırt yüksekliği 70 cm olmalıdır.
- Yaya yollarına 100m aralıklarla oturma elemanları yerleştirilmelidir.

Aydınlatma Elemanları

- Aydınlatma elemanları yol boyunca, rampa ve merdiven girişlerinde ve engel bulunan yerlerde aydınlatma sağlamalıdır.
- Kısmen görme engelliler için, aydınlatma elemanları 140-160 cm arası yükseklikte olmalıdır.
- Alçak aydınlatmalar sabit engellerden 150 cm uzaklıkta yerleştirilmelidir.
- Tekerlekli sandalyeli engelliler için aydınlatma elemanları göz hizasında olmalıdır.

Telefon Kulübeleri

- Kapalı telefon kulübelerine yaklaşım alanı, 90x150 cm genişliğinde olmalıdır.
- Açık telefon kulübelerinin alt yüksekliği 100 cm, telefon yüksekliği 120 cm olmalıdır.

Çöp Kutuları

- Çöp kutularının yerden yüksekliği minimum 90 cm, maksimum 120 cm olmalıdır.
- Çöp kutularının bordür taşına olan uzaklığı 45 cm olmalıdır.

Su İçme Elemanları

- Çeşmelerde musluk yüksekliği 90 cm olmalıdır.

Parklar

- Park girişlerinde görme engelliler için, Braille yazı alfabesi ile yazılmış olarak mekana ait bilgiler verilmelidir.
- Harf yüksekliği 2mm den az olmamalıdır.

Bahçeler

- Bitki kutularının yüksekliği tekerlekli sandalyeli engelliler için 60 cm yüksekliğinde olmalıdır.
- Yürüme ve görme engelliler için bitki kasası yüksekliği 80 cm yüksekliğinde olmalıdır.
- Bitki kutularının genişliği 90-120 cm olmalıdır.

Çocuk Oyun Elemanları

- Çocuk oyun alanının eğimi %5-%8 arasında olmalıdır.

- Tekerlekli sandalyeli engellilerin oyun alanında hareketi için gerekli alan 160 cm olmalıdır.
- Salıncakların yerden yüksekliği minimum 150 cm olmalıdır.
- Oyun birimlerine girmeden önce, görme engelli çocukların algılayabileceği şekilde yönlendirici yüzey kaplamaları yapılmalıdır.
- Çocuk oyun elemanlarının bulunduğu zemin kauçuk malzeme ile kaplanmalıdır.
- Çocuk oyun elemanlarına erişimde merdivenler dışında, tekerlekli sandalyeli engelli çocuklar için rampalı erişim sağlanmalıdır.

Yüzme Havuzu

- Havuza girişler merdiven, rampa ve asansör kullanılarak sağlanmalıdır.
- Koltuk değneği kullanan engelliler için, 40 cm genişliğinde basamak yapılmalıdır.
- Basamakların rıht yükseklikleri 12-15 cm arasında olmalıdır.
- Havuza girilecek yerin derinliği 100-120 cm olmalıdır.

Balık avcılığı

- Balık tutma iskelesinin minimum genişliği 120 cm olmalıdır.
- Tırabzanlarda, kullanım kolaylığı sağlayacak raflar olmalıdır. Tekerlekli sandalyenin ön tekerlekler için emniyet sınırlayıcılar olmalıdır.

Spor Kompleksleri

- Engelliler için basket potası yüksekliği 210 cm olmalıdır.
- Tribünlerde tekerlekli sandalyeli engelliler için geçiş yolu genişliği 130 cm olmalıdır.
- Tribünlerde tekerlekli sandalyeli engelliler için gerekli alan genişliği 120 cm olmalıdır.
- Spor komplekslerine erişim yolunun genişliği minimum 100 cm olmalıdır.

Piknik Alanları

- Piknik masalarının yanındaki oturma öğelerinin genişliği 40-45 cm arasında olmalıdır.
- Piknik masalarının yanındaki oturma öğelerinin sırt yükseklikleri 50-55 cm arasında olmalıdır.
- Piknik masalarında, tekerlekli sandalyeli engellilerin bacaklarını koyacağı yerin yerden yüksekliği minimum 70 cm olmalıdır.

ÖZGEÇMİŞ

Özlem YÜCE EŞKİL 1982 yılında Ankara' da doğdu; ilköğrenimini Hafize Özal İlköğretim Okulunda, orta öğrenimini Toplu Konut İlköğretim Okulunda tamamladı. 1999 yılında Eryaman Lisesinden mezun olduktan sonra 2000 yılında Ankara Üniversitesi Kalecik Meslek Yüksek Okulu Peyzaj Teknikerliği Bölümünde eğitimine başladı ve 2002 yılında eğitimini tamamladı. 2004 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı bölümünde lisans öğrenimine başladı. 2007 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı bölümünde lisans eğitimini tamamladı. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda 2008 yılında Yüksek Lisans eğitimine başladı. Halen Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda eğitimini devam ettirmektedir.

Adres Bilgileri:
Kutlutaş Blok. 44. Sok Akhisar apt. 2/5
Eryaman/ ANKARA

E- Posta: oz_yuce@hotmail.com
Telefon: 0 312 281 34 82